Soor Margot

SPIEGEL
Van den *Ouden* ende *Nieuwen* Tijdt,

Beſtaende uyt Spreeck-woorden ende Sinne-ſpreucken, ontleent van de voorige ende jegenwoordige Eeuwe, verluſtiget door menigte van Sinne-beelden, met Gedichten en Prenten daer op paſſende.

TWEEDEN DRVCK,

Vermeerdert met groote menigte van ſpreeck-woorden, door geheel het werck: met byvoeginge van nieuwe platen en gedichten; alles in de Nederlantſche Tale ten gerieve van de Liefhebbers derſelver.

DOOR

I. CATS.

Elck ſpiegele hem ſelven.

TOT DORDRECHT,

Ghedruckt in de Druckerije van de *Maeght van Dordrecht*, by *Hendrick van Eſch*, Boeck-drucker in't Hof,

ANNO 1633.

Met Privilegie voor 15. Iaren.

Libros, non Liberos pariens, A.° 1633 Avenne inf. CVquebore sch

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/spiegelvandenoud00cats_3

Inhout ende ordre van't jegenvvoordighe vverck.

HEt *eerſte deel begrijpt de* Opvoedinghe van kinderen, *door ſpreeck-woorden, ſinne-ſpreucken, gedichten ende platen aengeweſen:* Iongelinghen en haer bedrijf, Reys-leſſe, *ende de ſpreeck-woorden daer toe dienende, ſoo te water als te lande, van ghelijcke de* Iacht, Peerden, Honden, *en diergelijcke: en volgens 't beleyt van* Eerlicke vryagie, Bedrogene onteerde vryſters, Overſpeelſters, lichte Vrouwen, veroude Maegden, en de gene die haer kans verkeken hebben: *en ten leſten* Liefdes Kort-ſprake, *'twelc is eē kort begrijp van allerley minne-plichten.*

Het tweede deel hout in, de gront-regels voor gehoude lieden van Huyſelicke ſaken, winſte, verlies, ſparen, verteeren, gaſten nooden, grooten of kleynen ſtaet houden, *met veel gedenckweerdige ſpreucken van verſcheyde natien op die en diergelijcke ghelegentheden.*

Het derde deel behelſt, Saken van ſtate, ampten, officien, plichten van Princen, ende perſoonen van hoogen ſtate, loſheyt van menſelijcke ſaken, Chriſtelijcke bedenckingen, ſinne-ſpreucken, den ouderdom, ſwackhedē en ſieckten rakende, *menigte van bemerckingē, roerende de onderhoudinge van de gheſontheyt: en ten leſten* bedenckelicke ſpreucken, *nopende het eynde alles vleeſch.*

Aen den Leſer.

MEynt jemant deſen boeck te langh of groot te weſen,
Die mach, indien hy wil, alleen maer weynigh leſen;
Een reden, ſonder meer, een regel wel ghevat,
Een ſpreucke, weerde vrient, is hier een groote ſchadt:
Soo ghy daerom dit werck miſſchien eens quamt te koopen,
Wilt oock het minſte woort niet haeſtigh overloopen:
Herkaut, eer dat ghy ſwelgt, ſlockt niet, gelijck een vraet;
Maer denckt meer, als ghy leeſt: en leeſt meer, alſſer ſtaet.

Seneca.

In eodem prato bos herbam quærit, canis leporem, ciconia lacertam.

Aen den Leſer.

'TIs met dit Boeck alſoo gheſtelt
Als met een ruym en open velt;
De koeye pluckter voedſaem gras,
De bijen honigh ende was:
De kickvorſch vinter jeugdigh lis,
Den oyevaer een hagedis:
De ſeugh die wroeter wortels uyt,
De menſch die leeſter heylſaem kruyt:
De ſpin die ſuyghter haer fenijn;
Het aes is nae de monden Zijn.

VOOR-

VOOR-REDEN.

DEvvijle, gunstighe Leser, dat nuttigheyt ende vermakelickheyt te samen gevoeght van outs de gansche vverelt door zijn gheacht ghevveest als tvvee saucen om alle dingen smakelick te maken, eñ dat ick eenighen tijdt hervvaerts voor hebbe ghehadt, om (naer mijn kranck vermogen) de liefhebbers onser tale van tijt tot tijt yet sulcx toe te schicken dat aen de selve tot beyde ghelijckelick aenleydinghe mochte geven; soo en hebbe ick tot dien eynde voor ditmael niet beters konnen voortbrengen, als het vverck dat u heden vvert vertoont: bestaende in een nieuvve versamelinghe van oude spreeck-vvoordē en by-spreucken, uyt veelderhande talen en tijden met opmerckinge gekosen, en den loop van 'smenschē leven bescheydentlick toegepast. Waer van om den naeu-keurigen leser, (tot beter ghebruyck van alles) vvat nader t'onderrechten, soo vinde ick goet soo vvel over

de

de nuttigheyt als vermakelickheyt van de by-ſpreucken en ſpreeck-vvoorden in't gemeen, ende op de gheſtalte van dit vverck in't byſonder, by maniere van voor-reden, vvat te ſeggen. Aengaende voor eerſt de nuttigheyt ende vermakelickheyt van de ſpreeck-vvoorden in't ghemeen, ſoo vvil ick den gunſtigen leſer kortelick vijf byſondere nuttigheden, ende even ſoo veel vermakelickheden van de ſelve, als met den vingher, aenvvijſen. Belangende de nuttigheden, dient aengemerckt 1. *Dat by-ſpreucken ende ſpreeck-vvoorden (vveſende als overghebleven voncken van de hoogdravende vvijsheyt der voor-vaderen van d'eerſte vverelt* a) *ſijn ghevviſſe leermeeſters van den loop des levens, aenvvijſende uyt oude ondervindinge, hoe in nieuvve gevallen*

a *De eerſte ſpreeck-woorden zijn ontleent ende ghenomen uyt de ſpreucken der Wijſe, ofte uyt den aert van de ghedierten, ofte uyt de eygenſchappen van eenige natien, ofte uyt eenige gedenckweerdige geſchiedeniſſe, ofte andere ſoodanige byſondere ſaken: ghelijck ſulcx betuygen Eraſmus, Thomaſo Buoni, ende andere vermaerde ſchrijvers.*

yder

yder ſich heeft te draghen. [b] 2. Datſe, mits de ſpitſe haerder ſcherpheyt, krachtelick doordringende in de gemoederen der menſchen, latende in de ſelve als ſekere vveerhaeckē, dienſtigh zijn tot opvveckinghe van dieper bedenckinghe, als vvel voor eerſt daer in ſcheen te ſchuylen. 3. Datſe geheel dienſtigh zijn om oude, ende ſelfs oock uytheemſche ſchrijvers grondelick te verſtaen, die anderſins op veel plaetſen duyſter ende onſmakelick bevonden vverden. 4. Datſe de rechte eygenſchappen ende ingheboren aert van de natien ende volcken (uyt de vvelcke de ſelve haren oorſpronck trecken) ſonderlinghe vvel uytdrucken, ende aen den leſer levendigh vertoonen. 5. Datſe niet alleen tot vervvackeringhe des verſtants, maer ſonderlingh tot een rechte gheſetheyt ende vromigheyt des levens, in een kort begrijp van

b Wat is het (ſeyt Salomon) dat gheſchiet is? even het ſelve dat gheſchieden ſal. Wat is het datmen gedaen heeft? even het ſelve datmen doen ſal. Daer en geſchiet niet nieus onder de ſonne. Eccl. 1. 9.

vvoorden, een goedē vvegh banen. [c] Belangende de vermaeckelickheyt van de by-ſpreucken en ſpreeck-vvoorden, d'ervarentheyt ſpreeckt ſelfs

1. Datſe een reden verçieren als geſaeyde peerlen, ende in der vvaerheyt bevonden vvorden te vveſen even die gulde appelen in ſilvere ſchalen, daer de vvijſe man van gevvaegt, Prov. 25. 11.

2. Datſe ganſch bevallig zijn om hare kortheyts ville, ende mitsdien recht bequaem om onthouden te vverden, hebbende ondertuſſchen in ſich den ganſchen keeſt van de vvijſte boecken, zijnde mitsdien bequaem om ghebruyckt te vverden tot ſin-ſpreucken ende op-ſchriften in velt-teeckens, glaſen, ghebouvven ende diergelijcke ghelegentheden meer. [d] 3. Datſe de bijtende vvaer-

c Spreeck-woorden (ſeyt een Hoogduyts ſchrijver) zijn als de keern van een reden, daer yet wat meer veeltijts verſtaen als geſeyt wert, behelſende menigmael in twee of drie woorden genoegſaem een geheele predicatie. d Weynighe ſpreeck-woorden door een ſcherp-ſinnighe kortheyt gaen dickmael te boven en zijn bequamer tot leeringhe als geheele ende groote boecken: en gelijck de ſonne met een kleyn ſtraeltjen dickmael een duyſter hol verlicht (ſchoon het ſelve verre is ghelegen) ſoo konnen oock de ſpreeck-woorden uyt het verſtant de duyſterniſſe van onwetenheyt verdrijvē, en de ware deught daer in veſten. Typot.

heyt (die in haer eygen gheſtalte by 'tmeerendeel der menſchen veeltijts niet ten beſten en vvort opgenomen) met een verbloemde om-reden tot in het binnenſte der gemoederen behendelick indringen. [e] 4. Datſe geheel buygſaem ende reckelick zijnde tot veelderley ſaken, oock verſcheyden van aert vveſende, met groot vernoeghen van hoorders ende leſers, ghevoegelick konnen vverden verdraeyt, en tot andere ghelegentheden van ſaken merckelicken konnẽ vverden uytgebreyt. [f] 5. Datſe door een aengename duyſterheyt ſonderlingh bevalligh zijn, en vvat anders in den ſchijn, vvat anders nae de vvaerheyt in ſich hebben: vvaer van de leſer naderhant het rechte vvit en ooghmerck komende te treffen, placht in ſijn gemoet een ſonderlingh vernoegen t'ontfanghen; niet ongelijck den genen die onder

e De woorden der wijſe zijn ſpieſſen en nagelen. Salomon Eccl. 12. 11. f Spreeck-woorden krijghen een ſoodanige uytlegginge als een verſtandigh leſer goet vindt; want ghelijck de ſchilder wil, ſoo moet St. Ioris den draeck ſteken.

de

de dichte bladeren een ſchoonen tros druyven, na langh ſoecken, eyndelick komt te ontdecken. g *De bevindinghe leert ons dat veel dingen beter aert hebben alſe niet ten vollen geſien, maer eenigermaten bevvimpelt en overſchaduvvet ons voorkomen. 'tvvelck Poppæa de Keyſerinne vvel verſtaende (gelijck van de ſelve getuygt vvert) vvas gevvoon haer niet te laten ſien, als ſo vvat bedeckt, ende als in een ſchaduvvc, om het geſichte der omſtanders niet te verſadigen. De byſpreucken dan en de ſpreeck-vvoorden bevonden zijnde te vveſen van ſoodanigen nuttigheyt ende vermaeck, als te voren is geſeyt, ſoo en iſset niet te vervvonderen dat de beſte, vvijſte, outſte, ende aenſienlickſte van alle volcken en tijden met de ſelve oyt veel hebben op ghehadt. Men vint dat niet alleenlick de voortreffe-*

g *Een ſpreeck-woordt is een ſcherp-ſinnighe reden, die een ſake die open en klaer ſchijnt met een duyſter en verbloemde maniere van ſpreken plach te bewimpelen.* Typot. de Symb. Eraſ. Thomaſ. Buon.

lickſte

lickſte onder de Heydenſche Philoſophen, als ARISTOTELES, CLEANTHES, CHRYSIPPVS, ARISTIDES, ZENODORVS, DIDYMVS, THEOPHRASTVS, MILO, DIOGENIANVS, *en oock andere meer, de ſelve verſamelt ende veel ghebruyckt hebben; maer oock dat de voornaemſte onder de gene die den waren God waerlick hebben gekent, ſoo Koningen, Propheten, als Apoſtelen, jae de eenighe Sone Gods, even de Heere Chriſtus ſelfs,* [h] *hier van werck hebben gemaeckt, ende niet veronweerdight de ſelve in hare ſchriften ende redenen, na gelegentheyt, te vermengen; behalven dat de machtigſte koningh van Iſrael, ende met een de wijſte man die oyt was, daer van met opſet heeft geſchreven: gelijck mede doet* Ieſus Syrach, *ende*

h *Hier toe dienen verſcheyde ſpreucken in den ouden en nieuwen Teſtamente ghebruyckt: als,* Waer het lichaem is, vergaderen de arendē: De hont keert weder tot ſijn uytſpouſel: Men moet met geen eſel en os te ſamen ploegen: *ende diergelijcke. Siet* Martin. Delrio, & alios.

van

van gelijckē Ben-Sira, vviens groot-vader (soo ghelooft vvert) is ghevveest de Propheet Ieremias; eñ dit alles op seer goede gronden, eñ om bysondere redenen: vvant isset van ghevvichte te houden dat een vvijs man seydt, veel meer dat veel vvijse seggen, noch meer dat de vvijste van veel landen seggen, noch meer dat de vvijste van de ganssche vverelt seggen, ende dan noch boven al, dat alle de vvijste van tijdt tot tijdt, ende met tusschen-loop van veel tijden en eeuvven eenstemmelick hebben gheseyt, ende gestadelick noch blijven seggende. Spreeck-vvoorden (seyter een) zijn dochters van de langh-duerige ondervindinghe, zijn als beproeft gout, jae als enckele Gods sprake. 1. [i] Spreeck-vvoorden hebben behoudē, ende (tot dese onse eeuvve toe) overgebracht het gene dat noch metale pilaren, noch ghehouvve sarcken, noch harde marmer-steenen,

i Gemeen geruchte is selden ghelogen. Gemeene roep heeft veel wat waers.

van

vandē knagenden tant des al-verterenden tijts hebben konnen bevvaren. k Spreeck-vvoorden doen ons sien in de vorighe ende tegenvvoordige vverelt, jae dickvvils meer als de oude selfs oyt daer in hebben gesien: vvant gelijck een dvverg, verheven zijnde op de schouderen van een reus, verder siet als de reus selfs; insgelijcx onse eenvve (hoe vveel minder in hooge vvetenschap als de oude) geholpen (boven de vvijsheyt der voor-vaderen) met eygen ondervindinge, siet en seyt dickvvils meer als de outheyt selfs te vooren heeft ghedaen. Al het vvelcke by my overvvoghen ende ingesien vvesende, soo hebbe ick gheoordeelt dienstigh te vvesen in onsen tijt ende tale aen de invvoonders deses landts mede yet vvat van dingen deser stoffe in handē te geven: en daerom en hebbe ick niet in't ghemeen by een geraept alderhande spreeck-vvoorden sonder onderscheyt; maer alleen de gene die, boven de eygen-

k *Siet* Syrach 8.10.

genschap van een soete verbloeminge, yet dienende tot leere ende verbeteringhe in haer zijn hebbende. Boecken (mijns oordeels) behooren te vveſen ghelijck een van de oude vvilde dat de maeltijden souden zijn, achtende die de beſte niet, in de vvelcke men een tijt langh ganſch uytgelaten vrolick vvas gevveeſt, ende daermen veel ghegeten en ghedroncken hadde, vvaer van men dan noch des anderen daeghs in mage ofte hooft groote pijne komt te gevoelen; maer vvel de soodanighe, daer van men dē beſtē ſmaeck eerſt des daeghs daer aen gevvaer vvert, door het herkauvven van de goede tafel-reden aldaer voorgevallen. Ick vvenſche dat al het gene de gemeente om te leſen in handen vvert gegeven ſoodanig vvare, dat de leſer niet een eenigh ongheſouten vermaeck daer door vverde aengebracht; maer ſonderlinge dat een yder naer het leſen ſich in eenigen deele t'elcken verbetert mochte vinden,

ende

ende alsoo een goede na-smake (hem ten besten) daer van mochte behouden: en om dier oorsake ville hebbe ick my in desen gedient van leersame spreucken beyde uyt oude ende nieuwe talen, uyt de welcke (na mijn gevoelen) konnen werden afghenomen treffelicke gront-reghels van verscheyden stoffe, die in den loop des levens alderhande menschen konnen dienstigh zijn. Insgelijcx hebbe ick goet gevonden (tot meerder licht en nuttigheyt van den leser) in de ordre van dit werck te volghen den gewoonlicken loop van 'smenschen leven, ten eynde een yder, naer sijn ghelegentheyt, spoedelicken sonder lange soecken sijn gherief daer in soude moghen vinden. Ick hebbe van gelijcke de hooft-stuckē van de selve ghesocht te verlustighen door de Nederlantsche dicht-konste: ende alsoo de Poësie te rechte by de ouden wert geseyt te zijn een sprekende schilderye, ende de schilderye aen d'ander zijde een

ſvvijghende Poëſie : Soo hebbe ick het voorſz. vverck mede doen verçierẽ door de ſchilderkonſt vvaer in, onder andere, daer op mede is acht genomen (om door de veranderinghe den leſer des te meer vermakelickheyts aẽ te doen) dat veeltijts de kleedinghe en het vveſen ſelfs van de figueren zijn geſtelt nae de tale van het ſpreeckvvoort, daer op het beeldt ſlaet, zijnde op een Spaens, Italiaens, Frans, ofte ander ſpreeckvvoort ghepaſt een ſpaenſche, italiaenſche, ofte franſche kleedinge en vveſen, ſoo veel de konſte heeft vvillen geven; in voegẽ dat hier de vvijsheyt van oude en nieuvve volcken niet alleen geleſen, maer oock eeniger maten geſien kan vverdẽ. vvaer by dã noch komt dat onder elck hooftſtuck zijn ghevoegt eenige over-een-ſtemmende ſpreeck-vvoorden van andere volcken op die ſtoffe paſſende (in deſen druck in't nederlandts vertaelt (op dat de eẽdracht en gelijckheyt van

oor-

oordeel van verscheyde natien, in eẽ en het selve leer-stuck t'samen komende, te beter by den leser gevat, en van meerder gevvichte geacht mochte vverden. Siet dan hier, goet-gunstige leser, in't korte mijn oogmerck in dit jegenvvoordig vverc, het vvelcke soodanigh is dat een yder tot sijn eygen gebruyck het selve van tijt tot tijt kan vermeerderẽ met de by-spreuckẽ en spreeck-vvoorden die hy hier en daer sal mogen hooren of lesen; tot hoedanighe vermeerderingh dies te meerder stoffe is, vermits ick, nu een geruymen tijt met verscheyde saken (boven mijn ghevvoonlick beroep) besich zijnde ghevveest, hier toe niet en hebbe konnen brengen soodanigen vlijt en tijt als vvel noodigh soude zijn gevveest. Doch hier noch vverdende by-gebracht sodanige vermeerderinge, als voren is geseyt, so vertrouvve ick vastelick dat uyt dit vverck soude mogen ontstaen een lieffelicke honighraet, te samen ghebracht ende

ghevvracht uyt de beſte bloemen van oude ende nieuvve ſchrijvers, ſmakelick voor alle monden die niet geheel onſmakelicken zijn; in voeghen dat het ſelve ſal konnen dienen d'onvvetende tot ondervvijſinghe, de vvijſe tot onderhout, de kinderen tot leere, de jongelinghen tot breydels, den ouderdom tot vermaeck, ende alle menſchen in't ghemeen tot een SPIEGEL der Waerheyt. Duyt ons voornemen ten beſten, gheniet onſen arbeyt, vveerde Lands-genootē, en vveeſt ghegroet van

uvven ganſch dienſt-plichtigen

JACOB CATS.

Hier is wat plomps, hier is wat ſcherps,
Hier is wat lafs, hier is wat ſerps,
Hier is wat kroms, hier is wat rechts,
Hier is wat goets, hier is wat ſlechts,
Hier is wat van de middel-maet;
Weet dat het ſoo met boecken gaet.

FAMA.
Spiegel
Onden ende Nieuwē
TEMPVS.
VERITAS.
Vox Populi Vox D
SPQR
RATIO.
PRVDENTIA.
MEMORIA.

Verklaringe op de Titel-plaet.

TOt verſtant van de Titel-printe dient ghelet dat PRVDENTIA, *dat is Wijsheyt, geſeten tuſſchen* RATIO *en* MEMORIA, *dat is Reden en Geheughenisſe, een goede ſpreucke bedacht hebbende, geeft de ſelve over aen hare vriendinne de Reden, om die in wat naerder achtinghe te nemen; Reden, de ſpreucke goet vindende, langiſe aen Geheughenisſe hare geſpeule, ende die wederom aen den Tijdt; dewelcke den omme-loop der jaren ghebruyckende tot een Spiegel, voor ſijn dochter de Waerheyt, ende bevindende de ſpreucken aen haer wel te gelijcken, laet toe dat de Fame de ſelve mach voeren alwaer menſchen woonen; en daer uyt wert ten leſten een Spiegel vanden Ouden ende Nieuwen Tijt, weſende de rechte Spiegel der Waerheyt. Spiegelt u daer in Leſer, en vaert wel.*

Nut, of niet.

Is te letten,

DAt op dit werck Privilegie is ghegeven by de Hoogh-moghende Heeren Staten Generael der vereenigde Neder-landē voor den tijt van vijfthien jaren, binnen welckē niemant directelick noch indirectelick, in't geheel ofte ten deele, in't groot ofte in't kleyn, in eenigerley tale en vermach het selve na te drucken, ofte doen drucken, te verkoopen, ofte elders nae-gedruckt in de vereenigde Provintien te brengen, ende aldaer te verkoopē, sonder daer toe te hebben consent van den Autheur, ofte sijns actie hebbende, op de verbeurte vande selve na-gedruckte exemplaren, ende daer-en-boven van de somme van ses hondert guldens, soo menigmael als bevonden sal werden desen contrarie gedaen te wesen, soo wel by den verkooper, als by den drucker te verbeurē; alles t'appliceren so als naerder by de voorsz. Privilegie is uytgedruckt, waer toe dese tegenwoordige haer is ghedragende. zijnde 'tselve Privilegie door last van de wel-gemelde Heerē Staten generael gedaen op-maken in der bester forme, ende by den griffier van hare Hoog-Mog: onderteeckent.

Let hier op, na-druckers;

Heere peren rotten niet, maer beursen wel.

Korte Tafel

Om alle Spreeck-woordē ende der selver uytleggínge haest te konnen vinden.

Het eerste getal beteeckent het Deel, het tweede de Pagie: De letter P. Philaretus, dat is, Liefdes kort-sprake, staende achter het eerste deel.

De spreucken met andere letters gedruckt, zijn oversettingen van de hooft-spreucken van andere talen, die in't werck selfs niet vertaelt en zijn.

A

Ach bleef de menſch voor eeuwigh hier,
Soo waert hy doch een arrem dier. 3.140.

Aen een kranck toutjen moetmen ſachtjens trecken. 1.45.

Aē kleyne beeckjens kanmen drincken,
En daer en is geen noot van ſincken. 3.21.

Aen mal vlees kooptmen altijt te dierē koop. 1.105.

Aenwel-gevoede rammen jeucken de hoornen. 2.3.

Al beter van eē man bekeven,
Als by een broeder wel te leven. P. 9.

Al draegt dē aep een goudē ringh,
Soo is het doch een leelick dingh. 1.69.

Al eer een leugẽ is tẽ endt,
Soo is u goeden naem geſchent. P. 21.

Al heeft de val ons quaet ghedaen,
Met vallen leertmen ſeker gaen. 3.15.

Al is u vrient al ſuyckerſoet,
Weet dat ghy hem niet eten moet. 2.93.

Al is u vyandt maer een mier,
Soo hout hem voor een grouſaem dier. 3.35.

Al leyt de waerheyt in het graf,
Al wat haer druckt dat moeter af. 3.39.

Al reyſt eẽ los-hooft buytens lants,
Noch blijft hy wel een domme-gans. 1.26.

Al waer de ſpinroc dwingt het ſweert,
Daer ſtaet het qualijck met den weert. 2.76.

Al waermen is in goeden ſtant,
Dat is al med' ons vaderlant. 1.27.

Al wat de groote ſeughe doet
Wort by de biggen veel gheboet. 3.83.

Al wat in't bedde wort geſproken,
Dient met de lakens toegelopen. 2.77.

Al wie maer ſelden kemt ſijn haer,
Die worter groote pijn ghewaer. 3,121.

Alle dingh ſlijt,
Door loop van tijt. 3.92.

Alle mans vrient, menigh mans geck. 1.129.

Alle vryers rijck, alle ghevangens arm. P.23.

Allenxſe ſportjens raeckt men op de ladder. 1.9.

Als apen hooge klimmen willen,
Dan ſietmen eerſt haer kale billen. 1.48.
ende 3.5.

Als

Als't diep verloopt, verſet-
men de bakens. 1.45.

Als oude honden baſſen,
Men dienter op te paſ-
ſen. 1.55.

Als eẽ hont yemant troe-
telt, ſoo maeckt hy hem
beſlickt. 1.88.

Als een eſel yemant lief-
kooſt, ſchopt hy hẽ blau-
we leden. 1.88.

Als de peer rijp is, ſo valtſe
geerne in't ſlick. 1137.

Als haer de ziel verheft tot
Godt,
Dan is de werelt enckel
ſpot. 3.141.

Als de vos de paſſy preeckt
boeren wacht u ganſen.
P. 23.

Als liefde keert in haet,
Dan gaetſe buyten maet.
P. 15.

Als't tverckẽ vol is, ſo ſtor-
het den troch om. 2. 2.

Als de kinders ſtil zijn, dã
hebbẽſe quaet gedaẽ. 2.41.

Als morſighe lieden kuys
worden, ſo ſchuerenſe de
panne van achterẽ. 2. 33.

Als de kat van huys is, dan
hebben de muyſen haren
vollen loop. 2.83.

Als 'tgeluck u lacht,
Staet dã op de wacht. 3.20.

Als yder ſeydt dat ick een
vercken ben, ſo moet ick
in't kot. 3.70.

Als u buermans huys brãt,
is't tijt uyt te ſien. 3.73.

Als u vyant gaet te rugh,
Maeckt hem vry eẽ gul-
den brugh. 3.75.

Als yemant moet,
Siet wat hy doet. 3.76.

Als oude honden baſſen,
Men dienter op te paſ-
ſen. 3.81.

Als de jonckers blint-rou-
ſen, dan moeten de boe-
ren hayr laten. 3.83.

Als de wolf out wort, ſoo
rijen hẽ de kraeijen. 3.86.

Als

Als elck voor zijn huys veeght, soo worden alle straten schoon. 3.101.

Alsser een schaep over de post is, so volgender vele.

Alsser twee vechten om eẽ been,
Daer krijg het licht een derd' alleen. 1.86.

Alsser niet en gebeurt dat ghy wilt, wilt datter ghebeurt. 2.94.

Armoede dwingt,
Weelde springt. 2.2.

Armoede is luyheyts loõ. 2.12.

Als't kermis is etẽ de boeren wafels voor broot, en worst voor toespijs. 2.69.

Alst diep verloopt, versetmen de bakens. 3.3.

Auſz kleinen brunlein trinket man ſick auck ſat. Dit is het spreec-woort vã joncvrou *Anna Maria Schuermans*, en hadde behooren gheſtelt te weſen in het 3. deel, op de 21. pagie, doch by ongelegentheyt nagelaten: soeckt aldaer de spreuckẽ van ghelijcken sin.

B

Beeren, leeuwen, felle dieren,
Konnen haers gelijcke vieren. 2.10.

Beleefde lieden moetmen mijden,
En 'twilligh peert niet overrijden.

Beproeft u vrient,
Beproeft u sweert;
Dat is u groote schattenweert. 2.70.

Besette sparigheyt
En is geẽ karigheyt. 2.78.

Besiet den lust en haer beleyt,
Niet soo die komt, maer soo die scheyt. 1.55.

Beter alleen, als qualick verselt. 1.14. eñ 3.73.

Beter by een uyl gheseten, als met een valck gevlogen. 1.12.

Beter eẽ hont te vrient, als te vyant. 1.59.

Beter een schaep als een aep, een balck als een valck. 2.83.

Beter is te rugh gegaen,
Als een quade ſprongh gedaen. P. 14.

By den wal langs', ſeylt mẽ ſekerſt. 1.14.

By moeyelicke heeren
Is veel te leeren. 3.89.

By groote torens, als wy bevinden,
Daer waeyen veeltijdts groote winden. 2.80.

By wolven en uylen
Daer leert men huylen. 1.21.

Byen en horſels die brekẽ het ſpinne-web. 2.42.

Bleecke verven
Paren of ſterven. P. 8.

Blijvẽ doet beklijvẽ. 2.62.

Bloode hondẽ baſſen veel. 1.59.

Brieven van lievẽ zijn met boter beſegelt. 1.145.

Broeders ghekijf
Raeckt ziel en lijf. 2.35.

D

Dat de wint-hont een langen ſteert heeft, komt hẽ van ſijn geſlachte. 1.97.

Dat met arbeyt verkregen is, wort met minne beſeten. 2.92.

Daer is geen ſoo kleynen man,
Die geen hinder doẽ en kan. 1.51.

Daer dient eerſt ſo wat vã den boot geſproken, om allenſkens aẽ het ſchip te geraken. P. 12.

Daer de ſchaemte ſchadelick is, iſſe niet als dwaeſheyt. P. 13.

Daer 'tvry ghelach is, is't goet gaſten nooden. 2.61.

Daer waſt geen raegh aen een draeyende meulenkam. 2.62.

Daer de meeſter doot is, verroeſt de klopper. 2.26.

Daer der veel ſmedẽ, moet men ſlagh houden. 3.13.

Daer

Daer en wast geen raeg aē een draeyenden meulekam. 3.94.

Daer wort geē netter kost bereyt,
Als hoender-eyers vers gheleyt. 3.137.

De hen is, als haer wen is. 1.3.

De zee
Maeckt dwee. 1.45.

De wolf ruyft van baert,
Maer noyt van aert. 1.54.

De seugh misdoet,
De bigge boet. 1.57.

De stadighe jagher vangt het wilt. 1.78.

De hinne leyt geern daerse een nest-ey siet. 1.99.

De pijp moet na den bom zijn. 1.104.

De mis-slag van de medecijnen wordē met aerde, de gebreken van de rijcke met gelt bedeckt. 1.121.

De kanne gaet soo langhe te water, tot datse eens breeckt. 1.35.

De mug die om de keerse sweeft,
'Tis wonder so die lange leeft. 1.36.

De hoeren zijn als voghellijm watter ontrent komt later van sijn verē. 1.147.

De katte die veel snoepen wilt,
Wort licht eēs op de neus gheknilt. 1.145.

De vos die gaet soo langh ter jacht,
Tot hy der eēs verliest sijn vacht. 1.155.

De vrouwen hadden eertijts driederley tranen.
van { leet, ongedult, bedroch.
Vrient letter op, mē vinter noch. 1.159.

Dē netste schoen die wort een slof. 1.168.

De korste mallichedē zijn altijts de beste. P.6.

De haes lijt vervolginghe om haer leckere bouten. P. 18.

De nacht,
Is verdacht. P. 21.

De ganſen krijgē dē koſt, maer ſy moetenſe pluckē. 2.11.

De ſpreuwē willē wel korſen eten, maer geen boomen planten. 2.38.

De koe en lickt geen vreēt kalf. 2.61.

De hont diemen een been ontneemt en kent gheen vrienden. 2.71.

De Heer voor d'eer,
De vrouw voor den bou. 2.75.

De bedt-gordijn,
Dient dicht te zijn. 2.77.

De keel,
Koſt veel. 2.79.

De kleyne keuckens en enge ſchouwen.
Die zijn't die ruyme kamers bouwen. 2.80.

De papegay weet deſē trec
Sy loſt geen voet, of veſt den beck. 2.84.

De voghels willen korſen eten,
Schoon datſe van geen planten weten. 2.88.

De vogels krijghen wel de koſt,
Maer ſijn vā moeyte niet verloſt. 2.89.

De vos die placht dā beſt te varen,
Wanneer de boeren leelickſt' baren. 2.90.

De laege ſtijlen,
Staen lange wijlen. 2.90.

De winnende hant is milde. 2.91.

De kat die muyſt dan alderbeſt,
Als ſy heeft jongen in dē neſt. 2.91.

De papegay loſt noyt harē voet of maeckt eerſt dē beck vaſt. 2.36.

De ſteē diemē veel verleyt wort met geen groen bewaſſen. 2.62.

De vorsch is naeckt, gelijck een pier,
En 'tis nochtans een vrolick dier. 2. 43.

De kat wou wel vis eten, maer geen poot nat maken. 2.38.

De dwaesheyt loopt, de wijsheyt gaet,
En dat is vry de beſten raet. 3.23.

De dwaesheyt heeft arents vleugelen, maer uyls oogen. 3.24.

De ſpin die eet de vlieg, de hagedis de ſpin,
Dit heeft het groene wout en al de werelt in. 3.26.

De heere ghebiedt ſijnen knecht, de knecht de katte, de katte haren ſteert. 3.27.

De jonghe lieden paſt de lans,
Maer wel te raden oude mans. 3.29.

De waerheyt die in't duyſter lagh,
Die komt met klaerheyt aen den dagh. 3.41.

De gans blaeſt wel, maer en bijt niet. 3.60.

De koeckoeck en de ſijs,
En ſinghen niet op eene wijs. 3.70.

De beté van ſtervende gedierten zijn doodelick. 3.75.

De noot die doet een outwijf draven,
Oock over ſlooten, over graven. 3.75.

De nayer die geen knoop en leyt verlieſt ſijn ſteec. 3.78.

De mis-ſlag die eé prince doet,
Wort by den ſlechten hoop geboet. 3.83.

Den Kemel drinckt liefſt als't water geroert is. 3.84.

De hont bijt den ſteen, en niet die hem werpt. 3.97.

De keers die voor gaet licht beſt. 3.102.

De tijt die gaet, de doot die komt. 3.123.

De

De ſchadelijcke vliegẽ bederven de goede ſalve. 3.129.

D'een min brengt d'ander in. 1.70.

D'een beſchiet,
D'ander gheniet. 1.91.

D'een klopt op de haegh,
maer d'ander krijght de vogels. 1.91.

D'eene ſaeyt, en d'ander maeyt. 3.130. Ioh. 4.37.

D'eerſte koude, en ooc de leſte,
Sijn te mijden als de peſte. 3.133.

Den haes daermẽ geẽ loop van ſiet,
En vangt de goede weyman niet. 1.91.

Dẽ ſlapendẽ wolf en loopt geen ſchaep in den mont. 2.12.

Denckt vry al dickwils op den dagh,
Die niet eẽ menſch voorby en mach. 3.140.

Denckt vry dat hy niet weynigh weet,
Die weynig ſeyt, en weynigh eet. 1.50.

Des vryſters ſchoonheyt leyt in 'svryers oog. 1.72.

Die met kroonen winnen en ſtuyvers wagen,
Die zijn bevrijt voor harde ſlagen. 2.88.

Die geenen ael weet op te langen,
En plach geen kabeljaeu te vangen. 2.89.

Die wel wint,
Is wel geſint. 2.91.

Die kooren voor een ander meet,
Is dwaes in dien hy ſich vergeet. 2.93.

Die maer aen eyghen ſlaet ſijn hant,
'Tis wonder ſoo hy ſich verbrant. 2.84.

Die vroegh al 't hachjen heeft ontbeten,
Wat ſal hy op den middagh eten? 2.80.

Die quaet ſpreeckt eer hy het ſiet,
Schoon hy ſweegh ten ſchade niet. 3.71.

Die de tijt verbeyen kan,
Van een jonghen wort een man. 3.82.

Die een hooft van boter heeft en wil by geen ovē komen. 3 46.

Die eē ſchurft hooft heeft wil geen kammen lijden. 3.96.

Die veel wil weten,
Moet luttel eten. 3.313.

Die niet en doet gelijck de gans,
Om lang te leven weynig kans. 3.134.

Die wel bemint,
Kaſtijt zijn kint. 1.17.

Die met hōdē gaet te bed,
Deelt van hare vloeyen met. 1.21.

Die langhe leven en verre reyſen,
Die leeren op haer ſakē peyſen. 1.62.

Die eē man was in der noot
Blijft wel onder weelde doot, 1.56.

Die tē danſe wil gaē, moet ſien wie hy metter handt neemt. 1.67.

Die veel ambachten leert, doeter ſeldē eē wel. 1.83.

Die 'tgheluck heeft, leyt de bruyt ter kercken. 1.91.

Die een ſchoone kat heeft en dient geen bont-wercker in huys te brenghen. 1.129.

Die dē eenē voet in't hoer huys ſet, ſet den anderen in't gaſt-huys, 1.147.

Die hoeren leyt, ofeſels drijft,
'Tis vreemt ſoo hy in ruſte blijft. 1.147.

Die altijts vroeg genoegh komt, komt veeltijdts te laet. 1.162.

Die ſchamen en mijden,
Staen veel ter ſijdē. P. 10.

Die ſpelē wil moet ſich eē bilſlag getrooſten. P. 12.

Die wel eer heeft leeren roeyen,
Laet die sich met varen moeyen. P.15.

Die van de liefde zijn gesteken,
En sien noch vlecken, noch ghebreken. P.15.

Die met vossen te doen heeft, moet op sijn hoender-kot letten. P.18.

Die het vercken killen wil moet hem het tierē troosten. 2.12.

Die kan hoorē en swijgē,
Groote sakē kan hy krijgen. 2.17.

Die veel kalt,
Veel ontvalt. 2.17.

Die de koe aengaet, die grijptse by dē steert. 2.50.

Die in't riet sit, maeckt pijpjens. 2.69.

Die wijs is draeght de sotten,
Schoon datse met hem spotten. 3.11.

Deugt verheugt. 1.47.

Die een hoen grijpt, maeckt dat het niet en krijt. 2.16.

Die aen de wegh timmert heeft veel berichts. 3.65.

Die kruypt, en valt niet. 3.24.

Die wel eer te hooge vlogen,
Vondē sich wel licht bedrogen. 3.19.

Dit leerd' ick leest van onse gasten,
Op een schip geen twee groote masten. 1.46.

Dit oude woort duert heden noch,
Men doet geen voordeel met bedroch. 2.88.

Dit heeftmē dickmael ondervonden,
Van sachte meesters vuyle wonden. 1.10.

Doe ic maer eens een quaden pas,
So breeck ick licht mijn teer gelas. 1.121.

Doet raet voor 'tquaet,
Eer't verder gaet. 1.64.

Doet dickwils tot eẽ kleyntje wat,
So wortet noch eẽ groote schadt, 2.40.

D'onbesochte,
D'onbedochte. P.6.

Duyr te sijn is onverstant,
Duyre schipper blijft aen lant. 1.44.

Dwaelter een schaep uyt de baen,
Hondert salder qualick gaen. 1.6.

E

Eedẽ van schippers, en beloften van vryers, en zijn maer wint, als de noot over is. 1.145.

Eedt van die mint,
Is niet als wint. 1.146.

Eedt te sweerẽ op de pluymen;
Dat en zijn maer minne-luymen. 1.142.

Een goe wegh om,
En is geen krom. 1.42.

Een rottẽ appel inde mande,
Maeckt oock het gave fruyt te schande. 1.4.

Een aep, uyt al te grooten min,
Die perst haer jonck de lenden in. 1.17.

Een eerbaer kint is aen te jagen,
Door eer-sucht, niet door harde slagen. 1.19.

Een kleyn getal van rotte peren,
Dat kan aẽ duysentgave deren. 1.22.

Een peert, en gelt, en goet latijn,
Dat brengt een lantsert over Rhijn. 1.42.

Eẽ vermoeyt peert siet liever een vuylen stal, als eẽ schoonen wegh. 1.43.

Een man over boort, een eter te min. 1.45.

Een peert, een sweert, een lieve vrou,
Leent niemãt uyt als met berou. 1.48.

Een

Een goet visscher ontglipt wel een ael. 1.46. en 3,68.

Een hont, die bijt, en niet en bast,
Die heeft de sneeghste wel verrast. 1.49.

Een esel die vrijt,
Die schopt, of smijt. 1.84.

Een out man met eẽ jeugdigh wijf,
Is niet als eeuwig huysgekijf. 1.110.

Een out man met een jonge vrou,
Wat kan het wesen als berou? 1.112.

Een opẽ pot, of open kuyl,
Daer in steeckt licht een hont sijn muyl. 1. 123.

Een vryers eedt is maer eẽ gril,
Want 'tis hem leet krijgt hy sijn wil. 1.146.

Een rupse op een kool,
Een hoere in een huys. 1.146.

Een hoere quijt te gaen, is veel gewonnen. 1.149.

Een oude hoer, eẽ nieuwe weert,
Die snijden meer als eenigh sweert. 1.150.

Een snoepende kat,
Wort eens gevat. 1.150.

Een boom of vryster eens verout,
En krijght daer nae geen jeudigh hout. 1.161.

Een greyntjẽ pepers is beter als eẽ mande vol pompoenen. P.6.

Een dief vont licht eẽ opẽ kist,
Indien hy alle dingẽ wist. P.7.

Een weeuwe die noch rouwe draegt,
En met het snot eẽ jonge maegt. P.11.

Een goet aenbeelt en moet voor geen slagh beswijcken. P.12.

Een kleyn gheluck u afgeseyt
V. dickwils tot een grooter leyt. P.14.

Een moedig hert,
Verwint de ſmert. P. 15.

Een die verkoopen wil en hoeft maer een oog: die koopen wil, hoefter hondert. P. 16.

Eé aep is gaeu, maer gaeuwer dieſe vangt. P. 18.

Een die u nae de kunſte vleyt,
Hout vaſt dat hy u lagen leyt. P. 24.

Eé dwaes ſal wel ſijns wijſer ſpotten,
Maer noyt een wijs man met de ſotten. P. 25.

Een dwaes eyſt veel, maer dwaſer is hy die't hem geeft. 2.10.

Een ſlodder-kleet dat niet en paſt,
En is niet anders als een laſt. 2.36.

Een vuyle bruyt heeft veel parerens aen. 2.39.

Een bly gemoet,
En maetigh goet,
Is wonder ſoet. 2.44.

Een ſwaen vallen haer veren ſo beſich als een mus. 2.46.

Eé rijckmã ſterft ſijn kint,
Een arrem man ſijn koe. 2.55.

Eé dack dat leeckt, en quade wijven,
Die konnen goede mans verdrijven. 2.76.

Een gehaelde kruyck,
En vult geen buyck. 2.79.

Een kleyne pot van kleyne lieden,
Die kã met kleyne moeyte ſieden. 2.80.

Een platte beurs, een hoog gemoet,
En dede noyt ſijn meeſter goet. 2.80.

Eé dwaes is in ſijn huys ſo vroet,
Als oyt een wijs man elders doet. 2.84.

Een ſchaft is beter in de hant,
Als ſeven ganſen op de ſtrant. 2.88.

Een

Een raef moet nutten ſonder kraſſen,
Een hont moet knagen ſonder baſſen. 2.90.

Een ey dat noch is ongheleyt,
Daer van en dient niet veel geſeyt. 3.40.

Een leghe beurs die noem ick leer;
Brenght gelt, ſy krijght haer eer-naem weer. 2.92.

Een tafel-vrient,
So lang alſt dient. 2.92.

Een oude vogel wil qualick uyt de pluymen. 2.73.

Een willigh peert dient niet overreden. 2.60.

Een hinne leyt alle daegh, een ſtruys maer eens in't jaer. 2.39.

Een goet voerman kan wel keeren al is de wegh enge. 2.30.

Een Koninckx huys heeft klare glaſen,
Daerom en dientmer niet te dwaſen. 3.6.

Eẽ kleyn watertje leſt ooc dorſt: een kleyn regentje maeckt ooc nat. 3.22.

Een goe weg om, en is geẽ krom. 3.25.

Een oude kat ſpeelt met geen balleken. 3.29.

Een kleyne pot door weynigh vyer,
Die maeckt terſtont een groot ghetier. 3.42.

Een ander heeft altijdt de ſchult,
Geen menſch en ſiet ſijn eygen bult. 3.53.

Een beſlagẽ merrie ſtruyckelt wel. 3.68.

Een ſchip op een ſant, een baken in zee. 3.72.

Een haes beſpringht oock wel een leeu,
Wanneer hy geeft ſijn leſten geeu. 3.87.

Een hont en rieckt niet aẽ den kant,
Daer hy den neus eens heeft gebrant. 3.106.

Een gebrandē hont vreeſt ooc het kout water. 3.105.

Een oudt voer-man hoort geerne 'tgheklap van de ſweep. 3.114.

Een wolf hapt noch nae't ſchaep als hem de ziele uytgaet. 3.115.

Een huerling vliet. 3.131. Ioh. 10.13.

Een jongē ooye, en ouden ram,
Dat viel wel binnē s'jaers een lam. 3.136.

Een jonge vrou, en ouden wijn,
Die zijn bequaē tot vrolick zijn. 3.138.

Een ziel die haren ſchepper vreeſt,
Hout die voor een ghedueright feeſt. 3.134.

Een koets vol gouts, een kar vol ſteens,
Dat ſal hier namaels zijn alleens. 3.141.

Eer wy het weten,
Sijn wy verſleten. 1.40.

Eer is teer. 1.47.

Eerje voortrijt ſiet nae de linze. 3.79.

Eer't boomtje is groot,
Is't planterje doot. 3.140.

Eet het muysje wat te veel
Wat het proeft is bitter meel. 3.134.

Eetj' een ey, ſoo doet een dronck;
Eetj' een appel doet een ſpronck. 3.137.

Eetj, een peere, drinckt,
Eetj' een appel ſpringht. 3.137.

Elck moet viſſen op ſijn water. 1.46.

Elck ſpiegele hem ſelven. 1.10.

Elc meent ſijn uyl eē valc te zijn. 1.71.

Elc kramer prijſt ſijn meſſen. 1.72.

Elc ſpreeckt vande marct, nae hy verkocht heeft. 2.88.

Elck weet waer hem de schoen wringt. 3.48.

Elck wije sijn hof, en ick den mijnen,&c. 3.102.

En straft, of streelt u vrouwe niet,
Daer't yemant hoort, of yemant siet. 2.77.

En openbaert eens anders gebreken niet, ten eynde Godt de uwe niet bloot en legge. *Arabisch spreeckwoort.* 2.95.

En dient ons geē gepluckte peeren,
Want 'tis geen fruyt dat wy begeeren. 1.93.

Eygen vuyl verleet niet. 1.73.

G

Gaet sent eē esel na Parijs,
Ghy krijght hem weder even wijs. 1.26.

Gaept alsmen u den lepel biet;
Of naderhant en krijgje niet. 1.162.

Gaet vraegt een weert nae sijnen wijn,
Ghewis hy sal de beste zijn. P.23.

Gaeter yet naer uwen wil,
Veegt u mont en hout u stil. 2.17.

Gaet tot de mier ghy luyaert. 3.45.

Geen minn' of kaets-spel heefter val,
Als met een overgaenden bal. 1.69.

Gheen nutter dingh voor gramme sinnen,
Als stil te zijn en tijt te winnen. 1.56.

Geen gout soo root,
Of 'tis voor dē noot. 1.57.

Geē peerel dient by nacht ghekocht,
Geen vryster by de keers gesocht. 1.65.

Geē leelic lief, noch schoonen kool-sack. 1.72.

Geen boom en valt tē eersten slagh. 1.100.44.

Geen beeſt en iſſer oyt ſo fel
Dat niet en viert ſijn metgeſel. 2.11.

Gheen rijcker man in alle ſteden,
Als die met 't zijn hẽ hout te vreden. 2.44.

Geen bode en is ſoo goet,
Alſſer yemant ſellefs doet. 2.58.

Geen wagen oyt ſoo ſacht en reet,
Die ſomtijts niet eẽ ſtootjen leet. 2.76.

Geen beter loogh,
Als 't vrouwen oog. 2.77.

Geen ſchip ſoo oudt, ſey ſchippers meysje,
Of doet noch ſomtijdts wel een reysje. 2.81.

Gheen beter mis komt op het lant,
Als 'smeeſters oogh, en 'sheeren hant. 2.83.

Geen gout en is ſoo root,
Of 't moet noch uyt om broot. 3.76.

Gheen kroon heelt hooftſweer. 3.121.

Ghekoppelde ſchapen die verdrencken. 3.15.

Gheluck van vrouwen, is ramp in de beurs. 1.250.

Gelijck als ghy u kinders wout,
Siet datje ſo een vrouwe trout. P.16.

Ghelatigh,
Matigh,
Statigh. P.25.

Ghelijck de weert, ſo is de gaſt,
Ghelijck het peert, ſoo is de laſt. 2.1.

Gelooftet, vriendẽ, ſonder ſparen,
Kan yemant winnẽ, niet vergaren. 2.71.

Ghelijckmen handelt den meloen,
Soo moetmen oock met vrienden doen. 2.71.

Ghelijck de Iuffer is, ſoo is haer hondeke. 2.8.

Gelt doet ghewelt. 2.66.

Ghe-

Gherimpelt vel,
En vrijt niet wel. P.27.

Gheſellen, wort u beurſje plat,
Keert weder naer u eygẽ ſtadt. 1.44.

Gheſellen, wilt vry netten hangen,
Want alle voghels zijn te vangen. P.9.

Gheſellen wilt u wel beraden,
Hy is wel kleyn die niet kan ſchaden. 3.35.

Ghy die wilt weſẽ hups en net,
Draegt ſtaegh een naelt en garen met. 2.81.

Giften vergiften. 1.47.

God vreeſen is eẽ goet begin,
De gront der wijsheydt ſteeckter in. 1.15.

God wreeckt
Daer hy niet en ſpreeckt. 1.53.

Goede geſellen, zijn quade huys-houders. 1.14.

God beware my voor yemant die maer eẽ boecxken geleſen heeft. 4.57.

Goet koop vlees dat krijgt de hont. 1.129.

Grijpt alſt tijt is. 1.162.

Groene kerſẽ wordẽ root,
Kleyne kinders worden groot. 1.25.

Groote viſſchen ſcheuren 't net. 2.42.

Groote ratten bijten door de val. 2.42.

Groote viſſchen ſpringen uyt den ketel. 2.42.

Groote neerſen, groote broecken,
Groote koppen, groote doecken. 2.48.

Groot huys,
Groot kruys. 2.50.

Groot gheſin,
Groot bewin. 2.50.

Groot is het hof,
Veel moeter of. 3.44.

Gunſt voet kunſt. 1.47.

H

Haddekens kinderen waren noyt rijck. 2.19.

Handelt ghy peckt,
Ghy krijgt eẽ vleck. 1.6.

Harde ſteenẽ ſlijpen yſer,
Harde ſlagen maken wijſer. 1.27.

Hebt ghy niet veel, weeſt niet bedroeft,
Denckt maer hoe luttel dat men hoeft. 3.22.

Hebt ghy eẽ quaet of vyerigh oogh,
Verbint het met den elleboogh. 3.153.

Heden koop-man,
Morgen loop-man. 1.57.

Heeren verkeeren. 1.47.

Heeren, peerẽ, rotten niet maer beurſen wel. 2.52.

Heeft yemant geldt dat ſchoone blinckt.
Die maecke dat het niet en klinckt. 2.90.

Heer uyt, eer uyt, 1.47.

Herder, alsje ſchapen ſcheert,
Siet dat ghyſe niet en deert. 3.36.

Het puntje van een gaeuwe pen,
Is 'tfelſte wapen dat ick ken. 1.48.

Het ſchaep dient voor den dam gheſchut,
Dat is voor al de jonckheyt nut. 1.63.

Het is in ſchand' of eer,
Natuer gaet voor de leer. 1.97.

Het geytjẽ huppelt in het groen,
En ſoo ſal oock haer jongen doen. 1.98.

Het pennincxje wil een broertjen hebben. 1.100.

Het ſtaet gheſchreven op den vloer,
Ghelijck het quam alſoo het voer. 2.88.

Het

Het velleken is wijs, het weet wanneer het rimpelen moet. 1.168.

Het gheluck en ſtaet niet ſtil voor yemants deur. 2.19.

Het beſte ſtuck huys-raets is een goet wijf. P.17.

Het is voor al het beſte goet,
Diens winſte niemant ſchade doet. 2.91.

Het komt ten leſten aenden dagh,
Wat in de ſneeu verholen lagh. 3.41.

Het baré van bergé komt uyt op een muys. 3.61.

Het meel ſoo veel als duyſent pont,
En ſtopt niet eenen klappers mont. 3.65.

Het water holt een harden ſteen,
En dat maer door dé drop alleen. 3.82.

Het peert ſtalt meeſt daer 'tnat is. 3.100.

Het licht wel eer by my bemint,
Dat geef ic u, mijn weerde kint. 1.108.

Het kleyn ghewin,
Brengt rijckdom in. 2.41.

Het rijpt haeſt op een out ijs. 3.115.

Het is geſont voor ziel en lijf,
Elck een ſijn glas, en elck ſijn wijf. 3.132.

Het hollen is het peert benomen,
Wanneer de grijſe hayren komen. 3.140.

Hy behoeft een harden ſchildt,
Die het al verſetten wilt. 1.56.

Hy doet de goede lieden quaet,
Die 't quade ſonder ſtraffen laet. 1.56.

Hy

Hy ſy dan ſchamel , ofte rijck,
Wie weynig hoeft, is God ghelijck. 2.78.

Hy moet wagen,
Die wil bejagen. 2.87.

Hier dient eẽ wijs man op te letten,
Men mach geen nar op eyers ſetten. 3.29.

Hy en heeft gheen wijſen geeſt,
Die voor gecken niet en vreeſt. 3.35.

Hy moet veel brijs hebbẽ die elck dẽ mont ſal ſtoppen. 3.65.

Hy en is niet gheheel vry die noch eẽ ſtuck van ſijn bandẽ na-ſleept. 3.115.

Hoe dattet gaet, of hoe het is,
De botten blijven platvis. 1.26.

Hoe grooter ſtaet,
Hoe grooter haet. 1.53.

Hoeren vervoeren. 1.47.

Hoe hooger bergh, hoe lager dal,
Hoe grooter boom, hoe ſwaerder val. 1.52.

Hoe datje geldt of liefde ſluyt,
Het wil, het ſal, het moet eruyt. 1.75.

Hoe meerder viſch, hoe droever water. 1.14.

Hoeren die ſchreyen,
En 's vyants vleyen,
Dat kan verleyen. 2.82.

Hoe licht gheeft yemant goeden raet,
Wanneer hy is in goeden ſtaet. 3.51.

Hoe ſlimmer wiel,
Hoe meer het kraeckt. 3.57.

Honden hebben tanden,
In alle landen. 1.22.

Honigh in den mont, en 'tſcheermes aen dẽ riem. P. 24.

Honden eu ſwijnen,
Sijn medecijnen. 31.38.

Hooge vloeden,
Godes roeden. 1.53.

Hoort ſwijgt en ſiet,
Muyſt, maer en mauwt niet. 12.7.

Hooghe boomen geven meer ſchaduwe, als vruchten. 2.41.

Hooghe macht en minneſpel,
Dat en wil geen met-geſel. 31.7.

I

Iachtige menſchen dienen op eſels te rijden. 3.24.

Ick ſal weten uwen ſtaet,
Seght met wien ghy omme gaet. 3.32.

Ick en ſag mijn levendagē
Niemant alleman behagen. 3.65.

Ick wil, leſer, datje weet
Hy eet veel die weynigh eet. 3.232.

Ider vogel ſingt na hem de ſnabel gewaſſen is. 3.70.

Ick ſie, waer dat ick gae of kom,
Geen bie maeckt honigh ſonder blom. 1.100.

Yl, met wijl. 1.47.

In Godes wegen,
Is Godes ſegen. 1.16.

In een pijpers huys leert een yder fluyten. 2.22.

In alle hayr mach wel een goet peert ſteken. 1.59.

In haeſt en kan niet goet geſchieden,
Tē ſy dat ghy de peſt wilt vlieden. P.10.

In dien de man is heus en ſoet
Het wijf vergeet haer eygen bloet. 2.75.

In engte ſijnē vyant dringen,
Dat doet hē menigmael ontſpringen. 3.75.

In eé ander mans oir is te ſnijden als in een vilten-hoet. 2.61.

In vooſpoet,
Is toeſien goet. 2.2.

In't raegh daer blijft een vlieg in hangen,
Maer het kan geen horſel vangen.

Ionck rijs is te buyghen,
maer geen oude boomen. 1.1.

Is u wijf goet, en u been quaet,
Vrient, houtſe beyde van de ſtraet. 1.99.

Is oyt een vrouwe ſonder eer,
Daer is in haer geé ſchoō-heyt meer. P.20.

Ionck met out,
Dient niet getrout. P.27.

Iſſer yemant ſot geboren,
Wat hy meeſtert 'tis verloren. 3.135.

Kalf vleys,
Half vleys. P.11.

Kent, en verſint,
Eer datje mint. P.10.

Kinderen wel op te trecken,
Sijn geen ſaecken voor de gecken. 1.15.

Kinderen hinderen. 1.47.

Kleyn peert,
Kleyne dag-vaert. 1.41.

Kleeren vereeren. 1.47.

Korte reyen hoven wel. 2.52.

Kraut de ſeugh in haren neck,
'Tbeeſt gaet liggen inden dreck. 1.9.

Krepel wil altijdt voor danſſen. 3.55.

Krijgh van buyten,
Doet vrientſchap ſluyten. 3.91.

Krijght een benrs rimpels die eertijts vol was,
Het aenſicht krijgt rimpels dat eertijts bol was. 2.91.

Kunt ghy niet lijden goet en quaet,
Soo wacht voor u geen hooger ſtaet. 1.41.

Kunſt gaet om broot,
Maer baet ter noot. 1.56.

Kunſt baert gunſt. 1.47.

Kuſt noyt ſoo een vryſter aen den mont, datter haer t'herte vã ſeer doet. P.13.

L.

Laet de vogelkens ſorgen,
die hebben dunne beentjens. P. 12.

Laet berou, ſelden goet berou. 3.104.

Laet vry u graf met blyſchap delven,
De doot is 't eynde van haer ſelven. 3.144.

Lant koopen en goet houwelijck doen, verſchijnt allen dagh niet. 1.162.

Lanckſamen rijckdom is ſaligh. 2.36.

Ledigheyt is hõgers moeder,
En van dieſte volle broeder. 3.95.

Let op u eer, en houtſe net,
Het witſte kleet is eerſt beſmet. P.21.

Licht gewin maeckt ſware beurſen. 2.40.

Lichte ſpijſe
Is voor de wijſe. 3.133.

Liefde leert ſingen,
Oock ſonder dwingen. 1.60.

Liefd' en ſang, en wil geen dwang. 1.11.

Lijt nijt. 1.47.

Lijt als het immers weſen moet,
Want nae het ſuere komt het ſoet. 3.107.

Liſt miſt. 1.46.

M

Maet hout ſtaet:
Te veel is quaet. 1.14.

Maet ſtaet. 1.47.

Maeckt dat geen joncheyt ledigh gaet,
Want niet te doen leert enckel quaet. 1.20.

Maegden eer
Is wonder teer. 1.141.

Maegde-ſuchten,
Sijn maer kluchten. P.8.

Man te roer, wachje voor de lij. 1.45.

Mẽ acht geen verſtant, in ſijn eygen lant. 1.25.

Men moet een paer narre-ſchoenẽ verſlijten eermẽ recht wijs wort. 1.23.

Men hout dat twee verſcheyde ſonnen,
Niet aen den hemel weſen konnen. 1.76.

Men houft wel pap met volle potten,
Om mont te ſtoppen alle ſotten. 3.65.

Men houft den hont geen broot te geven, ſoo langh hy wiſpel ſteert. 2.10.

Men geeft wel ſtatẽ, maer geen wijsheyt. 3.6.

Men noot geen eſel oyt te gaſt,
Of hy en draeghter pack of laſt. 3.4.

Men kan alle dingen doot ſwijgen, niet doot kijven. 3.65.

Men ſiet aen de tonghe oft vercken gortigh is. 3.70.

Men kent de boomen aen de vruchten. 3.70.

Men miſdeelt die 't miſgaet. 3.85.

Mẽ geeft die heeft. 3.100.

Men vint meer voſſe-vellẽ als eſels vachten in een bont-werckers winckel. 3.117.

Met u geloof, oog of eer,
En ſpeelt, ô vriendẽ, nimmermeer. 1.28.

Met

Met arbeyt krijgtmẽ vier uyt den ſteen. 1.77.

Met ydele handen is quaet havicken locken. 1.100.

Met onwillige honden is't quaet haſen vangen. 1.15.

Met eens te mallen,
Kan eere vallen. 1.123.

Met ſchoon voor-doen worter veel bedrogen. P.16.

Met enckele veertjẽs plucmen de vinck kael. 2.40.

Met groote heerẽ iſt quaet kerſſen eten, ſy kieſen de grootſte, en ſchieten met de ſteenen. 2.51.

Met wel te winnen en wel te ſparen,
So kanmen machtig goet vergaren. 2.78.

Met vrienden eten, drincken, wandelen,
Maer met de vreemden moetmen handelen. 2.92.

Met veel houtmen huys, met weynigh komtmen toe. 2.87.

Met weynigh rijck,
is God ghelijck. 3.22.

Met gecken en moetmen niet dwaſen. 3.59.

Met een benepen kat is quaet te vechten. 3.74.

Met tijdt en ſtroo rijpen de miſpelen. 3.79.

Metter tijt bijt de muys eẽ kabel in ſtucken. 3.81.

Met troetelen ſo wort het vercken den kop inghe-ſlagen. 2.65.

Midts Hemors ſoon de maegt verkracht,
Wort jonck en oudt om hals ghebracht. 3.83.

My dunckt hy is in goedẽ ſtaet,
Die ſonder ſchult te bedde gaet. 2.81.

Mijt nijt. 1.47.

Morgen ſorgen. 1.47.

N.

Na den kemel maeckt het pack,
Anders baertet onghemack. 2.21.

Nae hooge vloeden, laege ebben. 1.45.

Na dē drager maeckt den ſack,
'Tpack nae 't peert, en 'tpeert na 'tpack. 2.22.

Naeu onderſoecken komt van arme lieden. 3.76.

Natuer treckt meer dan ſeve peerden. 1.97.

Neemt van liefde moeyt' en pijn,
Liefde ſal geen liefde zijn. 2.92.

Neef, ſo lang ic geef. 2.72.

Net by kuys, en mors by vuyl,
Valck met valck, en uyl met uyl. 1.103.

Niet te veel eyers onder een hen. 2.16.

Niet en wort ſoo fijn ghe-ſponnen,
Oft en komt noch aender ſonnen. 3.40.

Niet hoe veel,
Maer hoe eel,
Niet hoe kleyn,
Maer hoe reyn. P.6.

Niemant ſpringht vorder als ſijn pols vermach. 2.32.

Niemant en ontkleet hem geern eer hy ſlapen gaet. 2.73.

Niemant klat ſijn rockjen af,
Of daer gaet een vlockjē af. 1.26.

Nijt bijt. 1.4.

Nijt krijt van ſpijt,
Waer eere rijt. 4.7.

Noch vinnigh ſlaen, noch harden dwangh,
En brengt een eſel tot dē dranck. 3.76.

Noyt

Noyt vryheyt was soo dier ghekocht,
Offy en heeft meer inghebrocht. 2.83.

Noyt moetmen van een eerlick man,
Al nemen watmen krijgen kan. 2.93.

Noyt worter reviere groot, of daer gaet al vry veel troebelwaters in. 2.53.

Noyt sagh menſch soſchoonen roos,
Die niet eens haer glans verloos. 1.163.

Noyt saghmen op een esel dueren,
Twee geckē vol verwaēde kueren. 3.16.

Noyt man en had so wijsen sin,
Of daer en stack eē geckjen in. 3.55.

Noot stoot. 3.57.

Nutten sonder krassen,
Kluyven sonder bassen. 2.17.

O

Of minder moets,
Of meerder goets. P.29.

Om eē mudde korens diē hy te malen heeft, wil hy een ganſche meulē rechten. 1.111.

Om de minne van het smeer,
Leckt de kat de kandeleer. 1.119.

Ongelijcke peerden trecken qualick. 1.104.

Ongesien,
Kan geschien. P.14.

Ongelijcken aert,
Dient niet gepaert. P.27.

Ons leven is eē winter-pat,
Nae weynigh droogh al weder nat. 3.111.

Ons tijt verloopt ghelijck een stroom,
En naer het blat soo valt de boom. 3.112.

Oock ſteden en rijcken,
Hebbē hare lijcken. 1.49.

Oock diere koop kā ſomtijts baten,
Sōtijts dient goede koop gelaten. 2.81.

Op een vollen buyck,
Staet een vrolick hooft. 2.6.

Op een ſiende pot en ſit noyt vliegh. 2.44.

Op ledige ſolders en komē geen kalanders. 3.4.

Op haeſtige vragen dient traegh geantwoort. 3.24.

P

Peeren en vrouwē die niet en kraken,
Die plachten alderbeſt te ſmaken. 1.98.

Pennincx reden klinckt beſt. 2.67.

Plompe ſin,
Plompe min. 1.88.

Q

Quade beenen en goede wijven,
Dienen wel in huys te blijven. P.21.

Quade ghebueren,
Moetmē beſueren. 3.73.

Quaet voetſel,
Quaet broetſel. 1.98.

R

Raet voor daet, 1.47.

Raeckt de muys eens in het meel,
Voor ghewis hy eet te veel. 2.64.

Reyſt vrou of maeght in bedevaert,
Sy krijght wel licht een lichten aert. 1.26.

Reyſt vrient, al waer ghy reyſen meugt,
Het beſte reys-gelt is de deugt. 1.14.

Reyn ghekleet,
En niet te breet. P.22.

Rijt voort, maer ſiet om. 3.25.

Rijcke gecken vercierē de ſtadt,
Wijſe mannen beſtieren de ſtadt. 3.18.

Ruſt maeckt roeſt. 3.45.

S

Sacht te gaē en verre ſien,
Is een daet van wijſe lien. 3.25.

Saeyt met handen,
Niet met manden. 2.34.

Sanden verlanden,
Landen verſanden. 1.44.

Schade ſcheyt vriētſchap. 2.72.

Schoon voor-doen is half verkocht. 1.67.

Schoone lieden ende gheſcheurde ſchorte-kleederen hebben veel aenſtoots. 1.124.

Schoon root,
Haeſt doot. 1.168.

Segt ons met wien dat ghy verkeert,
So heb ick uwen aert geleert. 1.5.

Schriften van ſotten,
Sijn voor de mottē. 1.54.

Selfs is goet kruyt. 2.58.

Set een kick-vors op een ſtoel,
Hy wil weder na dē poel. 1.68.

Siet ghy een vos ontrent u ſlot,
Gaet ſluyt dā vry u hoender-kot. 1.130.

Siet, kint, dit heb ick lang geweten,
Dat groote viſſē, de kleyne eten. 2.54.

Sydy weyts en niet te vijs,
Stopt u neus, en eet patrijs. 3.137.

Sijt ghy goets moets,
Ghy doet wat goets. *1.19.*

Sijtje wijs of ſijtje ſot,
Hebt geen koffer ſonder ſlot. *1.41.*

Sijt ghy eē eſel inder daet,
En kieſt geē leeu tot mede-maet. 2.88.

'Snachts liggen, 'smiddags ſtaen,
'Smorgens ſittē, 'savonts gaen. 3.133.

Snijtmen ſijn neus af, men ſchent ſijn aēgeſicht. 2.14.

Sonder wagen niet vergaren,
Sonder wijsheyt niet bewaren. 2.87.

Soo veel mans zijn in een man,
Als hy vreemde talē kan. 1.48.

Soo voor gepepen, ſoo na ghedanſt. 1.98.

So ghy geen want hebt na het ſchip,
Ghy moet te grond' of op een klip. 1.111.

Soo de klock is, ſo de klepel,
Soo de pot is, ſo de lepel. P.16.

So ghy met ſpreken u vergiſt,
'Twort met geen ſponſy uytgewiſt. 2.32.

So wel klaegt hy die 't wel is, als die 't wee is. 2.6.

Soo ghy op't kleyntjē niet en let,
Het groote wort u los geſet. 2.89.

So ghy een ſtock geeft aen een geck,
Ghewis hy ſlaet u in den neck. 3.59.

Soo de man is in dē mont,
Soo is hem ſijns hertens gront. 3.70

Soo de moeder is, ſo is de dochter. 3.130.

Spijs wel geknout,
Is haeſt verdout. 3.135.

Spijſe ging van den eter, en ſoetigheyt van den ſtercken. 3.129. Recht. 14.14.

Spijt
Gaept wijt. P.25.

Staet maer een wijl,
Ghy verlieſt eē mijl. 1.41.

Springht

Springht niet verder als u ſtock lang is. 2.23.

Spreec-woordē zijn dochters van de dagelickſche ondervindinge. P.6.

Staet belaet. 3.121.

Steeckt u in gheen gat, of ſieter deur. 2.24.

Stille waters, diepe gronden. 1.46.

Steeckt u vingher in geen dwaſens mont. 3.58.

Stof ſal der ſlangen broot zijn. 3.124.

Straft kintſche feylen aen u kint,
Eer ghy daer mans ghebreken vint. 1.18.

Streeltje den hont hy bederft u kleet. 2.59.

Stroopt u armen, en ſeght God wouts. 2.12.

Stuyt de min,
In haer begin. 1.64.

T

Taſt geen root yſer aen, of ſpouter op. 2.23.

Taſt oock den wijſten inde mou.
Daer ſit een geckjen inde vou. 3.54.

Teer na neer. 1.47.

Te ſamen willē ſuypen en blaſen,
Dat is een daet van rechte dwaſen. 2.65.

Te grootē liefd' heeft wel gedaen,
Dat haet uyt liefden is ontſtaen. 1.17.

Te Romē ging noyt man of peert,
Of 't was des vry te minder waert. 1.26.

Telt den rechter gelt,
So is ſijn oir ontſtelt. 1.54.

Terwijl het rijsje ſwack is,
moetment buygen. 1.2.

Ten sy de slang verslint eẽ slang,
Sy wort geen draeck haer leven lang. 2.90.

'Tgeluck,
Is vlugh,
Die het vat,
Die het hadt,
Die het quist
Die het mist. 2.19.

'Tgetij gaet sijnen keer,
Ten wacht nae prins of heer. .414.

Tis beter van swijgen
Berou te krijgen,
Als door veel spreken,
Eẽ vyer 'tontstekẽ. 1.49.

'Tis quaet slijpen sonder water. 1.100.

'Tis gheen out mans doen harde noten te kraken. 1.110.

'Tis quaet de duyvel een hantschrift te gevẽ, want men moet de quitantie in de helle halen. 1.149.

'Tis kunst in tijts ja seggẽ. 1.162.

'Tis best te vryen, daermẽ den roock kan sien. P. 19.

'Tis quaet hasẽ met trommels vangen. 2.16.

'Tis quaet kemmen daer geen hayr en is. 2.26.

'Tis quaet koucken backẽ sonder vyer of vet. 2.26.

'Tis licht groot vyer maken, van een anders turf. 2.16.

'Tis wonder soo hy vrienden heeft,
Die altijt neemt, en nimmer geeft. 1.93.

'Tis te laet de koy ghesloten, als 'tvogelke wegh is. 2.31.

'Tis quaet hasen met trommels vangen. 2.16.

'Tis een stoute kraey die eẽ levendig beest in 't lijf pickt. 3.7.

'Tis gheneugelijck te sien regenẽ, alsmẽ in't drooge staet. 3.50.

'Tis een wijſe van het lant,
Korte tonghen kort van hant. 3.61.

'Tis hart ooft, dat de tijdt niet en meuckt. 3.82.

'Tnachtegaeltjē op de peul
Dat vermach te bijſter veul. 2.76.

Toont wieje zijt,
Wanneerje lijt. 3.139.

Tot Gods hulp behoeft arbeyt. 2.12.

'Treckt alſt nopt, viſſcher. 2.18.

Tot het ſnijdē vande kaes,
Dient een wijs man, en een dwaes. 3.18.

Troubel water 'sviſſchers ſin,
Want daer light ſijn vordeel in. 3.83.

'Tſal ſmetten of branden,
Vrient, wacht u handen. 1.148.

'Tſy arm of rijck,
Elck ſijns gelijck. 1.103.

'Tſy bitter of ſoet,
Wat ſmaeckt, dat voet. 3.133.

'Tſijn ſtercke beenen die weelde dragē konnē. 2.1.

'Tſlot is qualick te bewarē daer elck den ſleutel van heeft. 1.124.

Tucht baert vrucht. 1.17.

Tuſſchen hant en tant
Wort veel te ſchand'. 1.54.

Tuſſchen neus, en tuſſchen lippen,
Kan een goede kans ontglippen. 2.88.

Twee muſſen aen een koren-ayr,
En makē nimmer vreedſaem paer. 1.75.

Twee op eenē tijt te vrijē,
Sietmen ſelden wel bedijen. 1.81.

'Twil al muyſen wat van katten komt. 1.95.

Twiſt verquiſt. 3.41.

V

Vaertmen over een sloot
Men laeter een broot,
Vaertmen over een veer
Men laeter noch meer.
2.63.

Valt oyt Cypressen boom,
valt oyt u eer ter neder,
Niet eene van de twee en
rijster immer weder.
1.139.

Van een voncke brant het
huys. 1.9.

Van het peck,
Blijft een vleck. 1.21.

Van vogels, honden, lichte
vrouwen,
Voor een genuchte duy-
sent rouwen. 1.58.

Van oute laet het vogelke
sijn sangh. 1.110.

Van lachende schouten, en
schreyende hoeren
En laete niemant sich ver-
voeren. 1.159.

Van droomen te spreken,
is waeckende liedē werck.
P.5.

Van een goede gront een
wijngaert, van een goede
moeder eē dochter te ne-
men. P.16.

Van de soetste wijn,
De felste azijn. 2.35.

Van hoog te gaen, en veel
te mallen,
Plach menigh man in't
slijck te vallen. 3.20.

Veel vlaggen,
Luttel boters. 1.44.

Veel betrout,
Licht berout. 1.34.

Veel opte straet,
Licht op den praet. P.21.

Veel slaghen maken den
stoc-visch murrw. 1.101.

Veel koeyen,
Veel moeyen. 2.50.

Veel geschreuws, en luttel wol.
2.85.

Veel herders by de schapē
Sullen maer te langer sla-
pen. 3.15.

Vech-

Vechtende koeyen voegē haer te ſamen als de wolf komt. 3.40.

Vergadert graen in uwe ſchueren,
Dē Oegſt en ſal niet lange dueren. 1.21.

Verſiet u, vrienden, voor den noor,
De rups dient in de pop gedoot. 1.64.

Verlooren eer,
Keert nimmermeer. 1.141.

Verſwegen quaet,
Blijft ſonder raet. P.10.

Verſtelt noch eens u kinder lueren,
Sy ſullen noch een jaertjen dueren. 2.18.

Ver vā ſijn goet, na by ſijn ſchade,
Want hoemen haeſt, mē komt te ſpade. 2.83.

Verdeylt vyer brant qualick. 3.91.

Vyer, gelt, hoeſt, en heete min,
En houtmen noyt ter degen in. 1.73.

Vyer en ſtroo,
Dient niet alſo. 1.131.

Vyer van ſtroo, en hoere min,
Veel bohays, en niet daer in. 1.146.

Vint de muel geen koorē,
ſo maeltſe ſteenen. 3.94.

Vleyt yemant ſoeter als hy plach.
Hy wil bedriegen, ſoo hy mach, 2.92.

Vogelē van eender veren vliegen gemeenlic te ſamē. 1.103.

Vol maeckt dol. 1.47.

Voor den nacht,
Dient gewacht. 1.67.

Voor een autaer als hy breeckt.
Niemant oyt een keers ontſteeckt. P.18.

Vreesje voor den blixem? soo duyckt. 3.120.

Vreedelinge liefde maelt, Iuyst ghelijck haer herte dwaelt. P.19.

Vrient hout seer, God noch meer. 1.53.

Vrient soo ghy op u leersé pist, 'Tis tijdt dat ghy u boeltjen mist. 3.140.

Vrient wilt ghy leven met gedult, Denckt watje waert, en wesen sult. 3.140.

Vryen is lijen. P.14.

Vroeg rijp, vroeg rot, Vroeg wijs, vroeg sot, Vroeg valck, vroeg uyl, Vroeg henst, vroeg guyl. 1.24.

Vrouwen verouwen. 1.47.

Vryers eedt en minneklachten, Moetmen niet als grillen achten. 1.146.

Vryheyt, blyheyt. 3.121.

Vuyle monden, Vuyle gronden. 3.70.

W

Wachje van asijn, Van soeten wijn. 2.34.

Wachje voor dé gijp. 2.7.

Waer dat de slangh 'thooft in kan dringen, Daer salse 't gantsche lijf in wringen. 1.8.

Waerj' uyt de poort, Soo rochje voort. 1.42.

Waer weeld' en hoogmoet voren gaen, Komt schand' en schaed' haest achter aen. 3.7.

Waer veel goets is, daer sijn veel die het eten. 2.48. Eccles. 5.11.

Waer ghy den gront niet klaer en siet, En gaet daer in het water niet. 3.88.

Wan-

Wanneer de ſleutel is van gout,
Waer iſſer dan een ſlot dat hout? 1.54.

Wanneer eẽ hoere ſchreyt
Denckt datſ' u lagen leyt. 1.156.

Wanneermen is verſaet,
Dan ſmaeckt gheen honigh-raet. 3.78.

Wanneer eẽ prins ſpringt uyt den bant,
Daerom lijt dickmael al het lant. 3.83.

Wanneer een boom ter aerden ſijgt,
Maeckt yder dat hy tacken krijgt. 3.84.

Wanneer eẽ muer tot vallen ſtaet,
En ſoeckt aen hem geen toeverlaet. 3.89.

Wanneer een eſel honger heeft,
Hy eet al wat ſijn meeſter geeft. 3.134.

Wat hoornẽ heeft, wil ſteken. 1.97.

Wat venus voeght, dat ſcheyt de klippel. 1.146.

Wat yemant in het doncker doet,
Dat wort by lichten dagh geboet. P.21.

Watje ſegt, of watje ralt,
Met u meerder noyt en malt. 2.52.

Wat iſſer dwaſer als niet te willen leeren, vermits mẽ tot noch toe niet geleert en heeft? 2.96.

Wat batet of de koe veel melck geeft ſoſe dien weder om ſtoot. 2.50.

Wat is van groot, of trots, of hoogh?
Een mug ſteeckt wel een leeu in't oogh. 3.33.

Wie voor muſſchen ſich ontſiet,
Die en ſaeyt het koren niet. P.12.

Wie elcke veer wil ſien en raecken,
Hoe kan die oyt eẽ bedde maecken? P.12.

Wie

Wat blinckt,
Dat wringt. 3.49.

Wat let dat leert. 3.89.

Wat yemant rooft, of vint of erft,
Hy laetet al wanneer mẽ ſterft. 3.12.

Weegt u beurs geen pont,
Hebt honig inden mont.
P.26.

Weet of ruſt. 3.30.

Weynigh met eer,
Wat hoefje meer? 2.23.

Wie op gheen ouders raet en paſt,
Die ſtelt ſijn gangen nae den baſt. 1.18.

Wie kint of muylen ſtraffen willen,
Die ſlaeſe niet, als op de billen. 1.19.

Wie in ſijn lant gheen koren ſaeyt,
'Tis ſeker dat hy diſtels maeyt. 1.20.

Wie ſpreeckt, die ſaeyt,
Wie hoort, die maeyt.
1.57.

Wie koopt eer hy het wel beſiet
En is de rechte koopman niet. 1.67.

Wie ſit en lolt, of ſit en vrijt
Verlet ſijn werck, vergeet ſijn tijt. 1.79.

Wie een out huys heeft te greyen
En een jonck-wijf heeft te vleyen,
En een klock moet gade ſlaen,
Segh, wanneer heeft die ghedaen? 1.108.

Wie veel wil mallen,
Moet eenmael vallen.
1.136.

Wie een hoere trout, is een ſchelm, of ſalder een worden. 1.147.

Wie kenter oyt na rechten eyſch,
Meloenen, en het vrouwen vleys. P.10.

Wie

Wie beſchromelic vraegt, die leert weygeren. P.13.

Wie jockt,
Die lockt. P.22.

Wie tot ſtout eyſſchen is genegen,
Set daer een vry ontſeggen tegen. P.24.

Wie met appelẽ vrijt, wert met klock-huyſen gheloont. P.24.

Wie beſoeten wil, moet beſueren. 2.12.

Wie geen eyerẽ heeft, die broet den neſt. 2.23.

Wie teghen windt ſpout, maeckt ſijnen baert vuyl. 2.44.

Wie brenghter water tot ſijns buer-mans huys, als ſijn eygen brant? 2.69.

Wie meer van apẽ als van ſchapen houwen,
Die ſietmẽ licht een kael aerſgat krouwen. 2.83.

Wie verre biert, die ſpilt veel tonnen,
En t'ende'sjaers niet veel ghewonnen. 2.83.

Wie viſch voor viſſchers deur wil vangen,
Die mocht ſijn net wel elders hangen. 2.87.

Wie binnens jaers wil alles vangen,
Die mocht wel voor den winter hangen. 2.88.

Wie worter tot yets groots ghebracht,
Die eerſt het kleyntjen niet en acht? 2.89.

Wie vrientſchap aen een vrient verwijt,
Die is ſijn vriẽt, en vrientſchap quijt. 2.92.

Wie twee haſen jaegt, vangter veeltijts geen. 2.64.

Wie ſelfs een mont heeft, laete geen vreemde ſijn pap koelen. 2.56.

Wie haeſtigh giet,
Hout dickmael niet. 2.45.

Wie hoogher klimt als hē betaemt,
Die valt wel laeger als hy raemt. 3.20.

Wie jaegt met katten,
En vangt maer ratté. 3.31.

Wie wel gedijt,
Die wort benijt. 3.47.

Wie een quaden naé heeft is half gehangen. 3.71.

Wie in der haeſt ovent, krijgt ghehorende brooden thuys. 3.79.

Wie met de duyvel ghe-ſcheept is moet hē werck geven. 3.92.

Wie ſtruyckelt en niet en valt, vordert weg. 3.104.

Wie dwaelt, en haeſtigh weder keert,
Die worter beter door gheleert. 3.105.

Wilje mijn erf?
Wacht tot ick ſterf. 3.8.

Wilt ghy wel ſcheren naer den aert,
Soo ſcheert voor eerſt eē geck ſijn baert. 3.88.

Wiſt yemant wat geſchieden ſal,
Hy waere vry van ongeval. 2.92.

Wijſe lieden wederleggen veel met ſtilſwijgē. P. 24.

Wijs en rijck,
Is God gelijck. 2.87.

Wijſe en gecken te ſamen zijn noodig om een ſtadt te maken. 3.18.

Wijt beheert,
Nae bevrient. 2.52.

Wijt gapen en bijt niet,
Veel blaſen en ſmijt niet. 3.61.

Wort yemant ſieck, off krijgt hy pijn,
Eerſt, God en dan den Medecijn. 3.131.

Wt luſt,
Onruſt. 3.133.

Wat de ſeuge doet, moeten de biggen ontgelden.

Met deſe plate (die op het twee-en-tachtigſte bladt van het derde deel behoorde gheſtelt gheweeſt te zijn) beſluyten wy deſe Tafel: Doch is mede te lettē (gunſtige leſer) dat in de ſelve veel druck-fauten in verſcheyde ſpreeck-woordē zijn verbetert.

De vordere misslagen hier in gepleegt sal, die met aendacht leest, selfs lichtelijck konnen uyt-vinden, ende oock herstellen, soo hem sulcx goetdunckt.

Al dat ghy { *siet* / *hoort* / *weet* / *mengt* } *en* { *oordeelt* / *gelooft* / *seght* / *doet* } *niet*

Amoris Laconiſmi.

Liefdes Kort-ſprake.

*

IN-LEYDINGE.

PHILARETVS van Waermont, een ſoet aerdigh edel-man, in ſijn groene jaren de werelt met oordeel geſien, en verſcheyde talen gheleert hebbende, is naederhant in ſijn vader-lant gekeert, ende aldaer een gheruymen tijt gebruyckt zijnde geweeſt in verſcheyde eerlicke (doch moeyelicke) bedieningen, was eyntelick van de ſelve vermoeyt ende af-keerigh ghewordē, ende hadde daerom ſich metter woone begeven op ſeker ſijn buytē huys, in een vruchtbare landt-ſtreke cierlicken op-gebout, om aldaer ſijnen overigen tijdt in ſtille beſigheyt, buyten nijt en ſtrijt ſoetelicken over te brengen. Hy dan in dit buyten-leven nu eenigen tijdt ghetreden weſende, geviel het ontrent den lieffelicken Mey-tijdt dat hem in de voor-ſeyde gelegentheyt eenige ſijne vrienden, ende onder de ſelve een goet aen tal wel opghevoede jonge lieden, quamen beſoecken; die hy op een ſchoonē morgen-ſtont (in een venſter liggende)

de) hadde vermerckt eerst te gaen wandelen onder de bloeyende boomen van den aen-leggenden hoff; ende eenigen tijdt daer nae sich te hebben neder-geset onder de nieu-groenende telgen van eenen jeugdigen linde-boom, op het voor-hoff staende; alwaer de selve onderlinge tot haere koninginne hadde verkoren Ionc-vrou Phronesia van Geestrijck, met macht om voor dat-mael een yegelick op te moghen leggen soodanigen last ende bevel als de selve soude moghen oordeelen tot de meeste vermakelickheyt van't gesel schap te sullen dienen: in welck ampt de voorsz. jonck-vrouwe Phronesia (na eenige heusche verontschuldinge) getreden zijnde, was besich aen den desen en den genen vast 'teen of 'tander te gebieden; hier door began in't gemoet van Philaretus (dit hoorende ende siende) eenige genegentheyt t'ontstaen om sich by de voor-seyde jonge lieden te vervoegen, ten eynde om mede wat goets en wat soets onder de selve voorts te brengē, na voor-vallende gelegentheyt; alles tē eynde om aē de voorseyde sijne gastē te betoonen hoe aen-genaem hem der selver gesel schap moeste wesen, dewijle hy, als tegē sijnē aert en jarē, sich onder de jonge lieden quam vermengen. Hier op dan beneden gekomē zijnde, ende het gesel schap naerderende, is hem van twee snege jonghe lieden (sich van den hoop af-sonderende) de wegh heusselick af-ghenomen,

doende

doende de selve aen hem versoeck, ten eynde hy de jegenwoordige vergaderinge wat by wilde woonen, ende met sijn bevallick gesel schap wat vermaecks aen-brengen. Soete jonge lieden (antwoorde Philaretus) dat ick hebbe en past niet op dese ghelegentheyt, ende dat hier wel passen soude, dat en heb ick jegenwoordelick niet; laet my daerom aen my selven, en onder-hout malkanderen, als ghy begonnen hebt; vogelen van eender veeren dienen best te samen. Neen, Heer, antwoorde een van de by-standers, dit en is geen haven om soo voorby te zeylen sonder tol te betalen: heb ick niet van wijse lieden gheheort dat het de beste slagh van jonghe lieden is, die soo wat van den ouderdom alrees in sich vertoonen? ende wederom, dat het wel de beguaemste sorte van oude lieden wort geacht, die noch so wat van de jonckheyt aen sich hebben behouden? Dit gebeurende, ende dese woorden noch niet geeyndigt zijnde, bevont hem Philaretus omcingelt, en als beleghert van een groot deel van't gesel schap, alle gelijckelic het selve versoeck met eenparige begeerten ernstelick aendringende: des hy sich eyntelick liet geseggen, ende met eene de koninginne eerbiedelick ghegroet, ende de handen gekust hebbende, sette sich neder nevens Iuffrou Virginea van bly-leven, verwachtende op wien de bevelē van de koninginne soude komen te vallen, ende wat de

ſelve ſouden uyt-brengen. De Koninginne niet langh hier nae hare oogen ſlaende op Philaretus, began te ſeggen; nadien tot haerder kenniſſe was gekomen, dat hy, onder andere goede ſaken, in ſijn reyſen naeu-keurigh was gheweeſt om voor-raedt te doen van allerhande aerdige ſpreucken ende ſpreeck-woorden, die hem hier en daer onder andere natien waren voor-gekomen, dat ſoodanige ſpreucken kort en ſcherp zijnde, ende in weynigh woorden veel begrijpende; haer bevel was dat hy ten goede van dat ſoet gheſelſchap ſoude aen-vanghen uyt te brenghen, ende te beſchrijven de rechte Minne-plichten, beyde voor jonge vryers ende jonck-vrouwen, en dat alleen door ſpreeck-woorden en ſoete ſpreucken, om alſoo eens in een kort-ſprake te moghen ſien, dat ſoo veel aerdige geeſten in't langhe voor deſen hebben voor-geſtelt.

Philaretus ſich willende verontſchuldighen op ſijne jaren, kortheyt van memorie, ende andere ongelegentheden meer, wert met gemeene ſtemmen verweſen tot gehoorſaemheyt; in voegen dat hy, ſiende hoe dat hy geſcheept was, en dat hy den bal ſpelen moeſte ſo die lagh, den voorſz. laſt eyntelick aen heeft genomen, met verſoeck nochtans dat hem tijt ſoude werden toe-gheſtaen tot den naer-middagh, om ſijne memorie middeler-wijle op die ghelegentheyt wat te mogen ververſchen:

Het

Het welck hem by allen zijnde in-gewilligt, heeft terstont daer na sich aldaer een dienaer gevondē, die hen alle versochte tot het middagh-mael te willen komen; waer mede het gesel∫chap van daer ghe∫cheyden, ende de maeltijt korter hebbende ghemaeckt, als naer ghewoonte, heeft sich des na-middags ter be∫temder plaet∫e in vollen getale latē vinden, alwaer Philaretus in't midden ge∫etē zijnde, ende een schriftelicke memorie, tot sijn behulp, in de handt hebbende, aldus began te spreken.

Al isset sulcx, soete jonge liedē, dat ic mijn hooft rontom be∫teken vinde, niet met ver∫cheroo∫en, nae den aert van de∫en lieffelicken Mey-tijdt, maer met rechte kerck-hof-bloemen, dat is, met menighte van grijse hayren, na de gelegentheyt mijner jaren; evenwel nochtans, alsoo ick door uwe jegenwoordigheyt in my selven gewaer ben geworden soo eenige ('ken weet niet hoedanige) jeugdige invallen ende ghedachten, soo ben ick ghenegen ghe∫worden het ver∫oeck, by u lieden aen my heden ged∫en, nae te komen, ten be∫ten dat ick kan, en tot bericht van housbare en hou-nutte jonge lieden te openē ∫odanige aenmerckingen als ic uyt ∫preuckē van ver∫cheyde volcken t'anderen tijden hebbe uyt-gevonden, oordeelende mijns plichts te we∫en dat ick een yder in de∫e gheleghentheyt aen-wijse den wegh, dien ick na dwalen en malen, eyntelick hebbe gheoordeelt den be∫ten te we∫en. Van droomē te ∫prekē, is wakende luydē werck. *Ic kome dan tot de ∫aecke, en ∫egge dat een vryer, een vry-heer we∫ende van sijne jeugt, ende eē vry∫ter, vry teer zijnde in hare jeugt, beyde vry wat berichts van doen hebben ontrent het beleyt haerder jeught: een vryer om sijn vryheyt wel te ghebruycken; een vry∫ter om haer*

t eerheydt niet te misbruycken, d'onbesochte, d'onbedochte *seytmen van outs, en 'tis de waerheyt, want* spreeck-woorden zijn dochters vande dagelicksche ondervindinge.

Wel aen ic ben gesint hier toe wat te seggen, maer op het kortste dat ic kan; Een greyntjẽ pepers is beter als eẽ mande vol pompoenen:

Niet hoe veel,
Maer hoe eel.
Niet hoe kleyn,
Maer hoe reyn.

En in alle maniere,

De kortste mallicheden zijn altijts de beste.

'Tis een Italiaens seggen,

Die een wijf heeft ghehadt, verdient een kroone van lijdsaemheyt; die der twee heeft ghehadt, verdienter een van dwaesheyt.

'Tis een frans woort,

De eerste man is een vrient, de tweede man is eẽ man, de derde is een meester.

Sommighe onder ons gaen verder, en seggen,

Een ste trouwẽ is nootwendigheyt, twee-mael is malligheyt, drie-mael, is dulligheyt.

Wat my belanght, ick houde dit voor warachtigh,

Als vã twee gepaerde schelpen
D'eene breeckt, of wel verliest;
Niemant sal u konnen helpen,
(Hoe je soect, of hoe je kiest,)
Aen een, die met effen randen
Iuyst op d'ander passen sou;
D'eerste zijn de beste panden,
Niet en gaet voor d'eerste trou.

Yder wicke dit soo het hem goet dunckt; voor my ick en sal jegenwoordelijck niet staen als op het eerste, en hoe men ghevoegelicxt daer toe gheraken kan. En daer toe segh ick dit, als tot een in-leydinghe:

Een

Een dief vond' licht een opē kist,
Indien hy alle dingen wist;
Een vryer kreegh wel haest een vrou,
Wist hy slechts waer hy vryē sou.

Wat raet dan om dit te weten? vragen de vryers. Ick antwoorde; dat hier te lande onder de jonghe dochters int gemeen geene of weynige te vindē zijn, die niet en hellen naer een goet gheselschap, dewijle men de selve in hare vryheyt laet, sonder dwangh ofte aenrādinge tot klooster-leven Wie van de selve en seyter niet t'eeniger tijt ten minsten in haer selven?

Al het kleyn, en groote vee,
Al de vissen van de zee,
Al de vogels van het wout,
Wenschē om te zijn getrout
Wenschen om te zijn ghepaert;
Waerom mijne jeught ghespaert?

Al is de mier
Het minste dier,
Noch wil het paren:
Een rijpe maegt,
Naer eysch gevraegt,
Sal die haer sparen?

Laet dan een jongelint geene van alle in sijne in-beeldinge hier van uyt nemen: En daerom, isse jonc, vryer, daer ghy het oogh op hebt, soo stelt et vast, dat

Ionge jaren
Willen paren.

Begint se wat aen te komen; denckt dat ghyse in haer selven hoort mompelen,

Met beter te hoopen
Is de tijt verloopen.

En vry niet sonder redenen:

Terwijl ick wacht een man,
van ridderlijcken staet,
Soo voel ick dat mijn jeugt
al vast daer henen gaet:

Als eens op sodanigen ongelegentheyt een voor treffelicke jonc vrou klaegelick wort gheseyt ghesproken te hebben.

Isse teer, swack, en bleyck? denckt dat se bequamer is om het pack der liefden, als om meule-steenen te dragen. Ghelooft de medecijnen en natuer-meesters, die hier in klaer spreken, en zijn gewoon te seggen:

Bleycke verven
Paren of sterven.

Isse kloeck van leden? hout seker dat so eē Amazone een Alexander verwacht

Isse bloosende, en wel ghedaen?

Men kan wel sien aen haer ghelaet,
Dat sy het minnen niet en haet.

Isse sieckelic? Sy denckt misschien

Wanneer het immer wesen moet,
De minne-doot is wonder soet.

Isse weeligh, en lustigh?

Een wilde vogel achtet pijn,
Langh in de kooy te moeten zijn.

Isse swaermoedig, en dickwils suchtende?

Maegde-suchten,
Zijn maer kluchten.

Denckt dat se seyt, of ten minsten peyst,

Soet suchje vlieght eens by den man
By diē ic nu niet wesen kan.

Isse hoog-dravende en moedigh? segt haer vryelick,

Maeght, wilje staet, of eer, of glans,
De luyster komt u van de mans.

Isse neerslachtigh, en kleyn in haer oogen?

Een ned'rig hert is voor een man
So nut, als yet dat wesē kan.

Isse qualijc gehouwen by een stief-vader, stief-moeder, of diergelicke?

Of yemant deur, of venster sluyt,
Die qualic is, die wilder uyt.

(Stief-moeder *is een hatighe naem; een jongen werpende op een tijdt nae een hont, ende raeckende sijn stief-moeder, riep 'tis niet al mis. wat een vreemt seggen!*)

Isse

Iſſe wel by een broeder, of andere goede vrienden? ic weet daer zijnder die ſeggen derven;

Al beter van een man bekeven,
Als by een broeder wel te leven.

Ghy daerom, tot beſluyt, ſeght vry met den ouden Leer-meeſter van deſe kunſt,

Geſellen wilt vry nettē hangen
Want alle vogels zijn te vangen.

Nu vorder, tot de ſaecke ſelfs;

Soeckt ghy een wijf na uwē wenſch,
Gaet niet voor eerſt tot eenigh menſch,
God is de vinder vande trou,
Gaet eyſt van hem een goede vrou;
En krijght ghy die, ſoo geeft hem eer,
Want 'tis een gave van den Heer.

Maer als ick van een goede vrouwe ſpreke, ick en verſtae geen volmaeckte. neen wiſſelick,

De koeyen hebben plecken,
En vrouwen hare vlecken.

En daerom,

Soeckt ghy eē peert of wijf,
maer ſuyver van gebreken,
Soo mooghje vry het werck voortaen wel laten ſteken,
'Tis ſeker lieve vrient, dat u het bed en ſtal,
Ghedueigh ombewoont en ledigh weſen ſal.

Maeckt vry u rekeninge daer na; anders gewiſſelijck ghy ſult u vergiſſen. D'ervarentheyt leertet: geen ſoo ſchoonen ſchip, of 'theeft een pompe.

Het tweede dat hier te doen ſtaet, leert ons dit kort rijmtjen.

Met wijsheyt kieſen,
Geen moet verlieſen;
Met vlijt vol-herden,
Soo mach't eens werden.

Laet ons van elcx in het byſonder wat ſeggen;

Eerſt nopende 'tbeginſel. Schoon het de waerheyt is dat heuſelick

toegeſien, genoegh gebeden is, en dat een die wel dient, met ſtil-ſwijgē eyſt. *Nochtans een yeghelijck (aen wien het ernſt is) dient te ſpreken, en ront te gaen als't tijt is, want,*

Verſwegen quaet
Blijft ſonder raet.
Verholen pijn
Geen medecijn.

Men bevint het dagelix.

Die ſchamen, en mijden,
Staen veel ter zijden.

Nopende de verkieſinge, en hoe die te doen is, daer aen is vry wat veel gelegen.

Wie kenter oyt nae rechten eyſch
Meloenen, en het vrouwevleys.

VVy ſeggen daerom by goet ghevolgh.

Kent, en verſint,
Eer datje mint.

Ghy daerom Sptisbroeders,

Eer dat ghy gaet
Ten echten ſtaet,
Let op u ſaken;
Want 'tis geen bant
Die metter hant
Is los te maken.

De kleer-maker ſeyde wel

Meet dry-maels, vrient, eer datje ſnijt,
En doet oock ſo wanneerje vrijt.

Wilt ghy wat maken,
Meet wel u laecken
Eer datje ſnijt;
Hy kan licht dwalen
Wt ſijne palen
Die haeſtigh rijt.

In haeſt en kan niet goets geſchieden,
Ten zy dat ghy de peſt wilt vlieden.

Niet metter haeſt als vloeyē te vangē, *ſeyt ons ſpreeck woort. En met een rijmtjen,*

Haeſtighe ſpoet
Is ſelden goet.

Wie recht op een ſaeck wil achten
Die en moet niet haeſtigh jachten.

Ghe-

Gheringhe ſaken mach men licht over gaen.

Het kruyt geheetē duyvels-broot
Dat wort in weynigh uren groot;
Maer noyt en vontmē nutte vrucht,
Die rijp wort door eē ſnelle vlucht.

VVant 'tis altijt bevonden dat goede en groote dingen willen tijt hebben.

Byſonder in ſoo een gewichtige gelegentheyt, als is de gene daer wy vanſpreken.

Al die met haeſt een vrouwe trout,
'Tis wonder ſoo't hem niet en rout.

Laet ons dan beſluyten met een Sinne-beelt, en ſeggen.

Pluſt oſt Meurier
Qu' Amandrier.

D'amandel bloeyt vroegh, de moerbeſy laet;
Maer let eens wie het beter gaet.

'Toude en vertroude woort ſeyt,

'Tis haeſt genoegh
Is't wel genoegh,

En dit ſonderlinghe voor vryers van haer eerſte wambays, die konnen ſich voor al lichtelick vertaſten.

Kalf-vleys, half vleys.

Een vryer (*ſeggen eenige*) diens baert niet länger en is als ſijn tanden, dat is een monſter; *der ſulcker ſaecken en verbeteren maer met wat te vertoeven.*

Van vroeg ombijten, en laet te trouwen, en krijghtmen niet licht den hooft-ſweer.

(*In dochters wert dit in eenighe landen anders in't werck geſtelt:*

Een weeuwe die noch rouwe draeght,
En met het ſnot, een jonghe maeght.)

VVegh dan met de jachtigheyt in dit werck. En tot beſluyt,

Laet

Laet jachtige luyden op esels rijden, soo leerense wat hun noodigh is.

Maer dit dient al mede plaetse te hebben, hoewel men al schoon ghekomen is by de gene diemen recht meynt. Dat groot en bedenckelijck Woort en dient niet terstont uytgeslingert: men mach in so groote saecken niet vallen, gelijc eē end in een bijt, eē koe inde sloot, of een boer in de hoosen;

Daer dient soo wat voor-spels gebruyckt, als de schermers pleghen, eer sy het spel aenvanghen. Daer dient eerst soo wat van den boot gesproken, om allenxkens aen het schip te gheraken.

Maer de sake eens wel begonnen zijnde, en dient om geen waenvreese lichtelijck nae-ghelaten te worden.

Swaerhoofdigheyt is hier, en elders schadelick. Ydele vreese, is sekere ellēde. Laet de vogelkens sorgē, die hebbē dunne beentjens, *seyt de Duyts-man.*

Wie voor musschē sich ontsiet,
Die en saey' het koren niet.

'Tis wel ghesien, dat yemant door vreese evē het selve dat hy vreesde sich op den hals haelde.

Die staeg voor onheyl is beducht,
'Tis selsaem soo hy dat ontvlucht.

'Tis dwaesheyt voor een blaeuwe scheen te duchten, eer men sich oyt stiet. Die stelen wil, moet om geen galge dencken: die spelen wil moet sich een bilslag ghetroosten.

En in alle manieren is in de vreese veeltijdts meerder quaet, als in de sake selfs die ghevreest wort, schoon die al qualijck komt uyt te vallen. Gaet dan voort met de goede sake, ende en stoot u aen een kleyntjen niet.

Wie elcke veer wil sien en raken,
Hoe kan die oyt een bedde maken?

Ock schoon het so geviel dat men u voor-by wees, ende de stucken in de hant gaf, noch al niet gheswicht, een goet aenbeelt en moet voor geē slag beswijcken.

Het

Het is een killig hert, en ſonder goeden raet,
Dat om den eerſtẽ Neen een lieve vryſter laet.

In deſen gevalle dient ſo wat heuſche onbeſchaemtheyt int werc geſtelt, daer de ſchaemte ſchadelic is, iſſe niet als dwaesheyt.

Ick weet datter eenighe ſoo hooghdravende, ofte oock wel ſoo neerſlachtig zijn, datſe 'tgeheel werck, oock op het eerſte af ſeggen, daer laten. niet alſoo,

De bevindinge heeft dickwils geleert dat ſulcx een misſlag is. Men dient hier vaſter in ſijn ſchoenen te gaen. Wie beſchromelick vraegt, die leert weygerẽ. *In tegendeel,* Met arbeyt krijghtmen vyer uyt den ſteen.

Iaghers en vryers hebben vry wat ghemeens. De ſtadighe jagher vanght het wilt. *En voor de vryers*; aenhouden doet verkrijgen.

Even-wel en wil ick niet raden tot een gheduerigh en moeyelijck vervolg, om tegens wint en ſtroom ſottelick aen te dringen. Geenſins; Kuſt noyt ſo een vryſter aen den mont, datter haer 'therte van ſeer doet. 'Tis beter ſomwijlen wat achterwaerts te deyſen, om eẽ beterẽ ſprong te maken, als voorewaerts te poogẽ, en inde ſloot te vallẽ.

Altemets wat achter blijven,
Doet oock dickmael liefde ſtijven.

Geliefdekens kijven,
Doet liefde beklijven.

Een peert te veel met ſpoorẽ gheſteken wil dickwils niet voort. *Men moet tijden en ſtonde kennen. Beſcheydenheyt en heuſheyt moet hier en elders plaetſe hebben; geen onbeſchoftheyt, en min dreygementen*;

En pleegt geen nortsheyt of gewelt,
Maer denckt dat hier maer liefd' en gelt.

In 't koninckrijcke van de min
En mach noch ſtael, noch yſer in.

Wat dan? hier en dienen niet als

Sijde woordekens,
Fluweele boordekens,
Met ſachte koordekens.

En

En, soo ghy een recht vryer zijt, de soodanige zijn wel te vinden,

Heeft u de minne recht gheſteken,
Ghewis ghy ſult wel leeren ſpreken.

Even-wel, al deſe haperinghe en moet u geen af-keer maken van de Beminde,

Vryen, is lyen,

Vrienden, en daerom,

Schoon datje ſomtijdts lijdt,
blijft efter wel geſint;
Want die om weynigh haet,
en heeft noyt veel bemint.

D'ervarentheyt leert ons, dat met moeyte verkreghen is, wort met minne beſetē. *En gemeynlick gebeurtet, dat* die weynigh beſteden wilt, ſelden goet vleeſch koopt. *Hout dan vryer, dit voor u ſtock-regel,*

Ick jaeg, op hoop, ic wil volherden,
Dat niet en is, dat kan noch werden.

Des Arents onvermoeyde vlucht,
Die dringht oock door een ſtuerē lucht.

Ongeſien,
Kan gheſchien.

Maer deſen al niet teghenſtaende, ſoo u de praem ſoo naeu wert gheleyt, dat ghy merckt datter niet af-vallen en ſal;

Ick ſegh dat hy met reden klaeght,
Die niet en vanght, en lange jaeght,

Wat raet?

Beter is't te rugh gegaen,
Als een quade ſprongh ghedaen.

Siet men niet dickwils ſoo ſchoone ſchepen aen komen alſſer of-varē? Siet men niet ſoo ſchoone bloemen ontluycken, alſſer vergaen? Wat meer? *Siet men niet dat*

Een kleyn geluc u af-geſeyt,
V dickwils tot een grooter leyt?

En

En in allen ghevalle, soo gaet dit vast, dat ydele hope te verliesen, noch al voorghewin te rekenen is; *doch hoe het zy*:

Een moedigh hert
Verwint de smert.

Maer het sy dat ghy uwen eersten, ofte tweeden aenslagh wilt vorderen, vryer, en latet op u eygen vernuft niet aen-komen, groote saken, hebben groote hulp van noode. *Ghebruyckt daerom tot u onderstant, lieden die oogen in haer voor-hooft hebben, ende klaer sien, niet juyst mette uytterlicke oogen des lichaems, maer eer mette in-wendige ooghen des vernufts; ick meyne oude ervaren lieden die veeltijts als het gesichte door de jarē swack wort, dan meer als oyt int verstant versterckt worden,*

Die wel eer heeft leerē roeyen,
Laet die sig met t'varē moeyen.

Want wat u, en uws gelijcken aengaet, Ey seght eens, wie zijn't die de schoonste oogen hebben, en sien niet een steke? zijn't niet die de liefde begegelt heeft?

Daer is geen wijsheyt in de min,
En gramschap heeft geen reden in,

Seyt d'Italiaē; en hy voegter noch by:

Die van de liefde zijn gesteken,
En sien noch vlecken noch gebreken.

Hollant gaet noch ronder, en seyt,

Kinderen die minnen,
Hebben geen sinnen.

De reden is tastelick,

Als't hert met tochten is beseten,
Tē kan noch recht, noch reden weten.

'Tis (mijns oordeels) wel geseyt, dat twee oogen niet genoegh en zijn om eē vrouwe te kiesen

sen. *En noch beter*, dat een die verkoopē wil, maer eē ooge en behoeft (*want hy weet te voren wat vlees hy inde kuyp heeft*) maer die koopen moet, behoefter wel hondert, *want 'tis hem al nieu wat hem voor komt.*

En met schoon voor-doen, worter veel bedrogen. *Want*, die sijn huys verkoopen wil, schildert veel-tijts den gevel. *Ende* voor een slecht laken, plachtmen wel een schoon monster te setten.

Maer ondertusschen, de gene die in dese gelegentheyt raet plegen, hebben wel toe te sien wie, ende hoedanige sy lieden hier toe gebruycken; midtsgaders hoe verre haer raet aen te nemen is.

'tGaet al somtijdts vreemt toe in de saecken van de werelt. 'tPlach den eenē hont leet te weten, datter een ander in de keucken gaet *en dit siet men ock wel onder nae-bestaende vrienden.*

Stelt u hier in niet geruster,
Om den raet van uwe susters;
Want het haer oock wel berout,
Sooje wat te hooge trout.

Raet-gevers behooren van sucht en driften vry te wesen.

In dese bedenckinghe dient dan vorder ghelet op de ouders van de geene diemen in't oog heeft. d'ervarentheyt leert et ons.

Het is des wereldts loop, al
slaetet somtijts mis,
De dochter wort een wijf, als
nu de moeder is.

Katte-jongens willen muysen,
Ape-jongens willen luysen.

Soo de klock is, so de klepel,
Soo de pot is, soo de lepel,
Soo de moeder, soo het kint;
Let gesellen waerje mint.

En daerom van een goeden gront een wijngaert, van een goede moeder een dochter te nemen, *wort in't gemeen voor goet ghehouden.*

Gelijc als gy u kinders wout,
Siet datje soeē vrouwe trout.

VVat hier de vrysters aengaet, die en staet de keuse hier van soo vry niet, als aen de jongelingen, naer

onse

onſe maniere van doen ; want wy zijn ghewoon te ſeggen :

Gy vaders, als het u behaegt,
Soo geeft u ſoon een jonghe maegt ;
Maer aen u dochter geeft eē man,
Wanneer het u gebeurē kan.

Ondertuſſchē moet niet verſuymt worden op den perſoon ſelfs wel te letten :

Ghy vryſter, denct in dit geval,
Dat, wie dē man miſt, miſtet al.

Want,

Sulcken vryer mochtje treffen,
Ghy ſult uwen ſtaet verheffen :
Sulcken vryer mochtje kieſen,
Ghy ſult eer en goet verlieſen.

'Tis waerlick alſoo ; want,

Geen menſch en iſſer wel geboren,
Heeft hy een quaet partuer gekoren.

'Tis voor u, jongelingh, even het ſelve ; dus letter op : want,

Indien ghy doet een mallen koop,
Als u verſtant is op de loop ;
Het is voor u een ſtaeg verdriet,
Als ghy u ſlechte waren ſiet :
Het is voor u een ſtaeg verwijt,
Dat ghy ſoo dwaſen kooper zijt.

En dit heeft inſonderheyt plaetſe in de koopmanſchappen die men niet en mach weder geven, al wil men ſchoon veel daer op toegeven. Ende in teghendeel van dien hier in wel gehandelt te hebbē, is van't hooſtge verneugē dat men op aerden hebben kan. *'Tis ſeker,* Wie een goede vrouwe heeft , is wel vermaegſchapt. *Want* het beſte ſtuck huys-raets is een goet wijf.

Maer tot u, gy vryſters, wat naerder en klaerder : Hebt ghy veel goets, ghy ſult veel aenſtoots hebben ; oock als ghy noch jonck zijt.

Om de minne van het ſmeer
Leckt de kat de kandeleer.

Siet men niet dagelicx? de haes lijdt vervolginghe om haer leckere boutē. *En in tegendeel,*

Voor eē autaer als hy breeckt
Niemant oyt een keers ontsteeckt.

Wy bevinden't in Hollant, rijcke lien kinderen, en arme luy koeyen worden haest out.

De schoonheyt plach hier mede wat te gelden, als in haer hebbende een stomme welsprekentheyt. D'Italiaen plach te seggen, die schoon geboren is, komt getrout ter werelt.

Wel aen, komt u een vryer van buyten voor, gaet dan voor-al met loode schoenen.

Een aep is gaeu, maer gaeuwer diese vangt.

Die met vossen te doē heeft, moet op sijn hoender-kot letten.

Houwelicken, die van verre komen konnen ooc by wijlen goet wesen; maer eer deselve wel overwogen zijn, werdense by de wijse als verdacht gehouden.

Vryers die van verre komē,
Sijn u, jonge maegt, te schromen.

Aen dese dan haestelick te verslingeren, is sorghelick; de sulcke seggen dickwils datse op haer eygen landt gaen: en 'tis de waerheyt, maer het leyt in haer schoenen. En daerom gebeurtet by wijlen,

Hoe krommer hout, hoe beter kruck;
Hoe slimmer boef, hoe beter luck.

D'exempelen zijn kennelijck,

Als yemant soect te zijn getrout,
Die sich niet in sijn landt en houdt,
Maer hier en elders loopt, en vliegt,
Die wort bedroghen, of bedriegt.

En daerom,

Men moet een ruyter niet langer gedincken,

Dan

Dan als men sijn hoef-yser
kan hooren klincken.

Vremdelingen liefde maelt,
Iuyst ghelijck haer herte
dwaelt.

De Spaengiaert seyt hierom niet buyten reden.

Al is u buer-wijfs soon be-
snot,
Maeckt datje met hem niet
en spot;
Maer liever hem de neuse
snuyt,
En houwt aen hem u doch-
ter uyt.

'Tis by ons een out seggen; 'Tis
best te vryen, daer men den
roock kan sien.

Wilt ghy voor u een wijf, of
schoone peerden halen,
Soo kiestse nimmermeer als
uyt de naeste palen.

*'Tis daerom goet sich soo te dra-
ghen, dat soo wel u na-gebueren,
als de gene die van eene stadt of
lant met u zijn, wel van u en de
uwe geheele gelegentheyt gevoelen;
ofte om onder de selve een goet
partuer te mogen vinden, ofte om
een goede getuygenisse van deselve
wech te mogen dragen, en alsoo el-
ders sich te versellen.*

De kost vande kinders moe-
ten d'ouders besueren,
Maer het besteden hangt aē
de gebueren.

En daerom,

'Ken weet niet een soo vet-
ten hoen,
Of 'theeft sijn buer-wijfs
gunst van doen.

*Wat is de reden? Geen andere,
dan vermits de ghebueren de gene
zijn, die yemant ofte eenen goeden,
ofte quaden naem konnen aen-
brengen: En 't gheruchte dat u na-
gaet, is als een toet-steen van u
innerlick wesen. Een wijs man
seyt wel, Gelooft ons soodanighe te
zijn, alsser in 't ghemeen van ons
ghesproken wert. En hierom,*

Het zy voor mannen, ofte
vrouwen,
Beter nae't oir, als 't oogh te
trouwen.

Wie een quaden naem krijgt (*seyt 't Engels spreeck-woordt*) is half gehangen.

Ten aensien van maeghden en vrysters gaen andere natien noch verder.

Wie eer verliest, of eerbaer root,
Die is voor al haer levē doot.

Schoonheyt is maer dreck, als d'eerbaerheyt verlorē is.

Is oyt eē vrouwe sonder eer,
Daer is in haer geen schoonheyt meer.

Soo dient dan, vrysters, voor u wel sorgvuldelick ghelet op de behoudenisse van uwen goedē naem, en daer toe wil ick u geerne eenige goede middelen in de hant geven. Voor eerst soo weet dit.

Eer
Is teer:

En daerom,

Ghy die recht eerbaer poogt te zijn,
Verhoet u oock voor quadē schijn.

'Tis hier seker,

Die op geen goeden naem en acht,
Weet dat sy nae geen deugt en tracht.

Hoedt u voor ledigheyt; want,

Een wijf, of maegt, die niet en doet,
Het is een wonder isse goet.

Sy en is niet geheel suyver, die twijfel doet slaē aen hare eerbaerheyt.

Wacht u voor de daet,
Voor de leugen is wel raet.

En van ghelijcken,

Al is de leughen snel,
De waerheyt achterhaeltse wel.

Maer dien onvermindert, mach ick u raden,

Ghy moet u wachtē voor de daet,
En niet te min oock voor de praet.

Want,

Want,

Al eer de leugen is ten endt,
Soo is u goede naem gheſchent.

Mach ick u dan bidden, teer geſelſchap,

Let op u eer, en houtſe net,
Het witſte kleet is eerſt beſmet.

Een quaden ſtap, ſonder meer, is genoeg om een glaſen-fles te breken.

Onder anderen goeden raet voor uwe gelegentheyt, iſſet (mijns oordeels) dienſtigh, datter weynig in de wandelinge, of onder 'tgemeen, van u gheſproken worde.

Vrouwen en peeren, die niet en kraken,
Die achtmen alder-beſt te ſmaken.

Ghedenckt tot dien eynde, dat

Quade beenē en goede wijven,
Dienen wel in huys te blijven.

De daet leert het,

Veel op de ſtraet,
Licht op de praet.

D'Italiaen meynt dat vrouwen en hoenders licht verdwalen, alſſe veel uyt zijn.

Wy ſeggen,

Die ſijn peert laet drincken by alle beeſten,
Sijn dochter laet gaē tot alle feeſten,
Heeft binnens jaers dit ongeval,
Een ſloir in huys, eē guyl op ſtal.

Voor al in't duyſter, en ten ontijde hier en daer geſien te worden is u eere ganſch tegen:

De nacht
Is verdacht.

Wat yemant in het doncker doet,
Dat wort by lichtē dagh geboet.

Ick ſegge vorder,

Vryſters die veel in venſters gapen,
En dicwils tot den middagh ſlapen,
En veel-tijts voor dē ſpiegel ſtaen,
Die laten 't huys-werck ongedaen.

Veel ontrent het manne-volck te boerten en te gabberen, en is u niet te raden.

Wie jockt,
Die lockt.

Een quack, of quinckjen uyt te ſlaen,
En plach geen vryſter wel te ſtaen.

Veel tacke-teylens en hant geſpels met jongmans is van gelijcken ganſch bekommerlijck.

Indienje gooyt met bloem of groen,
Dat is het voor-ſpel van een ſoen.

Indienje gooyt met groen of nat,
Dat is geſeyt, komt foolt my wat.

Noch vorder,

Een vryſter die aen vryers ſchenckt,
'Tis ſeker datſ' haer eere krenckt:
Een vryſter die van vryers neemt,
'Tis ſeker datſ' haer eer ontvreemt.
Wilt ghy dan wel, maegt, eerlick leven,
En paſt te nemen, of te geven.

Wat u cieraet aengaet, de juweliers ſeggen ons datter gheen ſoo ſchoonen diamant en is, of hy heeft wat behulps van doen om den glans te verheffen. Eenige hebben dit de vryſters toeghepaſt; en ick en hebber niet tegen, als 't geſondelick verſtaen wert: maer ick oordeele dat eerbaerheyt en ſchaemte uwe hooghſte ſchoonheyt en beſte cieraet is.

Wat uwe kleederen belanght, uytwendigheyt en koſtelijckheyt is geraden te mijden. 'Tis hier (mijns oordeels) een rechte Maegden ſinſpreucke,

Reyn gekleet,
En niet te breet.

De

De Frans-man seyter dit toe,

En weest geen paeu in u gewaet,
Geen papegaey in uwē praet,
Geen oyevaer wanneer men eet,
Geen gans als ghy daer henē treet.

Ick besluyte dit, en segge,

Geen beter blancket
Als gesont en vet,
En in kleedingh net.

Wat in dese gheleghentheyt de vryers aengaet (om weder te komen daer wy't ghelaten hebben, te weten tot onsen buyten-vryer) moedigheyt in kleeren en spreken moet u, vryster, verdacht zijn. Onse maetroosen seggen wel, veel vlaggen, luttel boters.

'Tgaet al dickmaels soo, 'tzijn ledige vaten, die meest bommen.

Een out man in sijn lant, een jongen daer buyten,
Die seggen veel dinghen die niet en sluyten.

Men seyt ghemeenlick,

Het is voorwaer een armen man
Die niet wat schoons belovē kan.

Voeghter by, veranderinghe van landt, kan een edel-man maken.

En ghemeenlick, alle vryers rijck, alle gevangens arm.

Op eygen ghetuygenisse is weynigh te letten.

Gaet vraegt de weert na sijnē wijn,
Gewis, hy sal de beste zijn.

Wel aen dan,

Kint, dit dienje wel te wetē,
Iae te schrijven aendē balck,
Beter by den uyl geseten,
Als te vliegen met dē valck.

Is hy soet van monde, en soeckt hy uwe gunst door woorden vande kunst? siet toe, als den vos de passy preeckt, boeren wacht u ganzen.

De vogelaer fleuyt wonder mooy,
Tot dat de vinc is inde kooy.

Terwijl eẽ vryer nettẽ ſpreyt
'Tis vreemt hoe dat de lincker vleyt;
Maer als de bruyt is in de ſchuyt,
Dan is het flicke-floyen uyt.

'Tis dan, honig inden mont,
en 'ſcheer-mes aendẽ riem.

En daerom,

Een die u na de kunſte vleyt,
Hout vaſt dat hy u lagẽ leyt.

Voor beſluyt, ſoo denckt, dat

Wie ſich door-praet in ſlaep laet wiegen,
Die kan men wonder haeſt bedriegen.

Is hy ſtout in't aenleggen?

Wie tot ſtout eyſſchen is genegen,
Set daer een vry ontſeggen tegen.

Een dwaes die derft wel veel begeren;
Maer dwaes is hy, die't niet kan weren.

Eyntelick, wie met appels vrijt, wert met klock-huyſen gheloont.

En tot beſluyt van deſen handel, ſoo onthout my deſen grontregel, die u, en alle jonge lieden, hier en elders veel goets kan doen:

Als ghy wat hoort, dat ghy te voren noyt en hoordet, en wat ſiet, dat ghy te voren noyt en ſaegt; ſo dient ghy te dencken dat ghy te voren noyt en dacht.

Middelertijt nochtans ſo meyne ick geraden te zijn, in alle deſe gelegentheyt heuſſelijck te gaen, en ſtraten voor ſteghen te kennen. Ghy, wacht u voor haeſtigh uyt te vallen, ſchoon 't al ſomtijts wat vreemts voor komt.

Wijſe lieden wederleggen veel met ſtil-ſwijgẽ. *En waerom niet? malle vragen en dienen veel niet beantwoort, jae het ſtil-*

ſwij-

ſwijgen is meer als een antwoorde. Onthout, en weeſt in deſen gevalle, vryſters,

Gelatigh,
Matigh,
Statigh.

Want de ſelve woorden paſſen u wonder wel, doch alſſer noot ſakelijcken te ſpreken is, en datter miſſchien dat groot woordt van afſeggen uyt moet ; vermijt daer in leppigheyt, ſchamper, en ſpijtigh te weſen.

De gecken ſpotten by wijlen met de wijſen, de wijſen noyt met de gecken. *Of wiljet in een rijmtjen ;*

Eẽ dwaes ſal wel ſijns wijſer ſpotten;
Maer noyt een wijs man met de ſotten.

Anders kander u wel ongemack van komen ; want,

Spijt
Gaept wijt.

Men ſiet het ghemeenlick,

Als liefde keert in haet,
Dan gaetſe buyten maet.

Weet vorder dat dit de ronde waerheyt is, ſy en behaegt niemant, die haer ſelvẽ behaegt. *En,* trotſende ſchoonhedẽ en trecken geen hertẽ. *Dan noch ſoo ghebeurtet dat* diere ſchippers veeltijts aen lant blijvẽ.

Onder dies en denckt niet dat ick den gront-ſteen van 't Houwelick op gelt of goet leggen wil. Geenſins; 'toude veersje ſeyt wel,

Sy die een ſot trout om ſijn kot,
Miſt licht het kot, en houtden ſot.
En die eẽ dant trout om haer want,
Miſt licht de want, en houdt de dant.
Dies, wilt gy trouwen t'uwer vreugt,
Soeckt bovẽ al de ware deugt.

Ondertuſſchen,

'Tgeſchiet wel dat een kalen ram
Ontrent eẽ ruyge oye quam.

Maer die tot ſulcx trachtē willen, moeten 't Italiaens woort ghedachtigh weſen.

Weegt uwe beurs geen pont,
Hebt honigh in den mont.

'Tis een ouden regel in deſe gelegentheyt,

Wil yemant vryen boven ſtaet,
Die toone ſtaegh een ſoet gelaet;
En ſchoon men ſtoot hem voor den kop,
Hy etet al voor ſuycker op.

Doch ſoo het ſchip aldus niet zeylen en wilt, veranderinge is de ſchapen goet, *ſeggen de huyslieden.*

Of minder moeds,
Of meer det goets.

Kunje niet datje wilt, wilt datje kunt.

Als de bye geen roſen en vindt, moetſe al ſomtijts op doornen ſitten. *Maer ick bidde u wie ghy zijn meught, waerom niet liever na uws gelijck geſien?*

Yder hout dit voor bequaē,
Cleyne kramer, cleyne kraē.

Nae mijn raet, vrienden,

Bouwt en trout met uws gelijck,
Arm met arm, en rijck met rijck,
Net met kuys, en mors met vuyl,
Valck met valck, en uyl met uyl.

Anders,

Een aerden pot by den metalen,
En kander niet als naedeel halen.

Seyt de wijſe-man. Pro. 13. 2.

Siet men 't niet dagelicx?

Neemt yemant een joncker om gelt of goet,
Die heeft een proncker dieſe dienen moet.

'Tſelve is waer oock ten uwen aenſiene, ghy vryer; want 'tis over al warachtigh,

Waer onghelijcke peerden trecken
Dat kan u noyt tot voordeel ſtrecken.

Om

Om ghelijckheyt van redenen, vryster, en dient u geen out man, in dien ghy jonck zijt; van oute laet het vogeltje sijnen sang.

Ongelijcken aert
Dient niet gepaert.

Gerimpelt vel
En vrijt niet wel.

En daerom,

Jonck met out,
Dient niet getrout.

En eyntelick, die maer weynigh korens in dē sack heeft, en dat noch blaeu-endigh, waer toe dient hem eē molen gherecht?

Aen d'ander zijde, sooder een jonck man na een out wijf staet, met dese moye sin-spreucke,

Beter eē out wijf met gelt tot een weder-paer,
Als een jonghe vryster met gout geel haer;

Ick steller de klare waerheyt tegen, en segge,

Wie op een out wijf is gesint,
Die toont dat hy het gelt bemint.

En het oogh gemerck dat sommige van dese liedē voor hebben, ontvalt haer dickmaels; want,

Die een oudt wijf neemt, op hope van sterven,
Om soo een jongher te verwerven,
Die wort al dicmaels eerder out,
Als hy een jongher vryster trout.

'Tis de grootste mis-slag diemen doen kan (mijns oordeels) datmen om gelt of goets wille een ongevoegelick partuer ter hant neemt. De rijckdommen, vrienden, en hebben geensins dat verneugē in sich, dat vele daer van verwachten: hy, dien het ghebruyck van middelmatige ghelegentheyt niet en voldoet, en sal nergens ghenoegh vinden. En selfs oock, wat het verlies belangt, de rijcke zijn veel-tijdts immers so gevoelick in dat geval, als lieden van gheringe middelen. Groote en kleyne lichamen ghe-

gequetſt werdende, gevoelen beyde met gelijcke pijne de ſmerte van de wonde. *De gelijckenniſſe die* Bion *hier op eertijts by brachte, heeft my al over lange wel aengeſtaen: ende jegenwoordelijck worde ick indachtigh ſeker veers daer op ſlaende, het welck ick goet vinde by deſe ghelegentheyt hier te verhalen:*

INdiender is een kop beſet met ruyge locken,
Daer yemant eenigh hayr ſaluyt beſtaen te plocken,
En dat oock even dan een ander kaelder hooft,
Iuyſt op gelijcken voet van dexel wort berooft,
Ghy ſult hier niet alleen den naeckten hooren kermen,
Vermits hy ſijnen kop niet meer en kan verwermen,
Ghy ſult oock boven dien vernemen droefgeklagh,
Van hem die niet-te-min ſijn ooren decken mach.

Siet,

Siet, als een hemel-plaegh komt opter aerden dalen,
En gaet een ſchaep, een kalf, een peert, een eſel halen,
Of uyt een rijcken ſtal, of van een ſchamel man,
Die (mits ſijn kleyn beſlagh) geen ſchade lijden kan;
Ghy ſult dan niet alleen den kalis hooren klagen,
Vermits hy dit verlies onmachtigh is te dragen,
Ghy ſult den rijcken ſelfs ſien quellen ſijnen geeſt
Oock om een vijſe-vaes, oock om een eenigh beeſt.
Wat is doch van het gelt, en al ons anxſtigh woelen?
Dewijle rijck en arm haer ſchade bey gevoelen,
Dewijl, 'ken weet niet wat, oock groote lieden plaegt,
Ia dat geen kroone ſelfs den hooft-ſweer wech en jaegt.
Wat ick u bidden mach, mijn ziele, wilt ontwaken,
En gront u herte niet op aerdſche beuſel-ſaken,
Laet God u ſteunſel zijn, in vreugt en tegen-ſpoet;
Daer is geen vaſte trooſt als in het hoogſte goet.

Ick ſchaffe dan hier mede deſe en diergelijcke huwelicken af, en meyne dattet verre de ſoetſte t'ſamen-komſten zijn, die uyt een onderlinge en ſoete toe-genegentheyt geſchieden, gegrondet niet op rijckdom of andere dierghelijcke uytwendige dingen, maer op een ſoete overeenkomſte in oprechte deught-ſaemheyt: Lieffelic en ſchoon zijn is niets; een vrouwe die den Heere vreeſt ſal men loven. *ſeyt de wijſe man Prov. 31. 30. Maer nu weder tot de ſake; Iſſet een weduwe met voor-kinderen die ghy om haer vette ghelegentheyt verkieſt, 'tis dies maer te erger*; Een weduwe brengt veel haer eyghen, ende oock eens anders gebrekē tē houwelick. *En 'tis gewis dat in deſe ghelegentheyt*

Kinderen
Hinderen.

Een huys dat is ghemaeckt,
een vrouwe noch te makē,
Dat houd men over-al voor
twee bequame ſaken.

Wie

Wie trouwen wil, of soppen eten,
Dien isset dienstig dit te weten,
Dat d'eerste soppen zijn de beste,
En d'eerste trou gaet voor de leste.

Soet Gesel schap, dit is de laetste gront-regel dien ic u, voor als nu, op dese ghelegentheyt, weet te geven: duyt ende gebruyckt het gene datter gheseyt is ten goede; wie verstandigh is, die laet hem raden, seyt Salomon, Prov. 1.5.

Wat my belangt, ick die jegenwoordelic (door Godes beschickinghe) mijn lief gheselschap missen moet, sal dit leste my toe-eygenen, ende voor mijne rekeninghe op nemen, ende daer mede besluyten.

HIer mede eyndigde *Philaretus*, en korts daer na began d'een en d'ander van't gheselschap eenige saken op te halē van datter geseyt was, of om breeder verklaringe, ofte om yet daer tegens in te brenghen; maer *Philaretus* t'selve af-leunende, seyde, dat het voor jonge lieden te langh stil geseten was, en dattet beter ware de leden wat te reppen, en oeffeninghe te doen om de maghe te scherpen teghens het avont-mael; en daer mede opstaende, en oorlof nemende aen de koninginne, wert van de selve in den naem van al het geselschap hoogelick bedanckt, met ernstigh versoeck (al vooren hem sijn afscheyt te geven) dat hy, 'tgene by hem jegenwoordelick was geseyt, op't papier woude brengen, terwijl hem de memorie noch versch was; op dat soo veel goede en gulde sin-spreucken niet met het ophouden sijner stemme in de lucht en soudē komen te verdwijnen, en alsoo verlooren blijven. Waer op alsoo by het gheselschap seer gestaen wert, is by *Philaretus* eyndtelick aengenomen sulcx te doen, en daer op 'tgeselschap sich tot lijf-oeffeninge begevende, is gescheyden.

SPIE-

SPIEGEL

Van den voorleden, en jegenwoordigen tijdt.

Tweede Deel.

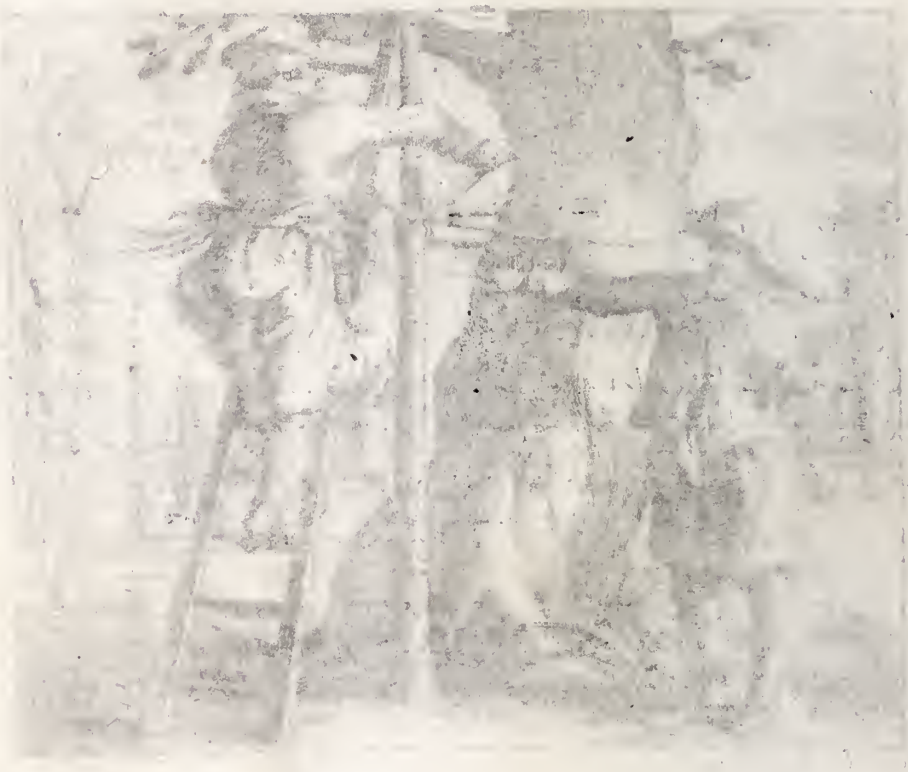

I.

Rami correcti rectificantur, trabs minimè.

Jonck rijs is te bupgen/maer geen oude boomen.

De *man opde ladder ſtaende, ſpreeckt.*

NA dien ick ſtoffe ſoeck om my een huys te bouwen,
Soo wil ick deſen boom ter aerden neder-houwen;
Het is een keeſtigh hout, maer vry al wat te krom,
Dies poogh ick deſen balck te buygen anders om.
Maer ſchoon ick dien omvangh met hondert taije wiſſen,
Soo moet ick even-wel mijn wit en hope miſſen;

Hy is te wonder hardt, en al te bijſter ſteegh,
Dus blijft hy in den ſtant, ghelijck hy eertijdts pleegh.
Doch, t'wijl ick beſigh ſtae, ſoo hoor ick van beneden,
Een onverwachte ſtem, een onbekende reden;
Een (ick en weet niet wie) let op het geen ick doe,
En roept met luyder ſtem my deſe leſſe toe:
Ey! waerom dit beſlagh ontrent veroude baſten?
Hoort, macker, dit ghewas heeft al te ſteege quaſten,
Daer is geen rechten aen, dus, lieve, zijdy wijs,
Verlaet den ouden tronck, en buyght het jeuchdigh rijs.
Maer duyt dit niet alleen op raeuwe boom-ghewaſſen,
Het can oock boven al op uwe kinders paſſen.
„Hoort, vaders van het huys, de jeught, de teere jeught,
„Dient van den eerſten af gheboghen tot de deught.

Tiegenwoordigh ſpreeck-woort is ghenomen uyt de Arabiſche ſpreucken, onlanghs te ſamen vergadert ende over-gheſet door den tael-gheleerden D. Erpenius *geweſen profeſſor in de hooghe-ſchole van Leyden: het ſelve ſpreeck-woort vermaent alle ouders ende vooghden, dat niet als de jonghe jaren zijn bequaem tot onderwijſinge, ende dat daeromme de ſelve tot dien eynde dienen waer-ghenomen. Hier op heeft gheſien Ieſus Syrach cap. 30. 12.* Buyget (*ſeyt hy*) u kindt den hals, terwijl het noch jonck is, op dat het niet hartneckigh en worde.

Terwijl het rijſje ſwack is, moetmen, t buyghen.

'Tmoet vroeg krommen dat een goede reep wordē ſal.

'Tis quaet oude honden aen banden te leggen.

Men mach ſijn oude ſchoenen verwerpen, maer niet ſijn oude ſeden.

Ghe-

Ghewoonte maeckt eelt.	De hen is, als haer wen is.
Wat heeft geleert de jonger man,	Qua wennis,
Dat hanght hem al sijn leven an.	Qua schennis.

Laet ons dan besluyten, ende seggen:

TErwijl het rijs is jonck en swack,
En heeft niet eenen harden tack,
Terwijl het spruytje buyghen kan;
Soo moet een geestigh bogert-man
Het boomken leyden metter handt,
Het boomken houden in den bandt;
Ten eynde dattet sonder boght
Ter voller hooghte comen moght.
Leyt, vrient, en leert u weerde kindt,
Soo haest sijn eerste jeught begint,
Want kromt het dan, en recht ghy't niet,
Soo ist een eeuwigh huys-verdriet.

Syrach 7.24. ende 6.18.

Lieve kindt, laet u wijsheyt leeren van der jeugt aen; soo wort ghy een wijs man.

Hebt ghy kinderen, soo leertse en buyght haren hals van der jeught aen.

II.

Pomme pourrie gaſte ſa compagnie.

Een rotten appel in de mande/
Maeckt oock het gave frupt te ſchande.

Het appel-wijf ſpreeckt.

SChoon kint, die menigmael hier neerſtig comt geloopē,
Om aerdigh boom-ghewas van my te moghen coopen,
Ick moet nu danckbaer zijn, en brenghen aen den dagh
Dat u en uws ghelijck ten goede dienen mach.
Ick ben een oude vrou, en hebbe langhe jaren
Met fruyten om-ghegaen, met fruyten om-ghevaren,

En

En onder dit beſlagh ſoo heb ick yet gheſien
Dat aen de teere jeught ten goeden can ghedien.
Daer mach geen rotte peer in onſe manden weſen,
En watter niet en deught dat dienter uyt-gheleſen,
Want iſſer yet gheblutſt, of anderſins beſmet,
'Tis ſeker dat het quaet ſich veerdigh overſet.
Iſt niet een ſelſaem dingh! veel hondert gave peeren,
En connen noyt het rot uyt eenen appel weeren;
Maer iſſer ſlechts een vrucht in eenigh deel gheſchendt,
Die treckt tot haer bederf al watter is ontrent.
Een druyf, die vunſtigh is, die kan een tros bederven,
Een ſchaep dat vyerigh is, dat doet een kudde ſterven;
Een brandt-ayr in den ſchoof beſmet het gantſche zaet,
So vruchtbaer, weerde maegt, ſo vruchtbaer is het quaet.
Wel, ghy die zijt gheneyght om niet als goet te leeren,
Wilt boos en dertel volck van u gheſelſchap keeren,
Want hoe dat ſchoon ghewas is van een ſachter aert,
Hoe dattet lichter ſmet, en nauwer dient bewaert.

GVicciardijn, *in ſijn boeck het welck hy ſijn* uren van vermaeck *ghenoemt heeft, ſeyt datter is een ſonderlinghe en vaſte konſte, om yemants innerlijcken aert en eyghen weſen ſekerlick te kounen kennen, en dat (ſoo hy aldaer verklaert) indien-men neerſtelijck let met wat gheſelſchap hy veeltijts omme gaet,*

Want twee van eenen aert
Die zijn terſtont ghepaert.

dewijle de natuere altijt naer haers ghelijcke is hellende, en daerom ſeyt het Spaens ſpreeck-woort ſeer wel op deſe ghelegentheyt in deſen ſin:

Seght ons met wie dat ghy verkeert,
So heb ic uwen aert geleert.

Quaet gheſelſchap te ſchouwen is daerom een van de noodighſte ſaken in de op-voedinge der jonckheyt: en hoe ſchadelijck het ſelve is, can onder andere daer uyt werden af-ghenomen, dat David *een man nae Gods herte, en* Salomon *de wijſte van alle vorſten, beyde*

deſe materie de eerſte plaetſe in hare ſchriften hebben gegeven. David in ſijnen eerſten Pſalm, Salomon in't eerſte capittel ſijner Spreucken : en hier mede comen de ſpreec woorden van alle natien ghenoeghſaem over een , als in't groot werck, daer uyt dit ghetogen is, gheſien can worden.

Handelt ghy peck,
Ghy krijght een vleck.

Die met den goedē ommegaet,
En acht ick noyt mijn leven quaet;
En die met quade veel verkeert,
En heb ick noyt voor goet ghe-eert.

Een ſchurft ſchaep maeckter veel.

Die by de kreupelen woont, leert hincken.

Vuyle gronden bederven de kabels.

Men acht een man nae ſijn gheſellen.

Daermen mee verkeert,
Wortmen mee ghe-eert.

Siet meer dierghelijcke ſpreucken
Prov. 13. 20. Syrach 7. 2.

Ovis ovem ſequitur.

Dwaelter een ſchaep uyt de baen;
Hondert ſal der qualijck gaen.

WAer oyt een ſchaep ſpringht uyten bocht,
En geeft ſich in de ruyme locht,
Daer worter ſtracx al meer ghetelt,
Die pooghen naer het open velt;

Soo

Soo datmen haeſt den gantſchen hoop
Siet hier en ginder op den loop.
Beſiet, hoe vruchtbaer is het quaet
Het vint terſtont een mede-maet.
Wie doeter oyt een malle greep
Die niet en heeft ſijn nae-gheſteep?
En waer is doch een grilligh man
Die niet ſijn aen-hangh maken kan?
Wel, kinders, wie ghy weſen meught,
Dit raeckt voor al uw' ſwacke jeught.
Dus hoet u voor een quae gheſpeul;
Want eenen dwaes die maeckter veul.

Dit ſpreeck-woordt heeft D. Druſius *uyt het Hebreeuſch genomen, en wort by hem ghepaſt op de gene die yet ſien doen, en ſonder oordeel het ſelve na volgen: gelijck de ſchapen (ſlechte ende eenvoudighe dieren weſende,) ghemeenlijck doen, het welck mede niemant ſo ſeer als de kinderen eygen is: des oock in onſe tale dierghelijcke ſpeeck-woorden te vinden zijn, als hier en elders te ſien is.*

Alſſer eẽ ſchaep over de poſt is, ſoo volgender vele.
Waer een hont aen ghepiſt heeft, daer volghter meer.

De Spaengjaert ſeyt:

Todos ſomos locos,
Los unos de los otros.

De Nederlander mach ſeggen:

Wy leerẽ geck zijn van malcand'ren,
Een ſot die maeckt wel licht een and'ren.

III.

Waer dat de ſlang 'thooft in can dringen/ Daer ſalſe 'tgantſche lijf in wringhen.

De vader ſpreeckt.

KOom hier, mijn weerde kindt, ic moet u heden leeren
Hoe ghy u domme jeught ſult mogen over-heeren;
Koom hier, ſtae nevens my, en let op dit gheval,
Dat ick u, tot bericht, voor ooghen ſtellen ſal.
Siet, waer de gladde ſlangh den kop weet in te dringhen;
Daer weetſe ſtraex het lijf ten vollen in te wringhen;
Let vry, let op het ſtuck, het hooft dat maeckt de baen,
En waer dat in-gangh krijgt daer is geen houwen aen.

In

In alle ſlim bejagh, in alle quade ſaken,
Daer moet een teere ziel den aenvangh leeren ſtaken;
Weert, lieve, weert het wiet, en doot het booſe kruyt,
Eer dattet verder gae, en eer het wijder ſpruyt.
De boom, die ons bedeckt, en nu begint te bloeyen,
Was maer een enckel rijs, doen hy begon te groeyen;
En noch ſoo waſt hy voort, en ſoo hy langher ſtaet
Soo ſult ghy vruchten ſien, en in de vrucht het zaet.
Ghy dan, die zijt gheneyght om in de tucht te leven,
Wacht u van aen het quaet den eerſten voet te geven;
„Hy valt, eylaes! hy valt, tot in den vuylſten luſt,
„Die van den eerſten af haer voncken niet en bluſt.

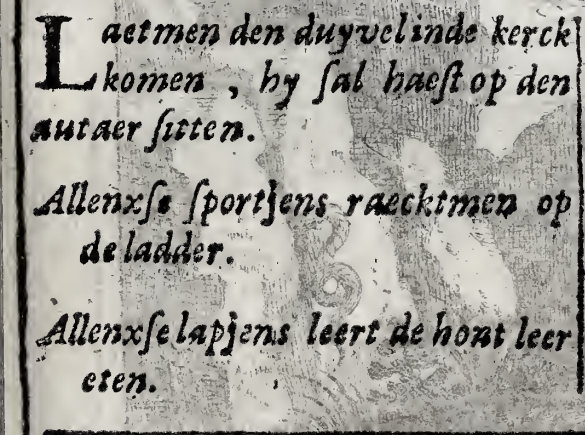

Laetmen den duyvel inde kerck komen, hy ſal haeſt op den autaer ſitten.

Van den boot raectmen in't ſchip.

Van een voncke brandt het huys.

Allenxſe ſportjens raecktmen op de ladder.

Die over de katte raeckt, raeckt oock over haeren ſteert wel.

Allenxſe lapjens leert de hont leer eten.

Daermen de vingher in krijght, daer krijghtmen de hant in.

Kraut de ſeugh in haren neck/ 't Beeſt gaet liggen in den dreck.

MEt kinders, diemen heeft gheteelt,
En dient niet alle tijt gheſpeelt,
Want ſchoon men die ten hoogſten mint,
En boven maten heeft gheſint,
Noch kan het efter niet beſtaen
Hen onghetucht te laten gaen,
Want ouders van te ſachten mont
Zijn voor de jonckheyt onghefont.

Men hout dat meeſt de kinders zijn
Ghelijck een mack en weeligh ſwijn,
Dat, ſoo men't troetelt in den neck,
Gaet liggen midden in den dreck.
„Dus ſoo ghy tracht na deucht en eer,
„En ſtreelt u kinders niet te ſeer.

Dit heeftmen dickmael onder-vonden, | *Van ſachte meeſters vuyle wonden.*

Elck ſpiegle hem ſelven.

De oude man ſpreeckt.

GHy die het aerdigh glas, dat by de jonge vrouwen
Een ſpiegel wort genaemt, zijt beſich aen te ſchouwē
Let vry op u gheſtel, u hayr en ganſch ghelaet,
Let vry hoe u het oogh, en al het weſen ſtaet:

Doch geeft u niet alleen om uwen douck te ſchicken,
Of om ghekroont te zijn met hondert moye ſtricken,
Maer let op u ghemoet, oock onder dit beſlagh;
En leert dat uwe jeught ten goeden dienen mach.
Soo u de ſpiegel ſeyt dat uwe wanghen bloſen,
En fris en jeughdigh zijn, ghelijck de verſſe roſen,
V tanden als yvoir, u lippen t'eenemael
Ghelijck het Indiſch lack, of als het root corael;
Soo gaet van ſtonden aen bereyden uwe ſinnen,
Om mede ſchoonen glants in uwen geeſt te winnen:
Geeft u gheheele kracht ganſch over aen de deught,
Op dat ghy binnen ſelfs in ſchoonheyt blinckē meugt:
Spreeckt dus tot u ghemoet: Sal't niet een ſchande weſen
Soo maer dit buyte-vel in ons en wort ghepreſen?
Sal't niet een herten-leet aen al de vrienden zijn,
Indien wy maer alleen en hanghen aen den ſchijn?
Neen, neen, mijn weerde ziel, wy moeten verder poogen,
Wy moeten hooger ſien als op den luſt der ooghen;
Wy moeten ſchoone zijn, en dat aen alle kant,
Iae tot de gronden ſelfs, ghelijck een diamant.
Zijn in het tegendeel u leden ſoo gheſchapen,
Dat van u, door het oogh, geen luſt en is te rapen;
So ſpreeckt met u gemoet, en maeckt een vaſt verbont
Op dat ghy door den geeſt u ſchade boeten condt:
Gaet oeffent u verſtant in alle goede ſeden,
Gaet oeffent uwen mont in alle wijſe reden,
Gaet çiert het innigh ſchoon, dat is het beſte deel,
Dat is voor uwe jeugh teen edel hals-juweel.
Men vint er menighmael die ſonder ſchoone wangen,
Die ſonder witte verw, der menſchen herte vanghen:
„ De deught, de reyne deught, is wonder lief-ghetal,
„ De deught, de ware deught, is verre boven al.

Kent u ſelven.

Aen

AEN DE
Spreuck-lievende leſers.

MY is (weerde Landts-lieden) door het verhandelen van dit teghenwoordigh werck te binnen ghecomen, datmen ſpreucken en ſpreeck-woorden wel in beter gheſtalte, en tot meerder vrucht van den leſer te voorſchijn ſoude konnen doen comen, als wel voor deſen is gheſchiet, in-dien men ſlechts wat meer tijdts en op-merckinghe daer ontrent gheſint ware te beſteden; want in plaetſe dat eenige (die voor deſen met dingen van duſdanigen ſtoffe beſich zijn gheweeſt) hare ſpreucken ende ſpreeckwoorden op't papier hebben ghebracht even gelijck de ſelve hen voor quamen, dat is, ſonder eenigh onderſcheyt, ordre

ofte

ofte t' ſamen-voeginghe daer in te ghebruycken; Soo heb ick gheoordeelt datmen uyt verſcheyde ſpreuckē en ſpreecwoorden te ſamen ghevoeght, wel een ghenduerighe endè vervolgende reden op verſcheyde gelegentheden paſſende ſoude konnen uytbrengen; niet anders dan ghelijck de tapijt-werckers uyt veelderley coleuren van ſajet of ſijde, eerſt een beeldt, en uyt de t'ſamen-voeginge van verſcheyde beelden een gheheel ſtuck tapijts ghewoon zijn te maecken. Dit hebbe ick by maniere van preuve eens goet ghevonden in 't werck te ſtellen, ſonderlinge in de Op-voedinge van kinderen, Reys-leſſe, eñ beleydt van eerlicke Vrijagie, hier naer op haer plaetſen volghende, ten eynde onſe leſers des te beter het ghebruyck van ſodanighe ſpreucken

hier

hier uyt souden moghen opnemen: indien dit ons proef-stuck soo volkomen niet en is als het misschien door meerder tijdt-bestedinge wel hadde konnen wesen; mijn exempel (so niet mijn werck) sal yemant anders ghenegentheyt en gelegentheyt moghen geven, om yet sulcx beter en behendelicker te doen, als hier is geschiet. Ghy ondertusschen (gunstige vrienden) ontfanght ende ghebruyckt desen onsen arbeyt, ter tijt en wijlen toe dat u yemant anders yet beter van dese stoffe ter hant sal hebben ghedaen. Meer niet, voor desen tijdt, leser, als alleen dit:

Wilje voordeel?
Leest met oordeel.

Kinder-

Kinder-opvoedinghe
aen-gheweſen
door
Sin-ſpreucken en Spreeck-woorden.

KInderen wel op te trecken,
Sijn geen ſaecken voor de gecken.

en ten is by wijſe lieden noyt voor kinder-werck gheacht gheweeſt: vele konnen kinderen telen, en ter werelt brenghen; weynige de ſelve wel op-trecken; en 'tis nochtans haer eyghen werck. En daerom heeft een wijs man op deſe ghelegentheyt wel gheſeyt:

Indien de jonckheyt niet en deught,
En geeft de ſchult niet aen de jeught:
De vader ſelfs verdient de ſtraf
Die haer geē beter les en gaf.

Weeght dit (ghy die ouders zijt) en geeft aen deſen kley een goede gheſtalte, terwijl die weeck is;

Een kint is als eē wit papier,
Dus let op dit onnooſel dier;
Want ſo daer yemant quaet in prent
So is dat edel wit geſchent.

Gelooft vry dat in teere ſinnen
D'op-voeding kan den aert verwinnen.

De daet leert ſulcx.

Ghewent een winde tot den pot;
Een jagt-hont wort eē keucken ſot.

Daer en is voor al gheen beter gront-ſtuck in dit werck te leggen als het Arabiſch ſpreeck-woordt ons aen-wijſt:

God vreeſē is eē goet begin,
De grondt der wijſheydt ſchuylter in.

Zijnde het selve over een komende met de spreucke Salomons. — Prov. 9. 10. Laet daerom dit den eersten steen wesen van ons gebou:

Leert, ouders, u kinders, en,
voogden, u weesen
Voor al den grooten Schepper vreesen.

Want,

In Godes weghen
Is Godes seghen.

De *saecke spreeckt selfs*; 't Onkruyt wast sonder saeyen, *Het quaet leert sich selven, En* men hoeft noyt luysē in pelsen te setten, *maer al wat deugt ghenaemt wert heeft moeyten in, en moet den mensche als in-geslamt worden, en noch isset quaet ghenoegh datter yet van beklijft, en 'tis noodig dit al tijdelick te beginnen, wilmen goet werck maken.*

Vrient, zijt ghy wijs,
Buyght 't jeugdigh rijs.
Want d'oude stam
Isal te stram.

In tegendeel van dien

De daet die kan het ons betuyghen,
Een ouden boom is quaet te buyghen.

En even dit selve konnen ons de beesten leeren:

Een jong hondeke kan leeren springen,
Een jongh vogelke kan leeren singhen,
Een jonghe papegay leert menschen praet,
Maer als men oudt is komt 't leeren te laet.

De middelen waer door de jonckheydt tot leeren verweckt wert, zijn twee: Tuchtinghe en Vergeldinge; wel aen dan, ghy ouders,

Die wel doet, loont;
Geen quaet verschoont;
Staet en Ghesin
Bestaet hier in.

't Sijn weynig woorden, maer van groot bedencken, en voorderlijck in 't ghebruyck. Nu verder,

De slimste moeder diemen vint
Die wenst noch al een eerlick kint.

Om

Om dan de ſulcke, en andere, tot haer voor-nemen te helpen, ſoo is te letten dat onghe ſoute ſoet-voerigheyt van ouders hier gantſch ſchadelijck is.

Wie ſwijnen wil ſtreelen, en met kinders mallen,
Die doetſe bey inde modder vallen.

En 'tis daerom wel gheſeyt:

Wie aen ſijn kint of knecht wil luſt en vreuchde ſien,
Die moet noyt volle gunſt aen d'een en d'ander bien.

Die wel bemint,
Kaſtijt ſijn kint.

Het is van ouden tijt bevonden,
Van ſachte meeſters vuyle wonden.

Leert ons niet d'ervarentheyt dagelijcx, hoe ſchadelick der moeders troetel-liefde is, aen de kinderen?

Een aep, uyt al te grooten min,
Die perſt haer jonck de lenden in.

Ick derf noch meer ſeggen;

Te grooten liefd' heeft wel ghedaen,
Dat haet uyt liefden is ontſtaen.

Hoe kan dat zijn? denckt miſſchiē yemant; verſtatet met een woort: Een teer boomtje, door gebrec van gheſnoeyt en ge-int te worden, in't wilde ghewaſſen, en brenght geen andere als wrange vruchten voort, die aen de planters de kele als doen worgen, en d'oogen loopen.

Ende daerom ſegge ick:

'Tis wel (na mijn begrijp) in ouden tijt gheſeyt:
'Tis beter dat het kint, als dat de moeder ſchreyt.

Stelt dan vaſt, dat

Tucht baert vrucht.

Vele die haer ouders niet en hebben willen hooren, zijn namaels ghedwongben gheweeſt naer het kalfvel te luyſteren: ende daer ooc dan weder-ſpannigh vallende, brengen hen ſelven in noch grooter onghelegentheyt.

Wie op geen ouders raet en
paſt,
Die ſtelt ſijn gangen na den
baſt.

Ghy daerom, ouders, om deſe ende ander onghemacken te ſchouwen, vergeet noyt de Tucht, maer voor al niet op byſondere ghelegentheden, en voor eerſt :

Straft vry wel hart u weerde
kint,
In dien ghy dat op leughens
vint:
En ſoo ghy eenigh ding ver-
meught,
Leert waerheyt ſpreken aen
de jeught.

Ten tweeden:

Licht korſel zijn, en licht te
proncken,
Zijn in de jonckheyt quade
voncken;
Gy, die het in u kinders ſiet,
Soeckt ghy haer voordeel,
lijtet niet.

Ten derden:

Een kint gheneygt tot ſnoe-
pernijen,
En ſtaet eẽ vader niet te lijẽ;
Want als de luſt daer toe ge-
went,
Soo is een aerdigh kint ghe-
ſchent.

Wel aen dan, ghy ouders, en voogden,

Ghewent ſo veel ghy immer
kondt.
Tot ſlechten koſt eẽ kinder-
mont;
Dat is u nut, en hen gheſont:
Want als de ſpijs is door de
keel,
Dan iſſet doch al even-veel.

Ten vierden in't ghemeen,

Straft kintſche feylen aen u
kint,
Eer ghy daer mans gebreken
vint.

En om ſulcx bequamelick te doen, ſoo ghedenckt dat de Baſiliſcus dient vertreden terwijlen die noch in't ey is, de rupſen terwijlen ſy noch in de poppen ſteke̅, *ende de gebreken der jonckheyt terwijlen die in haer eerſte beginſelen zijn : anders,* waer de ſlange het hooft in krijght, daer

daer krijgtſe licht het lijf in: van eẽ kleyn vonckje, daermen eerſt niet op en dachte ofen achte, brandt namaels wel een geheel huys. *Ick ſegge dan, met den Duytſman:* en laet den duyvel noyt in de kerck komen, anders ſal hy licht eens op den autaer geraken.

Dan men moet de kintſche jaren,
Boven reden niet beſwaren.

Want,

Ionge kinders moeten ſpelẽ,
Of van pijn en ſieckte quelẽ.

In de ſulcke moet gheleden werden dat hare jaren mede brenghen, en ten aenſiene van de gene die vorder gegaen zijn, moet gedaen worden nae ghelegentheyt van haren aert; het een paert gaet met een woordt, 'tander met een rijſje, het derde moet ſomtijts een ſpoor hebben.

Een eerbaer kint is aen te jaghen,
Door eer-ſucht, niet door harde ſlaghen.

En ſulcx woud' ick de ouders ten hoogſten bevolen hebben. In alle ghevalle alſſer tucht te oeffenen is, ſoo moet ſulcx niet anders als met een beſadight ende ſtil gemoet gedaen worden.

Zijt ghy goets moets,
Ghy doet wat goets.

En daerom, wie ghy zijt,

Vermaent u vrient met ſtillẽ moede,
En ſtraft u kint met koelen bloede;
Want doet gy dit met grammen ſucht,
So dient ghy ſelfs te zijn getucht.

De *maniere van ſtraffen heeft mede vry haer beſcheyt; ſommige ſlaen haer kinders, of leerlinghen, opt hooft, borſt, of aenſicht, waerſe maer beſt raecken konnen: 'tis buyten den regel;*

Wie kint of muylen ſtraffen willen,
Die ſlaeſe niet als op de billen.

Daer is rechts de woon-plaetse vã beschey den tucht , waer niet soo licht hinder te vreesen is, als wel in andere leden. Tot besluyt dan van desen:

In gramschap niemant oyt kastijt,
En loont niet als ghy blijde zijt;
Want als de geest niet stil en staet,
Gheschietet beyde sonder maet.

Doch hier toe noch een woordt: Lieve kinderen te maken, ende om eene saecke het eene kint te slaen, en het ander te kussen, kan niet als na-deel doen. Een cierlijck kleedt maeckte Ioseph hatigh onder sijn broederen. Een onghelijck onthael en kan niet als scheele oogen verwecken, onder soo gelijcken maegschap ; 'Tis natuerlijcker hier in ghelijckheyt te houden.

De beesten en maken geen onderscheyt onder haer jongen, en de voghelen voeden de selve in ghelijcke mate. *Bedenckt dit, en al vorder. Twee rotsen daer dese teere schepen dicmael tegens stooten, en in perijckel staen om schip-breucke te lijden, zijn (mijns oordeels) Ledigheyt en Quaet gesel schap, en zijn daerom beyde ten hooghsten te mijden. Voor eerst dan, aengaende de ledigheyt:*

Maeckt dat geen jonckheyt ledigh gaet;
Want niet te doẽ leert enckel quaet.

De daet spreeckt selfs:

Wie in sijn lant geen kooren saeyt,
'Tis seker dat hy distels maeyt.

En hier van comt het dat

Ledigheyt is honghers moeder,
En van dievery een broeder.

Ons oudt seggen is niet vreemt, al luytet wat schrickelijck:

Een ledig mensch is duyvels oor-kussen.

En daerom isset voor de jeugt, ende alle menschen best in eerlijcke saken

ſaken geduerighlijck beſich te zijn, om geen ruſt-plaetſe te werden, voor ſoo ongueren nacht-voghel. In teghendeel van deſen, is voor alle ſaken vlijt en neerſtigheyt de jonckheyt in te ſcherpen; want, ghelijck d'ouden wel ſeyden, God verkoopt alles om arbeyt, *dat is de prijs die op goede dinghen gheſedt is.*

Wy ſullen dan met Salomon over dit leerſtuck de jonckheyt wijſen tot de mier, met deſe byſpreucke:

Vergadert graen in uwe ſchueren,
De Oegſt en ſal niet eeuwig dueren.

DE tweede klippe die te mijden ſtaet, is quaet gheſelſchap, met af-maninghe van 't ſelve, waer mede de wijſte ende Godſalighſte Coningen, te weten, David, en Salomon, beyde haer ſchriften begonnen hebben, om te toonen hoe grooten af-keer ſy daer van waren hebbende, Pſalm. 1. 1. Prov. 1, 10.

'Tis niet vreemt:

Want,

By den krepelen leertmen hincken,
By den vuylē leertmē ſtincken,
Ionge lieden, wie ghy zijt,
Quaet gheſelſchap dient gemijt.

En wijders,

By wolven en uylen,
Daer leertmen huylen.

Van ghelijcke,

Van het peck,
Blijft een vleck.

D'ervarentheyt ſpeeckt ſelve:

Die met houdē gaet te bedt.
Deelt van hare vloyen met.

'Tis daerom nae de kunſt gheſproken:

Seght my met wien dat ghy verkeert,
Soo heb ick uwen aert gheleert.

Het quaet is gantſch vruchtbaer, een ſiecke kan dickwils veel gheſonde in ſieckten brenghen; maer veel gheſonden en ſullen noyt door haer geſelſchap een eenigen ſiecken luſtigh en fris maken.

Een

Een kleyn ghetal van rotte peeren,
Dat kan aen duyſent gave deeren.

Maer boven alle ſaecken is het exempel van de ouders van groote kracht, ten aenſiene vande jonckheyt ſoo ten goede, als ten quade, en daerom,

Al ghy die jonghe kinders voet,
Let wat je ſegt, en watje doet;
Want wat het zy, en hoe het gae,
De ſone doet den vader nae,
De dochter gaet haers moeders gangh,
En dat haer gantſche leven langh.

In een pijpers huys (ſeyt de Spaengjaert) leert een yder fluyten.

Doch niet het doen alleen, maer ooc yder woort buyten tucht gaende, is hier ganſch ſchadelijck.

Laet geen kindt vuyle reden hooren,
Want kleyne potten hebben ooren.

Wat aengaet de leeringe ſelfs, daer toe ſegh ick alleenlijck,

Dat een yder dat beſt leert, als hy maer een kint is,
Dat hem beſt ſal te paſſe komen als hy een man is.

En of al ſchoon de eerſte beginſelen in het leeren niet ten beſten voort en willen, de moet is daerom niet verlooren te geven,

Een kindt verſtandigh voor de jaren,
Dat ſietmē dickwils qualick varen.

Ons ſpreeck woort ſeyt, Vroegh hengſt, vroeg guyl. *En vorder:*

Vroegh rijp, vroegh rot,
Vroegh wijs, vroegh ſot.

Ick beſluyte dan hier, en ſegge:

Niet dat ſoo wel ghedijt
Als rijp te rechter tijt.

Ion-

Es muſz ein ieder ein par narren ſchuhen vertretten, vvo nicht mer.

Den moet een paer narre-ſchoenē verſlijten eenmen recht wijs wort.

De Iongelingh met de narre-ſchoenen ſpreeckt.

EY kijckt toch, kijckt toch eens, gheſellen,
Ey kijckt hoe koom ick hier ter baen,
Hoort toch hoe klincken deſe bellen,
Siet hoe my deſe ſchoenen ſtaen,
Ghy lacht, na dat ick kan bemercken,

En ſeght als binnen u ghemoet,
„De gecken kentmen aen haer wercken;
Wel, dit is vry een loſſen bloet.
Maer, Vrient, al ſiet ghy my wat mallen,
En acht dat immers niet te quaet;
Want dit wil nu al beter vallen,
Dan als het leven verder gaet.
Als wy de groene jeught beginnen,
Dan koot de jonckheyt over al;
Het voor-recht van de jonghe ſinnen,
Dat is, *Voor eerſt een weynigh mal.*
Iae, laet de Ieught haer ſoeten kueren,
Want dat miſprees noyt deftigh man;
Maer laetſe niet te langhe dueren,
En ſcheyter op het kortſte van,
My dunckt, ick hebbet eens gheleſen,
Of, ick en weet niet waer, gheleert,
„De kortſte ſotheyt wort ghepreſen,
„'Tis wijſheyt alſmen haeſtigh keert.
Heb ick dan ſchoenen als de ſotten,
Of maeck ick eenigh mal ghebaer,
En wilt niet al te ſchamper ſpotten,
Want dit is noch mijn eerſte paer:
Had ick dat eenmael af-ghelleten,
Ghewis ick ſou dan vaſter gaen;
My dunckt, ick ſal dan beter weten,
Als deſe loop eens is ghedaen.
Dit hoord' ick eens by wijſe lieden,
„Dat niet te koten ware beſt;
„Maer als het immers moet gheſchieden,
„Soo iſſet beter eerſt als leſt.

Vroegh rijp, vroegh rot.
Vroegh wijs, vroegh ſot.
Vroegh valck, vroegh uyl.
Vroegh hengſt, vroegh guyl.

T'samen-spraecke,

tusschen

PHILEMON en PUDENS.

Philemon.

WEl Pudens! *wat veranderingh is dit? ick vinde u nu een jongelingh, daer ick u onlangs niet als een kint en liet; te rechte seytmen:*

Groene kersen worden root,
Cleyne kinders wordē groot

Pudens.

Is't wonder?

De boom daer gy nu vrucht afleest,
Dat is wel eer een rijs gheweest.

Philemon.

Maer hoe dus ghekleet, als of ghy tot reysen veerdigh stont?

Pudens.

Ick meyne dat het voor my lang genoeg onder den roock van mijns moeders schouwe gheseten is. Hier goet en elders goet.

Niemant is in weerde,
In sijn eyghen eerde.

Sie ick't niet alle dage?

Men acht geen verstant
In sijn eyghen landt.

En daerom (nae my dunckt) is't best wat te reysen, om alsoo, door vreemde talen, ende aen-neminge van heusche manieren, aensienlijcker t'huyste komen; want anders plachtmen ons licht te seggen:

Die t'huys sijn jonckheydt heeft versleten,
En by den bry-pot heeft geseten,
En daer geen letters heeft gegeten,
Wat kan de goede slocker weten?

In teghen-deel,

Die langhe leven, en verre reyſen,
Die leeren op haer ſaecken peyſen.

Philemon.

Ick ſie dat gy u ſeggen met ſpreec-woorden en ſpreucken ſoeckt vaſt te maecken; maer als ick u met de ſelve munte ſoude betalen, heb ic niet wel eenige ſpreucken ghehoort die vry al wat anders klincken?
Hoe, ſeyt men niet in't gemeen?

Al reyſt een loſ-hooft buytens lants,
Noch blijft hy wel een domme gans.

En wederom:

Gaet ſent een eſel nae Parijs,
Ghy krijgt hem weder even wijs.

En voor reden:

Wie over zee veel plach te ſwieren,
Verandert lucht, en geen manieren.

Tot beſluyt:

Hoe dattet gaet, of hoe het is;
De botten blijven plat-vis.

En of al ſchoon de manieren van de ſodanige ſomtijts al verandert worden, 'tis ſelden in beter.

Te Romen gingh noyt man of peert,
Of 'twas des vry te minder weert.

En wat de vrouwen aengaet (die al mede ſomtijts reyſen willen, ſonderlinghe onder deckſel van bedevaerden, om in't voor by gaen daer van mede wat te ſeggen) ſeyt het ſpreeck woort ſeer wel:

Reyſt vrou of maegt in bedevaert,
Sy krijgt wel licht een lichten aert.

Pudens.

Daer is miſſchien al wat aen, Philemon: *maer des niet te min, ſoo houde ick vaſt dat vreemde landen, vreemde ooghen, en vreemde ſtreken, diemen in't reyſen dickwils ont-*

ontmoet, ons al vry wat leeren konnen.

Die hier en daer eens wort ghenepen,
En dickwils by den neus gegrepen;
Al is hy plomp, hy wort geſlepen,

Dē reden daer van is klaer:

Harde ſteenen ſlijpen yſer,
Harde ſtooté maken wijſer.

Philemon.

Men ſegge wat men wil, en men ſoecke waer men wil, ons Nederlants ſpreec-woort luyt ende ſluyt meeſterlijck:

Wilje wel zijn, wilje ruſten?
Soeckt het niet in vreemde kuſten:
Eyghen huys en eygen dack
Dat is vry eē groot gemack.

Een yder voghel prijſt ſijn neſt;
Vaert gy dan Ooſt, of vaerje Weſt,
Een eygen huys is alderbeſt.

Pudens.

Hier ſtelle ick een ander tegen, dat mede ſijn beſcheyt heeft:

Al waermē is in goedē ſtant,
Dat is al med' ons vaderlant.

En wat het ruſten aenghet, daer op ſegge ick:

Geen jonghman mach om ruſten peyſen,
Die buyten is gheſint te reyſen,
Maer iſmen out, of ſieck, of moe,
Dien ſtae ic eerſt het ruſten toe.

Philemon.

Geloofstet, Waer datmen comt daer vintmen ſijnen weert t'huys.

Want,

Honden hebben tanden,
In alle landen.

Men houde ſoo veel van reyſen alſmen wil, ic hebbe nochtans eens gheleſen een ſeker boecxken van

D. Io-

D. Ioseph Hal, in't Engels ghe-schreven, daer van het op-schrift is Quo vadis; daer in hy veel goede redenen by-brengt, die so geheel seer voor het veel reysen niet en zijn. Alle beweginge (seyt hy) maeckt onruste, en die by ongenoegen; daer in het tegendeel de gheluckige stant des Hemels wort afgebeelt by ruste. Ghy dan die soo genegen schijnt te zijn tot reysen, siet toe dat ghy niet eenmael met berou en komt uyt te roepen, soo als onlanghs een seker jonghelinck (ons niet onbekent) met leet-wesen dede, ten tijde hy veel en lange door de werelt ghedwaelt en ghemaelt hadde; In't reysen (seyde hy) heb ick menighen Engelot uyt ghesonden, die noyt haren meester eenighe tijdinghe weder en brachte, en dit dede ick soo langhe tot dat ick een borger van al de werelt was ghe worden, ende een vreemdelinck soo in mijn vaderlant, als aen mijn eygen selven, en quam alsoo meer beladen met ghebreken, als met gelt, meer met waen, als met wijsheyt. Dan niet te min soo bekenne ick, dat de gene die met een goet voornemen uyt-gaen, niet te lange uyt en blijven, ende die een goede Reys-lesse met nemen, somwijlen wel yet goets t'huys konnen brenghen.

Pudens.

Ick wenste wel soo een Reys-lesse te hebben, ick soude die voor my, als een draet in een dool-hof, ende als een leyts-man op de wegen, gestadigh aen de hant houden; ghy daerom (isser yet sulcx by) ick bid u en spaert geen broot voor de vrienden.

Philemon.

My is onlanghs soo een Reys-lesse ter hant gecomen, ende my dunckt soo ghy die met ernst woudt in't werck stellen, ghy soutter u wel by bevinden; doch op dat ghy des te meerder kennisse mocht krijghen, soo wil ick u deselve jegenwoordelijck eens voorlesen,

Ghy, hoort toe,
En staet wat stil.

Pudens.

Soo ick doe,
En soo ick wil.

Reys-

Philemon.

EEn vader had een rauwen quant,
Die wou gaen reyſen uyt het lant,
Om eens te leeren metter daet,
Hoe dattet in de weerelt gaet,
Hy (die wiſt hoe de jonckheyt malt,
En waerſe dickmael henen valt,
Byſonder alſſe buyten dwangh,
Mach hebben haren vryen gangh)
Riep ſijnen ſoon ter zijden af,
Daer hy hem deſe leſſe gaf:

Nadien (ſeyt hy) mijn weerde kint
Dat ghy tot reyſen zijt geſint,
Soo hoort doch hier op mijnen raet,
Die ick gheleert heb uyt de daet:

Eerſt, waer ghy u tot reyſen ſet,
Begint den dagh met u ghebedt;
„ Want haver geven aen u beeſt,
„ En God te bidden in den geeſt,
Schoon dattet beyde tijdt vereyſt,
En doet geen hinder alſmen reyſt.

Dan is noch vorder mijn bevel,
Gaet kieſt voor u een reys-geſel;
Want reyſen ſonder mede-maet,
En was noyt wijſe lieden raet;
Maer kieſt een vrient van uwen aert,
Die hant en herte reyn bewaert,

En

En niet en helt nae vuyl bejagh
Dat jonge lieden ſchaden mach;
„Noyt ſpeelder yemant met het peck
„Die niet en hield' een vuyle vleck.

Maer ghy die u tot reyſen ſtelt,
Begintet nimmer ſonder gelt:
„Want die wil reyſen achter lant,
„Die hebbe munte byder handt;
„Dat is een kruyt van groote kracht,
„Waer op de ganſche werelt acht:
„En als u dat geſelſchap faelt,
„Soo wort ghy ſelden wel onthaelt.

Doch gelt te dragen over al,
Dat baert by wijlen ongeval:
Ghy, vrijt u van dat ongerief,
En dient u van een wiſſel-brief;
Want dat en is geen laſtigh pack,
Maer voor die reyſen groot ghemack.

Voorts, wilt ghy reyſen met verſtant,
Soo hebt een kaerte byder handt,
Van yder rijck dat ghy betreet;
Op dat ghy daer de gronden weet,
En kent by nae de gantſche kuſt,
Ook eer ghy daer oyt hebt gheruſt.

En iſſer onder wege dan,
Een wijs, gheleert, of deftigh man,
En laet niet, of beſoeckt den vrient,
Vermits het u ten nutte dient.
„De wijsheyt is een rijcke ſchat,
„Wie die ghenaeckt, ontfangter wat.

Wan-

Wanneer ghy van den peerde ſit,
En van het reyſen zijt verhit,
En eyſt terſtont geen bier of wijn;
Want dat en kan maer hinder zijn.
Toomt hier en elders uwe luſt,
Dat is de grondt van uwe ruſt.
„Niet al, niet al, dat ons behaeght,
„En dient den menſche na-gejaeght.

Stelt u dit voor een vaſte wet,
Dat ghy op alle dingen let,
Dat ghy geſtaech u voordeel doet,
Met al wat yewers u ontmoet.

„De werelt is een wonder boeck,
„Het maeckt ſijn leſer wonder kloeck;
„Maer wie het ſonder oordeel leeſt,
„Die blijft ghelijck hy is gheweeſt.
Ghy doet niet als de meeſten hoop;
Maer doet met aendacht uwen loop:
Hoort ghy een ſneegh, een geeſtigh man,
Daer hoorje dat u leeren kan:
Siet ghy een ongeſouten geck,
Leert noch al yet uyt ſijn ghebreck.
Leert mijden dat hy qualijck doet,
En hoe men ſotten vieren moet.
In't korte, waer ghy d'oogen keert,
Siet datje 'teen of 'tander leert.
Al wat men hoort of wat men ſiet,
Die leere wil, die leerter yet.

Wat iſſet of ghy verde rijt?
En in een goet gheſelſchap zijt,
En dan in eenigh luſtigh velt,

Veel criſtallijne beecken telt,
Of elders in een open wout
Vint ſchoone ſlooten op-gebout,
Vint prinçen huyſen neer gheruckt,
Vint torens in het ſtof ghedruckt,
Vint puyn, en ick en weet niet wat,
Daer eertijts ſtont een ſchoone ſtadt;
Vint weder dreven nieu gheplant,
Tot çierſel van het gantſche lant,
Vint hoven nae de kunſt ghemaeckt,
Daer van dat ghy de vruchten ſmaeckt,
Vint rotſen uytermaten hoogh,
Oock verre boven 'smenſchen oog,
Vint ander vreemt en nieu ghewas,
Daer van men noyt te vooren las.
Voorwaer al dat en acht ick niet,
Ten zy dat ghy wat verder ſiet,
Ten zy u dom en grilligh hert
Beſetter, en oock beter wert;
„'Tis niet ghereyſt, 'tis maer ghedwaelt,
„Indien-men daer geen wijsheyt haelt.

Waer ghy oyt gaet of henen treckt,
Hout ſtaegh u beurs en hert bedeckt:
En melt niet door een loſſen praet,
Van waer ghy komt of henen gaet:
En min noch wat u herte jaeght,
Want dat heeft menigh man beklaeght.
„Siet! waer men gaet, of waer men reyſt,
„Noyt dient gheſeyt al wat men peyſt;
„Een heuſche mont is altijdt goet,
„Doch meeſt voor een die reyſen moet.

Nu

Nu voorts, op dat ghy ſchouwen meught
Veel malle grepen van de jeught,
Soo laet geen dranck u meeſter zijn,
Het zy dan bier, of heete wijn,
Want die ghebruyckt in overvloet
En is te gener plaetſe goet,
Maer als ghy uyt den lande zijt
Soo dient hy boven al ghemijt:
Doch ſoo ghy eens wert over-laſt,
Of van een heeten damp vertraſt,
Soo mijt noch al een vorder quaet,
En loopt niet mallen over ſtraet,
Maer houdt u ſtil ſoo langen tijdt
Tot datje weder nuchter zijt.

Begeeft u noyt des avonts laet,
Noch op den wegh, noch opte ſtraet
„ Vroegh uyt te gaen, vroegh onder't dack,
„ Dat is gheſont, en groot ghemack.

Des nachts te loopen hier en daer,
Dat is niet anders als ghevaer.
Ghy, laet den nacht en haer bejagh,
En doet u ſaecken by den dagh;
„ Want dat men in het duyſter doet,
„ Wort opten lichten dagh gheboet.

Kijft niet in't bed' of aen den heert,
En twiſt oock noyt met uwen weert,
Maer is hy vils, of niet te pluys,
Betaelt, en ſoeckt een ander huys.
En twiſt niet met u reys-gheſel:
Spreeckt yemant qualijck? antwoort wel,

„ Schoon spreecken is van groote kracht,
„ Het maeckt oock harde koppen sacht.

Bewaert u oog, u mont, u beurs,
En hoet u voor een vrouwen-keurs,
En mijdt u voor een mede-maet,
Die op de gladde wegen gaet;
Oock wacht u voor den dobbelsteen,
Want dit zijn kanckers in het been.

Een dinck dat ghy niet sparen moet,
Dat is de rant van uwen hoet,
Grijpt die vry dickwils metter hant,
En hier, en in een ander lant,
Want 'tis een saeck die gunst verweckt,
En die tot geenen kost en streckt;
„ Ick achte voor de jonckheyt goet
„ Een trage beurs, een rappen hoet.

„ Geen oog in yemants anders brief,
„ Geen hant-spel met eens anders lief,
„ Geen vingers in eens anders tas,
„ Want dat geen man oyt lief en was.

En kiest niet licht een nieuwen vrient,
Of weet te vooren of het dient;
De weerelt is te lijdigh boos,
De menschen al te bijster loos.
Dus niemant al te licht betrout,
Want dat heeft menigh man berout.

Wanneer u yemant noot te gast,
Ghy, doet u maegh geen over-last,
Let meer, op dat ghy leeren kondt,
Als lust te geven aen den mont;
En brenght misschien dan yemant voort,

Een

Een goet, een ſneegh, een geeſtigh woort,
Ontfangt dat met een vrolick hert,
Ghelijck een ſchat ontfangen wert;
En als ghy tot u woon-plaets keert
Seght dan, wat heb ick daer gheleert?
Wat brenght ofſchenckt my deſen dagh,
Dat my ten goede dienen mach?
En naer een neerſtigh onderſoeck,
Soo ſchrijft in uwen tafel-boeck,
Al dat u herte wel beviel
Dat is als voedſel aen de ziel,
Dat is u beter in den mont,
Als al dat op de tafel ſtont.

Mijn kint, houdt altijdt deſen ſin,
Ghelijck de By', en niet de Spin;
Al wat ghy hoort, en watje ſiet,
Al wat ter hier of daer gheſchiet
Dat weegt, dat proeft, en kipter uyt
Dat wel, dat ſoet, dat geeſtigh luyt.
Maer koomter eenigh vuyl bejach
Haelt dat noyt weder aen den dagh;
Maer wijſtet ſpoedigh van der handt,
En laetet uyt het vader-landt.

Ghy treet nu uyt mijn huys alleen,
En keert noyt weder met u tween,
Brengt ons doch hier geen baſtaert-kint,
Dat maeckt een vader ongeſint;
Brenght ons doch hier geen dertel wijf,
Met u ghepaert uyt tijdt-verdrijf,
Iae noyt op vryen eens en peyſt
Soo langhe ghy daer henen reyſt;
,, Te trouwen alſmen leeren moet,

„ Dat dede noyt een jonghman goet,
„ Men quelt hierom ſijn ganſche jeucht,
„ En dat al om ſoo korte vreucht.

Ghy daerom, wat ick bidden mach,
Behoedt u voor ſoo quaden ſlagh,
En om een blijde nacht of twee,
En ſteeckt u in geen eeuwigh wee.

Maer om hier van te zijn bevrijt,
Soo maeckt dat ghy voorſichtigh zijt,
En woont of koopt u koſten niet
Alwaer ghy vlugge dochters ſiet;
Ick weet hoe licht de loſſe jeught
Wort om-ghevoert door geyle vreught,
En als men dan te ſamen malt,
Waer iſſet daer men niet en valt?
„ Daer ſtroo en vyer te ſamen koomt,
„ Wat onheyl dienter niet gheſchroomt?

(*)

Nu, ſoon, gaet vordert uwe reys,
En houdt mijn les in u ghepeys,
En als ghy dan eens weder-keert
Gheſont, beſet, en wel gheleert
Soo ſal men hier, van ſtonden aen,
Voor u 'tghemeſte kallif ſlaen.

(*) *Even dit ſelve is ghemerckt geweeſt by Antigonus Coninck van Macedonien; want op een tijdt, als Philippus ſijn ſone by den Fourrier-meeſter te wege hadde ghebracht, dat hem herberghe was aenghewеſen ten huyſe van een ſekere weduwe, drie ſchoone dochters by haer hebbende, de Coninck den foureerder voor-nemende, gheboodt hem ſcherpelijck dat hy den jonghen Prince, ſijnen ſoon, dadelijck uyt ſoo enghen plaetſe in een ruymer ghelegentheyt ſoude doen verhuyſen, en dat hy, van des te doen, geenſins in ghebreke en ſoude blijven.* De

wijſe-

wijse Vorst gingh heusselijck en als ongemerckt voor-by 't gene hy wel wiste dat sijn soon voor hadde, en nam de veranderinge van sijn herberghe op de engte van het huys daer de weduwe met haer drie dochters in woonde wetende watter uyt so een by-wooninge te verwachten stont. Plutarch. in Apopht.

Pudens.

GEwisselick dese Reys-lesse, bestaende in korte verskens, is van langh bedencken, ende daerom soo ter loops niet in te nemen; want (naer ick die begrijpe) soo steeckter meer in als in een ylen haringh; ick bidde u laet my een keersse aen de uwe ontsteken, ick wil seggen, laetse my uyt-schrijven, so ben ick geholpen, sonder u verlies.

Philemon.

Ick ben des te vreden Pudens, doch met dit bespreck dat ghy sult aen-nemen, niet alleenlick op uwe reyse deselve vlijtelijck in 't werck te stellen, maer oock acht te nemen op alderhande voor-vallende spreucken ende spreeck-woorden, en de selve by memorie op nemen, om ons daer van deelachtigh te maken, so wanneer ghy weder in't vader-landt keeren sult; op dat alsoo het mes dat den appel gesneden heeft (als de kinderen plegen te seggen) al lacchende mach t'huys komen.

Pudens.

Ganssch ondanckbaer moeste ick wesen, soo ick sulcx op u begeerte niet aen en nam te doen: set daer mijn hant, ick verbinde my sulcx na te sullen komen, en neme met een van u mijn af-scheyt.

Philemon.

Doet ghy nae u woort, soo wil ick vertrouwen dat ghy uwen naem met eene lettere wel mocht vermeerderen, en in plaetse van Pudens, Prudens sult mogen heeten op u weder-komste. Maer dewijle ghy my vermaent hebt geen broot voor vrienden te willen sparen, soo moet ick, voor mijn afscheyt, u onder andere mede deelachtigh maken, van een vreemt gheval, dat ick verstont een reysenden man bejegent te zijn, waer op ick een seker bedencken t'anderen tijden ghehadt, en op't papier ghebracht hebbe, ontfangt dat by gheschrifte voor een Vaer-welgifte op dese uwe reyse, ende voor al op de groote reyse van hier inde andere wereldt; en op dat ghy de meyninghe des te beter vatten moocht so wil ic't u eenmael voor lesen, de galm van de stemme kan al mede wat geven:

Sensim, & sine sensu.

TErwijl een rap ghesel, met onvermoeyde ganghen,
Sich op een verren wegh tot reysen hadt ghestelt;
Soo wort hy van den slaep in seker wout bevanghen,
Vermits de swarte nacht omvingh het ganssche velt;
Dies soeckt hy daer ontrent waer hem tot rust te geven,
Om door een soeten slaep, te krijghen nieuwe kracht;
Hy vint, benevens hem, een plaetse wat verheven;
Hier kies ic (seyt de vrient) mijn bed voor desen nacht.
Hy meynde dat hy sagh een heuvel op den velde:
En siet! een Schilt-padt sat ghedoken in het zant;
Hier op was dat de man sich om te rusten stelde,

Ver-

Vermits hy daer ontrent geen beter plaets en vant.
De vrient, soo haest hy sat, began terstont te slapen,
Ghelijck men in't ghemeen met moede leden placht,
Het beest rijst onder dies om sijnen kost te rapen,
En gaet een staeghen tret by nae den ganschen nacht.
Als nu de gulde son quam weder aen-ghereden,
En dat met een de slaep den jonghelingh verliet,
Soo stelt hy sijnen gangh om vorder aen te treden,
Maer hy en kent het lant, hy kent de weghen niet.
Hoe! (seythy) droom ick dan? of ben ick buyten sinnen?
Of is op eenen nacht dit gantsche wout verdraeyt?
Wat vreemdigheyt is dit? wat sal ick gaen beginnen?
Waer dat ick henen keer, my dunckt ick stae bekaeyt!
Waer is de groote rots die aen den weghe paelde?
Waer is het schoon ghebou dat lagh ter rechter hant?
Waer issetal-te-mael? Dus stont hy vast en maelde,
Tot dat hy op het lest de rechte gronden vandt,
Tot dat hy kent het beest daer op hy quam ghereden,
En al den handel siet door klaerheyt van den dagh;
Doen wist de Jonghelingh, doen wist hy eerst de reden,
Waerom hy niet en vint dat hy te vooren sagh.
Let vrient, wat dit beduyt, het sal u moghen sterecken
De Man, is yder Mensch, de Schilt-pad is de Tijdt;
De Slaep ons dom verstant, dat niet en kan bemercken
Hoe veerdigh even staegh ons leven henen glijt;
Dit heb ick eens gheproeft, al over langh gheleden,
Ick quam doen metter haest te Leyden in de stadt,
Daer gingh ick langhen tijdt door al de straten treden,
En waer ick ander-mael eens goede vrienden hadt;
Maer wat ick soecken mocht, het eynde was verloren,
Een yder was verhuyst, of in des doots ghebiet,
My docht de ganssche stadt en was niet als te voren,
Want binnen Leyden selfs, en vont ick Leyden niet.

Eylaes ! terwijl de mensch gaet hier en ginder woelen,
Ontslipt hem even-staegh, ontglipt hem menigh jaer;
Wy werden out (och arm) oock sonder ons ghevoelen,
En veel-tijts als men't is, dan wort men't eerst ghewaer.
D'uyr-wijser gaet ghestaegh, men siet hem niet bewegen;
De boom, wel eer een rijs, wort onghevoelick groot:
'Tis even met de mensch, 'tis even soo ghelegen,
Een slaep, een diepe slaep, die leyt hem nae de doot.
Mijn Ziel, wilt ghy verstaen hoe nae wy zijn ten ende,
Hoe nae wy zijn vervoert tot in des doots ghevaer,
Keert u eens om en om, en telt al u bekende,
Al die ghy niet en vint die roepen u tot haer.

Sonder weten,
Wortmen versleten.

Met dit besluyt besluyte ic, en met dit eynde eyndighe ick mijn reden, weerde Pudens, *en wensche u goede reyse met een gheluckige weder-komste, en voor het leste, (om tusschen ernst wat jocks te vermenghen,)*

Waer dat ghy reyst in eenig landt,
Soo hebt gheduerigh by der hant,
V mes, u fles, en oock u tes,
Dat is al med' een nutte les.

Pudens.

Hondert-foudigen danck, vriendelicke Philemon, *nu met woorden, en hier nae maels (soo ick kan) metter daet; blijft ondertusschen Gode bevolen.*

De goede Pudens, *om sich vã sijne belofte te quijten, heeft op sijn reyse waer-ghenomen, niet alleenlick alle voor-vallende goede spreeck woorden, maer oock onder de selve verscheyde aerdighe sin-spreucken, verbloemde manieren van seggen, soete rijmen, klippel-verskens, en dierghelijcke, al t'samen de spreeck-woorden seer na-*

na-buerigh zijnde, en in alle manieren dienstigh en leersaem voor alle gelegentheden van menschen. Hy deelt u des mede, vrienden en dat met ordre, en voor eerst dese volgende reys-spreucken.

Reyst vrient, al waer gy reysen meught,
Het beste reys-geldt is de deught.

Wilje reysen door het lant?
Hebt vijf dingē by der hant:
Hebt voor eerst eē esels oor,
Dat is, past op u ghehoor,
Hebt het ooge van eē valck,
Dat is, let op menig schalck,
Hebt de beenen van eē hert,
Datje niet ghevangen wert,
Hebt dan noch een verckens muyl,
Dats gheseyt, ontsiet geen vuyl,
Hebt voor al eē kemels rugh
Voor geluck en ongeluck.

De kunst vint gunst, waer datmen gaet,
Terwijl een dwaes verleghen staet.

In-dien ghy zijt gheneygt te reysen,
So wilt op desen regel peysē:
Gewent u tonge wel te spreken,
En segt niet yder sijn gebreken,
Scherst niet te vry, want 'tis onsoet,
Voor al soo ghy't u meerder doet.

Een soete prater op de baen,
Beneemt de moeyte van het gaen.

Kleyn paert,
Kleyne dagh-vaert.

Een willigh paert en moetmen niet over-rijden.

Staet maer een wijst,
Ghy verliest een mijl.

'Savonts kentmē den arbeyder,
En 'smorghens een weert.

Kunt ghy niet lijden goet en quaet,
So wacht voor u geen hooger staet.

Zijtje wijs, of zijtje sot,
Hebt geē koffer sonder slot,

Tot buyten de poort is een goede dagh reyſens.

Waer uyt te poort,
Soo rochje voort.

Een peert, en geldt, en goet latijn,
Dat brengt een lantſert over rijn.

Die reyſt mach vraghen,
In ſchuyt en waghen;
Want die't ontſiet,
En leerter niet.

Om vry te zijn van ongeval,
So prijſt den bergh, en houd het dal,
En zijtje van een goet verſtant,
So eert de zee, en blijft te lant.

'Tis goet te voet gaen op der heyden,
Voor die haer peert daer nevens leyden.

Daer ick vermaeck in vant,
Was zeylen by het lant;
En rijden op de ſtrant.

Alſmen moede rijdens is, dan is't goet te voet gaen.

Laet u in geen engte klemmen,
Kieſt veel eer de ruyme baē;
Nevens 'tſchip is't goet te ſwemmen,
By den waghen ſoet te gaen.

Rijt voort, maer ſiet om.

Een goe wegh om,
En is geen krom.

Te Bologne zijn meer vallē als muyſen.

Het wit en ſwart heeft Venetien ghemaeckt, dat is, kottoen en peper.

In Italien zijn te veel feeſten
Te veel hoofdē, te veel tempeeſten.

Sout, ſuycker, en hoeren
Kanmen goet koop uyt Cypers voeren.

Op de wittē Spanjaert, en op een ſwarten Engels-man, ſtaet te letten.

In Engelant als eē man ſijn vrouw over tafel toe-drinckt, dan wenſt hy (alſoo men daer ſeyt) dat alles

wel

wel gaen mochte ; maer als't de vrouwe aen haren man brenght, dan houdt men dat alles wel is, en dat de gaſten by den man in-gebracht wel-koom zijn, en daer op neemt dan yder ſijn hoet af.

Cent flamens cent couſteaux.
Cent françois, ſans couſteaux,
Cent eſcoſſois, deux cent couſteaux

Hondert neder-landers, hondert meſſen.
Hondert françoeyſē, ſonder meſſen.
Hondert ſchottē, twee hondert meſſen.

Siet vrient, dat dienje wel te weten:
Een duyts kan drinckē ſonder eten,
Een Engels-man eet ſonder drincken,
Een neder-lander laet hem ſchincken.
Maer eet des efter niet te min.
Wie doet nu beſt naer uwen ſin?

De Spanjaert ſchijnt wijs, en hy is't niet.
De Frans-man ſchijnt geck, en hy is't niet.
d'Italiaen ſchijnt wijs, en hy is't.
De Portugijs ſchijnt geck, en hy is't

Wilt gy een hups, en ruſtigh wijf?
Neemt eerſt uyt Neder-lant het lijf,
Neemt dā noch tot ſo weerden pant,
Het aengeſicht uyt Engelant;
En vorder noch, geloofje my
Een tong' uyt Brabant dienter by,
En doeter toe een Hollandts hert,
Dat niet te licht verſlinghert wert;
Maer ſooje wilt den hoogſtē prijs,
So haelt de billen van Parijs.
Voegt dit by een, gheminde vrient,
So hebje een wijf gelijck het dient.

Een vermoeyt peert ſiet liever een vuylen ſtal als een ſchoonen wegh.

Die buytens lants niet heeft ten beſten.

Ver-

Verlieſt wel licht ſijn ooſt en weſten;
Dus, vriendē, wort u beurſje plat,
Keert weder naer u eyghen ſtadt.

Men leert ſoo langh men leeft.

ONdertuſſchen Pudens *over zee varende, ende over al ſoeckende voor-deel te doen in't verſamelen van goede ſpreeck-woorden, heeft oock van de Matrooſen eenighe ſcheeps ſpreucken ghehoort, ende ſommige met kenniſſe daer uyt-gekipt, ende deſelve t'ſijnen ghebruycke op-geteyckent hebbende, brenghtſe voor ſijn welkom mede nae't Vader-lant.*

Leerſame ſcheeps-ſpreucken.

DIe ſijn tijtjē weet te giſſen,
En ſijn toutjen weet te ſpliſſen,
En ſijn glas te roere ſtaen,
Mach wel voor een boots-man gaen.

Sanden verlanden,
Landen verſanden,

Een groot zeyl op een kleyn ſchip,
Moet te grond', of op een klip.

'Tgety gaet ſijnen keer,
Ten wacht na prins of heer.

Zeylje met een lagen ſpriet,
Kleyne wint en deerje niet.

'Tſlimſte dat men vint,
Is ſtil, en in de wint.

Niet veel te ſeggen,
Maer houwen en beleggen.

Eerſt in den Boot keuſe van riemen.

Veel vlaggen,
Luttel boters.

Vuyle gronden bederven dē kabel.

Duer te zijn is onverſtant,
Duere ſchipper blijft aē lant.

Als't

Als't diep verloopt verſetmẽ de bakens.

De zee,
Maeckt dwee.

Daer komt wel water daer water gheweeſt is.

Goe wint,
Goet ty.

Die niet ghereet en is, verlet geen ty.

Wachtje voor de gijp,

Eẽ vrouwẽ hayr treckt meer als een maers-zeyl.

Hou vaſt, en belegh.

'Tis goet roeyẽ onder 'tzeyl.

De beſte ſtuer-luy zijn aen landt.

De derde ſtrenge houdt den kabel,

Roept geen haring eerſe in't net is.

Man te roer, wachtje voor de ly.

'Tmoeten hooge maſtẽ zijn, die by't ſwerc zeylẽ ſullẽ.

Een man over boort, eẽ eter te min.

Een goet zee-man valt wel over boort.

'Tzijn netten van een engh beſlagh,
Daer geen ael door de macs en mach.

'Tmoet al ſomtijdts een rack in de wint zijn.

Voor windt en voor ſtroom is't goet zeylen.

Nae hooghe vloeden, laeghe ebben.

Aen een kranc toutjen moet men ſachjens trecken.

'Tmach vloeyen, 'tmach ebben,
Niet wagen, niet hebben.

Elck

Elck viſt op ſijn ghety.

Elck moet viſſen op ſijn water.

Het mach vloeyen, het mach ebben,
'tGroot ſchip wil groot water hebben.

Dit leerd' ick leſt van onſe gaſten,
Op eē ſchip geen twee groote maſten.

Als koc en bottelier leſt eens te ſamen keven,
Doen hoord' ick onder wien de boter was gebleven.

Houdt het ſchip midde waters.

Rept handen en voeten,
God ſal 't verſoeten.

Een goet viſſcher ontglipt wel een ael.

Stille waters hebben diepe gronden.

Voor wint en voor ſtroom is't goet ſtieren.

In troubel water is goet viſſchen.

'Tzy dat wy zeylen, of lavéren,
Is God met ons, wie kan ons deeren?

ALſoo op glaſen, poorten, pilaren ſchoor-ſteenen, mueren, priceelen, en andere plaetſen hier en daer eenige deftighe ſin-ſpreucken ſegh-woorden aerdighe veerſkens, en dierghelijcke by wijlen te vinden zijn, ofte by yemant als noch gheſet ſouden mogen werden, ſoo beſchenckt onſe Iongeling (van ſijn reyſe komende) ſijne lantslieden met deſe nae-volghende, al neder-landts; oordeelende in duſdanighe ghelegentheyt, met weynig woorden, veel te ſeggen den beſten ſlagh te weſen; by exempel,

Sin-ſpreuckē van tvvee ſillaben:

Liſt miſt.

Twiſt quiſt.

Lijt

Lijt nijt.
Nijt bijt.
Mijt nijt.
Maet ſtaet.
Laet quaet.
Doet goet.

Sin-ſpreuckē van twee vvoorden.

Deught verheught.
Morghen ſorghen.
Hoeren vervoeren.
Vrouwen verouwen.
Heeren verkeeren.
Kinderen hinderen.
Giften vergiften.
Kleeren vereeren.
Landen verſanden.
Sanden verlanden.

Sin-ſpreucken van drie vvoorden.

Raet voor daet.
Eer is teer.
'Toogh om hoogh.
Kunſt baert gunſt.
Yl met wijl.
Vol maeckt dol.
Teer nae neer.
Giſſen is miſſen.
Goet maeckt moet.
Gunſt voedt kunſt.

Sin-ſpreucken van vier vvoorden.

Heer uyt, eer uyt.
Wat verſeert, dat leert.
Wie mis-doet, die boet.
Veel kals, veel ontvals.
Veel grijſe, luttel wijſe.

Duſ-

Dusdanige, leser, kondy meer versamelen, soo't u goet dunckt, wy gaen tot den ghemeenen ende ghemenghden slagh, daer even-wel wat in steeckt.

WIe maer een boeckjen heeft gheleſen,
Dat placht een neus-wijs menſch te weſen.

Het puntje van een gaeuwepen,
Is 'tfelſte wapen dat ick ken.

So veel mans zijn in eẽ man,
Als hy vreemde talen kan.

Gemeenlick ſtaet een dwaes beſchaemt,
Die hoogher klimt als hem betaemt;

Als apen hooghe klimmen willen,
Dan ſiet men ſtrax haer kale billen.

Quam nae lijden geen verblijden,
Soo waer lijden groot verdriet,
Maer nae lijden komt verblijden,
Acht daerom het lijden niet.

Het is al goet,
Wat dat hy doet,
Diemen bemint;
Het is al quaet,
Een die men haet,
Wat hy begint.

Als my een vrient om leenẽ bidt,
Soo weet ick dan voorſeker dit:
Leen ick hem niet, ſo heb ick tooren,
En leen ick 't hem, ſoo is verloren,
Voor eerſt het gelt, en oock mijn vrient,
Nochtans en heb ick 't niet verdient;
Soo is dan beſt den eerſten toren,
Als beyde gelt en vrient verloren.

Een peert, een ſweert, een lieve vrou,
Leent niemant uyt als met berou.

In-

In dien dat ghy genegen zijt
In ruſt te leven uwen tijt,
En ſegt, en ſchrijft, en oordeelt niet
Al watje weet, en watje ſiet;
Want noyt ſo moeyē ſonneſchijn,
Daer't al dient uyt-geſeyt te zijn.

Dat ick ſweegh, is noyt gheſchreven,
Maer het iſſer by ghebleven;
Dan, ick heb wel yet geſproken,
Dat my ſuer is op-gebrokē;
'Tis dan beter ſtille ſwijgen,
Als van ſpreken hinder krijghen.

Oock ſteden en rijcken,
Hebben hare lijcken.

Beriſpt niet lichte dit en dat,
Te min ſo gy het niet en vat.

Wat kan een booſe tong' al twiſt en onluſt brouwen!
Die gal heeft in de mont, en kan geen honig ſpouwen.

'Tis beter van ſwijghen
Berou te krijghen,
Als, door veel ſpreken,
Een vyer t'ontſteken.

Een hont die bijt, en niet en baſt,
Heeft oock de ſneegſte wel verraſt.

Al die veel raſen,
En zijn maer dwaſen;
Ghy, zijdy vroet,
Soo ſwijght, en doet.

Wie kan het rouwen wel te ſpreken?
Sacht leggē doet ooc keyen breken.

Weltoe-ſien, en wel ſtille ſwijghen,
Doet yemant jonc een moeder krijghen.

Geē ſpies en maeckt ſo diepe wonden,
Als achter-klap en booſe monden.

Sijn tonghe wel te konnen dwinghen,
Is beter als het konſtigh ſinghen.

Voor hem die gramme ſinnen krijghen,
Geen beter dingh' als ſtille ſwijghen.

Denct vry dat hy niet weynigh weet,
Die weynig ſeyt, en weynig eet.

Ick hebbet metter daet bevonden,
In ſtille waters diepe gronden.

Wie ſijn ſecreet aen yemant melt,
Die is in ſlaverny gheſtelt.

Een wijs man, en een dwaes, met hun tween,
Weten meer als een wijſen alleen.

Wilt ghy bemint, en eerlick leven?
Ic wil u des een regel geven;
Vier dinghen dient ghy wel te weten:
Geleden onrecht haeſt vergeten,
Ontfangen weldaet lang gedencken,
Geen menſch door achterklap te krencken,
En hebt gy luſt u leet te wreken,
So gaet en betert u gebrekē:
Want een die betert ſijnen ſtaet,
Doet leet dē genen die hem haet.

Al is u vyant maer een mier,
Noch acht hem als eē grouſaem dier.

Daer is geen ſo kleynē man,
Die geen hinder doē en kan.

Leert verdragen, ſonder klaghen,
Wie ghy zijt;
Die verdraegt, ſchoon ghejaeght,
Wint den ſtrijt.

Weynigh doen, en veel vermoghen,
Heefter veel om hoog ghetoghen.

Veel te doen, met kleyne macht,
Heefter veel om laegh ghebracht.

Een rijck man, die de vreckheyt quelt
Is arrem midden in het gelt;
Een ſchamel man, doch wel ghe-

ghemoet,
Is rijc en weelig ſonder goet;
Waer toe dan moeyt'en ongheval?
Vernoegt u, vrient, ghy hebbet al.

Op ſchoone bloemen,
Is niet te roemen,
Op ſchoone vrouwen
Is niet te bouwen;
Want beyder eer
Is wonder teer.

Sonder nat is't quaet te ſlijpen,
Sonder handē quaet te grijpen,
Sonder vingers quaet te nijpen,
Sonder lippen quaet te pijpen.

Geē quaet en kan ons overkomen,
Als dat voor quaet wort opghenomen;
Ghy, duyt dan alle dingh ten beſten,
So kan geen onluſt in u veſten,

Ick heb niet beters oyt gheleſen,
Als wel te doen en vrolick weſen.

Op een menſch die niet en ſpreeckt,
't Ys dat ſonder krakē breeckt,
En een hont die niet en baſt,
Hier op dient te zijn gepaſt.

Wat mē niet en weet te mijden,
Moet men ſtil en willigh lijden;
Want in pijn en ongheluck,
Onwil baert den meeſten druck,

Wanneer de ſchoot ſtaet om te vieren,
Dan iſſet kleyne kunſt te ſtieren,
Maer als de noot gaet aen de man,
Dan ſiet men wie daer ſtierē kan.

Die't al wil koopen dat hy ſiet,
Schoon hy verſtaet den handel niet,
En veel verteert op kleyne winſte,

En nimmermeer wil zijn de minſte,
En alle man ſijn goet vertrout,
En geen behoorlick boeck en hout,
En ſelden rekent, weynigh ſchrijft,
'Tis vreemt ſo hy een koopman blijft.

Die niet en wint, en niet en heeft,
En efter als een gilde leeft,
En noch ſijn ſchulden wel betaelt,
Seght, ſoo ghy kunt, waer hy het haelt,

Met wijsheyt verſinnen,
Met hoope beginnen,
Met ghedult verdragh en,
Dats een voet om waghen.

Een die het ſtaegh nae wenſchen gaet,
En weet ter werelt goet noch quaet.

Dient Godt vier uren alle daghen,
Drie uren voedt u met behaghen,
Slaept ſeven uren, of kundje min,
Acht uren let op u ghewin;
Twee uren mooghdy u vermaken,
Of beſich zijn met lichter ſaken;
Wilt dus u daghen leeren ſparen,
Soo ſult ghy ziel en tijt bewaren.

Wilt gy van ſonden zijn bevrijt,
So ſtelt u voor, tot aller tijt,
Een oogh dat uwen handel ſiet,
En watter over al gheſchiet,
Eē oor dat hoort het minſte dingh,
Dat oyt uyt uwe lippē ging;
Een boeck, daer in geſchreven ſtaet,
Den gront van uwes herten raet;
Soo ghy dit nae den eyſch betracht,
Ghy ſtelt de ſonde buyten macht.

Geluckigh is de menſch, die, als hy gaet te bedt,
Sijn rekeningh met God gedurigh effen ſet,

Geluckigh is de menſch, die als het licht begint,

In

In ſijn verlichten geeſt een nieuwe werelt vint.

Hoe hooger berg, hoe lager dal,
Hoe grooter boom, hoe ſwaerder val.

Hoe grooter Staet,
Hoe grooter haet.

Vriendt meynjet met het ſchaepjen wel,
Soo ſcheert de wol, en niet het vel.
Een hovenier moet zijn gemijt,
Die't kruyt tot in de wortel ſnijt.

Veel en vry boerten is onſoet,
Meeſt alſment aẽ ſijn meerder doet.

Vrient houdt ſeer,
God noch meer.

God wreeckt
Daer hy niet en ſpreeckt.

Vreeſt ghy den blixem of quaet weder,
Soo houdt u laegh, of geeft u neder.

Men ſietet hier, en over-al,
Waer hoogmoet komt, daer naeckt de val.

De vors ſpringht weder nae de poel,
Al ſit hy op een guldẽ ſtoel.

Het Hof ſal nae geen eſel vragen,
Dan alſſer ſackẽ zijn te draghen.

Dickwils ſietmen dat de ſotten,
Met de wijſe lieden ſpotten;
Maer wie ſich nae wijsheyt ſtelt,
Laet de gecken onghequelt.

Hooge vloeden,
Godes roeden.

Wat is van luſt of machtigh goet;
Niet beter als een ſtil ghemoet.

Soeckt vreught, ſtaet, rijckdom, ooſt en weſt,
V ziele wel-doen is u beſt.

Wat is van rijckdom, luſt of eer,
Geen ware vreucht als inden Heer,

Wilt ghy zijn rijck in korten tijt?
Maeckt u 't begeerigh herte quijt.

Wat mach men van een ouden menſch begeeren!
Hoe ouder vogel; hoe nooder uyt de veeren.

Die veel verſets en uytſtels vint,
En is tot geven niet gheſint.

Segt dit aen vrienden en gebueren;
Die wil beſoeten, moet beſueren.

Telt den rechter gelt,
Soo is ſijn oir ontſtelt.

Doet by een kleyntjen dickwils wat,
Soo wortet noch een groote ſchadt.

Spijt gaept wijt,
Nijt die bijt.

Wanneer de ſleutel is van gout,
Waer iſſer dan een ſlot dat hout?

Tuſſchen hant en tant,
Wort veel te ſchant.

Geen hinn' en worter goet gheſeyt,
Die elders woont en elders leyt.

De wolf ruyft van baert,
Maer noyt van aert.

Dit vond' ick, waer ick ymmer quam?
Een ſchurrift hooft ontſiet de kam.

Doet wel en wandelt in den dagh,
En laet *nÿt* ſeggẽ watſe mach

Om niet begeert hy wijſen raet,
Die op ſijn malle luymen ſtaet.

Schriften van ſotten,
Zijn voor de motten.

Wilt

Wilt ghy van brievē zijn gedient,
Schrijft door een bood' en niet met vrient.

Wie taerten eet dē ganſchen dagh,
Maect dat hy niet meer taerten mach.

Geē menſch en late ſich vervoeren,
Van lacchende ſchouten, of ſchreyende hoeren.

Die't hooft licht ſteeckt in alle gaten,
Die kander licht ſijn oiren laten.

Geen menſch ſiet meer ſijn hooft-ſweer groeyen,
Als die met alle dingh' wil moeyen.

In dien ghy vreck en gierigh zijt,
Soo weeſt het dan van uwen tijt.

Beſiet de luſt en haer beleyt,
Niet ſoo die komt, maer ſoo die ſcheyt.

Niemāt worter oyt begeckt,
Als eē die het aen hē treckt.

Niet en wort ſo fijn geſponnen,
Of ten komt wel aē der ſonnen.

Een dien het al na wenſchen gaet,
En weet ter werelt goet noch quaet.

Soo ghy een vrient gerieven kondt,
Stelt hē niet uyt, maer helpt terſtont.

Als oude honden baſſen,
Men dienter op te paſſen.

Geen oude kat ſpeelt met eē bal,
Maer loert hoe ſy wat vanghen ſal.

Wanneer men't een of 'tander miſt,
Soo leertmen dat men niet en wiſt.

Wie vint, of wint een waren vrient,
Die heeft ſijn dagh-loon wel verdient.

Die meer begeert dan hem betaemt,
Miſt dickwils dat hy had geraemt.

Hoe! ſietmē dit niet menigmael,
Aen *Gaeuije* ontglipt ooc wel een ael.

Hy behoeft een hardē ſchilt,
Die het al verſetten wilt.

Na groote blijdtſchap komt ghetreur,
Vreught in het huys, druck voor de deur.

Haſpels in ſacken, en hoeren in ſchuyten,
Die plachten veeltijts uyt te muyten.

Hy doet de goede lieden quaet,
Die't quade ſonder ſtraffen laet.

Geē nutter ding voor grammе ſinnen,
Als ſtil te zijn, en tijt te winnen.

Brengt yemant toe goet eer en lof,
Hy ſchrijft het niet als in het ſtof;
Maer ſo hy ſchae door u behaelt,
Dat wort in harde ſteen gemaelt.

Onrecht te lijden, en niet te pleghen,
Dat acht ick voor een grooten ſegen.

Een harde ſteen die wet het yſer,
En harde ſlagē makē wijſer.

Een die't al heeft nae ſijnen wenſch,
Acht dien een ongeluckigh menſch.

Kunſt gaet om broot,
Maer baet ter noot.

Alle dingen kanmē dragen,
Wtgeſondert goede daghen.

Die eē man was inder noot,
Blijft wel onder weelden doot.

Geen

Geen gout ſoo root,
Of 'tis voor noot.

'Tis even goet wat datmen kan,
VVanneer 'tgeluck wil metten man.

Te recht ſo achtmen't ſlimme katten,
Die vooren lecken, achter kratten.

Die jocken wil, moet jock verſtaen,
'Tis anders beter ongedaen.

't Tis goet jocken daer goede gront is,
Maer maeckt et dattet niet te bont is.

Men prijſt de dicht-gewolde ſchapen;
VVant by den ruyghen is't goet rapen,

Om wel te ſnijdẽ in dẽ kaes,
Soo dient een wijſe met een dwaes.

Heden koop-man,
Morghen loop-man.

God beyd't langh,
Maer wreeckt ſtrangh.

Een aep wil met eẽ y der gecken,
Maer kan haer eyghen eers niet decken.

VVie ſpreeckt, die ſaeyt,
VVie hoort, die maeyt.

De ſeugh miſdoet,
De bigge boet.

Swijghen en dencken,
Kan niemant krencken.

Het leen is voor dẽ outſten,
Het gelt is voordẽ ſtoutſten.

De naeſte in den graet,
D'outſte op de ſtraet,
Mannen voor vrouwen,
Sullen 't leen behouwen.

Geen moeder maeckt een baſtaert-kint,
Hoe ſy het raept, of waerſ' het vint.

Van deugt tot deugt,
Van vreugt tot vreugt.

Wat ic vliede, wat ic wenſch
Wat ick doe, ick vind' een menſch.

ONſe longelingh eyndelick te lande komende, vermoeyt van de ſtuerheyt der zee, begint van peerden, honden, jaghen ende vlieghen, geerne te hooren, en ſelfs ſmakelick te ſpreken; uyt welcken handel hy de volghende ſpreeckwoorden heeft gheleert, en tot ſijn eyghen ende andere vrienden ghebruyck, hier aen-geteyckent.

Hy is een dwaes,
Die om een haes
Veel ſmerten lijt,
En noch een peert,
Veel ponden weert,
Den hals af-rijt.

Wie inde ſomer viſt, en inde winter vinckt,
'Tis vreemt in dien het vlees hem inde kuype ſtinckt.

Wie 'swinters vinckt, en ſomers viſt,
Hoe veel hy vangt, 'tis meer ghemiſt.

Wilt Eſaus ſtaet voor u niet kieſen,
En ſegen voor den jacht verlieſen.

Vliegen en jaghen,
Zijn vrouwe plagen.

Het ſy een Haes, een Ree, of Swijn,
Wie datſe vangt die maeektſe zijn.

Zijt ghy een Prins, jaegt niet ſoo ſterck,
Dat ghy verſuymt u eyghen werck.

'Tis voor u huys een vaſter balck
Een ambacht, als een grage valck.

Alle daghen,
Kan men jaghen,
Maer de vangh,
Komt verlangh.

Van vogels, honden, lichte vrouwen,
Voor een genuchte, duyſent rouwen.

Daer baet geen ſmeecken, bidden, of vraghen,
Met onwillighe honden is 't niet te jaghen.

VVanneer de wollif honger krijght,
'Tis noodigh dat het ſchaepjen ſwijght;
VVant al en bleetet niet te veel,
Hy grijpt het beeſjen by de keel.

Peerden.

EEn gulden toom ontrent de peerden,
En maecktſe niet van meerder weerden.

Een peert dat is eẽ edel have,
Is't reyn van hayr, van beenen gave.

In alle hayr mach wel een goet peert ſteken.

'Tis om niet ghefluyt, als't peert niet piſſen en wil.

Honden.

Als ghy ghetoeft wort van een weert,
En dat een hont u quiſpelſteert,
En dat eẽ hoer u vrientſchap doet,
Denckt vry dat u dat koſten moet.

Een hondt diemen een been ontneemt, en kent geen vrienden.

Bloode honden baſſen veel.

Beter een hont te vrient, als te vyant.

Laet, dien het luſt, te jachte loopen,
Ghy, hoefje wilt-braet, latet koopen.

Amor

VRYER.

Amor docet Musicam.

Liefde leert singhen/
Ock sonder dwingen.

Eerlicke vryagie.

GHy, die op dese prente siet,
Maer weet daer van de meyningh' niet,
En vraeght wat dese kleyne Guyt,
VVat Venus Ionghen hier beduyt;

Ick

Ick bidde ſtaet een weynigh ſtil,
En hoorteens wattet ſegghen wil.
Daer is een ſpreuck van langer handt,
Ghekomen uyt het Griecken-landt,
Die ſeyt, dat Liefde ſingen leert,
En plompe ſinnen omme-keert
Dat is gheſeyt, dat ſoete min,
Brengt alle ſoete dingen in.
Siet hierom is't dat Venus kint,
Sich hier als in een ſchoole vint,
Een ſchoole daermen geeſtigh queelt,
En hondert ſoete deuntjens ſpeelt.
Een ſchoole daermen plompaers ſlijpt,
En daer de groene jonckheyt rijpt;
Maer 'tis een meeſter ſonder plack,
V Vant hy leert kunſten met ghemack,
Sijn pijl, die door de werelt ſweeft,
Die is't die deſe krachten heeft:
V Vant ſoo daer is een ſlechte duyf,
Die naeu en kent haer doucken-huyf,
Die in haer gaen, en al haer doen
Is raeu en uytter-maten groen,
In dien ſy deſen meeſter krijght,
En dat hy in haer boeſem ſijght,
Ghewis daer is geen twijffel aen,
Hy leert haer voor den ſpiegel ſtaen,
Hy leert hoe ſy haer dom ghelaet,
Sal ſtellen op de rechte maet,
Sal ſtellen anders alſſe plach,
Eer ſy by hem ter ſchoolen lach.
Is elders oock een raeuwe gaſt,
Die op geen heuſſche ſeden paſt,
En niet ter werelt anders weet

Als hoe men pap en ſoppen eet,
En daerom, 'thuys en over ſtraet,
Ghelijck een klunten henen gaet,
Ghenaeckt hy maer eens deſe ſchool,
Sijn hart ontſonckt ghelijck een kool,
Sijn hoet ſtaet anders alſſe plagh,
Sijn kraegh ſootitſigh alſſe magh,
Sijn knevels geeſtigh op-geſet,
Sijn ganſche kleedingh wonder net;
Hy leert daer niemant op en giſt,
En dat hy noyt te vooren wiſt,
Hy leert ontſluyten ſijnen mont,
Die eerſt ghelijck vernagelt ſtont,
Hy leert, en al met goet verſtant,
De beſte woorden van het lant,
Hy leert voor al oock ſoete ſangh,
En al met vreughden, ſonder dwangh,
Hy krijght een rap, een buyghſaem lijf,
Al ſtontet eertijts bijſter ſtijf,
In't kort', een plompaert wort beleeft,
Soo haeſt hy maer een vrijſter heeft.
Soo leert dan Liefde wijf en man,
Dat niemant anders leeren kan.

Het

Het schaep dient voor den dam ghelschut/ Dat is voor al de jonckheyt nut.

TErwijl ick ginder by mijn wijf,
In't groene nam mijn tijdt-verdrijf,
Soo quamen dese schapen aen,
En dwaelden uyt de rechte baen;
Het scheen, sy wilden naer het saet,
Dat hier op desen acker staet,
Dies rees ick op, om heen te gaen,
En 'tvee hier kort te houden staen,
Maer Trijn die sey, Ten is geen noot,
En hieldt my vast op haren schoot,
Sy sprack, het is noch al te vroegh,
Het is dan ymmers tijts ghenoegh,
Het vee te drijven op de vlucht,
Wanneer het naerdert tot de vrucht;
Maer ick, die weet hoe dattet gaet,
En hoorde geensins haren raet:
,, Het schaep dient voor den dam ghekeert,
Ghelijck de daedt my heeft ghcleert;
Want koomt het beest eens op het lant,
Dat schoon met vruchten is beplant,
Hoewel men dan al luyde krijt,
En oock het dier met stocken smijt,
Noch wil het uyt den velde niet,
Vermits het daer sijn gadingh siet;
En schoon het al ten lesten gaet,
Noch doetet niet als enckel quaet,
Het loopt, het springt, het pluckt, het eet,
Het geeft, al waer het koomt, een beet,

Dies

Dies acht ick 'toude ſpreeck-woort nut,
„ Het ſchaep dient voor den dam geſchut.

Soo nu miſſchien een jonghe maeght
Hier van de rechte gronde vraeght,
En ſoeckt te weten, met beſcheyt,
Wat inder daet dit is gheſeyt,
En wat een boer of acker-man
Een hooffſche vrijſter leeren kan?
Die ſtelle deſen regel vaſt,
Dat Venus kint, die ſlimmen gaſt,
De ſtoocker van de geyle min,
Niet licht en dient ghelaten in,
Maer dat men van den eerſten aen,
Sijn ſlim bejagh moet tegen gaen,
Of anders dat men naderhant,
Te laet beklaeght den heeten brandt,
Wel aen, ghy zijt dan oy' of ram,
Schut vry de ſchapen voor den dam.

VErſiet u vrienden, voor den noot,
De rups dient in de pop gedoot.

Steuyt de min,
In haer begin,

Kleyne voſſé moetmé vanghen,
Groote dieven moetmé hanghen.

Bluſt de voncke voor de vlã.
Schut de ſchapen voor den dam.

Doet raet voor 'tquaet,
Eer't verder gaet.

Pren-

Prendre ne dois á la chandelle Ny or, ny toile, & moins pucelle.

Geen peerle dient by nacht ghekocht/
Geen bypster by de keers ghesocht.

DIt wijf dat ghy hier voor u siet,
En gelt aen desen koop-man biet;
Dit wijf is wonder slecht bedacht,
Want sy koopt peerels in der nacht,
Sy koopt in haest by 'tkeersen-licht,
Daer toe men hoeft een vol ghesicht,

Wel, Iuffer, wat ick bidden mach,
Ey, fluyt geen koop als metten dagh,
Maer laet den nacht eerſt over gaen,
Of wis ghy ſult bedroghen ſtaen,
Want koopt ghy niet ter rechter tijt,
Soo koopt ghy niet als enckel ſpijt.

Ghefellen, die des avonts vrijt,
En dickwils wonder jachtigh zijt,
En vaert niet in der haeſten voort,
En ſpreeckt niet haeſt het groote woort,
En geeft voor al u troutjen niet,
Tot ghy het lief by daeghe ſiet:
Houdt ſeker dat de keerſe liegt,
Houdt ſeker dat de nacht bedrieght,
En dat men met een korten ſpoet
Noyt groote dinghen wel en doet.

'Tis waer, dat even in der nacht,
Een ſaecke dient te zijn bedacht;
Maer al wat dienſtigh is gheſien,
Dat moet by hellen dagh gheſchien.

„ Geen ſchoone peerel dient gheſocht,
„ Geen fijne webbe dient ghekocht,
„ Geen vryſter oyt te zijn ghemijnt,
„ Dan als de gulde ſonne ſchijnt;
„ Want die in duyſter henen loopt,
„ En even dan juweelen koopt,
„ Of s'nachts ſich koppelt aen een vrouw,
„ Die queelt by daeghe van berouw.
„ Dus wildy niet bedrogen zijn,
„ Soo wacht den klaren Sonne-ſchijn,

Soo

Soo wacht, ô grage vryer, wacht,
Tot dat het ſtuck wel is bedacht,
En ghy oock foete vryſters beyt,
Tot alles wel is over-leyt.

Wie koopt eer hy het wel beſiet,
En is de rechte koop-man niet.

Die verkoopt en hoeft maer een oogh, die koopt hoefter hondert.

Wie 's nachts een kat beſtont te koopen,
Die lietſe wel by daghe loopen.

Die ten danſſe wil gaen, moet ſien wie hy metter hant neemt.

Men moet geen katten in ſacken koopen.

Voor de nacht,
Dient gh. wacht.

By nacht zijn alle katten grau.

Koopt onbeſien het ſal u rouwen,
En meeſt in handel mette vrouwen.

Schoon voor-doen is half verkocht.

WIlder yemant leeren minnen
Nae den reghel, nae de kunſt:
Wilder yemant herten winnen,
En oock aller herten gunſt:
Niemant hoefter groote boecken,
Oude ſchrijvers, vreemde taei
Wt te leſen, op te loecken;
Hier in leytet al-te-mael.
Gaet maer ſlechts u eyghen ſelven,

Met een onvermoeyde vlijt
Onderſoecken, onderdelven,
En beproeven watje zijt:
Vintje feylen, leertſe duycken,
Leertſe dooden, viertſe niet;
Maer u deugden wilt ghebruycken,
Dat men die, als lichten, ſiet.
Maeckt dat ghy in alle ſaecken
Deſen regel onderhout,
Dat ſal u lief-talligh maken,
Of ghy vrijt, of zijt ghetrout.
„ Die ſijn kraem weet op te proncken
„ Nae den eyſch, en nae den tijt,
„ Doet den kooper daer op loncken,
„ En hy wort ſijn waren quijt.

Aenſien
Doet vrijen,
Wat het ooghe niet en ſiet,
Dat begeert het herte niet.

Het oogh is leyt ſman vande min,
En brengt voor eerſt de luſten in.
Brenght alles by, ô friſe jeught,
Daer ghy u lief door make meught

Amor

Amor, ut pila, vices exigit.

Kacts noch mijn en heeft geen bal/ Sonder over-gaenden bal.

De Iongelingh spreeckt.

SOo ghy wilt dit speeltjen leeren,
Soete vrijster, schoone blom,
Doet den vlieger weder-keeren,
Drijft het veertjen wederom;
Want als ick van mijner zijden
Maer alleen en soude slaen,

Dat en ſou ons niet verblijden,
Want het ſpel is ſtracx ghedaen.
Weet dat kaetſen ende minnen
Eyſt een over-gaenden bal,
Anders maecktet droeve ſinnen,
Anders heeftet geenen val.
Liefde doet ons liefde toonen,
Liefde geeft de liefde kracht,
Liefde moet de liefde loonen,
Anders iſſe ſonder macht:
Wilt dan weder-liefde draghen,
Lief, ſoo wordje ras de bruyt,
Want dan wil ick't met u waghen;
Anders, kint, ick ſcheyer uyt.

Antwoort dieje vraeght,
Mint dieje liefde draegt.

D'eene min brenght d'ander in.

Als d'eene hant d'ander waſt, ſoo wordenſe beyde reyn.

Vrientſchap van eener zijde en duert niet langh.

Elck

Elck meynt ſijn uyl een valck te zijn.

VIer vryers, die om ſtrijt haer vrijſters dapper preſen,
Beſloten onder een, ick ſou haer rechter weſen;
Gijs hiet ſijn liefſte moy; en 'tis een leelijck vel.
Fob noemt de ſijne net, en 'tis een morſe-bel:
Guert prijſt haer dien hy mint, als geeſtigh in de ſeden,
En daer en is geen ſout in al haer domme leden:
Kees acht de ſijne vers, en uytter-maten fris,
En 'tmeysjen heeft een vel ghelijck een drooge vis.
Nae dat ick had verſtaen al wat een yder ſeyde,
En wat hy tot een gront van ſijn vermeten leyde;

Soo heb ick deſe ſaeck een weynigh overdacht,
En met een kort beraet dit vonnis uytghebracht:
Hoort, vrienden, met een woort den gront van uwe ſakē,
Siet 's vryers gunſtig oog dat kan de ſchoonheyt maken.
Elck acht ſijn uyl een valck, en boven eygen mal,
Soo wil men dat het volck het ſoo ghelooven ſal.

Elck kramer prijſt ſijn meſſen.

Elck prijſt ſijn Grietjen al iſſe begrommelt.

Elck heeft ſijn liefjen lief, al iſſe beſnot.

Des vryſters ſchoonheyt leyt in s'vryers oogh.

Geen leelic lief, noch ſchoonen koolſack.

Elck ſotje prijſt ſijn marotje.

Ons oogh dat heeft een valſchen ſchijn,
Elck meynt ſijn uyl een valck te zijn.

Ten is niet ſchoon, dat ſchoon en net is.
Maer dat in't herte diep geſet is.

Het ſelve op eenen anderen ſin.

EYghen wooningh, eyghen dack,
Groot voorwaer is u ghemack,
Eyghen keucken, eyghen heert,
Groote ſchatten zijdy weert;
Want al zijtje niet te groot,
Ghy zijt dienſtigh voor den noot,

En

En al zijt ghy slecht en arm,
Noch vind' ick u asschen warm,
Of al zijt ghy somtijts kout,
Ick ben op u wonder bout,
En dat even doet my deucht,
En verweckt my soete vreucht.
Dus zijt ghy in mijn ghepeys
Beter als een groot paleys,
Beter (Prinçen met verlof)
Beter als een Coninghs-hof;
Want, dit houd' ick wonder vast,
Groote saelen, groote last,
En, ghelijck men staegh bevint,
Hooge toorens, hoogen wint.

Eyghen haert is gout waert.
Eyghen vuyl verleet niet.
Eyghen dreck en stinckt niet.

Yder bed' laer prijst sijn nap,
Yder sot behaeght sijn kap.

Feu, toux, amour, & argent,
Ne se cachent longuement.

Vper/gelt/hoest/en heete min/
En houtmen nopt ter degen in.

ICk woude dese keers wel soo behendigh dragen,
Dat ons ghebueren noyt haer flicker-licht en sagen;
Want mochte dat geschien, so gingh ick daer ick wou,
En daer kon niemant zijn die my beloeren sou:

Maer wat ick immer doe, men ſiet de klare ſtralen,
Men ſiet den hellen glans door al de buerte dwalen:
Hoe ick het vyer bewaer, hoe naeu dat ick het ſluyt,
Het wilder even-wel, het wilder efter uyt.

Mijn buer-man is bedaegt, mijn buer-man heeft gebreké,
Die voor het meeſte-deel in oude lieden ſteken,
Voor al quelt hem de kuch; maer deſen onverlet
Soo wil de goede man voor al geen eenſaem bedt:
Hy mint een friſſche maeght, en beſigh in het vryen,
Soo doet hy grooten weer om deſen hoeſt te myen;
Maer t'wijl hy ſit en ſtoſt, en maecket al te bont,
Soo komt de looſe kuch hem berſten uyt den mont;
Dies lacht het geeſtigh dier, en ſeyt, als in het jocken,
Dat is geen fluytje, vrient, om vryſters mee te locken,
Ey lieve! blijft geruſt, en houdt u bedde vry,
Of immer kieſter een, die kucht ghelijck als ghy.

Een quant die hier en daer voor bode wert gheſonden,
Had' leſtmael op den wegh een volle beurs ghevonden,
Die gaf hy aen ſijn wijf, en ſeyde; Lieve Trijn,
Siet hier een rijcke buyt, maer 'tmoet gheſwegen ſijn,
'Ken hoeve nu voortaen niet, als ick plagh, te wercken;
Maer niemant, wie het zy, en moettet immer mercken;
Houdt daerom, houdt geſtaegh het geckjen in de mou.
Trijn ſwoer het met een eedt, dat ſy het helen ſou.
Ten leet als geenen tijt het wijf begon te koopen,
De man en wou niet meer als bode blijven loopen,
De dochter kreegh een huyck, een ziel, een beſte keurs,
Is't niet een wonder dingh! het gelt wil uyte beurs!
Daer iſſet al bekaeyt, de man die wort ghevangen,
Die melt daer ſijn bedrogh, en al de ſlimme ganghen.
Daer wort de blijde Trijn een ganſch bedruckte vrou;
En al om dat het gelt niet ſtille ligghen wou.

Eens

Eens doen ick was verlieft, al over langh gheleden;
Was Rosemont ghenoot juyst daer ick was ghebeden.
Geen mensch had' noch gemerckt den gloet van mijnẽ
Ic meynd' ooc doẽ het vyer te houdẽ indẽ bant. (brant:
Ick sou (ghelijck het scheen) my wonder koel ghelaten,
Niet op de vryster sien, niet met de Iuffer praten;
Maer lacy! doen ick quam daer ick de liefste sagh,
Soo wist stracx alle man wat my in't herte lagh:
Mijn wesen gaf het uyt, mijn hert begon te springhen,
'Ken konde met ghewelt mijn sinnen niet bedwingen,
Niet houden in den bant: ey wat een selsaem dingh.
Mijn oog was even-staegh al waer de vrysters gingh:
Daer was mijn innigh hert, daer alle mijn ghepeynsen;
Ach! een dien liefde quelt hoe qualick kan hy veynsen.
Dies segh ick tot besluyt, vyer, hoest, gelt, heete min,
Hoe nau men die bewaert, men houdtse nimmer in.

Daer de schadt is, is het hert,
En de hant is by de smert,
En het ooghe swiert altijt,
Daer een jeugdigh herte vrijt.

Hoe datje gelt of liefde sluyt,
Het wil, het sal, het moeter uyt.

Ne Amor, ne signoria, vuole compagnie.

Twee mussen aen een kozen-aer/ En maken nimmer vreed'saem paer.

ICk kenner twee van een ghesslacht,
Van joncks te samen op-ghebracht,
Die waren lestmael onder een,
Met hart en ziel in als ghemeen;
Iae schier als broeders (soo het scheen)
En dit is naeu een maent gheleen,
En siet! haer vrientschap is ghedaen,

Haer

Haer kennis is te niet ghegaen:
Sy komen noyt in een ghelagh
Daer ruſt of vrede blijven mach;
Want d'een en ſpreeckt ſchier niet een woort,
Of d'ander iſſer om gheſtoort:
Soo dat men ſiet een quaden gront
Daer onlangs vaſte liefde ſtont.
Nu komt doch, vriendt, en opent my
Wat dat hier van de reden ſy.

Antwoorde.

TWee honden t'ſamen aen een been
Die draghen nimmer over een;
Twee ravens teffens op een tack
Dat is ghedurigh ongemack;
Twee muſſen aen een koren-aer
En maecken nimmer vreedſaem paer;
Twee hanen op een boeren-werff
Die vechten eeuwigh om het erff:
Twee Prinçen in een Conincrijck
Die ſtaen ghedurigh onghelijck.
Maer boven al ſoo rijſter nijt,
En twiſt, jae veeltijts harde ſtrijt.
Soo haeſt als oyt een jonge maeght
Aen twee op eenen tijdt behaeght;
Hier baet noch vriendt, noch eyghen bloet,
Een vrijſter is geen deelbaer goet.

De liefd' en hooghen ſtaet,
En wil geen mede-maet.

'Tis te veel twee kaſſen in een kerck

Twee groote maſten op een ſchip en voeghen niet.

Twee maters in een convent en dienen niet.

Twee groote meeſters konnen haer rijck niet deelen.

Men hout dat twee verſcheyde ſonnen,
Niet aenden hemel weſen konnen.

Met arbeyt krijghtmen vyer uyt den ſteen.

SIet hier, ghy koele vryers, ſiet
Wat doet de vlijt en moeyte niet?
Als ick eerſt deſen ſteen bequam,
En van den ſtueren ouver nam,
Doen waſſe raeu, en ongebout,
En dan noch hart en wonder kout,
Noyt menſch en dacht, die hem beſach,
Dat eenigh vyer daer binnen lagh;
En efter als ick eens begon,
En ſloeger op al wat ick kon,
Doen zijnder, door gheſtadigh ſlaen,
Veel helle voncken uyt-ghegaen,

En die nam ick wel neerſtigh waer,
En dus zijn al mijn ſaken klaer:
Want ſiet! mijn heert, die niet en was
Als vuyl gemul, en enckel as,
Die blinckt nu van een helle vlam,
Die uyt mijn vlijt haer voetſel nam.
De Vryſter, die ghy heden ſiet,
Die my nu handt en herte biet,
Was noch in't eerſte van de Mey
Soo hart ghelijck een blaeuwe key,
Soo koel ghelijck als killigh ys,
En tegen my gheweldigh vijs;
Maer nae dat ick met ſtaege vlijt,
Geen moeyt', of pijn en heb ghemijt,
Soo is het ſtuck ſoo ver ghebracht,
Dat ſy nu ſoetjens op my lacht,
Dat ſy my valt tot in den arm,
En hierom ſijn wy beyde warm.
Siet, Vryers, ſiet dit koomter van,
Wanneer men doen en lijden kan.
Wel ghy, die treurigh ſit en klaegt,
Dat ghy bemint een koele maeght,
Dat ghy een grilligh meysjen vrijt,
Daerom ghy groote ſmerte lijt,
Mach ick u bidden, lieve vrient,
In dien u ſlechts de vryſter dient,
Soo ſchept een moet, en lijt de pijn;
Ghewis het ſal eens beter zijn:
Want ſiet! door vlijt en ſoet ghevley
Soo kreegh ick vyer tuyt deſe key.

De ſtadighe jager vangt het wilt.
Aenhouden doet verkrijghen.

Die in vrou Venus hof wil wandelen
Moet ſtout verſoecken, en ſachtjens handelen.

De ſtadighe voet draeght over wegh.

Le feu & l'amour ne diſent jammais, Vaates beſoognes.

Wie ſit en lolt/of ſit en vryt/
Verlet ſijn werck/vergeet ſijn tijt.

De Lolſter ſpreeckt.

ICk hebbe veel te doen in huyſelicke ſaecken,
Mijn heert is ongedweylt, mijn bedde noch te maeckē,
Mijn keucken ongeſchickt; en des al niet te min,
Te gaen tot mijn beroep en heb ick geenen ſin.

Dan

Dan yemant sal misschien hier van de reden vragen,
Wel Vrijster, tusschen ons, ick sal het u ghewagen:
Het vyertje datje siet dat bindt my aen den heert,
Dat houdt gelijck een pick, en treckt gelijck een peert.
Dus schoon ick somtijts meyn in haesten voort te treden,
Ick huycke wederom, en sijge nae beneden:
Soo dat ick menighmael, dewijl ick niet en doe,
Mijn tijdt verloopen sie, en ick en weet niet hoe.
Het is een selsaem dingh, het luchtje van de kolen,
Dat kruypt my door het lijf, en doet mijn sinnen dolen
Als in een soeten droom: ô krachtigh lolle-vier,
Al moet ick elders sijn, noch blijf ick efter hier.
Siet dus ben ick gestelt, wanneer mijn losse sinnen
Haer gheven aen de jeugt, en hellen om te minnen;
Want als ick met den geest ontrent de liefde dwael,
Soo blijf ick daer ick ben, al rijs ick menighmael.
Noch vaer ick even soo, wanneer ick ben gheseten,
Daer eenigh rustigh quant my doet sijn liefde weten,
My opent sijn ghemoet, my geeft een soete praet,
'Ken weet niet hoe de tijdt soo veerdigh henen gaet.
Is't niet een vreemde saeck! al wort om my ghesonden,
Al roept my ander werck, ick sitte vast ghebonden:
De liefde met het vyer is hier in eens ghestelt,
Sy dwinghen met vermaeck, en door een soet ghewelt.

Twee liefkens met hun beyden,
Hoe nood' is't dat se scheyden.

Vyer en liefde trecken sterck,
En beletten menigh werck.

Een warm bedt, en een luyen eers,
zijn als twee ghelieven, sy konnen qualick scheyen.

Nemo

Nemo poteſt Thetidem ſimul & Galathean amare.

Twee op eenen tijt te vrijen/ Sietmen ſelden wel bedijen.

HOort, gheſellen, hoort een ſaeck
Eerſtmael dienſtigh tot vermaeck,
Dan oock nut voor yder man,
Dieſe recht ghebruycken kan:
Ick ben van ſoo loſſen ſin,
Dat ick twee gheſpelen min:
Twee beſitten mijn ghepeys
Bey ghelijck op eene reys;

D'een' is Galateé ghenaemt,
D'ander Thetis wijt befaemt:
Thetis woont ontrent de zee,
Aender heyden Galateé;
Thetis praet my van een ſchip,
Van den oever, van een klip,
Van den haringh, van den vis
Die in zee te vanghen is.

Maer de rappe Galateé
Spreeckt my van het weeligh vee,
Van de bemden, van het lant,
Daer men ſaeyt of boomen plant,
Van het velt en luſtigh wout,
Daer men duyſent ſchapen hout,
Van de dreven, van den laen
Daer de groene linden ſtaen.

Thetis doet my langh verhael,
Al in ronde viſſers tael,
Hoe men haringh-netten breyt,
En dan op de duynen ſpreyt,
Hoe men bot, en ſcharren vangt,
En dan aen den oever hangt,
Hoe in haeſt een eenigh man
Hondert viſſen vangen kan.

Galateè en haer verſtant
Is hier tegen aen ghekant,
Die meynt dat oock verſe vis
Niet als enckel ſtanck en is,
Die en acht geen ſouten ſtroom,
Maer alleen haer ſoeten room,
Hare boter, haren kaes;
Dat is (meyntſe) beter aes.

Spreeck ick gunſtigh van het velt,
Dan is Thetis ganſch ontſtelt;
Prijs ick eens de rijcke zee,
Dan vergram ick Galateé;
Ben ick op ſijn boers ghekleet,
Dat is Thetis wonder leet:
Gae ick als een viſſers maet,
Dat acht Galatée quaet:
Draegh ick eens een platten hoet,
Als by ons een harder doet;
Thetis ſeyt van ſtonden aen,
Wat een boer komt hier ghegaen!
Neem ick dan eens viſſers tuygh,
Blaeuwe mutſen, buyten ruygh,
Galatée ſpotter met
Als ick die maer op en ſet.

Siet dus loop ick jaren langh,
Maer ick jage ſonder vangh,
Iuyſt ghelijck het hem gheſchiet
Die twee haſen teffens ſiet,
Die twee haſen bey ghelijck
Meynt te lichten van den dijck.

Ach, die ſoo onſeker jaeght,
Selden dat hy niet en klaeght.

Wel, ghy vryers, voor beſluyt
Treckt hier deſen reghel uyt,
Twee te lieven is verdriet,
Want ſoo doende vangtmen niet.
Houdt dan liever deſe leer,
Eene vryſter, ſonder meer.

Die veel ambachten leert, doet ſelden een wel.

Twaelf ambachten, dertien ongelucken.

El amor de los aſnos entra à coces y a bocados.

Een Ezel die vrijt/ Die ſchopt of ſmijt.

EEn Ridder uyt het Britten-landt
Gingh dwalen aen de Zeeuſche ſtrandt,
En hadde (ſoo het ſcheen) gheſien
Hoe dat aldaer de jonge lien
Haer gaen vermaken aen de Zee,
Niet verre buyten Ziericzee;
Hy ſagh het als een ſelſaem dingh
Dat vry wat uyt de regel gingh,

En daerom heeft hy't ons vertelt,
Ghelijck hier onder is gheſtelt:

Ick quam eens treden op de ſtrant,
Daer ick veel jonge lieden vant,
Ick ſagher ſes of ſeven paer,
Den eenen hier, den genen daer,
Maer boven al ſoo waſſer twee
Die gingen veerdigh nae de Zee,
Een yeder had een jonge maegt
Die hy tot in het water draegt;
En of de vryſter vreeſe kreegh,
Iae ſchier van angſt ter neder ſeegh,
Oock hem met bleecke lippen badt,
Noch gingh hy dieper in het nat,
Tot dat het water wert gheſien
Tot aen, jae boven, hare knien;
En noch is't niet ghenoegh ghedaen
Het moeſter vry wat holder gaen;
Ten leſten komt de loſſe quant
En giet oock water metter hant,
Iuyſt als Diana voortijts plagh
Als ſy Actæon by haer ſagh:
Hy goot het water hier en daer
Tot in haer ſchoon ghekrinckelt haer,
Soo dat het 'tgeen eerſt geeſtigh ſtont,
Geleeck een natten water-hont.

Ten leſten als de joncker ſagh
Dat hy niet hooger op en mach,
Soo keert hy weder naer het droogh,
Want hy ſagh tranen in haer oog;
Maer ſtracx ſoo loopt hy van de ſtrant,
En treckt haer nae het mulle ſant:

Hy leyt haer op een hooger duyn,
En rolt dan van de ſteyle kruyn,
Tot onder in het laghe dal,
En daer eens weder even mal;
Hy ſout haer in het gulle ſant,
En ſtroyt het ſtof aen alle kant:
Hy laet niet af, hoe datſe wijckt;
Soo datſe naeu een menſch ghelijckt.

Ick ſagh daer by een oude vrou,
Die vraegd' ick wat dit ſeggen wou,
En wat de vryſter had ghedaen
Om dit ſoo uyt te moeten ſtaen,
Of ſy oock yemant had misſeyt
Dat ſy in't water wert gheleyt;
Of dat ſy van een dollen hont
Haer in het lijf ghebeten vont.

Het wijf verklaerde datter niet
Van 'teen of tander was gheſchiet:
Maer (ſprack ſy) hoort eens wat het zy,
En ſit een weynigh nevens my,
Het is een wijſe van het landt,
Dat yemant in ſijn eerſten brandt,
Ontrent den ſoeten Meye-tijt
Met vryſters in den duyne rijt:
En iſſer dan een geeſtigh dier
Hem oorſaeck van ſijn eerſte vyer,
Soo gaet hy dus met haer te werck,
En al op ſeker oog-ghemerck:
Ghy, hoort doch waerom dit gheſchiet,
Het is vermits hy daer uyt ſiet
Hoe ſich de jonge vryſter heeft,
Als hy ſoo ſelſaem met haer leeft,

Of

Offy oock dan een jongh-man vyert,
Dan offe luy en leelick tiert:
En of haer eertijts foet gheftel
Verandert in een norts gheſwel.
En als het eens is uyt-ghemalt
Dan let hy hoe fy hem bevalt,
En of hy vorder dient te gaen,
Dan of ſijn vryen heeft ghedaen.
Wat dunckt u doch van defe wijs?
Voorwaer fy dunckt my wat te vijs,
Seyd' ick, en, ginght nae mijnen ſin,
Ick noemde dit een Efels min;
Want als dit ombelompen beeſt
Ontrent ſijn ongheſouten geeſt
Sijn eerſte minne-ſtuypen voelt,
Dan iſſet dattet bijſter woelt,
Het vliegt in haeſt het veulen toe,
Het brijſt en bijt, men weet niet hoe:
Het ſchuymbeckt door onſtuymigh bloet,
Het ſlaet ghedverigh metten voet;
Het baert en ſpringht aen alle kant,
Iuyſt als de vryer aen de ſtrant.

Wel nu, ghy die noch heden vrijt,
Maeckt datje vry wat heuſſcher zijt:
Laet menſchen, eſels in verſtant,
Ondecken haren minne-brandt
Door raeu, door plomp en vreemt ghelaet
Dat uyt den peyl van reden gaet.
Ghy, denckt dat in de ſoete pijn
Niet beter is als heus te zijn:
Want Venus kint is moeder naeckt,
'Ten dient maer ſachtjens aen-gheraeckt.

Dit ſprack de Ridder al-te-maal,
En 'tluyde wel in fijne tael;
Dan of het hier wel is gheſeyt,
Dat dient wat naerder over-leyt;
Wat my belangt, ick vinder wat
Dat dienſtigh is te zijn ghevat.

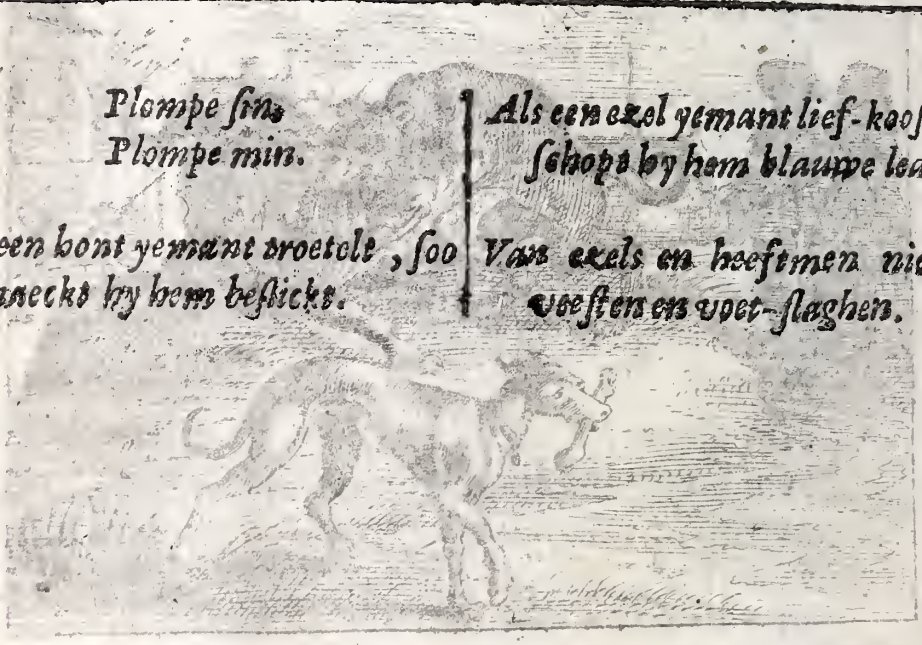

Two dogges striue for à bone, and the thirt taket it away.

Alder twee vechten om een been/
Daer krijghtet licht een derd' alleen.

GHy die tot u ghebruyck yet zijt ghesint te leeren,
Wilt oock een vlijtigh oog op dese printe keeren.
Twee doggen (soo ghy siet) die knorren tegen een,
Die vallen over hoop, en vechten om een been:
Maer onder het gheschal van baffen, huylen, krijten,
Van dapper over-handt sich in het lijf te bijten,

Soo komter noch een hondt, de ſlimſte van den hoop,
Die neemt het hachtjen wegh, en geeft hem op den loop.
De vechters (als de gal een weynigh is gheſeten :
En datſe bey ghelijck wel moede zijn ghebeten)
Gaen ſoecken nae den bout, maer ſien geweldigh ſlecht,
Vermits ſy niet en ſien den loon van haer ghevecht:
Sy vinden niet een ſier voor hun te zijn ghelaten,
Als ſchuym en vlocken hayrs, die vlieghen achter ſtraten;
Dies gaen de rekels heen, aen alle kant ghewont;
Maer een die looſer was die heeft den vetten mont.
Dit ſiet men menighmael, en over al gheſchieden,
By vorſten, by het volck, en oock by jonge lieden.
Een ſaecke, ſoete jeugt, die ick voor deſen ſagh,
Wil ick tot u bericht hier brengen aen den dagh.
Twee vryers, die ghelijck een rijcke vryſter minden,
Zijn beſich om met ernſt haer ſaecken aen te binden:
Een yder poogt om ſtrijt te doen al wat hy kan,
Op dat hy krijgen mocht den naem van echte man:
Een yder boven dat gaet neerſtigh over-dencken
Waer door, en hoe hy ſal ſijn mede-vryer krencken.
Siet daer van ſtonden aen ſoo weet men inde ſtadt,
Wat yder van der jeught wel eer bedreven hadt.
Het komt daer aen den dagh al watter in de ſcholen,
Al watter buyten 'slandts of elder was verholen:
Men wijſt in't openbaer als met een vinger aen
Wat yder in der jeught voor grillen heeft ghedaen.
Hier op hy, dien het treft, wil flux ſijn eere rechten,
Daer valtmen in krakeel, daer gaetet op een vechten,
Daer krijgt de jongſte wulp voor eerſt een diepe ſteeck,
Soo dat hy vluchten moeſt, en uyt den velde weeck.
Dit klonck door al het landt, dies riepen al de vrienden
Dat voor de jonge maegt de vryers niet en dienden.

Sy

Sy wort daer op ghelaſt de vechters af-te-ſlaen;
En wat men haer ghebiet dat is terſtont ghedaen.
Maer een die dit vernam, en al den handel wiſte,
En die oock even ſelfs op deſe waters viſte,
Set ſtracx, en met beſcheyt, ſijn beſte fuyckenuyt;
En eer het yemant weet, de vryſter is de bruyt,
De maeght een echte vrou. Daer gaen de vechters henen,
Een ander heeft de bruydt, en ſy de blaeuwe ſchenen:
Siet t'wijl het grilligh volck is tegen een gheſet,
Een die maer ſtout en keeck die leyt de vryſter met.

Ofwel de By den honigh maeckt,
Het is een ander dieſe ſmaeckt:
En ſchoon den Os van ploeghen ſucht,
Een ander nut de ſoete vrucht.

Die 'tgheluck heeft leydt de bruyt ter kercke.

Hy en heeft het neſtjen niet die het weet, maer die het rooft.

D'een klopt op de haegh, maer d'ander krijght de vogels.

Menigh man brenght de ſale op de merrie, en een ander rijter op.

Le bon vueur ne prend,
La beſte qui ſe rend.

Een haes daermen geen loop van ſiet/ En vanght een goede wep-man niet.

AL heb ick tot het wilt een wonder groot verlangen,
Noch ſal ick geenen haes op ſijnen leger vangen;
Ick ſcheppe meerder luſt wanneer hy veerdigh loopt,
Want 'theeft doch beter geur al wat men diere koopt.

Wel

Wel op dan, vluchtigh dier, waerom hier ſtil gheſeten?
Ghy dient niet ſonder ſweet, en ſonder ſtof ghegeten,
Dat is u beſte ſaus: u ſpier en ſmaeckt ons niet,
Als ghy u ſonder loop dus aen den jager biet.
Is't niet een ſelſaem dingh? ick weet een jonge vryſter
Die moy, die geeſtigh is, en ſingt ghelijck een lyſter,
Die ſtreelt my wonder ſacht, en ſpreeckt geduerig ſchoõ,
En des al niet te min ick acht het niet een boon:
'Ken weet niet hoe het koomt, ſy kan mijn wilde ſinnen,
Sy kan mijn grilligh hert met vleyen niet ghewinnen:
Ick ſie het alle daegh, al heb ick ongelijck,
Hoe ſy my naerder komt, hoe dat ick verder wijck.
Daer woont in tegendeel hier onder onſe bueren
Een ander weeligh dier vol alderhande kueren,
Een trots een ſpijtigh ding, dat my ghedueriglı quelt,
Dat my ganſch ſelden ſpreeckt, en veel te leure ſtelt.
Hoe moet ick menigmael ontrent haer deure dwalen,
Oock als de koude ſnee komt uyt den hemel dalen!
En des al niet te min, ick bender mee ghepaſt,
En voel dat my het vyer oock in de koude waſt.
Wel vryers, naer ick ſie, wy ſlachten hier den jager,
Die prijſt den ſnellen haes, al is het wildt-braet mager;
De moeyte wet de luſt, ſoo datter niet en ſmaeckt,
Als dat hem draven doet, en moede leden maeckt.
Al wat men heeft beſuert, dat wort met vreucht ghegeten,
En dat wat moeyte koſt, dat wordt met luſt beſeten.
Wel vryſter, wieje zijt, wilt noyt te veyligh zijn;
Geen vreugt en heeft vermaeck als na voorgaende pijn.

Gheboden dienſt is onweert.

Dat met arbeyt verkregen is, wort met minne beſeten.

Neemt van liefde moeyt' en pijn,
De liefde ſal geen liefde zijn.

Al te ſoet,
En is niet goet.

Nos

Nos magis adducto fractus decerpere ramo,
Quam de cælatâ sumere lance juvat.

En dient ons geen ghepluckte peeren/
Want 'tis geen frupt dat wp begeeren.

Het beeldt moeste zijn een Vryster die een porceleyne schotel met fruyten een vryer aenbiedt, de vryer sich van de vryster tot een freuyt-boom keerende om selfs te plucken.

De Vryster die het fruyt den Vryer aenbiedt, spreeckt aldus:

HOe meughje doch, beminde vrient,
Met dus veel moeyten zijn ghedient?
Met verr' te reycken zijn ghepast,
En doen u desen over-last?
Ghy reyckt hier nae een hoogetack,
Niet sonder pijn en onghemack;
En, siet, u maet klimt in een boom,
Ghewassen aen een diepen stroom.
Ghewis in dien hy neder viel,
Sijn lichaem ware sonder ziel:
Of (schoon hy dedet sonder leet)
Hy scheurde licht sijn beste kleet:
En (kijckt doch) watje plucken kondt
Ten dienste van een gragen mondt,
Dat is ten vollen hier bereydt,
En wort u gunstigh voor-gheleydt.

Siet

Siet hier een ſchotel wonder reyn,
Siet hier een aerdigh porçeleyn,
Daer liggen fruyten menighfout,
Soo geel ghelijck als enckel gout,
Daer liggen rijpe vruchten in,
Ghy, kieſter een naer uwen ſin.
Hoe! iſſet niet het beſte goet
Daerom men weynigh moeyte doet?

ICk danck, ick danck u, liefſte kint,
Maer ick en ben doch niet gheſint
Tot al dat ghy nu hebt gheſeyt,
'Ken wil niet dat men voor my leyt;
Want ſchoon al reyck' ick naer een tack,
Niet ſonder eenigh onghemack:
En ſchoon ghy biedt my vruchten aen
By yemant anders af-ghedaen;
Ghelooftet vry, beleefde maegt,
Dat is geen ooft dat my behaegt.
Een tack met krachten neer ghedruckt,
Een vrucht met eyger handt ghepluckt,
Een peer die hoogh en vluchtigh hangt,
Die iſſet daer men naer verlangt;
Want noyt en zijnder fruyten ſoet,
Dan als de plucker klimmen moet.

Chi di gatta naſce, ſorci piglia.

T'wil al muyſen wat van katten komt.

AL wat van katten ſpruyt dat is gheneygt te muyſen:
Al wat van apen komt dat is gheſint te luyſen:
De jongen van den uyl of van den vleder-muys
Zijn 'snachts meeſt op dē loop, en 'savonts ſeldē t'huys:
De jonghen van de vos die willen hoenders vanghen,
De jonghen van de wolf die gaen haer moeders ganghen,
Al wat van ſeughen komt dat wentelt in het ſlijck,
En wat een exter broet dat huppelt op den dijck.
Wat eyſter yemant meer? ſiet alderhande jonghen
Die pijpen even ſooghelijck de moeders ſongen:

'Tis

'Tis seker, dat de tijt den ingheboren aert,
Oock in de menschen selfs, ten lesten openbaert.
Wel hier op dient ghelet, voor die een vrouwe soecken,
Want 'tis een vaste leer, sy komt uyt wijse boecken;
'Tmach zijn, dat ons het bloet in eenigh deel bedriegt,
Maer selden dat in als het eerste wesen liegt.

Aunque vistays la Mona de seda Mona se queda.

**Al draeght den aep een gouden ringh/
Soo is het doch een leelick dingh.**

AL heeft de Sim een gulden rock,
Soo isset doch maer enckel jock;
Want schoon sy met een groote pracht
Wort deftigh in het spel ghebracht,

En

En darſe voor den eerſten mael
Komt prachtigh treden op de ſael,
Komt wonder moedigh aen den dagh,
Sy is een aep, ghelijckſe plagh;
Want eermen noch de rolle ſluyt,
Soo kijcken hare grillen uyt.
Want ſijde, gout, fluweel, ſatijn,
En geven niet als enckel ſchijn.
„ De vors die huppelt na de poel,
„ Al ſat hy op een gouden ſtoel.

Een aep is een aep, al droeghſe een gouden huyf.

Ten zijn al geen kocks die langhe meſſen draghen.

De kap en maeckt den munnick niet.

Wat hoornen heeft wil ſteken.

Twil al muyſen wat van katten komt.

Al wat reutjen hiet wil aen de wandt piſſen.

Blauwe duyven krijghen blauwe jonghen.

Natuer is onſe naeſte ghebuer.

Natuer treckt meer dan ſevē peerden.

Katten kind'ren muyſen gcern.

'Tappelken ſmaeckt ghemeenlijck boomigh.

D'exter en kan haer hippelen niet laten.

Sendt een kat in Engelant, ſy ſeyt maeuw alſſe weder komt.

Lam lam is des wolfs veſper-kloc.

Het ſy in ſchand' of eer.
Natuer gaet voor de leer.

Dat de wint-hondt een langhen ſteert heeft, komt hem van ſijn gheſlachte.

Set een kick-vors op een ſtoel,
Sy wil weder na den poel.

Het geytjen huppelt in het groen,
En ſoo ſal oock haer jongen doen.

Soo d'oude ſonghen,
Soo pepen de jonghen.

Soo voor, ſoo na.

Soo de ſucht,
Soo de vrucht.

Quaet voetſel,
Quaet broetſel.

Quaet ey, quaet kiecken.

Soo voor ghepepen, ſoo nagedanſt

Pere é donne ſenza rumori,
Sono ſtimate gli meliori.

Peeren en vrouwen die licht kraken/ Die plachten alderbeſt te ſmaken.

INdien der yemant is begeerigh om te weten,
Wat peer of ander vrucht, is nut te zijn ghegeten;
Die neme dit ghemerck: Het freuyt dat niet en kraeckt
Dat houdt men in't ghemeen dat alle monden ſmaeckt
Maer dit is niet alleen een preuve van de peeren,
Het kan oock dienſtigh zijn voor die een wijf begeeren;
Men prees in ouden tijt (om wel te zijn ghepaert)
Een maeght niet ſeer bekent, en van een ſtilleu aert.
Het is bedenckens weerdt, dat wijt-beroemde mannen
Den openbaren lof van jonge vrouwen bannen:
Sy ſtellen voor ghewis dat, jae, een grooten naem
Is voor de teere maeght, is vrouwen onbequaem:

Voor

Voor reden wort gheseyt, dat veel te zijn ghepresen
Kan oock een deughsaem wijf by wijlen hinder wesen;
Wy vinden dees en geen hierom te zijn gheschent,
Vermidts haer goeden naem was al te seer bekent.
Wel let dan, echte vrou, en alle jonge dieren,
Hoe teer u wesen zy, en hoe het is te vieren;
Denckt hoe ghy trachten moet om niet te zijn bevleckt,
Nadien u deughden selfs zijn nut te zijn bedeckt.

Is u wijf goet, en u been quaet,
Vrient, houtse beyde van de straet.

Een wijf dat veel uyt praten gaet,
Die raeckt gemeenlick op de praet.

Out gelt en jonghe vrouwen,
Wilt die in't duyster houwen.

Sijn peert, sijn sweert, sijn wijn en vrou,
En prees noyt man als met berou.

De Hinne lept geerne daerse een nest-ey liet.

FOp was een kale vinck, oock wist hy niet te winnen,
Noch gingh hy evenwel de rijckste vrysters minnen:
En waer men eene vondt, door gelt of goet bekent,
Daer was de loose vos van stonden aen ontrent:
Daer gingh hy wonder breedt, daer wist hy veel te praten
Waer hy sijn beste goet voor desen had ghelaten,
Wat hy door mal ghebaer voor kueren oyt bedreef,
En waer sijn vaders erf wel eer te pande bleef;
Maer t'wijl de losse quant in alle plaetsen vryde,
Vondt hy een moedigh dier dat hem niet seer en mijde,
Die seyd' hem over-luyt, en joffer uytten mont,
Die seyde met bescheyt waer op de saecke stont:

Die seyde, lieve Fob, ey wort ten lesten wijser,
'Tis al om niet gheklopt, ghy smeet hier killigh yser.
Ick bidde weest gerust, en quelt my vorder niet,
Ons hin leyt maer alleen daer sy een nest-ey siet.

De zee-man noemt se rechte dvvasen,
Die viss en vvillen sonder asen.

Die wil winnen, of minnen, moet by setten.

Het penningxje wil een broertjen hebben.

Met ydele handen is quaet havicken locken.

'Tis quaet slijpen sonder water.

Geen By maeckt honinch sonder blom.

Ick sie waer dat ick gae of com.

Geen boom en valt ten eersten slagh.

WEl vrient, hoe staet ghy dus bedroeft?
My dunckt dat ghy wel troost behoeft,
My dunckt dat ghy soo deerlick siet,
Al waer u 'thooghste leet gheschiet:
My dunckt dat u een stege meyt
Wt trots moet hebben afgheseyt.
Iae siet! dat is het dat u quelt,
Dat isset dat u dus ontstelt.

Maer, lieve, daerom niet ghetreurt;
'Tis meerder man als u ghebeurt.

Ick

Ick bid, ontwaeckt uyt deſen droom,
En ſlaet het oog op deſen boom,
Dit was een dick' een hooge ſtam,
Die ſchier tot aen den hemel quam;
En, ſiet! nu leytſe neer-gheſtort,
Soo datter op ghetreden wort.
Ghy, vraeghj' hoe dat een eenigh man
Soo dicken ballick vellen kan?
Wel hoort, ghy ſultet haeſt verſtaen,
Hoe dat de man dit heeft ghedaen.
Hy nam een bijl van enckel ſtael,
En kapte veel, en menigh-mael,
En ſiet! het ſtaegh en dickmael ſlaen
En kond' de boom niet weder ſtaen,
Maer viel ten leſten in het gras
Soo dick en ſtijf ghelijck hy was;
Soo dat men vry wel ſeggen mach,
Geen boom en valt ten eerſten ſlach.
Ghy vryer, ſoo ghy wilt bedien,
Doet ſoo ghelijck ghy hebt gheſien;
Want 'tis een ſeggen in't ghemeen,
Een ſtaeghe drop die holt den ſteen.

Veel ſlaghen maken den ſtock-vis murvver.

Birdes of one fæther VVil flocke togeder.

De vryster spreeckt.

WAt komt ghy, lieve vrient, aen my den vryer maken,
Ghy mocht van heden af u liefde beter staecken,
Ghy zijt een raeuwe gast, en ick een stille maeght;
Ten dient niet (soo my dunckt) met u te zijn ghewaegt.
Ick ben van joncx ghewent al staegh in huys te wesen,
Om met een sedigh hert een heyligh boeck te lesen:
Ick neme mijn vermaeck in priem, of naelde-werck:
Ick bē schier noyt op straet, maer dickmael in de kerck.
Ghy in het teghendeel hebt onghetoomde lusten,
Die woest, die selsaem zijn, die noyt en konnen rusten,

Ghy

Ghy wilt ghedierigh zijn, of daer een trommel raeſt,
Of daer een hol trompet de legers t'ſamen blaeſt.
Ghy mocht op beter gront een ruyters dochter minnen,
Die kan een velt-ſlagh ſien met onvertſaeghde ſinnen,
Die ſwiert een bloot gheweer, of drilt een ſwacke pijck,
Die hoort het grof gheſchut, en acht het voor muſijck:
Soodanigh moetſe zijn die u ſal konnen lieven,
Die u ſal, nae den eyſch, in alle dingh gherieven,
Die u het bloote ſweert ſal reycken metter hant,
En ſeggen, brengtet weer, of blijft ghy in het zant.
Maer ick, die eene ben van deſe pimpel-meeſen,
Die voor den roock alleen van grove ſtucken vreeſen,
Die noyt ghevecht en ſie als tot mijn groot verdriet;
Ick ben u geenſins nut, en ghy en dient my niet.
Siet, als ick keer het oog op al de ſnelle dieren,
Die ſweven op de ſtroom, of om de boſſen ſwieren;
Al waer ick immer koom, of waer ick henen kijck,
Ick ſie, dat yder een hem paert met ſijns ghelijck.
Noyt ſal een teere duyf haer tot den arent gheven:
Noyt ſal het ſchouw patrijs ontrent den havick leven:
Noyt voeghter ſwarte raef ſich by een witte ſwaen;
„ Ghelijck, beminde vriendt, dat moet te ſamen gaen.

'T ſy arm of rijck.
Elck ſijns ghelijck.

Net by kuys, en mors by vuyl;
Valck met valck, en uyl met uyl.

Voghelen van eender veeren vlieghen geern t'ſamen.

Een yder ghedierte houdt hem by ſijns ghelijck: alſoo ſal oock den menſche ſich by ſijns gelijc voeghen.

Ongelijcke peerden trecken qualijck.

HIer ſtae ick ganſch verſtelt, onſeker wat te maken,
'Ken weet niet uyt het ſlick, niet op het droog te rakē:
En 'tis van heden niet dat my dit onheyl quelt,
Ick hebbet uyt-gheſtaen op menigh ander velt:
Al wāer ick maer en koom ontrent beſlickte weghen,
Daer bēn ick over al van ſtonden aen verleghen;
En vraegt ghy wat gheval my brengt in deſen noot?
Mijn een peert is te kleyn, en 'tander al te groot.
Dit onghelijck gheſpan veroorſaeckt deſe plaghen,
Soo dat ick ſtaende blijf in alle quade ſlaghen:
Maer ghy die met ghemack wilt rijden op de baen,
Spant ſtaegh en over al ghelijcke peerden aen:
En ſoo der eenigh menſch is beſigh om te trouwen,
Die moet oock even daer op deſe gronden bouwen.
Dus wie ghy weſen meught, het zy arm ofte rijck,
Doet wel, gheminde vriendt, en paert met uws ghelijck.

Syrach. 25. 29.

Wanneer de vrouwe den man rijc maeckt, ſoo is daer enckel twiſt, verachtinge en verſmaetheyt.

Syrach. 13. 3.

Wat ſal de aerde pot by den metalen pot maken? want ſoo ſy aen den anderen ſtooten, ſo breeckt ſy.

Deuter. 22. 10.

Ghy en ſult niet ghelijck ackeren met een os en eenen ezel.

Een os en een ezel en dienen niet aen eenen ploegh.

Syrach. 26. 10.

Wanneer yemandt een boos wijf heeft, ſoo iſſet even als een onghelijck paer oſſen, die nevens den anderen trecken ſullen.

De pijp moet na den bom zijn.

Maer

Maer hoe het gae in dese ende diergelijcke saecken, de volgende spreeck-woorden seggen de waerheyt:

Aen mal vleesch koopmen altijt te dieren koop.

Een goet wijf is een goet stuck huysraets.

Een die een sot trout om sijn kot,
Verlist het kot en hout den sot.

Een die de dant trout om haer wandt,
Verliest de wandt en hout de dant.

Om wel te trouwen, soete jeught,
Troudt om verstandt en om de deught.

Het is ghewis een groot verdriet,
Daer d'hin kraeyt en 'thaentje niet.

DE gelijckheyt dan van de personen, ende der selver gelegentheyt wert in't stuck van houwelijc by alle wijse van den ouden ende nieuwen tijt eenpaerlijck ghepresen; maer desen even-wel onvermindert, soo gebeurtet by wijlen, dat een houwelijck, dat ten aensiene van de middelen ofte anderssins in sich selven ongelijc schijnt te wesen; efter door andere gelegentheyt, als van adel, geleertheyt, schoonheyt, konsten, ofte diergelijcke hoedanigheden, aen d'eene zijde meer als aen de andere wesende, tot gelijckmatigheyt wert gebracht, ende also noch tot een goet ende eenparigh houwelijck wert uyt-gemaeckt; gelijc sulcx by de Rechtsgeleerden, en oock by *Eraſm. Tract. de Inſtitut. Chriſt. Matrim. fol. 108.* wert aengewesen. Hier op schijnt insicht ghenomen te zijn by seker Engels ridder een groot edel-man, maer van kleyne middelen, daer de Visconte van S. Alban *Lo: Verulam* in sijn Apophtegmes van ghewaegt. Ghy sult des selfs edel-mans kamer-maeght (met een present van beulingen, by hem in ambassade gesondē zijnde aen een sekere rijcke vryster, woonende onder sijn ghebuerte) hier (soo't u ghelieft) in Neder-landts ghedichte tot de selve vrysters hooren spreken, ende den last van haren joncker op die ghelegentheyt hooren openen. Des

Des Edel-mans kamer-maeght spreeckt tot de rijcke vryster.

BEgaefde Iufvrou, weerde pandt,
Een cierssel van dit ganssche landt,
Die om u schoonheyt, om u deught,
Die om u geest, en frissche jeught,
Zijt aengenaem en wel gheslen
Van al de beste jonge-lien;
Beset my niet met grammen sin
Dat ick tot u quam treden in:
Ick brengh u hier (met u verlof)
Ick brengh u van mijn jonckers-hof
Het kleyn gheschenck, dat ghy hier siet,
Daer med' hy u sijn gunste biet.

Het

Het is een beulingh drie of vier,
Ghemaeckt naer onſe kocks manier,
Ghemaeckt voor eerſt van ſuyver bloet,
En dan van gort, en kruyt, en roet;
Al ſtoffen van ſeer goede deught,
Soo dat ghy die wel nutten meught.
Dan eer ghy van den beulingh eet,
Soo iſſet dienſtigh datje weet
Als dat het vry ſijn reden heeft
Dat hy u deſen beulingh geeft.
Indien ghy tot hem waert gheſint
Ghelijck als hy u vyerigh mint,
Soo meyn ick dat u beyde trou
Sijn gifte wel ghelijcken ſou:
Want hy is van ganſch edel bloet,
En ghy hebt groot en machtigh goet,
Indien men dit te ſamen brenght,
En nae de rechte kunſte menght,
Wis dit beſlagh ſal beter zijn
Als yet dat komt van eenigh ſwijn;
Wel neemt dan deſen beulingh aen,
Het is om uwe gunſt ghedaen.
De jonck-vrou ſtont een wijl en ſagh,
Verbaeſt van ſoo een vreemde ſlagh;
Maer als ſ'een weynigh had verbeyt,
Heeft tot haer antwoort dit gheſeyt:
V Ioncker is een kluchtigh man,
Die vry het ſijne prijſen kan:
Oock wortet van my niet ghelaeckt;
Want ick en hebbet noyt gheſmaeckt:
Wel ſeght hem dat ick dit gheval
Eens naerder overweghen ſal.
Midts gaſſe drinck-gelt aen de meyt,
En heeftſe goeden dagh gheſeyt.

Dan

Dan wat den Ionck-heer is gheschiet,
Ghesellen, dat en segh ick niet,
Maer ick beware dit gheval
Tot daer het beter passen sal.

Wie een out huys heeft te grepen/
En een jonck-wijf heeft te vleyen/
En een klock moet gade slaen/
Segh wanneer heeft die ghedaen?

De man die't uer-werck op-reeckt spreeckt.

WAt mogt ick rechte dwaes, wat mogt ick gaē beginnē?
Waer dooldē laetst, och arm! mijn onbedachte sinnē?

Ick

Ick bracht een tuygh in huys, oock tegen vrienden raet,
Een tuygh, een wonder tuygh, dat nimmer ſtil en ſtaet:
Een tuygh van vreemden aert, dat noyt en laet te woelen,
Dat my oock in der nacht ſijn on-ruſt doet ghevoelen;
Een tuygh, een ſlaende werck, dat ſonder eynde ſweeft,
En dat noch boven dien een ſtagen wecker heeft;
Een tuygh dat omme gaet met veelderhande drachten,
Dat hondert raders heeft daer op men heeft te wachten,
Wat dienter noch gheſeyt? het is een ſtaege laſt,
Die voor mijn ſtrammen rugh in't minſte niet en paſt.
Maer ſchoon ick beſigh ſtae aen deſe lange koorden,
En ſegge dit en dat, het zijn verbloemde woorden:
Het ſtuck dat ick beklaegh, dat is een nieuwe trou,
Mijn onruſt dien ick heb, dat is een jonge vrou.
Wat moet ick even daer al drachten onderhouwen,
En tanden aen den douck, en raders in de mouwen,
En wielen om het lijf, en ick en weet niet wat,
Dat ick voor deſen tijt noyt recht en heb ghevat.
Wel eer had ick een vrou, die was van mijne jaren,
Die was ghelijck als ick ghenegen om te ſparen,
Die droeg een ſlechten douck; maer dit alwaerdig dier,
Dat ſtrijckt ghelijck een paeuw, en is te bijſter fier;
Dat wil den nieuwen ſnuf, van ketens ende ringen,
Van peerels om den hals, van alle moye dinghen,
Van al dat hoofs ghelijckt, en altijt weder aen,
Het ſchijnt dat my de beurs moet eeuwigh open ſtaen;
Noch iſſet niet ghenoegh, ten kan geen ruſte lijden,
Het wil gheduerigh uyt, gheduerigh ſpelen rijden,
Gheduerigh over al. wel denckt hoe paſt my dat,
Die eertijts onghemoeyt ontrent den vyere ſat?
Maer noch ſoo waret yet, met deſe buyte-luſten,
In dien ick in der nacht te minſten mochte ruſten;

Maer

Maer dat en mach niet zijn, het kint dat wil de mam.
O! dwaesheyt dat ick oyt soo jonge vrouwe nam.
Wel vi iendenhoort een woort: wie stil begeert te leven,
Die moet dit mal ghewoel de jonckheyt overgheven;
Want, uyt de daedt gheleert, soo roep ick met berou,
„Ontrent een grijsen baert en dient geen jonge vrou.

Oude lieden behoorden in dusdanigen ghelegentheyt te dencken ende te seggen, 'tgene eens Isæus Sophista sijnen vrient ter antwoorde gaf, ten tijde de selve hem vraechde of niet soo een jonghe dochter hem schoon dochte te wesen; Ick (seyde hy) hebbe op-gehouden met die oogh-sieckte ghequelt te worden. Ofte ghelijck een ander out en wijs man op gelijcke ghelegentheyt antwoorde: Ick ben (seyde hy) van die strenghe ende onbarmhertighe heeren door weldaet van den tijde eyntelijck eens vry ghworden: hy verstont verloost te wesen van de malle driften sijner jonckheyt; ofte ghelijck eens de heylige Iob seyde, capittel 31. 1. Ick hebbe een verbondt ghemaeckt met mijne oogen, dat ick geen acht en name op de vrouwen.

'Tis gheen oudt mans doen harde noten te kraken.

Een die sijn billen,
Ghewent tot pillen,
Sijn neus tot brillen;
Die mach wel stillen
Sijn malle grillen.

Als oude guylen beginnen te loopen, dan isser geen houwen aen.

Van oudte laet het voghelken sijn sangh.

Mijn wijf is jonck, en ick ben out,
Mijn wijf is heet, en ick ben kout;
Mijn wijn wijf is vyer en enckel vlam,
En ick ben koel en wonder tam:
Mijn wijf wil dat ic niet en mach;
Dus knorren wy de ganschen dag.

Een oudt man met een jeughdigh wijf,
Is niet als eeuwigh huys-ghekijf.

Hoort

Hoort oude luytjens wieje zijt,
Het trouwen had eens sijnen tijt;
Nu waret beter niet ghetrout,
Of immers geensins jonck en out.

Die een jonc wijf heeft, en een out huys, heeft werck ghenoegh.

Een schoone vrou een mans kort leven.

Soo ghy geen wandt hebt naer het schip,
Ghy moet te grond', of op een klip.

'Tis daerom best,

Ghelijck by ghelijck.

Om een mudde kozens dien hy te malen heeft/wil hy een ganschhe meulen rechten.

WEl vrient, waerom dit groot beslagh?
Waerom doch brengje voor den dagh
Dit nieu, dit hart, dit eycken hout?
Het schijnt, dat ghy een meulen bout;
Een meul' eylaes, wat gaet u aen!
Voorwaer het is te veel bestaen:
Want naer dat ick dit stuck bemerck,
Soo gaet ghy wonder vreemt te werck;
Want siet ghy hebt soo slappen sack
Als offer niet veel in en stack,
En 'tgraen dat u te malen staet
Dat gingh wel in een kleyne maet;
Dus schoon ghy maeckt' het al tot meel,
Een Queeren waer u noch te veel;
Ghy daerom soo ghy my ghelooft,
Bedenckt u, vrient, en rust u hooft;
Of gaet ghy voort, ghewis ghy dwaelt;
Want als dit kooren is ghemaelt,

Dat

(Dat weynigh tijts behoeven ſal)
Soo naeckt u niet als ongheval;
Want of u meul' ſal ſtille ſtaen,
Of wel ſy moet ter huere gaen;
En wat het zy, 'tis beyde quaet,
Dus laet het ſtuck ghelijck het ſtaet;
Want veel beſlaghs en weynigh graen
En kan met reden niet beſtaen.

Een out man met een jonge vrou,
Wat kan het weſen als berou?

Veel gheſchreeus en luttel wolle.
Veel vlaggen luttel boter.

Beter by een upl gheſeten/als met een balck gheblogen.

HOort eens vryſters, hoort gheſellen,
(Want het gaet u beyden aen) Ick

Ick moet u een ſtreeck vertellen
Die ick onlanghs heb verſtaen.
Tweederhande jonge lieden
Quamen met ghelijcken vlijt
Hare minn' en trouwe bieden,
Aen een vryſter onſer tijt:
D'eerſte ſcheen een groote joncker,
Hy droegh pluymen op den hoet,
Maer het was een rechte proncker,
Alſſer heden menigh doet:
D'ander was een goet gheſelle,
Niet te prachtigh, of te breet,
Schapen had hy op de ſtellen,
Efter gingh hy ſlecht ghekleet.
D'eerſte was vol ſoete grillen,
Dan hy quiſte wat te veel:
D'ander, niet gheſint te ſpillen,
Hielt de panne by de ſteel,
'Tmeysje, dat de grage gaſten,
Meer als met gheimeenen praet,
Sagh nae haer wel happigh taſten,
Nam het ſtuck in haer beraet:
Maer hoe ſy het overleyde
Van het eerſte tot het leſt,
Wat haer d'een of d'ander ſeyde,
Hoofs en moy dat dacht haer beſt;
Dat had haer de ziel ontſtolen,
Dat verhief ſy boven al,
Sy wou met den ruyter dolen,
Hoe het is of worden ſal.
D'ander met ſijn koele ſeden,
Docht haer tam en al te ſtil;
Want ſy ſprack met klare reden,

'Tis een Lantsert, dien ick wil.
Laet een deune queſel leven
By een kluts, een tammen bloet;
Ick wil vry wat ruymer ſweven,
Ick heb al een hooger moet.
Maer als ſy ten langen leſten
Hier op met haer vader ſprack,
Sey de man, tot haren beſten,
Wat hem in den boeſem ſtack:
Kint, dit houft ghy wel te weten,
Iae te ſchrijven aen den balck,
„ Beter by den uyl gheſeten,
„ Als ghevlogen met den valck.

Soocen vryer mochtje kieſen,
Ghy ſoudt jeught en vreucht verlieſen.

Al te ſcherp maeckt ſchaerdigh.

Hoe meerder vis, hoe droever water.

By den wal langs, ſeyltmen ſekerſt.

Hout het midde-water.
Beter bloo lan, als doo lan.

Al te wijs kan niet beginnen,
Al te ſot kan niet verſinnen;
Daerom tuſſchen wijs en vroet
Wintmen wel het meeſte goet.

Goede gheſellen zijn quade huys-houders.

Maet hout ſtaet: te veel is quaet.

Beter alleen, als qualick verſelt.

'Tis beter van een ezel gedragen,
Als van een peert in't zant gheſlaghen.

Met

Met onwillighe honden is't quaet hasen vanghen.

De oude-vader spreeckt.

DAer woont een vryster hier ontrent,
Voor rijck by alle man bekent,
Een hupse, rappe, fluxe meyt,
Die hares vaders koeyen weyt;
Van leden kloeck, van lijve vol,
Van lippen dick, van koonen bol;
Voor al ghesont ghelijck een vis,
En groen ghelijck het groenste lis,
En jeugdigh als de maegde-palm,
In't kort' een vryster als een salm.

Maer dat ick prijse boven al,
Is, datse vry wat halen sal,
Als peet-meuy Griet eens wort een lijck,
Want die is uytter-maten rijck.

Ick wou dat Claes, mijn liefste kint,
Tot haer soo was, als ick, ghesint,
En dat hy daer eens vryen wou,
Soo kreegh'hy wis een rijcke vrou;
Want siet de vader van de meyt
Die heeftet my als toe-gheseyt:
Maer Claes is soo een vremden haen,
Hy wil niet eens uyt vryen gaen,
Als daer hy hossche kappen vint,
Daer is de joncker toe-ghesint.

Maer segh doch eens wat isset hof?
'Ken houwer niet een brijsel of,

Ick prijſe meer het edel gelt,
Daer nae de ganſche werelt helt,
Dat heeft al vry wat beter aert,
Want daer is dat men wel af vaert.

Maer wat een ſpijt ! ſiet, onſe Claes
En wil niet bijten aen het aes;
Want hy veracht mijn wijſen raet:
Het ſchijnt dat hy ſijn voordeel haet.

Hoe dickmaels heb ick hem gheleyt
Tot by, tot voor, tot aen de meyt,
Maer hy ſtaet ick en weet niet hoe,
Hy ſpreectſe niet, of luttel toe:
Hy geeuwt, en toont met ſijn ghelaet
Dat hy daer ganſch onluſtigh ſtaet:
Hy neemtſe niet eens by der handt,
Hy ſchencktſe noyt een minne-pandt,
Yet aerdighs in de ſtadt ghekocht,
Of uyt een ander rijck ghebrocht:
En offet ſchoon hier jaer-merckt is,
Hy koopſe niet een kerremis,
Noch riem, noch ringh, noch moyen douck,
Iae ſelf niet eens een ſoeten kouck:
Hy dicht haer noyt een minne-liet,
Daer in men geeſt en leven ſiet,
En of de ſoete tijt ghenaeckt
De koele gaſt blijft ongheraeckt;
Hy plant haer noyt een groene mey,
Hy ſent haer noyt een kievits-ey,
Hy brengt haer noyt een jongen haes,
Is dat niet wel een rechte Claes?

Maer noch laet ick het gheven ſtaen,
Hoewel het beter is ghedaen;

Hy

Hy neemt van haer niet eens een ringh,
Een neus-douck, of een ander dingh,
Ghelijck de vryers van het lant
Dit dicmael plegen met verſtant:
Want neemt een geeſtigh jongh-man wat,
Het geeft hem dicmael dit en dat,
Het maeckt dat hy den naeſten dagh
Met eeren weder komen mach;
Want ſiet de vryer is beleeft
Als hy 't ghenomen weder geeft:
Maer deſe knecht, wat ick hem rae,
En vraeghter niet ter werelt nae.

Al hangter ſchoon een roſe-krans,
Hy leydtſe noyt eens aen den dans:
Hy brengt haer noyt eens in den tuyn,
Hy rijdt met haer noyt in den duyn,
Hy gaet met haer noyt in den doel;
Maer blijft ghedurigh even koel:
En dat noyt rechte vryers doen,
Hy neemt ſijn af-ſcheyt ſonder ſoen,
Iae ſlaet geen hant ſchier aen ſijn muts;
Is dat niet wel een rechte kluts?

Voorwaer als ick dees grillen merck,
Soo roep ick; ô 'tis plompaerts werck
Dat yemant ſijn gheluck verſiet,
Als ſich de kanze ſchoone biet!

Nu vind' ick eerſt dat dit bedrijf
Gaet nae de reden van mijn wijf,
Die ſeyt, Ey man houdt u gheruſt,
Ons Claes heeft daer geen vryens luſt;
Hy broet wat anders in den ſin.
En wat is doch ghedwonge min?

Is niet een vryer over al
Een vry-heer waer hy vryen sal?
Is vryen niet een vry bejagh
Daer toe men niemant dwinghen mach?
Daer wast geen liefde door ghewelt;
Dus laet den jongh-man onghequelt,
En laet hem soecken sijn gheval
Daer hem sijn herte leyden sal;
„ Men vindt doch noyt de putten goet
„ Daer in men water dragen moet.

Hoewel een wey-man siet het wilt,
Dat sachtjens voor hem henen drilt,
Dat om hem loopt, dat op hem siet,
En sich als aen den jager biet,
Noch efter tast hy dicmael mis,
Indien sijn wind onlustigh is;
Want jaegt sijn hont maer uyt bedwangh,
Soo blijft de jager sonder vangh.

Liefd' en sang, en wil geen dwang.

Met onwillighe peerden ist quaet rijden.

'Tzijn quade putten daermen het water in draghen moet.

Al is de vryster steeg, noch wortse wel de bruyt:
Maer wil de vryer niet, soo is de vrienschap uyt.

Den willighen is goet trecken.

Men dwingt geen menschen tot de trou,
Men leyt geen vryers by de mou;
Men paert geen vrysters teghens danck.
De liefd en wil doch gheen bedwanck.

Om

Om de minne van het smeer/ Leckt de kat den kandeleer.

WAt nieus, wat wonders, lieve vrient,
Dat u voor al gheweten dient;
Siet Spitsaert die soo moedigh tradt,
Het trotste wentje van de stadt,
Het fierste quantje dat men vint,
Dat is tot onse Trijn ghesint,
Tot onse Trijn dat ronde kloen
Daer heeft hy wonder mee te doen,
Tot onse Trijn dat plompe stuck
Daer in stelt hy sijn ganssch gheluck;
Hy vleyt, hy kust, hy streelt de meyt,
Sy is sijn lust (ghelijck hy seyt)
Sy is de kroon van sijne jeugt,
Sy is sijn troost, sijn ganssche vreugt,
Hy kan niet leven sonder haer,
En dat is sonder twijffel waer;
Want Spitsaert is te wonder kael,
Sijn keucken al te bijster schrael,
Soo dat hy niet ter werelt heeft
Als dat hy nu van hope leeft:
Het is met hem alsoo ghestelt
Dat hy nu waegt sijn leste gelt;
Want daer van is hy moy ghekleet,
En wonder prachtigh uyt-ghereet.
Soo hy nu mist een rijcke bruyt
Soo isset met den joncker uyt.

Nu onse Trijn is wonder rijck,
Men vinter weynigh haers ghelijck;

Haer vader was die groote boer,
Die ſtaegh op alle merckten voer
Met eygen boter, eygen kaes,
En daerom hiet hy rijcke Faes;
En nademael hy leſtmael ſterf,
Soo beurde Trijn alleen het erf,
Vermits ſy was een eenigh kint;
En daerom wertſe nu ghemint,
En daerom wertſe nu ter tijt
Van menigh ſteedtſche quant ghevrijt:
Want ſchoon al iſſe bijſter plomp,
Al iſſe maer een rouwe klomp,
Noch krijghſe vryers uyter ſtadt,
Meer als oyt ſteedtſche vryſter hadt.
Sy is ſoo rijck, ons lieve Trijn,
Dat ſy oock ſchoone ſchijnt te zijn,
Haer gelt dat heeft ſoo grooten kracht
Dat niemant op haer feylen acht,
Het wijt-vermaerde Venus-kint
Is nu niet, als het plach, gheſint,
Het let op gelt, en niet op eer,
Ten draegt voortaen geen boge meer,
Ten draegt geen torts, of gulden ſchicht,
Maer ſlechts alleen een gout-ghewicht,
En dan een ſtock-beurs boven dat,
En daer mee looptet door de ſtadt,
En daer mee vliegtet door het velt.
Siet wat de vryers heden quelt!

Wat wilt ghy, vrient, in dit gheval,
Wat wilt ghy dat ick ſeggen ſal?
„ Siet om de minne van het ſmeer
„ Soo lickt de kat den kandeleer.

Om

Om haer gelleken,
Niet om haer velleken.

Het gelt dat stom is,
Maeckt recht dat crom is.

De mis-slaghen van de medecijen worden met aerde, de ghebreken van de rijcke worden met gelt bedeckt.

Il ne faut qu'un faux pas pour casser la boteille.

Doe ick maer eens een quaden pas/
Soo breeck ick licht myn teer gelas.

De maegt die de flesſche draeght ſpreeckt.

MY is een teer gelas, dat niet en is te wagen,
My is een brooſe fles bevolen om te dragen,

My is ter hant ghedaen een kranck, en tanger vat,
Daer in ghesloten ligt een snel, een vluchtigh nat:
Een vocht dat dierbaer is, dat niet en is te koopen
Wanneer het maer een reys aen yemant is ontloopen,
Een nat, een seltsaem nat, dat als een rijp verdwijnt,
Soo haest een laeuwe son maer eens daer op en schijnt.
Hoe moet ick nu voortaen op alle dingen letten.
Hoe seker moet ick gaen! hoe vast mijn voeten setten!
Want glipt my slechts het been maer eens ter zijden uyt,
Soo ligh ick daet bedot, ghelijck een vuyle bruyt.
Hoe moet ick nu voortaen voor alle menschen schromen,
Die hier, of ginder staen, die by, of aen my komen!
Want soo een dertel wigt maer eens hier tegen steeckt,
Daer is geen twijffel aen, eylaes! mijn vleesche breeckt.
Hoe moet ick met bescheyt mijn ganssche leden stieren,
En noyt een los ghesicht in't wilde laten swieren!
Want gaept mijn weeligh oog en hier en weder daer,
Soo is mijn teer gelas ghedurigh in ghevaer.
Hoe möet ick boven dat my neerstigh leeren mijden
Van onrust, van ghewoel, van over al te rijden!
Want siet! ick lijde nooit al waer ick henen vaer,
Ick drage, lieve vrient, ick drage teere waer.
Hoe moet ick boven al my wachten van te mallen,
Want soo ick spelen wil, soo moet de vleesche vallen;
En schoon die maer en hort, en niet in stucken brack,
Noch ben ick even wel niet sonder ongemack:
Ach door 'ken weet niet wat soo is de geest vervlogen,
En wie dit namaels koopt die isser aen bedrogen;
Ghelooftet, wie het raeckt, dit snel en vluchtigh vocht
Is stracx (men weet niet hoe) verdwenen in de locht.
Wat sal ick tot besluyt, wat sal ick vorder seggen?
De reden die ick spreeck is niet te wederleggen;
Sy dient ganssch vast te gaen, en noyt te zijn gewaegt,
Die in een teer gelas haer ganssche schatten draegt.

Niet en dienter min ghewaeght,
Als een glas, of als een maeght.

Vryſters eer is wonder teer,
Daerom waeghtſe nimmermeer.

Met eens te mallen,
Kan eere vallen.

Slechts met een reysje,
Los was het meysje.

Een open pot/of open kupl/
Daer in ſteeckt licht een hont ſijn mupl.

De vrouwe van den huyſe ſpreeckt.

HOe dicmael, onbedachte meyt,
Hoe dicmael heb ick u geſeyt,
Dat ghy ſoudt letten alle tijt,
Het zy ghy hier of elders zijt,
Dat noyt een ketel open ſtont
Of voor de kat, of voor den hont;
Ick ſeyde, dat een open pot
Den kock gedijt tot ſchand' en ſpot,
En dattet altijt qualick gaet
Alwaer de ketel open ſtaet.

Het ſtoff dat uyt den vyere ſtijgt,
Het roet dat uyt de ſchouwe ſijgt,
Een ſleck die van der aerden kruypt,
Een ſeug die van de muyren druypt,
Een mug, een vlieg, een vuyle ſpin
Die raeckter op, of valter in,
En dan, het ſlimſte dat men vint,
Soo komter licht een haſe-wint
Die raeckter met ſijn muyl ontrent,
En ſiet! dan iſſet al gheſchent.

Maer

Maer ſchoon al ded' ick dit vermaen,
Ghy liet den hutſpot open ſtaen,
En al mijn ſeggen gelter niet
Tot dat het onheyl is gheſchiet;
Nu baet gheſchreeuw, noch groot gheluyt,
De beſte ſtucken zijn der uyt.
Maer ghy, mijn dochter, die het ſiet
Wat aen dit meysjen is gheſchiet,
Let des te meer op mijn ghebot,
En deckt, ey lieve, deckt den pot:
Want offer ſchoon geen hont en komt,
Noch dienter ander leet gheſchromt;
Want als het ſcheel niet wel en ſluyt
De beſte geur die vliegter uyt.
„ Een open pot, een open beurs,
„ Een open deur, een open keurs,
„ Een open mont, een open kiſt,
„ Daer wort ghemeenlick yet ghemiſt.

Schoone lieden ende gheſcheurde ſchortekleen hebben veel aenſtoots.

Een ſweert, een peert, een ſchoone vrou,
Leent niemant uyt als met berou.

'Tſlot is qualijck te bewaren daer elck den ſleutel van heeft.

Een ſchoonen roof maeckt licht een dief.

Een open deure roept den dief,
Een dertel meyſje wil een lief.

Een wit peert, en eē ſchoone vrou,
Schier niet een dag als met berou.

Dit ſpreeck-woort can oock gepaſt werden op de gene die te open van monde zijn.

Een open deur, een open mont,
Dat ſeylter menigh in den gront.

Tot

Tot besluyt, bidde ick den leser, dit quaet exempel tot goet te vvillen ghebruycken.

ALsweeligh Lijsje gister nacht
Een bastaertkint had voortgebracht,
Midts sy in't kraem ontijdigh viel,
Al eerse feest of bruyloft hiel;
Een oudt, een wijs, een deftigh man,
Die gaffer dese reden van.

„ Een wijngaert dichte by de stadt,
„ Een boom met freuyten aen den padt,
„ Een slot dat op de grensen staet,
„ Een wijf dat veel laveyen gaet,
„ Een schoone, jonge, vlugge maegt,
„ Gekust, geleckt, gestreelt, gevraegt,
„ Zijn dingen die een handigh man
„ Met toesien niet bevvaren kan.

On ne peut decrotter ſa robbe ſans emporter le poil.

Niemant klat ſijn rockjen af/
Of daer gaet een blockjen af.

De Franſche vrijſter ſpreeckt.

OCh! hoe ben ick nu bekladt
Van te drillen door de ſtadt:
Och! hoe ben ick nu begaet
Van te loopen achter ſtraet:
Och! hoe ben ick nu gheſtelt
Van te ſpelen in het velt.

Komt

Komt nu, vryſters, die ick ken,
Soo ick u gheſpelen ben,
Soo ick immer met u ſongh,
Soo ick immer met u ſprongh,
Soo ick immer wat beſtont
Datje ſoet en geeſtigh vont;
Seght wat my te doene ſtaet,
Want ick ben hier buyten raet,
Midts dat ick ſoo bijſter ſchrick
Van dit aenghebacken ſlick;

Snijd' ick't uyt, ſoo iſt een gat;
Waſch ick't kleet, ſoo wortet nat,
Droogh ick't dan, ſoo wortet vael,
Wrijf ick't hart, ſoo wortet kael:
Worter oock niet toe ghedaen
Ach! ſoo blijft de plecke ſtaen,
En dat voegt geen vryſter wel,
Maer een vuyle morſebel:

Hoe't dan yemant keert of draeyt,
Voor ghewis ick ben bekaeyt.
Ghy dan leert uyt dit gheval,
Dat u dienſtigh weſen ſal.
Loopt niet dicwils over ſtraet,
Wenſtje niet te zijn begaet;
Loopt niet dicwils door de ſtadt,
Wenſtje niet te zijn bekladt;
Loopt niet dicwils Ooſt en Weſt,
'Thuys, ô vryſters, is u beſt.

Dan noch ſooder yemant gaet
Over wegh, of over ſtraet,
Over zee, of over lant,
Over kley, of over zant,

Over

Over hil, of over klip,
Met een wagen, of een ſchip,
Siet! dit ſtel ick voor een wet,
Kinders hout u zieltjens net.

Met u geloof, oogh of eer,
En ſpeelt, ô vryſter, nimmermeer.

Die in een quaet gheruchte komt
is half ghehanghen.

Of ſchoon de wond' al is geneſen,
Daer ſal noch al een teyckē weſen.

Al wie een quade na-ſpraec heeft,
Hout die voor doot, ſchoon dat ſe
leeft.

Wie ſijn pap ſtort,
Komt yet te kort.

La brebis trop apprivoiſée De chacun agnel eſt tettée.

HOort, jonge vrouw', en teere maegt,
Een ſpreucke die hier dient gewaegt,
Om dat haer leer by alle man
V nut en dienſtigh weſen kan:

Al iſſet dat een ſoet ghelaet
Aen alle vrouwen geeſtigh ſtaet,
En dat beleeft en ſpraecſaem zijn
V çiert gelijck een ſonne-ſchijn,
V riendinnen, des al niet te min,
Soo bindt u geeſtigh weſen in,
En maeckt dat niemant oyt te vry,
Of met u ſeer gemeenſaem zy,

Want

Want 't wort niet ſelden vreemt geduyt,
En 't valt oock dicmaels qualijck uyt.
Siet, als het ſchaep is al te tam,
Soo komter menig dertel lam,
Soo dicmael als het maer en dorſt,
Het oytjen vallen aen de borſt,
En ſuygt daer ſtout en onbeſchroomt,
Schoon hem de mam niet toe en komt.
Wat dient hier vorder op geſeyt;
„By wijſe lieden kort beſcheyt.

Alle mans vrient, menigh mans geck.

Goet koop vlees dat krijgt de hont.

Wie ſich onder den draf menght, dien eten de ſwijnen.

Die een ſchoone kat heeft / en dient geen hont-wercker in huys te brengen.

EEn man had in ſijn huys eẽ hoop van jonge maegden,
Die menigh jongh-geſel met allen wel behaegden;
Dies quã de ſteedſche jeugt daer meeſt dẽ ganſchẽ dagh,
En nam daer ſoet vermaeck, gelijc de jonck-heyt plach.
Van allen waſſer een, die in de vremde landen
Een leven had geleyt als buyten alle banden,
Geen meyt en woonter by die niet een fellen ſtrijt
Die niet een harden ſtorm, op haren maegdom lijt;
Hem was oock even doen een baſtaert-kint geboren,
En, nae den rechten eyſch, ten vollen op geſworen,
Hier ſprack hy dicmael van, oock met een vollẽ mont,
Als of het ſlim bejagh hem wel en eerlijck ſtont.

De vader letter op, en heeft hem waer genomen,
Als hy hem weder sagh ontrent sijn dochters komen,
Hy beet hem in het oir: Versiet u, goede vrient,
My dunckt dat u beleyt ons dochters niet en dient.
De quant hierom gestoort, en wonder seer gebeten,
Wou strax, en eer hy gingh, hier van de reden weten,
Hy seyt 'ken weet niet wat, en weyt geweldigh breet,
De vader, hart geperst, die gaf hem dit bescheet:
Wie schoone katten heeft die moet geduerigh mercken
Op gasten afgerecht om in het bont te wercken:
Want die van 'tambacht is, en siet een aerdigh bont,
'Tis vreemt, soo hy het laet als hy het eertijts vont.

Siet ghy een vos ontrent u slot,
Gaet sluyt dan vry u hoender-kot.

Wanneer een vos de passy preeckt, boeren
wacht u ganzen.

Tot vlees van wolven, tanden van doggen.

La

La ſtoppa non ſta bene appreſſo il fuogo.

Vyer by het ſtroo/ Dient niet alſoo.

EEn vryſter van haer eerſte jeugt,
Haers ouders luſt en hoogſte vreugt,
Die bad haer moeder om verlof
Te rijden naer een buyten-hof,
Te varen naer een boere-feeſt,
Om ſpeel te leyden haren geeſt,
En met de vryers, haer bekent,
Te doen gelijck men is gewent:
De moeder heeft de jonge maegt
Op alle ſaecken onder vraegt,

En naer het ſtuck was overleyt
Soo heeftſe dit haer aengeſeyt:
Neen kint, dit ſpel en dient u niet,
Want malle vreugde baert verdriet
Ick heb dit eertijts meer geſien,
Ick weet al watter kan geſchien:
Ick weet wat vryheyt dat men nam,
Vermits het heck was van den dam.
Wanneer de jeugt ſpeelt op het lant,
Dan ſpringmen luſtigh uytten bant,
Men raeſter dicmael nachten langh,
Ten minſte tot den hanen-ſangh,
Men maeckter licht een mengel-bedt,
Dat is geſeyt, een maegden-net,
Daer licht een duyve ſonder gal
Haer beſte veeren laten ſal.
Ick prijſe daerom, als de jeugt
Gaet buyten om haer ſoete vreugt
Dat vry dan yemant van ontſagh,
En die men jeugt betrouwen mach,
Zy by, en aen, al waer men gaet,
Om 't ſpel te houden in de maet;
Want anders, „ mallen ſonder dwangh
„ Dat neemt gewis een quaden gangh.
„ Als vyer en ſtroo te ſamen koomt
„ Wat onheyl dienter niet geſchroomt
„ Want ſchoon het raeckt maer aen den kant,
„ Een voncke maeckt een vollen brant,
„ En dat gebeurt, men weet niet hoe,
„ En 'tklimt in haeſt tot boven toe;
„ Want als het vyer is aen het gaen,
„ Dan iſſer veel geen houwen aen,
„ En ſchoon men bluſt het naderhant
„ 'Tblijft ſwart al waer het heeft gebrant

Vyer by het vlas
Brant wonder ras.
Vyer by werck, ontsteeckt haest.
Van een voncke brant het huys,
Van kleyn komtmen tot grooter.
Let, vrysters, wie ontrent u gaen;
Een malle greep is haest gedaen.

Een lonck een spronck, een dronck,
Elck is een vonck.

Syrach. 23. 22.
Wie in de lust ontsteken is, die is als een brandende vyer, ende en houdt niet op, tot dat hy hem selven verbrande.

A gatto che lecca spiedo, non gli fidate arrosto.

DE katte leckt het spit; wat souse niet bedrijven
Indiense slechts alleen mocht in de keucken blijven?
Ghy daerom, snege meyt, siet dat ghy by 'tgebraet
Geen katte sonder wacht, geen gragen kater laet.

'Ken mach, ô Roſemont, geen ſnode linckers velen
Die met de kamer-maegt ſoo los en dertel ſpelen;
Ey! wat ick bidden mach, betroutſe niet te veel,
Een rat die ſemels eet, en dient niet by het meel.

Indien de katte leckt de ſpeten,
Raeckt ſ' aen't ghebraet, ſy ſal het eten.

Veel betrout,
Licht berout.

Door 't vertrouwen verloor het 't meyſje haren maegdom.

Niemant wort lichter bedroghen, als die veel vertrout.

Die licht vertrout, wort haeſt bedroghen.

Ghy moght al ſulcken vrient betrouwen,
Het ſal u ganſch u leven rouwen.
Hout dan vaſt dat yder vrient
Niet in als betrout en dient.

Niet te veel betrouwen,
Heeftter veel behouwen.

ICk weet hier by een droeve maegt,
Die haer van deeſ' en die beklaegt,
Sy ſingt hier van een treurigh liet,
Doch ick en kan de woorden niet,
Maer vraegter yemant na den ſin?
Dit vers dat komter dicmaels in;

Om dat ick linckers heb gelooft,
Soo is mijn beſte pandt gerooft.

Wel let dan, let, ô ſoete jeugt,
Wien dat ghy recht betrouwen meugt.

De kanne gaet soo lange te water/tot datse eens breeckt.

De vryster spreeckt.

ICk hebbe menigh-mael, ick hebbe lange dagen
Hier water in geput, hier water in gedragen,
Hier water in gepomt, en weder uyt gedaen,
En tot op heden toe, soo isset wel gegaen;
Maer hier in dit gewest, daer komen raeuwe gasten,
Die my en mijns gelijck niet laten aen te tasten:
En in het naeste dorp daer woont een groote jeugt,
Daer is dan alle daegh, daer is de wilde vreugt;
Ick weeligh uyter aert, en tot het spel genegen,
Quam mede by den hoop om soete jock te plegen;

Ick kloſte nu en dan twee kruycken tegen een,
Maer 'twas te veel beſtaen voor ſo een weecken ſteen :
Want onder dit gewoel, een onbeſuyſde jongen
Komt loopen uyt het dorp, en tegen my geſprongen,
Die ſtoot te bijſter hart, ſoo dat mijn kruycke leeckt,
Die ſtoot noch ander-mael, ſo dat mijn kruycke breeckt.
Daer liggen nu, eylaes! daer liggen nu de ſcherven,
Dies moet ick (wat een ſpijt) mijn eerſte vreugde derven;
Want, boven dat het leet my in de ziele treckt,
Soo word' ick noch, eylaes! van alle man begeckt.
Hier ſtae ick nu en kijck met twee beſchaemde kaken,
Onſeker hoe te doen, of wat te ſullen maken;
Ach! waer ick't ooge keer, of waer ick henen gae,
Daer wijſt my al het volck met ſpitſe vingers nae.
Kom ick nu weder t'huys, hoe ſal mijn moeder kijven!
En ſoo ick niet en gae, waer ſal ick konnen blijven?
Waer ſal ick ſeker zijn? Wel, die mijn ſchande ſiet
O! leert een nutte les, en dat uyt mijn verdriet.
Geſpeulen weeſt beſorgt voor uwe water-kruycken,
De beſte van den hoop die hebben weecke buycken;
Het is een ſeker woort, daer oock de reden ſpreeckt,
De pot gaet nae de put tot ſy ten leſten breeckt.

Het gey'jen loopt ſo dickwils in de koolen, tot het eens de vacht laet.

De mugh die om de keerſe ſweeft, 'Tis wonder ſoo die lange leeft.

Wie veelwil mallen, Moet eenmael vallen.

Als de peere-rijp is/ſoo valtſe geerne in't ſlick.

De bogers-man ſpreeckt.

IS't niet een ſpijtigh dingh! de ſchoonſte van de peeren,
Die ick nu langen tijt van yder ſagh begeeren,
Die ick ſoo menig-mael, ſoo boven maten prees,
Die yder een belough, en met den vinger wees
Ach! die is van den boom, en in het ſlick gedropen,
En light nu van de ſleck, en van de pier bekropen,
Die is ſoo ongeſien, dat wie het ooft genaeckt
Stracx metter herten walgt, en metter kelen braeckt.
Wat heb ick onſe Trijn al over langh geleden,
Verſcheyde mael geſeyt (en vry met groote reden)

Dat ſy de ſchoone vrucht te lange weder-hiel,
Dat ſy de rijpe peer ſou plucken eerſe viel!
Maer of ick heb geſmeeckt, dan of ick heb gekeven,
Daer was geen ſeggen aen, het iſſer by gebleven;
Mijn reden, mijn geſmeeck, mijn bidden galter niet,
Nu leydtſe daer bedot gelijck een yder ſiet.
Noch ben ick even ſoo met onſe Fy gevaren,
Dat was een fluxe meyt van ſes-en-twintigh jaren,
Vet, lijvigh, wel geborſt; de buerte waegder van,
Men riep my dicmael toe; Haer dient een ruſtigh man.
En ſchoon ick deſe ſaeck geduerigh heb gedreven,
Mijn wijf en heeft haer noyt tot reden willen geven,
Sy rieper tegen aen; Het is noch al te vroegh,
Beyt tot een ander jaer, dan iſſet tijts genoegh.
Ick ſweegh om vredes wil, en lietet henen ſleuren,
Maer bloet, gelijck ick ben, ick moetet nu betreuren;
Want Fy die heeft gepopt met Iorden onſen knecht,
Daer ſtaet nu Trijntje moer en ſiet geweldigh ſlecht.
Wel leert, ó Bogert-man, op uwe boom-gewaſſen,
Leert vaders, als het dient, op uwe dochters paſſen;
Want die uyt onbeſcheyt hier op geen acht en ſlaet,
Beklaegt hem menig-mael wanneer het is te laet.
Siet! als de peere blooſt dan plachtſe licht te vallen,
En als de vryſter rijpt, ſoo wiltſe veeltijts mallen;
Dus wilt ghy van verdriet en ſchande zijn bevrijt,
Vent, vent dit weecke freuyt, en dat te rechter tijt.

Grijpt, alſt rijpt.

Drie dinghen moetmen doen, of ſy doen't haer ſelven: ſijn ſtaet maecken, ſijn dochter beſteden, ſijn hinderſte wiſſen.

Syrach. 42. 9.

Een dochter die noch onberaden is, die maeckt den vader veel wakens, ende het ſorgen voor haer beneemt hem veel ſlapens; dewijle dat ſy jonck is, dat ſy mochte verouden: ofte wanneer ſy eenen man krijght, dat hy haer mochte gram worden.

La

La bona fama è comme il Cipresso quando una volta è tronco non rinverde mai piu.

Valt opt Cypressen boom/valt opt u eer ter neder/ Niet eene van de twee en rijster immer weder.

De vryster spreeckt.

ICk ben in mijn gemoet hier besigh aen te schouwen
Een boom, een jongen boom, die neder is gehouwen,

Een

Een gaef Cypreſſen-hout, dat anders is geſtelt
Als hier of elders zijn de boomen van het velt.
Is't niet een ſelſaem dingh? de boom is neer geſlagen
Niet in ſijn dorren tijt, maer in ſijn beſte dagen;
En efter, hoe het gaet, of wat de lieden doen,
De ſtam is ſonder loof, en wort niet weder groen.
Nu overlegh ick vaſt waer op dit is te duyden,
En wat men leeren mach van boomen ofte kruyden;
En ſiet! als ick ter deegh ontſluyte mijn verſtant,
Soo ben ick even ſelf, gelijck als deſe plant.
Maer waerom dus bedeckt? ey! laet ons klaerder ſpreken,
Ick wil aen deſe plaets ontdecken mijn gebreken
Ick wil eens over-ſlaen hoe ick eens neder viel,
En klagen mijnen noot aen mijn bedroefde ziel,
Eylacen dwaeſe maegt! ick hebbe my vergeten;
En dat was metter tijt van alle man geweten.
Siet daer een groot verdriet: mijn eere was bevleckt,
En ick was boven dat van alle man begeckt:
Daer gingh ick treurigh heen, bedruckt in alle ſinnen,
Doch echter hield ick vaſt ick ſou het overwinnen;
Dies ſchoud' ick alle vreugt, uyt enckel herten-leet,
Ick drough een minder kant, en vry een ſlechter kleet;
Ick gingh my, boven dat, van alle feeſten bannen,
Ick had gelijck een ſchrick van alle jonge mannen,
Ick gingh ſeer weynigh uyt, ten was dan nae de kerck,
Maer des al niet te min het was verloren werck.
Al wat ick heb bedacht, of in de daedt begonnen,
'Ken hebbe niet een ſier, 'ken hebbe niet gewonnen;
Hoe ſedigh dat ick gae, eylaes! de quade faem
Die krijt my leelijck uyt, en geeſſelt mijnen naem.
Het keert my al den rugh dat my wel eer beminde,
En wie my eertijts ſocht, die vlucht gelijck een hinde,

Een

Een yder gaet te rugg' die van mijn saken weet,
Gelijck een reysend' man die op een padde treet.
Van vryers, geen gewagh ; maer slechts een kackelacker
Die ranst my somtijts aē, en maect mijn droefheyt wacker.
Gespelen tot besluyt, ick ben, en blijf, eylaes!
Een plante sonder loof, een druyve sonder waes:
Dies roep ick tot de jeugt, O maegden, reyne dieren,
O let op u beroup, en hoe het is te vieren,
Want raect ghy maer eē reys u roem, u bloemtjen quijt,
'Tis al om niet getreurt, ten wast te geener tijt.

Verlooren eer,
Keert nimmermeer.

Maegden eer
Is vvonder teer,
Eens vergaen vvast nimmermeer.

Maegt mist ghy u eerbaer root,
Schoon ghy leeft, noch zijtje doot.

Le serment faict sur l'autel de plumes s'en va au vent.

Eedt te sweeren op de pluymen/
Dat en zijn maer minne-luymen.

De vryster spreeckt.

HOe dan! soudt ghy my verlaten,
Die ghy certijts hebt bemint?
Hoe! soudt ghy my konnen haten,
Die tot u soo ben gesint:

Neen,

Neen, ick kan het niet gelooven,
Ick en kan het niet verſtaen,
Dat ghy ſoudt mijn eere rooven
En dan elders minnen gaen.
Hebt ghy my niet menigh werven,
Even met een rijp beleyt,
Op u leven, op u ſterven,
Vaſte liefde toe-geſeyt?
Hebt ghy my niet trouw geſworen
Hooger als ick ſeggen kan?
Heb ick u niet uyt-verkoren
Even tot mijn echte man?
Hebt ghy my niet ſchrift gegeven,
Dat ick als u weerde vrou,
Dat ick al mijn ganſche leven
Aen u zijde ſlapen ſou?
God en wil het niet gehengen
Dat ghy ſoudt meyn-eedigh zijn,
Dat ghy my ſoudt willen brengen
Van de blyſchap in de pijn.
Maer voor al moet u bewegen
Deſe vrucht, u eygen kint,
Dat heb ick van u gekregen
Doen ghy tot my waert gheſint,
Dat heb ick van u ontfangen,
V ter liefde, beſte vrient,
Doen ghy, met een groot verlangen,
Van mijn maegdom waert gedient:
Doen ghy my eens pleegt te ſtellen
By de ſchoonſte van het landt:
Doen ghy my eens pleegt te quellen
Om dit eygen minne-pandt.
Siet doch eens ſijn geeſtigh weſen,
Siet eens hoe het op u kijckt,

Siet! ghy zijter in te leſen,
Siet eens hoe het u gelijckt.
Wel dan, mach ick yet verwerven,
Eert, die ghy eens hebt gemint;
Anders moet ick hoere ſterven,
En u vrucht een hoere-kint.

De vryer antwoort.

WAt ſal deſe ſloor beginnen?
Wat begeert de ſlechte duyf?
Kint gaet elders, wilje minnen,
Ick u trouwen? wat een ſtruyf!
Heb ick met u liggen mallen,
Waert ghy voor een nacht mijn wijf,
Dat en acht ick niet met allen,
Dat en is maer tijt-verdrijf;
Woorden die de vryers ſpreken
Zijn beleeft en honingh-ſoet,
Doch ten zijn maer minne-treken
Daer men noyt op achten moet.
Wat de jong-mans oyt beloven
Op den autaer van de min,
Dat is metter daedt verſtoven,
Als ſy hebben haren ſin:
Eeden die de minnaers ſweeren
Midden in het ſachte bedt,
Zijn veel lichter als de veeren,
Daer en dient niet op-gelet;
Kint, die vliegen met de winden
Lichter als een lichte pluym,
Daerom zijnſe niet te vinden:
Want ſy ſmelten, als het ſchuym.

Heeft

Heeft de penne wat gheſchreven
'Thert en heeftet niet ghevoelt,
'Twort van't laken uyt-ghewreven
Als men in het bedde woelt.
Mach ick bidden, houdt het briefje,
Want het u noch dienen kan:
Gaet, ey gaet toch, ſoete liefje,
Maeckter ſuycker-huysjens van;
'Tſuycker ſal te paſſe komen,
Als ghy 'tkint ſijn papjen koockt:
En het briefje dient ghenomen
Als ghy dan een vyertjen ſtoockt;
Die een kint by vryſters telen
Hebben voor haer moeyte niet,
'Tis een popj' om mee te ſpelen,
Voor een die haer maegdom liet:
'Tis de ſoete maegt gheſchoncken
Voor haer maegdelicke bloem;
Sy mach vry daer mede proncken;
Sy mach dragen haren roem,
Sy mach ſeggen, t'haerder eeren,
En vertellent alle man,
Datſe niet en hoeft te leeren,
Datſe nu het ambacht kan.
Wech dan, Heyl, met al u klagen,
Wech met uwen mallen praet;
Noyt en ſal my kint behagen
Daer geen bruyloft voor en gaet.

Eeden van ſchippers, en beloften van vryers, en zijn maer wint, als de noot over is.

Brieven van lieven zijn met boter beſegelt.

Vryers eedt en minne klachten
Moetmen niet als grillen achten.

Yemant met beloften aſen
Is een hemel voor de dwaſen.

My is onlangs op deſe gelegentheyt een veersje voorghekomen, dat wat plomp luyt; evenwel met u verlof, Leſer, ſal ick't hier ſetten, vermits het van goeder hant komt:

Als yemant kackt in ſijnen hoet,
'Tgaet vaſt dat hy een dwaeſheydt doet;
Maer ſet hy die noch op ſijn hooft
Soo acht hem ganſch van ſin berooft.

Aefjen was een ſlechte ſloor,
Sy dacht te minnen,
En vreugt te winnen;
Maer ſy verloor.

Eedt van die mint,
Is niet als wint.

Een vryers eedt
Is maer een gril;
Want 'tis hem leet
Krijgt hy ſijn wil.

Wat Venus voeght dat ſcheydt de klippel.

Een rupſe op een kool/ Een hoere in een hups.

GHy die oyt hebt geſien wanneer de koolen groeyen,
En dat het gul gewas is veerdigh om te bloeyen,
Wat dan de rupſe doet ontrent het weeligh kruyt,
Gaet let op haer bedrijf, en treckter leeringh uyt:
Waer oyt het vuyl geſpuys maer eens en heeft gekropen,
Daer is het innigh mergh in haeſten uytgeſopen,
En waer het leelick dier den beck maer in en druckt,
Daer is in korter tijdt het leven uyt-geruckt:

Haer

Haer vrolick groen begint van ſtonden aen te quelen,
Vermits het niet en houdt als ſlechts de bloote ſtelen;
De waſdom is gedaen, de jeugt die is te niet,
Soo dat het yder deert, al die het maer en ſiet.
Hier dient nu, teere jeugt, met ſinnen overwogen
Wat leer-ſtuck over langh hier uyt de Wijſe togen;
Een hoer in eenigh huys die is de rups gelijck,
Sy maecktet al beroyt, al waſſet eertijts rijck:
Al watſe maer genaeckt dat is terſtont gegeten,
Daer is van ſtonden aen het leven uyt-gebeten:
Al zijn de renten veel, al is de winſte groot
Het ſmelt noch al-te-mael, het ſmelt in haren ſchoot.
Schout hoeren, teere jeugt, ſchout hoeren, rijpe mannen,
En wilt het vuyl geſpuys uyt uwen huyſe bannen,
Haer aert en ganſch bedrijf is met de rupſen een,
Een hoer is in het huys als etter in het been.

Die den eenen voet in't hoer-huys ſet, ſet den anderen in't gaſt-huys.

Een hoer brengter menigh tot den bedelſack: ſiet Prov. 6. 26.

Syrach. 19. 2.
Die hoeren aenhangt krijgt motten en wormen, en verdort.

Syrach. 42. 12.
Weeſt niet geerne by lichte vrouwen: want gelijck vyt de kleederen motten komen, alſoo komt van haer veel booſes.

Wie een hoere trout, is eē ſchelm, of ſalder een worden.

De hoerē zijn als vogel lijm, watter ontrent komt laeter van ſijn veren.

Die hoeren leyt, of ezels drijft,
'Tis vreemt ſoo die in ruſte blijft.

O tinge O bruscia.

**'Tal smetten/of branden/
Dient wacht u handen.**

De Iongelingh spreeckt.

ICk sie wel, weelde-kint, ghy biedt my dese kolen,
Maer onder u geschenck daer is bedrogh verholen:
Ick weet wie dat ghy zijt, en watter van u komt,
Dies hebb' ick dubbel recht voor u te zijn beschromt;
Tast' ic daer 'tniet en gloeyt, het vuyl kleeft aē mijn hādē,
En grijp ick maer een vonck, gewis ick sal my branden;
Dus ben ick in gevaer waer ick de vingers set,
V kool doet als haer vrou, sy brant, of sy besmet.

Een

Een hoere quyt te gaen, is veel gewonnen.

'Tis quaet den duyvel een hantschrift te geven, want men moet de quitantie inde helle halen.

Prov. 6 27.

Hoe soude yemant op kolen gaen, dat sijn voeten niet verbrant en werden? Of kan yemant vyer in sijnen boesem draghen dat sijn kleet niet en verberne? Alsoo gaet het dien die tot sijns nastens wijf gaet, wie haer aenraeckt en sal niet ontschuldigh blijven.

Indien het vyer van quaet geselschap u niet en brant, den rooc van't selve sal u ten minsten swart maken.

Amour de putain, d'estoupe le feu,
Reluit beaucoup, & dure peu.

Vyer van stroo/en hoere-min/ Veel bohaps/en niet daer in.

MY is eens een woort geseyt
Dat my staegh op 'therte leyt,
Hoeren liefd' is vyer van stroo,
En dat vind' ick even soo;
Want die *gluy* brengt in de schou
Om dat hy het branden sou,
Siet voor eerst een schoone vlam,
Die schier aen de solder quam;
Maer het is terstont gedaen
Als de fluyster is gegaen,
En dat eerst soo glimpigh was
Is terstont maer enckel as,
Die een yderleelijck maeckt
Wie maer eens daer aen en raeckt.

Ick was eens geſtreelt, gekuſt,
En ick ſwom in volle luſt,
Want men boodt my hooger gunſt,
(Al met woorden nae de kunſt)
Alſſer oyt een echte man
Van ſijn wijf geworden kan.
Maer hoort vorder, ſoete jeugt,
Dit en was maer korte vreugt,
Want als 'tgelt was uytgeteert,
En mijn renten opgeſmeert;
Quammer ſtracx een hart beſluyt,
Want ick moeſt ten huyſen uyt,
En een ander quam te roer,
Dien gingt juyſt als icker voer:
Daer dwaeld'ick doen achter ſtraet
Sonder gelt, en ſonder raet,
En my bleef ter werelt niet
Als een innigh ziel-verdriet,
En daer toe een vunſtigh lijf,
Voor ſijn jaren ſtram en ſtijf.
Vrienden, wat ick bidden mach,
Wort doch wijs uyt mijn beklagh,
Let niet op de geyle luſt;
Want haer vyer is haeſt gebluſt:
Maer denckt om het ongeval
Dat vry langer dueren ſal.

Geluck van vrouwen is ramp in de beurs.

'Iſpel van Brugge al lacchende byſter.

Een ſchoone vrou, en ſoete wijn,
Die zijn vol heymelick fenijn.

Een oude hoer, een nieuwe weert,
Die ſnijden meer als eenig ſweert.

Syrach 42. 2. 14.

'Tis ſekerder by een boos man, als by een vriendelijck wijf te zijn.

Mulier

Mulier ſine verecundia, lampas ſine lumine.

Al heeft een hoer een ſchoon gelicht;
'Tis een lanteerne ſonder licht.

VRaegt yemant wat ick draegh, en wattet is te ſeggen ?
Hoort toe, ick neemet aen met woorden uyt te leggen;
Ick gae doch altijt rondt, oock daer een ander ſwijgt,
En daer een ſlechte duyf beſchaemde wangen krijgt.
Ick draegh een aerdigh tuygh, dat konſtigh is gedreven,
Dat ſchoon is op-gedaen, en wonder net gewreven,
Ick draegh een noodigh ſtuck, dat aen een ruſtigh man
Oock midden inder nacht, ten dienſte weſen kan:

Ick draegh een ſchoon kleynoot, dat yder ſou behagen
Als ſy het beſte deel daer mede binnen ſagen;
Maer dat en iſſer niet, en even ſonder dat
Soo iſſet maer een romp, een hol, een ydel vat:
Maer waerom dus bedeckt? ick kan wel anders ſpreken,
Ick hebbe monts genough, ick hebbe wiſſe ſtreken,
Ick heb een gladde tongh (wie dattet oock verveelt)
Wel, vrienden, 't geen ick draeg, dat is mijn eygen beelt.
Ick heb een bly gelaet, ick hebbe roode wangen,
Ick hebbe geeſtigh hair, dat menſchen weet te vangen,
Ick ben; maer, hola wat: ick ben gelijck ghy ſiet,
Ick bid u (wie ghy zijt) en vraegt my vorder niet.
Maer denct gy lijckewel wat mach haer doch ontbreken?
De ſchaemte, lieve vrient, die is van my geweken,
Dat ſchoon, dat helder licht, die onbevleckte glans,
De luyſter van de jeugt, de vreugde van de mans:
De ſchaemte, lieve vrient, die heb ick eens verloren,
En die heeft even my voor eeuwigh afgeſworen:
Nu ben ick niet met al; want ſonder eerbaer root
Soo is de ſchoonheyt vuyl, ſoo is het leven doot.

Waer geen ſchaemte is, daer is geen eer.

Tanquam annulus in naribus Suis.

Als geyle vrouwen ſchoon zijn/ Hiet dat juweelen by een ſwijn.

FY wat een ſelſaem ding! wat kom ick hier te mercké!
Ick ſie een vuyle ſeugh, ick ſie een leelijck vercken,
Ick ſie een gortigh ſwijn met ringen in den muyl,
Daer mede wroet het beeſt oock in het ſlimſte vuyl.

Voor-

Voorwaer het edel gout dat is ter quader uren,
Met onrecht, quaet beleyt, met ongeſoute kuren,
De ſeuge toegeſchickt, en aen het ſwijn beſteet,
Een beeſt dat enckel dreck en vuylen modder eet.
Gewis het ſchoon juweel dat mochte beter çieren
Den vinger of het oir van onſe jonge dieren,
Of van een lieve bruyt, om met te beter glans
Te dragen in de feeſt haer groenen maegde-krans.
Maer hola, gladde tongh, wat hebje daer geſproken?
Wat is u voor een woort daer uyt de mont gebroken?
Het vonnis dat ghy geeft, en hier als ſeker ſtelt,
Dat raeckt my even ſelfs, als tegen my gevelt;
Ick ben (als ick het ſtuck, gelijck het is gelegen,
Wil met een ſtillen geeſt wat naerder overwegen)
Ick ben de vuyle ſeugh, die in den modder wroet,
Die in den mishoop woont, en alle grouwel doet;
Ick ben dit leelijck ſwijn, dat met de ſchoonſte ringen
Is beſigh even ſtaegh ontrent de vuylſte dingen,
Ick ben dit onguer beeſt, dat noch het edel goudt,
Noch hellen diamant in acht of weerden houdt.
Ick was een jonge ſpruyt, ick quam daer henen treden,
Friſch, geeſtigh, aengenaem, en met geſonde leden,
Ick had een wacker oog, ick had een rooden mont,
Ick hadde niet een lidt dat my niet wel en ſtont:
Ick was een lieve maegt, van yder een gepreſen,
Hoewel had ick en vrou en moeder konnen weſen!
Hoewel had ick gedient ontrent het echte bedt!
Nu ben ick maer een ſloor, een ſlons, een rechte ſlet,
Een grouwel in de ſtadt. Ick hebbe ſlimme gaſten
De borſten mijner jeugt oneerlijck laten taſten:
Och had ick die beſteet ontrent een aerdigh kint,
Soo waer ick heden noch van alle man bemint.

Nu ben ick maer een ſpot van alle vuyle boeven,
Die my tot aen de ziel nu menighmael bedroeven.
Maer ach! dat heeftet wech. Eylaes! verloren eer
Die is, die blijftmen quijt, en dat voor nimmermeer.
Nu maegden, hoort een woort, ick moet de jeugt vermanē
Met druck, met herten-leet, met uytgeſtorte tranen,
Ter eeren van de trou. Och weeſt my noyt ſoo geck
Het gout van uwe jeugt te leggen in den dreck.

De wijſheyt vaneen boer,
De ſchoonheyt van een hoer,
En ſacke-dragers kracht,
En zijn niet veel geacht.

De ſchoonheyt van een oneerlick vrou-menſche, is ghelijck ſchoone boom-vruchten, die ergens op een hooghe rotſe ofte ſteen-klippe ghewaſſen zijn, van de welcke niemant nut en hoeft als krayen en ravens, ende ſoodanighe andere onguere vogels.

A chat leſcheur bat on la guele.

De katte die veel ſnoepen wilt/ Wort licht eens op de neus geknilt.

ICk vondt leſt eenen vrient, die in ſijn groene jaren
Met ons was uytgereyſt, en over zee gevaren,
Hy ſcheen in geenen deel gelijck hy eertijts plach,
Nadien hy bijſter vreemt, en wonder deerlijck ſagh;
Sijn hooft meeſt ſonder hayr, ſijn neuſe was geſoncken,
Sijn lippen ſonder verf, ſijn holle tanden ſtoncken,
Sijn handen blaeuw gepleckt, ſijn beenen ſonder kuyt,
En dan een leelick vocht quam hem ten oogen uyt.

Ick

Ick stont een wijl en keeck, eer ick began te spreken;
De man, en sijn gelaet, was my geheel ontleken:
Wel, seyd' ick op het lest, Hoe zijt ghy dus geschent,
Heb ick u niet wel eer een ander man gekent?
Waer is u wacker lijf, waer is u vrolick leven?
Waer is u schoone blos, u rappe jeught gebleven?
Waer is u geestigh oog, soo hel gelijck een vyer?
Ach van dit al-te-mael en vind' ick niet een sier!
Hy stont een langen tijdt met neergeslagen hoofde,
Geprickelt in den geest, gelijck ick doen geloofde,
Ten lesten quammer uyt: Ick bidde, vraeghtet niet
Wie my de jeught benam, of waer het is geschiet.
Al wat ick lijden moet dat sijn verdiende plagen,
Een woort, en dat genoeg, waer toe naeu-keurigh vragen?
De kat die over al den muyl in steken wilt,
Wort op het lest betrapt, en op den neus geknilt.

Vroegh hengst, vroegh guyl.

'Tgast-huys hangt de loopers achter aen.

De vos die gaet so lang ter jacht,
Tot hy der eens verliest sijn vacht.

De mugge vlieght soo lange om de keers, tot dat se eens haer vleugelen sengt.

Een snoepende kat,
Wort eens ghevat.

Bit sige honden krijghen hackelige oiren.

Syrach. 19. 2.

Wijn en vrouwen verdwasen de wijse, ende die hoeren aenhanghen die worden wilt, en krijgen motten en wormen ten loone, ende verdorren, den anderen tot een merckelick exempel.

Dum

Dum plorat, vorat.

Wanneer een hoere ſchrept/ Denckt datſ' u laghen lept.

LEſt doen ick by mijn boeltjen quam,
En acht op haer gedaente nam,
Soo vondt ick datſe treurigh ſagh,
En vry al anders alſſe plach;
My docht wel dat haer wat ontbrack,
Dies waſt dat ick dus tot haer ſprack,

Wel, liefſte kint, hoe dus ontſtelt?
Wat iſſet dat u ſinnen quelt?
Ick ſie wel aen u droef gelaet
Als dat het u niet wel en gaet.

Sy ſweegh daer op een langen tijt,
Doch maeckte ſtaegh een nieu gekrijt,
En wat ick ſeyde, wat ick badt,
Sy maeckte ſlechts haer oogen nat,
Soo dat ick ganſch bekommert ſtont,
En ſeyde met een droeve mont:
Vriendinne, wat ick bidden mach,
Ey laet eens of van dit geklagh;
En ſegh een reys wat datter ſchort?
En waerom dat ghy tranen ſtort?
Op dat u vrient ten minſten yet
Mach doen tot trooſt van u verdriet.

Sy greep my daer op in den erm;
En ſeyde met een droef gekerm:
Eylaes! de gront van mijnen druck

Is vry een deerlick ongeluck,
Want, ſoo ick giſter treden gingh,
Verloor ick mijnen beſten ringh,
Ick miſte van mijn ſlincker hant
Een tafel van een diamant,
Een ſteen ſoo ſchoon, ſoo groot, ſoo rijck,
'Ken weet niet eenen ſijns gelijck;
En heden noch op deſe vloer
Daer brack, eylaes! dit aerdigh ſnoer,
Soo dat de peerels al-te-mael
Verſtroyden lancks de ruyme ſael;
En ſchoon ick ſocht door al het ſtof,
Ick miſſer acht of negen of,
Al ſchoon, en uyter-maten ront,
Het ſtuck dat koſt my ſeven pont:
Ey ſiet doch wat een droeven ſpijt!
Ick gae mijn beſte dingen quijt;
En ſchoon het my al ſeer verdriet,
Hoe dat ick ſouck 'ken vinde niet.

Als ſy dees klachten hadt gedaen,
Soo gingh het huylen weder aen;
Sy ſchreyde tranen wonder groot,
Die vielen ſtaegh in haren ſchoot.
Ick ſtont verſtelt in deſen rou,
Onſeker wat ick ſeggen ſou.

Dan, t'wijl ick lett' op haer getier,
Verneem ick daer een Iuwelier,
Die, nae dat hy ons had gegroet,
Verſcheyde kaſſen open doet,
En haelter uyt een grooten ſchat,
En ſeyde, joncker, koopt doch wat;
Want ſiet ick brengh hier aen den dagh
Al wat een jufvrou dienen mach:

Sy ('tſcheen) ontſliep op deſe ſtem.
En keerd' haer wacker tegen hem,
En greep voor eerſt een diamant,
Wel vry de ſchoonſte dieſe vant,
En ſeyd', Hier waer ick nu gedient,
Had ick maer eenen milden vrient,
Maer eenen die wat koopen wou;
Dat waere trooſt van mijnen rou;
En daer op gaffe my een ſoen,
Dat was geſeyt, ghy moetet doen.

Ick, droevigh om haer treurigh ſien,
Began de kramer gelt te bien:
En eer ick wiſt hoe dattet gingh,
Soo was ick kooper van den ringh.
Wat meer? geſellen, tot beſluyt,
Ick ſchudde daer mijn beursjen uyt;
En hier voor had ick anders niet,
Als dat noch heden mijn verdriet:
Oock ſoo verſtondt ick naderhant
Dat even die geſlepe quant,
Die my verkocht dat moye goet,
Was van me-jufvrous naeſte bloet,
Door haer voorſeker op gemaeckt,
En ſoo daer in het ſpel geraeckt;
In voegen dat my ſeker docht
Ick had haer eygen ringh gekocht.

Wel aen, voor my ick heb geleert
Terwijl ick met haer heb verkeert,
Dat juyſt wanneer een hoere ſchreyt
Sy dan haer ſlimſte lagen leyt:
Maer offe krijt, of datſe lacht,
Siet dat ghy 't beyde niet en acht;

Want

Want offe lacht, of dat ſe weent,
'Tis veel-tijts beyde niet gemeent.

Van lacchende ſchouten, en ſchreyende hoeren, En late niemant ſich vervoeren.

Als een hont begint te knorren, de ſlange te hiſſen, cē hoere te ſchreyen d'eerſte wil bijten, de tweede wil ſteecken, de derde bedriegen.

De vrouwen hadden eertijts driederley tranen:

van { *Leet, Ongedult, Bedrogh.*

Vrient letter op, men vinter noch.

Comme l'oiſelet qui ſe haſte vers les lacqs.

Prov. 7. 23.

Als een vogel ten stricke hem snellet.

WAer henen, jongh-geſel, waerom ſoo ſnel gereden?
Wat loopt u vluchtigh peert met ſo geſtreckte ledē?
Ey ſtaet een weynigh ſtil, en ſtremt u ſnelle reys;
Ick weet ghy ſoeckt bejagh ten dienſte van het vleys:
Ick weet dat ſeker wijf van alle tucht geweken,
Ick weet dat ſeker wijf, door luſten aengeſteken,
V heeft een plaets genoemt, en even tijt geſet
Om u door enckel liſt te krijgen in het net.
Ghy doet gelijck de vinck die met een groot verlangen
Komt vallen uyt de lucht om haer te laten vangen:
Ghy doet gelijck een mees, die geeft haer in den ſlagh
Soo veyligh alſſe kan, ſoo veerdigh alſſe mach.

Ey

Ey denckt, ô lieve, denckt dat uwe ſinnen dolen,
Ghy miſt den rechten wegh, en treet op heete kolen:
Ghy ſnelt u tottet graf, ick ſegget anderwerf,
Ghy ſpoet u totte doot, en rent in u bederf.
Hoe lichte kan de meyt den looſen handel klappen,
Hoe lichte kan de man u opte daet betrappen,
Hoe lichte kan een vrient ontdecken u bedrijf,
En ſeggen aen de man de rancken van het wijf.
Hoe wel kan Godes handt, door veelderhanden plagen,
Vrucken uytter tijdt, en van der aerden jagen,
Of met een lanckſaem vyer, dat in de beenen ſit,
Verteeren al u lijf, en meeſt het dertel lidt,
Hoe lichte kan het wijf, door onverſadigh mallen,
Eens op een ander pol haer oogen laten vallen:
Hoe lichte kan een boef, betoovert van het wijf,
Eens op een ſtille nacht u brengen om het lijf,
Màer wat ick ſeggen mach, mijn reden is verloren,
Hy ſteeckt het moedigh peert noch echter met de ſporen,
Ach wat is van het vlees! vermaent het uren langh,
Het gaet noch even wel, het gaet ſijn oude gangh.

Dit Sinne-beeldt is ontleent uyt het 7. capittel van de ſpreucken Salomons, alwaer de dwaſe jongelingh van de liſtige vrouwe overredet ende verleyt zijnde, haer wert gheſeyt te volghen, als een oſſe ten ſlacht-bancke, eñ als een vogel die ten ſtricke hem ſnellet: eñ en weet niet dattet hem het leven gelt. *De leſer dan gelieve ſich in plaetſe van een plate, die hier na-gelaten is, by inbeeldinge voor te ſtellen een ſlagh, daermen in den herfſt mede plach te vincken, aen een boom hangende, ende inde ſelve een lock-meeſe, mitsgaders een vogel die van boven af plotteliick ſich daer in geeft: ende in't verſchiet een jongelingh die ſnellijck te peerde rijdende, gaet vinden eens anders mans echte vrouwe, ergens in't groene onder een boom ſittende, die hem tijt ende plaetſe beſcheyden heeft: en leſe voorts, tot breeder uytleginge van deſen het voorſz. 7. capittel vande by-ſpreucken Salomons.*

En ſie voorder Prov. 9. 13.

Arbor

Arbor secco non devient mai verde,
Cosi fa donna chi suo tiempo perde.

Een boom/of vryster/eens verout/
En krÿght daer na geen jeugdig hout.

De oude vrysster spreeckt.

ICk was een jonge stam van yder een gepresen,
En met een schoon gewaey tot in de lucht geresen,
Ick was een rancke spruyt, een gaef, een keestigh hout,
Het groenste van de laen, het schoonste van het wout:
Ick was een bosch alleen, daer al de vogels quamen,
En ganssche dagen langh haer soete vreugden namen,
Daer menigh jongh-gesel, en menigh harder sat,
Die slechts maer om de lucht van mijne tacken badt:
Al watter geestigh songh, dat wou sijn eerste nesten,
Ter eeren mijner jeught, in dese tacken vesten;
Maer ick was doen te trots, en daerom wild' ick niet;
Nu stae ick hier alleen, gelijck een eensaem riet:
Nu is mijn jeught gegaen, mijn bloeyssel afgesegen,
Mijn groen dient maer alleen tot stroyssel op de wegen:
Al wat noch om my swiert en is geen jeughdigh blat,
Maer niet als vuyle mosch, of, ick en weet niet wat.
Ick vinde met verdriet, ick vinde datter uylen,
En ravens van der nacht in mijne tacken schuylen:
Ick vinde met verdriet dat jae de vleder-muys
Maeckt in mijn holle stam haer ongeluckigh huys.
Dies roep ick over-luyt tot alle jonge boomen
Die fris, en lustigh staen ontrent de verssche stroomen;
En weest niet al te trots, ô dochters van het wout;
Wat heden jeugdigh is dat wort ten lesten out,

Dat wort, eylacen! kael, en al de groene tacken
Die komen, sonder loof, die komen neder sacken,
En siet wien eens de tijdt haer jeught en groente nam,
Die blijft dan naderhant die blijft een dorre stam.
Gelooftet, fiere jeught, en leertet overleggen,
'Tis kunst het gunstigh jae in tijts te konnen seggen:
Want die haer kans verkijckt, behout maer enckel spijt;
Wel aen dan, letter op, en dient u van den tijt.

'Tis kunst in tijts jae seggen.

Grijpt alst tijt is.

Die tijt heeft, en tijt laet glijen,
Kan sijn leven niet bedijen.

Gaept als men u den lepel biet;
Of naderhant en krijghje niet.

Die altijts vroegh genoegh komt,
komt veeltijts te laet.

Landt koopen en goet houwelijck doen, verschijnt allen dagh niet.

Wie een dochter heeft van twintig jaren, kanse besteden met haer beter: die der eene heeft van vijfentwintig jaer, met haers gelijcke: die der eene heeft daer boven, mette gene diese eerst verssoeckt. Dan de jaren van dochters uyt te houwelijcken worden na de verscheydenheyt van de plaetsen, landen, en natueren verscheydentlijck gherekent, als met volle leden wert verhandelt by And. Tiraquell. l. connubial. 6. num. 36. & seqq.

Ogni

Ogni fiore al fin perde l'odore.

De oude vrouwe ſpreeckt.

EN wilt, ô jonge maegt, geen ſinnen iminer ſetten
Noch op het vroegh gewas van teere violetten,
Noch op het purper-root dat uytter aerden groeyt,
Noch op het aerdigh wit dat aender heyden bloeyt.
De bloemen, weerde kint, en al de ſchoone roſen
Die hier in deſen hoff, die op de velden bloſen,
Zijn al van weecke ſtof, zijn al van teeren aert,
Sy gaen, eylaes! te niet, hoewel men die bewaert.
Een miſt, een kleyne vorſt, een rijp, een kouden regen,
Het minſte datter ruyſt, is al de bloemen tegen;
Iae, ſoo de klare ſon maer eens te vinnigh ſchijnt,
Men ſiet van ſtonden aen, dat hare glans verdwijnt.

Maer neemt dat eenigh menſch het onweer kan beletten,
Met ſchutſels over al ontrent het kruyt te ſetten,
Noch wortet evenwel verwonnen van den tijt,
Al iſſet yemant leet, al iſſet yemant ſpijt.
Siet vryſters, al-te-mael, ſiet alle jonge vrouwen,
Siet watter op de jeugt, of ſchoonheyt is te bouwen;
De glans van u geſicht, de blos van uwen mont,
Vergaet, verſlenſt, verdwijnt, en al in korten ſtont.
Yet, ick en weet niet wat, dat kan u jonckheyt quellen,
Dat kan u ſoet gelaet in vreemde bochten ſtellen.
Dat kan in korten tijt verſlinden uwe jeugt,
Hoe ſeer ghy even-ſtaegh daer acht op nemen meugt.
Wat is van ſchoone verf? van alle moye dingen?
De tijt kan alle vleeſch en alle ſchepſels dwingen;
Daer is een ſtil verderf dat ons in yder lidt,
Dat in het middel-punt van al de werelt ſit,
Dat eet geduerigh in, dat bijt door alle banden,
Dat knaeght (men weet niet hoe) en al met ſtage tanden;
Sluyt vry u beſte kleet, des efter niet te min,
Daer waſt een vuyl gebroet, daer komen motten in.
V ſchoonheyt, jonge maegt, hoe ghy die ſoeckt te decken,
Verandert evenwel door onverwachte vlecken,
Bewaertſe ſoo ghy wilt, ach! naer een korten tijt
Ghy blijft niet dieje waert, ghy waert niet dieje zijt.
Ghy dan, ſouckt beter glans, die tijt en oude dagen
Geen hinder konnen doen, of wegh en konnen dragen.
Vraegt yemant wat het zy, wel hoortet ſoete jeugt,
Het is een reyne ziel, wiens luſt is in de deugt.

Op den ſelven ſin.

GHy zijt te trots, ô ſchoone blom,
Maer lieve, ſegt ons doch waerom?

Segh

Segh waerom ghy ſoo hoogen moet
In uwen teeren boeſem voet?
Is't om u ſchoonheyt, aerdigh kint?
Maer die en is maer enckel wint.

Siet deſe roos, die ick u toon,
Die was noch heden wonder ſchoon,
Die was noch heden alſo fris
Gelijck u jeugdigh tuylken is:
En ſiet! in ſoo een korten tijt
Is ſy haer aerdigh blosjen quijt.
Eylaes! haer glans die is gedaen;
Ach! ſchoonheyt is maer enckel waen.

Gelooftet vry, ô weerde maegt,
Hoe ſeer ghy dees of die behaegt
Hoe jeugdigh u het weſen ſtaet,
Hoe wacker u geſichte gaet,
Hoe luſtigh uwe ſteimme klingt,
Hoe geeſtigh ghy een deuntjen ſingt,
Hoe aerdigh u dit hayrtje krult;
Ghy ſult, ô lieve kint, ghy ſult,
Ghy ſult, en al in korten tijt,
Niet zijn gelijck ghy heden zijt:
Ghy ſult haeſt zijn gelijck een roos
Die op een koude nacht vervroos,
Of die, nae datſe was gepluckt,
Met rouwe vingers wort gedruckt:
Ghy ſult haeſt weſen mijns gelijck,
Dat is geſeyt een levent lijck.
Ghy daerom ſtelt u toe-verlaet
Noyt op yet dat ſoo haeſt vergaet:
Maer kieſt tot u vermaken, kieſt
Dat met geen winter af en vrieſt,

Dat met den loop van langen tijt,
Dat met geen outheyt af en ſlijt;
Betracht een ſtil en reyn gemoet,
Dat is een ſchoon, en duerſaem goet.

Anders, ten ſelven eynde.

LEſt was ick in een groote feeſt,
Daer ſat ick met een blijde geeſt;
Want daer was ſpijs en dranck bereyt,
En al wat tot genuchte leyt:
Ick ſagh de vryſters nevens my,
Ick ſacher dertigh op een ry,
Al jonck, en ſchoon, en fris, en net,
Al wonder çierlick op-geſet:
My docht dat ick dien ganſchen dagh
Geen menſchen, maer goddinnen ſagh;
En efter des al-niet-te-min
Soo kreegh ick daer een droeven ſin:
Want t'wijle dees en geene ſongh,
Of met de vryſters omme-ſprongh,
Soo quam my voor een ſwaer gepeys,
En dat vry meer als eene reys.

Men houdt dat Xerxes, op een dagh,
Als hy ſijn grooten leger ſagh,
Als hy ſijn ruyters over al
Sagh draven in het groene dal;
Stont treurigh midden in het heyr,
En ſloegh ſijn hooft en oogen neer:
Men ſagh genoegh aen ſijn gebaer
Dat ſijn gepeys was wonder ſwaer:

Een van den raet, een deftigh man,
Die vraegter hem de reden van,
Die vraegt wat datter is gebeurt
Dat soo een machtigh Prince treurt,
Daer hy geen man in't leger siet
Die hem niet lijf en leven biet.
De Koninck sprack, Ick sie de macht,
Die niet als mijn bevel en wacht:
Ick sie hier menigh dapper helt
Sich moedigh toonen in het velt;
Ick sie het, en noch evenwel
Soo baertet my een droef gequel;
Want segh doch eens, nae hondert jaer,
Waer salse zijn dees groote schaer?
Eylaes! verstoven als een kaf,
Eylaes! verschoven in het graf.
Dit sey de Vorst, en tot besluyt
Soo bersten hem de tranen uyt.

Ick was bedroeft in mijn gemoet
Genoeghsaem op dien eygen voet,
Want 'tleet dat Xerxes overviel
Dat perst' oock op mijn droeve ziel:
Ick dacht, Besiet de schoone jeugt,
Die al de werelt nu verheugt,
Die ons, die alle man verblijt,
Wat is die van een kleynen tijt!
Eylaes! in min als twintigh jaer
Soo sal haer sangh, haer geestigh hayr,
Haer roode mont, haer bly gelaet,
Niet wesen alsset heden staet.

Hier met besloot ick dese feest,
En siet! dit blijft my in den geest,

Dit maeckt my droefen ongesint,
Waer ick een bly gesellschap vint.
En siet! 'ken weet ons geenen raet
Voor dit soo al gemeene quaet,
Als dat men met sijn ganssche kracht
Nae beter glans en schoonheyt tracht,
Naer schoonheyt die noyt leelick wert,
Dat is geseyt, een suyver hert,
Een woon-plaets van de waere deugt;
Iaeght dese nae, ô reyne jeugt.

Schoon hayr en wel te singen,
Sijn verganckelijcke dingen.

Schoon root, haest doot.

De netste schoen die wort een slof.

Niemant en heeft hem seer te roemen,

Al staet sijn hof vol schoone bloemen;
Want dickwils op een koude nacht,
Soo wertet al te niet ghebracht.

Het velleken is wijs, het weet wanneer het rimpelen moet.

Ick bellupte met Salomon

Prov. 31. 30.

Liefelick en schoon zijn is niet; een vrouwve die den Heere vreest salmen loven.

'Tzijn ſtercke beenen die weelde dragen konnen.

De Jongelingh ſpreeckt.

AL ſijn mijn beenen ſterck, al heb ick jonge leden,
Al kan ick dagen langh op harde wegen treden,
Noch ſtae ick niet-te-min op deſen tijdt verſtelt,
Vermits mijn los geſtel nu hier dan ginder helt:
En 'tis noch evenwel geen ſwaerte dat ick drage,
'Ten is geen wichtigh pack daer van ick heden klage,
Het is (gelijck ghy ſiet) een wiſpel-tuerigh wijf,
Dat ſit ('ken weet niet hoe) my ſcherlinx op het lijf.
Sy heeft een ſelſaem hooft, vol alderhande grillen,
Sy heeft een dertel hert, en dan oock ronde billen,

Sy krevelt evenſtaegh, en moet in roere zijn,
De ruſt is haer verdriet, het ſtille weſen, pijn.
Ick hebbe grooter laſt voor deſen moeten dragen,
'Ken vondt noch evenwel geen reden om te klagen,
Want hoe het immer ging, ick droeg het wichtig pack,
Ick droegh het daer ick wou, oock ſonder ongemack:
Maer dit aelweerdigh dingh gaet buyten alle reden,
Het ruckt my daer het wil, en druckt my opte leden,
En ſchoon ick voor my ſie, ſoo veel ick immer kan,
Noch ſwier ick onder haer gelijck een droncken man.
Maer, Leſer, nae my dunckt, ghy wenſt om eens te weten
Hoe dat ſy, die ick draegh, in Hollandt wort geheten;
Wel hoortet met een woort: *Vrou Weeld'* is hare naem,
Tot jock, tot enckel ſpel, en anders niet bequaem;
Sy heeft ſoo vreemden aert, ſoo bijſter malle kueren,
Geen heldt, geen machtigh reus, en kander onder dueren,
Want krijgtſe maer een voet oock op een deftigh man,
'Tis hondert tegen een ſoo hyſe voeren kan:
Of weeter eenigh menſch haer loſſen aert te dwingen,
Soo datſe niet geheel, en mach in't wilde ſpringen,
Ten gaeter evenwel niet al gelijck het ſou,
De geck wil niet-te-min by wijlen uyt de mou.
Wel, Vrienden, tot beſluyt, ſoo Weelde komt getreden,
Of met een vollen loop naer uwent toegereden;
Soo grijptſe met beſcheyt, en houdtſe dapper vaſt;
Want ſiet! al iſſe licht, het is een ſware laſt.

Alle dingen kanmen dragen,
Wtgenomen goede dagen.

— Vol, maeckt dol.

Armoede dwingt,
Weelde ſpringt.

In voorſpoet,
Is toeſien goet.

Als 't vercken vol is, ſo ſtortet den troch om.

Als

Als de lammeren ſat zijn, ſo ſpelenſe, of ſlapenſe. | *Aen wel-gevoede rammen joucken de hoornen.*

Wat Venus voegt/dat ſchept de klippel.

GYs was een jonge wulp, hy kon geen weelde dragen,
En wou voor al een wijf, en gingh het Fijtjen vragen,
Een ſpits, een vinnigh dingh, een plage voor een huys,
Vry moytjens op-getoyt, maer efter niet te pluys.
Fy wiſte, nae den eyſch, haer ſaken wel te drijven,
Fy had een rappe tongh, en konde deftigh kijven;
En 'twas genoegh bekent, en 'twert oock Gijs geſeyt,
Maer des al-niet-te-min, hy wou de lieve meyt.
Fy weet de weyger-kunſt, en laet den vryer draven,
Fy weet hem op de maet, en nae de kunſt te laven;
Fy, des al-niet-te-min, die maeckt een kort beſluyt,
Want Gijs die was een bloet, en Fy die werdt de bruyt.
De bruyloft wort geraemt, men noot meeſt al de vriendē,
Men noodter boven dat oock dieder niet en dienden,
Het voor-ſpel mette feeſt, de eerſt' en tweede nacht,
Die worden al gelijck met vreugde door-gebracht;
Maer als de derde Son quam nae de troū gereſen,
Doen ſchoot Gijs uytten ſlaep, en woude meeſter weſen,
Daer gingh Fy tegen aen, en yder even kloeck,
Maer Gijs die bolt te kort, en Fy behoudt de broeck.
Dies gaet den goeden man met neer-geſlagen wangen,
Hy laet ſijn moedigh hooft, hy laet ſijn ooren hangen,
Hy roept ſchier even-ſtaegh: Och waer ick weder vry,
Eerſt waſſet, Fijtje lief, nu iſſet, niet als 'tfy!
'Tfy dat ick oyt begon, 'tfy dat ick immer troude;
Och waer ick dat ick was, ick weet wat dat ick ſoude:
'Tfy van mijn wrange Fy, en van haer fellen aert,
'Tfy van den ſlimmen dagh daer op ick ben gepaert.

Dit roept de droeve Gijs oock dickmael ganſche dagen,
Want hy wort ſtaegh begraeut, en ſomtijts oock geſlagen.
Wel Gijs ghy waert niet wijs, want ſiet u ſot bedrijf,
Om een lit wel te doen ſoo lijdt het ganſche lijf.

Hou, leſer, ſtaet,
En eer ghy gaet,
Hoort noch een woort,
En treet dan voort;
Siet onſe Griet
Die vondt verdriet,
En groote pijn
In maegt te zijn,
Sy wou en ſou
Zijn yemants vrou,
Tot leet en ſpijt
Van die't benijt,
Daer kome van
Al watter kan.
Wel, onſe maegt
Die wort gevraegt,
Die wort verſocht,
Die is verkocht,
Want Grietje nam
Met dat het quam.

Nu heeft ſ' een man
Die niet en kan,
Die niet en weet
Als dat hy eet,
Als dat hy drinckt,
Als dat hy ſingt,
Als dat hy ſpringt,
Als dat hy vinckt,
Als dat hy gaet,
Als dat hy ſtaet,
En ſomtijts eẽs ſijn vrouwe ſlaet.
Nu vint ons Griet
Ganſch ſwaer verdriet
En groote pijn
In vrou te zijn,
Sy roept, Eylaes!
Ick was te dwaes
Dat ick ſoo ras
Verſlingert was.

Maer

Maer tot haer quaet
En is geen raet,
Als dat ſe lijt,
En dat ſe mijt,
En neder-ſijgt,
En ſtille ſwijgt;
Want raſſchen trou
Is langh berou.

VVan dem Eſel zu vvoll iſt, ſo gehet er auffs eiſz tantzen.

EEn Eſel van de meul eens vroeger los gelaten,
Gaet dolen in de ſtadt, en proncken achter ſtraten,
Hy voelt hem onbelaſt, hy voelt hem wonder wel,
Dies krijght hy grooten luſt tot alle ſelſaem ſpel;

Het beeſt dat vreughde ſocht, en niet en was te vreden
Met vryheyt, met gemack, en met geſonde leden,
Komt jüyſt ontrent eẽ gracht daer d'eẽ en d'ander glijt,
En daer het weeligh volck op gladde ſchaetſen rijt;
Dit ſtaet hem wonder aen, daer komt hy nae gedrongen,
Daer treet hy op de baen, en doetер vreemde ſprongen.
Maer ſiet! terwijl het dier onaerdigh ſtaet en malt,
Gebeurtet dattet glipt, en plots ter neder valt,
Daer ſchreeut het lompich beeſt, daer is ſijn been gebrokẽ,
Daer heeft 't misbruyct geluck ſijn leet aen hem gewrokẽ,
In't kort' het grilligh dier dat light daer uytgeſtreckt,
En wort noch evenwel van alle man begeckt.
Wat iſſer menigh menſch die in ſijn beſte dagen
Heeft ick en weet niet wat voor dingen aengeſlagen!
En die in ſijn bedrijf mocht vaſt en ſeker gaen
Is haeſtigh neer-geſtort, alleen uyt ſotte waen!
Wat iſſer menigh menſch die neder is gevallen
Om dat hy buyten ſchreef in weelde dorſte mallen!
Nu dat is eſels werck; dus vrienden, zijdy wijs,
Blijft daer ghy ſeker gaet, en houdt u van het ijs.

Als een eſel wel is, ſoo gaet hy op't ijs danſſe, en breeckt ſijn been.

Hooge klimmers, en diepe ſwemmers ſlaen meeſt qualijck.

Soo wel klaegt die wel is, als die't wee is.

Hout het ſchip midde-waters.

Wacht voor den gijp:

Waer weeld' en hooghmoet voren gaen,
Komt ſchand' en ſchaed' haeſt achter aen.

Op een vollen buyck ſtaet een vrolick hooft.

Wacht

Wacht voor den gijp.

De Leſer gelieve ſich, in plaetſe van een plate, die hier nagelaten is, by inbeeldinghe voor te ſtellen een ſchipper die voor de wint zeylende, door de gijp ſijn ſchuyt omwerpt.

ICk quam met goeden wint gedreven op de baren,
Ick quam met hoogen moet de ſtroomen afgevaren,
Ick lietet al te rugh dat op het water dreef,
Soo dat ick op het leſt alleen de voorſte bleef;
Ick was aen alle kant getroetelt van de winden,
En ſiet! doen waſſet tijt een reefjen in te binden:
Maer of al ſchoon het zeyl geduerigh hooger ſwol,
Ick hiel noch evenwel, en hiel geduerigh vol,
Doch t'wijl ick my vergaep aen ſoo een gunſtigh weder,
Soo geeft het zeyl een ſwap, en ruckt het al ter neder,
Daer legh ick over kant, ach! 'tquaetſte dat men vint
Is ſonder achter-ſorgh te zeylen voor de wint.
Daer zijnder in het landt die konnen harde vlagen,
Die konnen tegenſpoet met vaſte ſchouders dragen,
Maer, vriendē, hoort eē woort; ontrent eē hoog geluck
Dan hoeftmen boven al te letten op het ſtuck.

In voorſpoet ſiet toe.

'Tis goeden, jae goddelicken raedt, in voorſpoet op tegenſpoet, ende in tegenſpoet op voorſpoet te dencken; want ſoo doende zijn die beyde beſt getempert.

Tale è la cagnuola, quale è la ſignora.

De kamer-maegt ſpreeckt.

ICk hadde leſt-mael wat gemalt,
En 't ſcheen dat Iufvrou dit vernam,
En, ſoo het dan gemeenlick valt,
Soo was ſy boven maten gram,
Sy viel my aen met fellen moet,
Sy graeude, dreygde, riep en keef,
Iae, door haer ongeſtuymigh bloet,
Soo hietſe my ſtaegh, vuyle teef;
Ick ſtont een wijle ſlecht en keeck,
Want ick en was niet ſonder ſchult,

Doch,

Doch, mits ſy my ſoo vinnigh ſtreeck,
Miſt' ick ten leſten mijn gedult;
Dies ſeyd' ick, Iuffer, met verlof,
Ghy hebt my wat te veel geſeyt,
Is't niet de wijſe van het hof,
Gelijck de Iuffer, ſoo de meyt?

Soo de klock is, is de klepel, | *Ghelijck de weert, ſoo is de gaſt,*
Soo de pot is, is de lepel, | *Ghelijck het peert, ſoo is de laſt.*

Non ſe da tanto pane al cagnuolo quanto la ſua coda dimanda.

ALquiſpelt leeuwtje metten ſteert,
Al troetelt leeuwtje ſijnen weert,
Al jancktet met een luyde ſtem,
Al looptet voor, en achter hem,
Al ſit het beesje geeſtigh op,
Al draeyt het als een ſnellen top,
Al biet het dickmael ſijnen poot,
Ten krijght niet altijt witte-broot;
Want heeftet eerſt ſijn deel gehadt,
Al iſſet niet ten vollen ſat,
Hoe wel het ſlecht en deerlick ſiet,
Ten krijght noch al ſijn wille niet.
Al ſchijnt dit ſlecht, gelijck het leyt,
Het is noch efter wat geſeyt;
Ghy, weeghtet in de rechte ſchael,
Het kan u dienen menighmael,

Het kan u dienen tegen luſt,
Die noyt of ſelden is geruſt,
Het kan u dienen over al
Waer datmen vreughde plegen ſal:
Men hoeft voorwaer het weeligh vleyſch
Niet ſtaegh te geven ſijnen eyſch,
Dus ſchoon yet ſomtijts mach beſtaen,
Het is al beter niet gedaen,
En geeft een vrou, een vrient, een kint,
Niet alles wat haer breyn verſint,
Ick mocht, en ick en dedet niet,
En was in vreughde noyt verdriet;
Schrijft deſe ſpreuck in u gemoet,
Sy is u aller wegen goet.

Men hoeft den hont geen broot te geven ſoo langh hy wiſpelſteert.

Men geeft het hondeken niet ſo veel broots, als ſijn ſteertje wel eyſſchen ſou.

Een dwaes eyſt veel, maer dwaſer is hy die't hem geeft.

Sævis inter ſe convenit urſis.

OF al ſchoon de wreede leeuwen
In de woeſte boſſchen ſchreeuwen,
Of de felle tijger krijt,
Dat de lucht in ſtucken ſplijt,
Of de beeren leelick tieren,
En verſchricken alle dieren,
Sy noch efter alle-gaer
Griefden noyt haer weder-paer.
Noyt vecht leeuwe met leeuwinne,
Maer hy oeffent ſoete minne: Noyt

Noyt en was een tyger fel
Tegen ſijnen bed-geſel.
Maer een beer, noch boven allen,
Placht te jocken, en te mallen,
En te toonen ſoet gelaet
Aen ſijn lieve mede-maet:
Beeren kunnen ſachtjens ſpelen,
Kunnen vryen, kunnen telen,
Beeren paren in het groen
Soeter als veel menſchen doen.
'Tfy! dan grimmers, kijvers, krijters,
'Tfy! onſoete wijve-ſmijters,
'Tfy! het wijf die haren man
Niet in liefde vieren kan.
Felle beeſten ſonder reden,
Noyt geleert in goede ſeden,
Toonen liefd' en ſoeten aert
Als ſy t'ſamen zijn gepaert:
Ghy dan, die u rechter-handen
Eens te ſamen gingt verpanden,
Hebt voor al een ſachten geeſt,
Of komt leerter van een beeſt.

Twee quade honden bijten malcanderen niet.

Geen beeſt en iſſer oyt ſoo fel,
Dat niet en viert ſijn metgeſel.

De ganſen krijgen den koſt/maer ſy moetenſe plucken.

KOmt let op deſe ſpreuck, en leert den ſin begrijpen,
Al die maer zijt gewoon de ſtraet alleen te ſlijpen:

Hoort

Hoort dit, wie niet en doet, als dat hy ledigh gaet,
Hier is een goede les daer op te letten ſtaet.
God is een rijcke born, hy ſpijſt de wilde dieren,
Het zy die in het wout, of om den oever ſwieren;
Maer ſchoon hy yder beeſt ſijn eygen voedtſel biet,
Noch voedt hy evenwel de leuye buycken niet.
Geen menſch of ander dier en late ſich bedriegen,
Al watter ſpijſe ſoeckt moet loopen, rennen, vliegen,
De vos die ſit en geeuwt, of leuyert in den kuyl,
Hout wel de poten droog, maer krijgt niet in den muyl.
Al watter adem heeft behoortet aen te mercken,
Dat wat van Adam komt bevolen is te wercken;
Wie geen beroep en heeft en niet ter werelt doet,
En heeft geen vaſten trooſt waer op hy wert gevoet.

God ſpijſt de voghelen, maer ſy moetender om vliegen.

Niemant en komen de gebrade duyven in den mont gevlogen.

Armoede is leuyheyts loon.

Wie beſoeten wil moet beſueren.

Die de eyeren hebben wil, moet het kakelen der hennen lijden.

Den ſlapenden vos en valt niet in den muyl.

Hant aen den ploegh, ſoo ſal t God vorderen.

Tot Gods hulp behoeft arbeyt.

Rept handen en voeten,
God ſal't verſoeten.

God geeft koeyen, maer niet met de hoornen.

Stroopt u armen, en ſeght God wouts.

Den ſlapende wolf en loopt geen ſchaep in den mont.

Die 't vercken killen wil moet hem het tieren trooſten.

Een vliegende kraey vangt wat.

Vade

Vade ad formicam piger.

GHy leuyaert die nu legt en ſlaept,
En dan een wijle ſit en gaept,
Op,op,en gaet eens tot de mier,
Dat is een kleyn,maer neerſtigh dier,
Dat is voorſichtigh ende wijs,
Dat gadert t'ſomers ſijne ſpijs,
Op dattet door de ſtrenge kou
Niet door gebreck vergaen en ſou.

Maer ghy ligt hier en koeckeloert,
Door vreemde droomen omgevoert:
Ghy ſiet hoe dat de ſnelle tijt,
Hoe dat u jonckheyt henen glijt;
En efter neemt ghy niet ter hant
Tot oeffeningh van u verſtant.
Op,op,en ſtelt het lijf te werck,
En ſet de mier tot u gemerck;
Want die by lichten dage ſlaept,
En in den ſomer ſit en gaept,
Is weerdigh dat hy koude lijt
Wanneer de felle winter bijt.

Snijtmen ſijn neus af men ſchent ſijn aengelicht.

De man die het mes op den neus heeft ſpreeckt.

KOmt hier, al die my kent, en wilt ten beſten raden,
Ick heb, eylaes! een neus met puyſten over-laden,
Een neus, in als gelijck een kalikoutſen haen,
Daer hangen (ſoo het ſchijnt) veel jonge neuſen aen:
Een neus, een vreemde ſnuyt daer op de kinders wijſen,
Een neus, 'ken weet niet hoe, daer van de vrouwen yſen,
Een neus gelijck een ey, en root gelijck een bloet,
Die my oock even ſelfs by wijlen ſchricken doet:
Een neus; maer, 'tis genoeg. Wie kan het monſter lijden;
Ick meyn het leelick dingh noch heden af te ſnijden,

'Tſa 'tſa ick valler aen, en waerom noch gebeyt:
Het dient toch eens gedaen wat dickmael is geſeyt.
Maer, hola, mijn vernuft, heeft dit oock goede reden;
Is oock u neus een lit om af te zijn geſneden;
O! ſoo ghy dit begint, denckt wat een ſelſaem dal,
Denckt wat een grouſaem vack u aenſicht weſen ſal!
Ey lieve wilt het mes van uwe leden wenden;
Wie in ſijn neuſe ſnijt die moet ſijn aenſicht ſchenden:
Gaet hier in met gedult, en geenſins met gewelt,
En heelt noch ſoo ghy kondt, al watter is ontſtelt.
En of ghy metter haeſt miſſchien de roode plecken
Niet af en weet te doen, niet uyt en weet te trecken,
Soo gaet al weder aen, oock tot de derde reys,
En, noch hoe dat het gae, verſchoont u eygen vleys.
Soo ghy nu, Leſer, vraegt, wat hier is uyt te trecken,
En hoe u dit verhael ten goede mochte ſtrecken,
Soo weet als dat het wijſt hoe dat men vieren moet
De feylen van een vrient, of van u eygen bloet:
Is oyt een man, of wijf, uyt haren plicht geweken,
Een broeder ſonder eer, een moeder vol gebreken,
Een vader die miſſchien ſijn echte plicht vergeet,
Een nicht die buyten ſpoor in quade wegen treet;
Ghy moet noch evenwel de vrienden niet verlaten,
Ghy moet wel haer gebreck, maer niet de lieden haten,
Ghy moet haer ongemack niet halen aen den dagh,
Maer decken watter ſchort, gelijck de liefde plach:
Ghy moet, indien ghy kondt, het quade ſeer geneſen,
En ſoo ghy niet en kondt in als geduldigh weſen;
Men ſet geen leden af, al lijdtmen groote pijn,
Men ſet geen leden af, als die verkanckert zijn.

Schoon dat oock vrienden kijven,
Sy moeten vrienden blijven.

On ne prend lievre au taborin, ny oiseau a la tarte velle.

AL wie een snellẽ haes met trommels meynt te vangẽ.
Die heeftet qualick voor, en doet verkeerde gangen;
Want eer de jager komt ontrent het groene wout
Soo is het vluchtigh dier verloren in het hout:
Daer leyt het dan en duyckt, soo dat de grage winden
Geen wilt-braet op en doen, geen haes en konnen vinden;
Daer komt dan onse vrient ganschmoede van de jacht,
En brengt niet anders met als slechts een droevẽ nacht.
Sit yemant in den raedt, of wil hy leeren krijgen
Die moet voor alle dingh sijn tonge leeren swijgen,
Want die van sijn bedrijf met open monde spreeckt
Die vintmen in der daet dat hy den aenslagh breeckt;
Met swijgen soete jeugt, met swijgen is te minnen,
Met swijgen kan een Vorst de vaste Steden winnen:
Een die geduerigh swetst van dat hy wil bestaen
En brengt niet anders t'huys als slechts een malle waen.
Met klappen soete jeugt en is niet uyt te rechten,
Noch in het soet gevry noch in het wreede vechten,
Maer die met hueschen mont sijn dingen heelen kan
Die mach een vryer zijn, en oock een oorlogs-man.

'Tis quaet haſen met trommels vangen. | *Alle vogels ſchouwen d'openbare netten.*

Il faut prendre la poule sans crier.

Een huys-man (met een hoen in de hant, dat hy de kele toenijpt) spreeckt.

SIet vrienden wat ick doe, ick heb een hoen gegrepen,
Maer 'khebbet metter daet de kele toe-genepen,

Wt

Wt vreeſe dat het dier miſſchien de ganſche locht,
En oock het naeſte dorp met ſchreeuwē vollen mocht.
Ick weet ſoo buer-man Fop het beesjen hoorde krijten,
Ick weetet voor gewis het ſou hem dapper ſpijten,
Het ſou hem pijne doen tot binnen in de ziel,
Dat ick, een ſlecht geſel, ſoo vetten keucken hiel.
'Tis ſeker, ſoo de raef kon in der ſtilheyt eten
Sy kreegh een vollen buyck, en niemant ſou het weten,
Maer mits hy by den roof ſoo luyde ſit en kraſt
Soo krijgt hy menighmael een ongenooden gaſt.
Geſellen, ſoo het luck komt over u geſegen,
Indien ghy my gelooft het dient te zijn geſwegen,
Het dient met ſtillen mont in haeſten op-gevat;
Die muyſt en niet en mauwt, dat is de beſte kat.

Hoort ſwijgt, en ſiet,
Muyſt maer en mauwt niet.

Nutten ſonder kraſſen,
Kluyven ſonder baſſen.

WIl yemant nae de kunſt een vogel-neſtjen rooven
Die moet in dit bedrijf het oude woort gelooven,
Een woort, een deftigh woort, een regel van beleyt
Die yemant t'uwer leer voor deſen heeft geſeyt:
Siet graeu en neerſtigh toe, gaet ſtil en maeckt te ſwijgen,
Ghy ſult gewis het jongh, ghy ſult de moeder krijgen.
Gelooftet, domme jeught, daer is geen beter vondt,
Als ſneegh en vlijtigh zijn, en al met ſtillen mont.

Die kan hooren en ſwijgen
Groote ſaken kan hy krijgen.

Die veel kalt,
Veel ontvalt.

Hoort, ſiet, ſwijgt en verdraegt,
Soo weet niemant watje jaegt.

Gaetter yet naer uwen wil,
Veegt u mont, en hout u ſtil.

Treckt alst nopt Visscher.

De gene die by den visscher staet, spreeckt.

WEl, maet, hoe sit ghy dus en gaept,
My dunckt voor seker dat ghy slaept,
Want siet! de visch bijt aen het aes,
En ghy sit als een rechte dwaes,
Ghy sit gelijck een quack en siet,
En dat u raeckt en doet ghy niet.
Ick bid, en gaept niet hier of daer,
Maer neemt in tijdts u saken waer;
Een goede kans is glibber-glat,
Sy dient in haesten op-gevat,
En 'tis voorwaer geen handigh man,
Die sijn geluck niet grijpen kan;

Want

Want dien het voordeel eens ontglijt,
Die iſſet al ſijn leven quijt,
En ſchoon hy naemaels anders wou,
Hy vindt niet anders als berou;
Al wie dan niet in tijts en viſt
Is waert dat hy de ſode miſt.
Ghy daerom, vrient, let op u ſtuck,
En paſt wel op het vluchtigh Luck
Terwijl het voor u deure klopt,
„ Treckt, viſſcher, treckt terwijl het nopt.

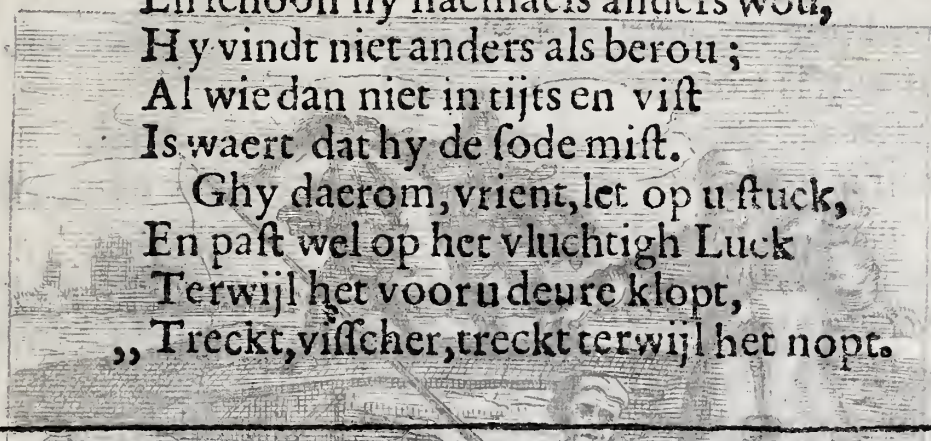

'Tis kunſt in tijts jae ſeggen.
Treckt alſt nopt, Viſſcher.
Grijpt alſt tijt is.

Men moet ſijn tobben uyt ſetten terwijl het regent.

Men moet gapen alſſer pap geboden wert.

Men moet grijpen alſt tijt is.

Men moet mennen terwijl de heul leyt.

Men moet ſeylen t'wijl de wint dient.

Haddekens kinders waren noyt rijck.

'Tgheluck
Is vlugh,
Die het vat
Die het hadt,
Die het quijt
Die het miſt.

Het geluck en ſtaet niet ſtil voor yemants deur.

Graept alſmen u den lepel biet
Want naemaels vrient en krijghje niet.

Die tijt heeft, en tijt laet glijen,
En kan ſijn leven niet bedijen.

Die altijt vroeg genoegh komt, komt veeltijts te laet.

Die verſlaept ſijn ochtent-werck, beſcheten is ſijn dagh werck.

Lant koopen, en goet houwelijck doen, en verſchijnt alle dagh niet.

Fronte capillata eſt.

SIet! wat een ſelſaem wijf my heden is verſchenen,
Siet! hoe dit eygen wijf is in der haeſt verdwenen,
Dit wijf is voren ruygh, van achter iſſe kael,
En ſiet ick benſe quijt terwijl ick ſtae en drael.
Dit wijf is voren ruygh, en biedt daer groote ſchatten,
Maer aen het achterlijf daer iſſe niet te vatten;
Wel leert door mijn verdriet, ey, leert, ô rappe jeugt,
Leert grijpen met beſcheyt, terwijl ghy grijpen meugt.
De wel-gelegen tijt is eene van de ſaken,
Die naer een quade greep niet weder is te raken;
Dus wie uyt tragen aert verſuymt een goeden kans
Die wort in onſe tael genaemt een ſlappe gans.

DE Leſer ſal tot beter verſtant van deſe gelegentheyt, gelieven te gedencken dat de Oude het Gheluck, ofte goede Ghelegentheyt, hebben af-gebeelt in de ghedaente van een vrouwe, van voren veel hayrs en langhe tuyten hebbende, maer van achteren geheel kael en ſonder hayr weſende; daer mede te kennen ghevende den aert ende eygenſchap van goede ghelegentheyt, die alleen van voren, ende niet van achteren te vatten is, het welck op verſcheyde gevallen, en onder andere mede op de vluchtige gelegentheyt onſes levens, niet ſonder reden, kan gepaſt werden: want (ghelijck een godſaligh man wel geſeyt heeft) de tijt (die God almachtigh uyt den afgront ſijner eeuwigheyt heeft voort ghebracht) is het alderkoſtelickſte toe-val om het eeuwigh leven uyt te wercken, dat men oyt vondt; want aen den tijdt deſes tegenwoordigen levens hangt het eeuwighe; en als de tijdt eens voor yemant door den doot is af-geſneden, ſo en iſſer voor dien menſche geen tijt meer. Wat een groote ghenade iſſet dan van den Heere onſen God, dat hy ons noch telcken brengt van't een jaer in't ander, en verlengt ons ſo onſe dagen, ten eynde wy ſulcx waernemende, des te beter het eeuwigh leven ſouden uyt-wercken? en ſulcx te doen noemt de H. Geeſt de bequaemheyt des tijts uyt te koopen. *Col. 4. 5.*

Pro

Pro camelo ſarcina.

Na den kemel maecktet pack/ Anders baertet ongemack.

AL ſchijnt de Kemel ſonder geeſt,
Al is het maer een lompigh beeſt,
Noch heeft het grof gedierte wat
Dat oorboir is te zijn gevat.
Want alſmen op ſijn rugge leyt
De packen voor hem toe-bereyt,
Soo toont het beeſt ſijn kloeck verſtant,
Want ſiet het knielt daer in het ſant,
En blijft ſoo liggen op den gront,
Tot datmen ſeven hondert pont

Heeft op ſijn bultigh lijf getaſt,
Want dat is juyſt eens kemels laſt;
Doch meer en neemtet geenſins aen,
Maer gaet dan op ſijn beenen ſtaen:
Dat is in ſijne tael geſeyt,
My is genoegh op't lijf geleyt;
Dus ſoo ghy wenſt mijn goede reys,
Soo laedt my niet, als nae den eys.

Voorwaer ſoo dit wierd' nae gedaen,
Het ſouder dickmaels beter gaen;
Want veeltijts door te grooten laſt
En wort niet op den dienſt gepaſt.

Ey ſiet! wat heefter menigh man
Meer ampten als hy dragen kan,
Soo dat hy onder ſijnen ſtaet
Gebocht, gebult, gebogen gaet;
En efter wil hy grooter eer,
En roept noch al geduerigh, Meer.
Tot hem het pack ter neder druckt,
Of met gewelt ter aerden ruckt.

Ghy, zijdy wijs, beminde vrient,
Beproeft wat u voor ladingh dient,
Beproeft u ſchouders, eer ghy draegt,
En wickt, al voorens eer ghy waegt;
Want meer te willen alſmen kan
Daer komt of ſchaed' of ſchande van.

Dat u te ſwaer om heffen is, dat laet ligghen.

Nae den drager maeckt den ſack,
'Tpack nae 't peert en 't peert nae 'tpack.

Springt

Springt niet verder als u ſtock lang is.

VRient die hier ſtaet aen deſe ſloot,
My dunckt ſy is u wat te groot;
Al eer ghy dan u ſprongh begint,
Soo maeckt dat ghy u wel verſint,
Soo maeckt dat ghy de gronden weet,
Soo maeckt dat ghy het water meet:
Maer let voor al, ô goede man,
Hoe ver u polſe reycken kan;
Want veel te pogen ſonder raet,
En ver te ſpringen ſonder maet,
En ſaken aengaen boven macht,
Dat brengter menigh in den gracht.

Wie geen eyeren en heeft, die broe den neſt.

Reck na deck.

Teer na neer.

Maet houdt ſtaet.

Niemant ſpringe vorder als ſijn pols vermach.

Elck roeye met de riemen die hy heeft.

Haelt u zeyl niet te hoogh.

Kent ſtaet, en houdt maet.

Laet den geck niet te veel uyt.

Kleyne vogelkens kleyne neſjens.

Springt niet verder als u ſtock langh is.

Talt geen root yſer aen/ of ſpouter op.

LEſt daer ick over ſtrate gingh,
En lette vaſt op alle dingh,
Sagh ick aldaer een jonge ſtaen
Die greep in haeſt een yſer aen,

Een yſer dat hy voor hem ſagh,
Gelijck het by de ſmiſſe lagh:
De ſmit ſijn vader ſtonter by,
En trock den jongen aen de zy,
En ſeyde, met een hardt verwijt,
Wel, botte lecker, als ghy zijt,
Zijt ghy een ſone van een ſmit?
Zijt ghy mijn kint, en doeje dit?
Grijpt ghy uyt enckel onverſtant,
Taſt ghy nae 'tyſer metter hant
Eer datje proeft en zijt gewis
Oft heet, oft kout, of hoe het is?

Voorwaer dit is recht plompaerts werck,
Ghy, neemt een beter oogh-gemerck;
Want in een winckel van een ſmit
Daer weet een yder menſche dit,
Dat noyt een yſer dient geraeckt
Als van te voren nat gemaeckt,
En geeft het dan een ſnar gedruys,
Soo houdt voor al u vingers t'huys.

Dit was nae mijn begrijp een dingh
Dat vorder als de ſmiſſe gingh;
Ick hebbet daerom hier geſet,
Dus dien het ſmaeckt, die draeghet met.

In een ſmiſſe wat te raken,
By Aptekers wat te ſmaken,
In een ſpokers boeck te leſen,
Kan niet als met hinder weſen.

Steeckt u in geen gat of ſieter deur.

'Tis

'Tis quaet ſlijpen ſonder water.

De Leſer ſal ghelieven (in plaetſe van een plate, die hier na-gelaten is) by inbeeldinge ſich voor te ſtellen, een ſlijper met een droogen ſlijpſteen, klagende in voegen als hier is volgende.

HOort vrienden, die my heden ſiet,
Hoort toch den gront van mijn verdriet,
Hoort, mach ick bidden, mijn geklach,
Dat ick moet brengen aen den dagh:
Ick ben een jonck, en kloeck geſel,
Ick kan mijn ambacht wonder wel,
Ick hebbe vry geen ſlecht verſtant,
Ick ben oock veerdigh vander hant,
Ick weet hoe ſtael, al iſſet fijn,
Moet nae de kunſt geſlepen zijn:
Maer ſiet, ô lieve mackers, ſiet,
Ach! water dat en heb ick niet,
Ach! water, dat is krachtigh nat,
Daer baet geen ſlijpen ſonder dat,
Daer baet geen kunſt, of rappe voet
Daer niet te hebben hinder doet.
Siet hoe het by de menſchen ſtaet,
En hoe het in de weerelt gaet!
Al iſſer yemant kloeck en wijs,
Waer krijght een ſchamel ruyter prijs?
Want heeft by maer een droogen ſteen,
Eylaes! ſoo ſtaet hy daer alleen,
Hy ſtaet, eylacen, ſlecht en ſiet,
Want ſonder water ſlijptmen niet.

Of ſchoon de byen konſtigh zijn,
Gaet neemt hun eens den roſmarijn,
Gaet neemt hun bloemen ende kruyt,
Siet al haer kunſten hebben uyt,
Dat nut, dat net, dat aerdigh beeſt
Dat miſt terſtont ſijn kloecken geeſt.

Met vis wort vis gelockt, met vinckē vangtmen vincken;
Een penninck in de beurs en hoortmen nimmer klinckē;
Een boom waſt alderbeſt daer meer geboomte ſtaet;
Het gelt is even ſoo, het wil een mede-maet.

'Tis quaet kemmen daer geen hayr en is.

Met ydele handen is het quaet havicken locken.

'Tis quaet bry maken van water alleen.

Die winnen wil, moet byſetten.

'Tis quaet koecken backen ſonder vyer of vet.

Een goet vyer maeckt een ſnellen koeck.

Niet te veel eyers onder eene hen.

Een Huys-man ſpreeckt.

ICk hebbe ſchier een ſtaegh gekijf
Met onſe Trijn, dat grilligh wijf;
Die ſeyt my, dat ſy heeft een hen
Soo goet als ick ter werelt ken:
Een hen, die vaſt en ſeker broedt,
En wonder wel haer jongens voedt,
En daerom wil ons ſtuere Trijn
(En 't kan of 't mach niet anders zijn)

Dat

Dat ick mijn eyers allegaer
Te broen ſal leggen onder haer;
Maer ick en kan het niet verſtaen,
En kanter daerom tegen aen,
Ick ſegh (en dat op goeden gront)
Te veel is altijt ongeſont:
Sal ick ons eyers allegaer,
De hope van het lange jaer,
Sa lick ons ſchat, ons ganſche kraem
In eenen klomp en al-te-ſaem
Betrouwen aen een eenigh hoen?
Neen, dat en meyn' ick niet te doen.
Kan niet een weſel, of een kat,
Een bontſinck, of een ſnoode rat,
De broet-hen brengen in den noot,
De broet-hen brengen in den doot?
Kan niet een hont, of gortigh ſwijn
De doot van al ons voordeel zijn,
Kan niet een ander ongeluck
Ons brengen in den hoogſten druck?
Bedaert u dan, mijn lieve Trijn,
Want dit en mach voorwaer niet zijn;
Een eenigh neſt is haeſt geſtoort,
Een eenigh beeſt is haeſt vermoort:
En daerom dient ons goet verſpreyt,
En hier en elders wat geleyt.
Een muys die maer een hol en heeft
Tis wonder ſooſe lange leeft.

Maer 'twijl de Landts-man, en ſijn wijf,
Hier over raken in gekijf,
Vraegt yemant wat dit is geſeyt?
Siet, dus ſoo wortet uytgeleyt.

Ghy koopman waegt niet allegaer
Op eenen bodem uwe waer:
En ghy rentier ſiet dat u gelt
Niet al aen eenen zy getelt:
En ghy die zijt in landen rijck,
Betroutſe niet op eenen dijck;
Maer boven al, ghy machtigh Vorſt,
Hoe ſeer dat ghy nae 'theerſchen dorſt,
En hangt niet licht, hoe dattet gaet,
Aen eenen velt-ſlagh uwen ſtaet:
Des werelts ſaken al-te-mael
Die ſweven in te loſſen ſchael,
Om ſoo te wagen 'teener tijt
Al wat ghy hebt, en wat ghy zijt.
Ick ſegge daerom tot beſluyt,
Ick roepet met den landts-man uyt:
Veel kabels zijn de ſchippers beſt,
Dus niet te veel in eenen neſt.

La vache ne ſcait que luy vaut ſa queue, juſques qu'elle l'a perdue.

WAt maeckt de koeye metten ſteert?
S'en is haer niet een boone weert,
My dunckt dat die haer niet en paſt,
Sy dient het beeſt maer tot een laſt.
Het is wel ſoo, dat yder lit
Heeft ſijn gebruyck en eygen wit:
Het oor dat hoort, de tant die knaegt,
Het ooge ſiet, de ſchenckel draegt,
De voet is noodigh tot den trap;
Maer waer toe deſe wipper-wap?

Dit

Dit heb ick dickmaels over-leyt,
En dickmael over-luydt geſeyt.
Doch leſtmael quam ick op het lant,
Daer ick veel ſchoone koeyen vant.
Doch eene was haer ſteert gekort,
Die ſtont met vliegen over-ſtort;
En ſchoon ſy dreygde mettet hooft,
Haer dreygen wert niet eens gelooft:
Het ſlim geſpuys ſat even ſtijf,
En beet haer vinnigh in het lijf.
Ick ſagh hier by een ander ſtaen,
Die waſſer vry wat beter aen,
Dewijl ſy had een wacker dingh
Dat haer van achter neder hingh,
Daer mede ſloegh ſy hier en daer,
Al waerſe vliegen wert gewaer;
Soo datter niet een kleyne mugh,
Haer mochte dueren op den rugh,
Dit ſiende, ſprack ick in den geeſt,
Als in de plaetſe van het beeſt:
„ Siet! niemant kent ſijn eygen goet,
„ Tot hy het eens ontberen moet.

De koe en weet niet waer toe haer de ſteert dient, voor datſe die quijt is.

Un bon charton tourne en petit lieu.

De Leſer beelde ſich hier in eenen voer-man op een ſmallen wegh, ſijn koets kort en kunſtelicken omwendende.

ALis de bane ſmal, al zijn de ſchaerſche wegen
Gedrongen tegens een, en bijſter ongelegen,
Noch weet in dit geval een handigh voer-man raet,
En maeckt dat even daer ſijn wagen omme-gaet.
Een ander, onbewuſt om nae de kunſt te rijden,
Die ſoude voor gewis hier ſchade moeten lijden,
Of ſtont in dit geval verwonnen van den noot;
Of ſtorte met de koets te midden in den ſloot.

EEn die met ſtillen geeſt ſich oeffent in de zeden,
En heeft ſijn hert gewent te buygen nae de reden,
Die vint in ſijn bedrijf dat hem vernoegen mach:
Al is hy kleyn gehuyſt, en ſonder groot beſlagh;
Hy weet des niet-te-min ſijn dingen uyt te voeren,
En kan noch evenwel de ganſche leden roeren.
„ Het is nae mijn begrijp, het is een ruſtigh man
„ Die op een engen hoeck ſijn wagen draeyen kan,

Quan-

Quando l'ucello è fuggito, poco rileva il ſerrar la gabbia.

De af beeldinge hier van, ſoude mogen weſen een vader die ſijn kint aenſpreeckt, daer het ſelve een vogel koye poogt te ſluyten, daer de vogel is uyt ghevlogben, ter oorſake van het ſelve verlies bitterlicken weenende.

De vader ſpreeckt.

WEl hoe, mijn weerde ſoon, waerom aldus gekreten ?
Of is de vogel wech die hier heeft in geſeten ?
Iae dat is't, naer ick merck, dat iſſet dat u ſchort,
En daerom datje klaegt, en droeve tranen ſtort:
Maer, kint, dat is gedaen, de vinck is wech gevlogen,
De vinck is in het wout, of in de lucht getogen;
Wat voordeel kan het zijn dat ghy de koye ſluyt ?
De vogel lieve maet, de vogel iſſer uyt.
Wat dient de ſtal bewaert, of aen den knecht bevolen,
Wanneer het beſte peert te voren is geſtolen ?
Wat dient de water-put met aerde toegeſpreyt
Wanneer het vetſte kalff daer in verdroncken leyt ?
Het is van ouden tijt een wijſe van de gecken,
Eerſt, naer een harden ſlagh, het hooft te willen decken;
De wijsheyt moet in tijdts, en van te vooren ſien,
Hoe alle ſaken ſtaen, en watter kan gheſchien.
Ghy dan noch weeſt getrooſt, en ſtilt u bitter klagen;
Wat niet te rechten is dat moetmen willigh dragen;
Let beter naderhant, let beter op u ſtuck;
„ Men wort by wijlen kloeck alleen door ongeluck.

Schrap-

Schrappen en gelt niet, als de pot uyt is.

'Tis te laet, ſey de exter, en had den bout al in't lijf.

Een ghewor pen ſteen,
Een gheſchoten pijl,
En een gheſproken woordt en zijn niet te herroepen.

WAnneer de pijl is in de lucht,
De ſnelle vogel op de vlucht,
De ſteen geſlingert uytter hant,
De ſtemme buyten uwen tant;
Soo is de ſlagh alree gegaen,
En daer en is geen houwen aen.

Dus eer de pijl is in de lucht,
De ſnelle vogel op de vlucht,
De ſteen geſlingert uytterhant,
De woorden buyten uwen tant,
Soo weegt ten naeuſten, deftigh man,
Wat datter af gebeuren kan;
Want als het onheyl is geſchiet,
Soo gelt ontijdigh klagen niet,

Heeft yemant met ſpreken ſich vergiſt,
Ten wort met geen ſponſy uytgewiſt,

Syrach. 21. 27.

De wijſe wegen hare woorden met een gout-ghewichte.

Als mozſige lieden kuys wozden / ſo ſchue-renſe de panne van achteren.

BEſiet eens deſe twee, die in voorleden jaren
Ganſch vuyl in haer bedrijf, en rechte ſlonſen waren,
Die zijn nu wonder net, en uytter-maten kuys,
Sy boenen even ſelfs de gronden van het huys:
De pannen aen den heert, die niemant van de bueren
Oyt anders is gewoon als binnen in te ſchueren,
Die kuyſt dit aerdigh volck oock aen den uytter-kant,
Al hangt die meeſten tijt te midden in den brant.
Dus gatet in't gemeen, wanneer onwijſe lieden
Met al te dommen ernſt haer oude rancken vlieden!

Want mits ſy bijſter hardt, en ſonder reden gaen,
Soo komt de tegen-feyl niet ſelden op de baen.
Wort niet een quiſte-goet, wanneer hy wil bedaren,
Wel dickwils al te ſeer genegen om te ſparen?
Spilt niet eē gierigh menſch (als hy na miltheyt tracht)
Wel dickmaels ſonder maet, en boven ſijne macht?
'Tis beyde ſonder gront, en tegen goede zeden,
'Tis beyde ſonder ſlot, en buyten alle reden.
„ Wel vrienden, weeſt beſet, en houdt de rechte maet;
„ Ten is geen ware deugt die uyt den regel gaet.

Noch y! noch ſy.

Ick mach wel boonen, maer niet met backen vol.

Men moet met handen, en niet met manden ſaeyen.

Maet houdt ſtaet.

Guardati d'aceto de vin dolce.

WAnneer daer yemant maeckt azijn,
En neemter toe den ſoetſten wijn,
Die krijgter van het ſuerſte vocht
Dat oyt op tonge bijten mocht:
Want als het ſoet ſijn aert verlaet,
Niet dat ſijn ſuerte boven gaet.
Onthoudt dit woort, geminde vrient,
Vermits het alle vrienden dient.
Als vrienden uyt een mis-verſtant
Eens worden tegen een gekant:
Als broeders, om, men weet niet wat,
Door wrevel worden op-gevat:
Of als de vader en het kint
Sich tegen een ontſteken vint:
Of dat twee lieve metter tijt
Vervallen tot een wrangen ſpijt;

Soo

Soo vindtmen dat haer fellen haet
Ganſch boven alle peylen gaet:
Want als ſich vrientſchap omme-went,
Soo iſſer onluſt ſonder ent.

Ghy daerom al die vrienden zijt,
En geeft de gramſchap geenen tijt;
Maer iſſer yet dat qualick ſtaet,
Soo heeltet weder metter daet:
En of ghy ſchoon een reysjen kijft,
Soo maeckt noch dat ghy vrienden blijft.

Van de ſoetſte wijn
De felſte azijn.

Broeders ghekijf
Komt om ziel en lijf.

Mai non divento fiume grande, che non n'entraße aqua turbida.

NOyt beeck en is in haeſt gegroeyt,
Soo datſe krachtigh henen vloyt,
Of dat haer ſtroom de landen deylt,
En dat op haer een kage zeylt,
Of wis ſy heeft van onklaer nat
Al vry wat veel in haer gevat.

Als yemant wort in haeſten rijck,
Oock verre boven ſijns gelijck,
En datmen niet ter deegh en ſiet
Waer uyt ſijn aenwas is geſchiet,
Dat hieltmen eertijts voor een dingh
Dat niet, gelijck het ſou, en gingh;
Men hieldt, dat ſnel en haeſtigh goet
Al vry wat onklaer weſen moet:

En ſchoon het ſlaet by wijlen mis,
Men vintet daer het ſeker is.
Wat dient hier langer op geſtaen?
Hy, dien het raeckt, die trecket aen.

Syrach 28. 20.

Wie hem ſnelt rijck te worden, en ſal niet ontſchuldigh blijven.

Het Nederlants ſpreeckwoort ſegt daerom wel.

Lanckſamen rijckdom is ſalig.

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam.

Een ſlodder-kleet dat niet en paſt/
En is niet anders als een laſt.

De

De man die het wijde flodder-kleet aen heeft, ſpreeckt.

DIt kleet is al te langh, en al te ruym geſneden,
'Thangt my ('kẽ weet niet hoe) en floddert aẽ de ledẽ,
Het is een laſtigh pack, ſchoon dat ick maer en ſtae,
En 'tdoet my ſtaegh belet al waer ick henen gae:
Ick ben gelijck verdoolt in deſe groote vouwen,
Ick ben geheel verſtelt met deſe ruyme mouwen,
Mijn hoet deckt my het oogh, dewijl hy neder glijt,
En dat gebeurt alleen vermits hy is te wijt:
De kouſſen, die ghy ſiet, zijn laſten aen de beenen,
En in dees groote ſchoen daer vallen kleyne ſteenen,
En ick en weet niet wat dus ben ick ganſch verſtelt,
En blijve dicmael ſtaen te midden op het velt.
Ick ben een reyſend' man, en hebbe veel te dwalen,
Nu op een hoogen bergh, en dan in laege dalen,
Nu op een driftigh ſant, dan op een gladde baen,
My dient geen flodder-kleet om wel te mogen gaen.
Voorwaer een minder rock die ſou my beter paſſen,
Die ſtaet my aen het lijf, als uyt het lijf gewaſſen.
Ick prijſe boven al een knap, een matigh kleet;
Al wat daer boven gaet, en is maer enckel leet.
Wat mogen even-ſtaegh, wat mogen alle menſchen
Gelt, have, renten, landt, als ſonder eynde wenſchen?
Men ſegge watmen wil, die ruymen noodruft heeft
Die is't die alderbeſt, en onbekommert leeft.
Een rock niet al te ruym, niet aen het lijf geſpannen,
Dat is het beſte kleet voor vrouwen ende mannen;
Want al wat nae den eyſch niet aen de leden paſt,
En is maer ongemack, en niet als enckel laſt.

Die katz had die fiſch lieb, aber ſie vvil nit im vvaßer.

De leſer beelde ſich in, een kat, ontrent een tobbe met water ſittende, daer viſch in legt, de kat daer op loerende, en haren poot uyt-ſteeckende, maer niet in't water dervende taſten.

KOmt ſiet doch hier een reys ons katte ſitten pronckē!
Komt let op haer gebaer, hoe datſe weet te loncken!
Sy ſiet den verſchen vis, ſy ſiet het open vat;
Maer, des al-niet-te-min, ſy vreeſt het killigh nat:
Sy vreeſt, gewis ſy vreeſt haer pooten nat te maken,
En daerom wil het dier het water niet genaken:
Sy dreygt wel met dē klaeu, maer taſt niet in den gront,
En dus en krijgtſe niet als honger in den mont.
Men vint, meeſt over-al, een deel verkleunde menſchen,
Die in haer ſtil gepeys wel groote dingen wenſchen;
Maer dat en is maer wint: want die hem moeyt' ontſiet
Sit wel met angſt en wacht, maer vordert anders niet.
„ Wie roſen plucken wil, en mach geen prickels mijden:
„ Wie honich-graet begeert, die moet de byen lijden.
„ Voor hē die vruchtē ſoeckt, is't wenſchē niet genoeg,
„ De hant moet uyt de mou de hant moet aendē ploeg.

Een leuye kat
Eet nimmer ſat,
Mits ſy het vat
Te bijſter mijt.
Ghy, ſoeckje wat,
Onthout vry dat
Men krijght geen ſchat
Ten zy met vlijt.

Met arbeyt krijgtmen vyer uyt den ſteen.

De ſpreeuwen willen wel kerſen eten, maer geen boomen planten.

Een

Een vuyle bruyt heeft veel parerens aen.

ALs yemant tot u komt met opgepronckte reden,
Als yemant moedigh is, en buygt de ganſche leden,
Als yemant met beleydt ſijn onſchult heeft gedaen;
Segt dan, Een vuyle bruyt heeft veel parerens aen.

Ghemaelde bloemen en riecken niet. | *Op een verbrande vlaye dient ſuycker gheſtroyt.*

Ein klein henn leget alle tag, da ein Strauſs im jahr nur eins.

De huys-man die de korf met hoender eyers inden arm heeft, ſpreeckt.

HOort doch wat ons gebeurt; de ſchijn heeft my gelogē,
En hope van gewin die heeft mijn wijf bedrogen:

Een koopman liet my ſien een ey van deſen ſtruys,
Dies kocht ic ſtrax het dier, en bracht het in mijn huys
Ick dacht, nae dien het beeſt is dus gewoon te leggen,
Soo ſtaet ons deſe koop voor al niet af te ſeggen:
Want ſiet! een hinnen-ey is maer gelijck een bal,
En 't blijckt hier dat de ſtruys wel anders leggen ſal;
Sijn ey is als een bol, dat acht ick groote ſaken,
Men kan van een alleen een ganſche ſtruyve maken:
Een boer, een raeuwe gaſt, al komt hy van de ploegh,
Geeft hem maer ſoo een ey, gewis hy heeft genoegh.
Dit ſtel d' ick voor gewis, maer ſiet in korte dagen
Doen vandt ick metter daet hoe dat ick was geſlagen;
Het beeſt at wonder veel, en bleef noch even graegh,
Dies ſeyd' ick menigmael, ſiet wat eẽ ſtruyſche maegh!
Van eyers geen gewagh; en ſchoon ick maeckte neſten
Van hoy, en enckel dons, 'ken vondter niet ten beſten:
Doch naer een langen tijdt, juyſt eens ontrent de Mey,
Doen ſocht ick in het neſt, en vondt een eenigh ey;
Dies was ick wonder bly, maer al op loſſe gronden,
Want noyt, nae deſen tijt, en iſſer meer gevonden:
Ons hinnen, onder dies, die leyden even-ſtaegh
Dat gaf my goet gewin, en dat meeſt alle daegh;
Dies keef ick op den ſtruys, en gingh den ſlocker ſeggen,
Van hier du groote vraet, die niet en weet te leggen,
V ſchijn is maer bedrogh, gelijck het heden blijckt;
„ Want groote winſt verleyt, en ſtage winſt verrijckt.

Licht gewin maeckt ſware beurſe.

Die geen penningh en acht, en wort geen guldens heer.

Met enckele veertjens pluckt-men de vinck kael.

Allenxſe ſlagen valt de boom.

Met veel ſlagen wort de Stock-viſch murwer.

Doet dickwils tot een kleynije wat,
Soo wortet wel een groote ſchat.

De

De dagelicſche penning weet wat.
Kleyn visje, ſoet visje.
Kleyn ghewin
Brenght rijckdom in,

Lanckſamen rijckdom is ſaligh.
Hooge boomen geven meer ſchaduwe als vruchten.

VEracht, ô vrient, noyt kleyn gewin;
Want dat brengt groote ſchatten in:
En niet en iſſer oyt ſoo vaſt,
Als dat gheſtaegh en lanckſaem waſt.

Beſiet een ongetemden ſtier
Die onlanghs was een vreedſaem dier,
Een dier dat noyt en ſtiet of vocht,
Maer daer een kint met ſpelen mocht,
Die wort in't leſt een grouſaem beeſt,
Dat oock van mannen is ghevreeſt.

De boom daer yemant onder ruſt,
Daer van hy pluckt ſijns herten luſt,
Daer van hy ſchoone vruchten leeſt,
Dat is wel eer een rijs gheweeſt.

My dunckt hier is ghenoeg gheſeyt,
Soo ghy het ſtuck wel overleyt:
„ Doet tot een kleyntje dickmael wat,
„ Soo wortet noch een groote ſchat.
Maer kleyn verlies dat dickwils koomt,
Daer dient al mede voor gheſchroomt;
Want kleuter-ſchult van kleyn beſlagh,
Als die vermeerdert dagh aen dagh,
Wort metter tijt een groote laſt,
Schoon dat ghy daer niet op en paſt.

Let dan, al wie een huys beſorgt,
Dat ghy geen kleyne ſchult en borgt,

Want kleuter-ſchult van kleyn beſlagh,
Als die vermeerdert dagh aen dagh,
Wort metter tijt een groote laſt,
Schoon dat ghy daer niet op en paſt.
Let dan, al wie een huys beſorgt,
Dat ghy geen kleyne ſchult en borgt;
„ Want ſiet! een drop die holt een ſteen,
„ En dat ſlechts door den tijt alleen:
„ Het ſtaegh gebruyck verſlijt het ſtael:
„ By veertjens wort de vincke kael:
„ En 't muysje, dat geduerigh bijt,
„ Doorknaegt een kabel metter tijt.

Groote viſſchen ſcheuren t'net.

De viſſcher ſpreeckt.

HAdt ick voor kleyne viſch mijn netten willen hangen
Of in een ſtille gracht maer palingh willen vangen,
Soo had ick nu de food', of ſoo het anders gingh,
Mijn net bleef immers gaef, ſchoon dat ic niet en ving.
Maer ſiet ick ſchoot het wandt ontrent de groote viſſen,
Nu moet ick bey gelijck, en vangh, en hope miſſen;
Want oock mijn beſte net is over al geſcheurt:
Kijckt, vriendē, kijct eē reys, wat ſtoute viſſchers beurt!
Onthoudt my deſe les, die groote dingen jagen
En vangen dickmael niet als onverwachte ſlagen:
Dus ghy die viſſchen wilt, en blijven buyten pijn,
Viſt, lieve vrienden, viſt nae dat u netten zijn.

Groot ſchip, grof water.

Men moet ſo groote brocken niet inſwelgen dat mer aen wurgt.

Groote ratten bijten door de val.

Groote viſſchen ſpringhen uyt den ketel.

Byen en horſels die breken het ſpinneweb.

Canta la rana
Y no tiene pelo ni lana.

AL is de puyt een ſchamel dier,
Al iſſe naeckt gelijckt een pier,
Al heeftſe ſchoon geen wol of haer,
Sy maeckt noch efter bly gebaer;
Want op het landt is't datſe ſpringt,
En in het water datſe ſingt:
En daerom houdtmen voor gewis
Dat ſy ſtaegh bly en luſtigh is.

Meynt yemant dat een vrolick hert
Wt rijckdom maer geſogen wert?

En

En dat een bly, een fris gelaet,
Alleen maer hangt aen grooten ſtaet?
Neen, neen, geſellen, dencktet niet,
Het gelt heeft mede ſijn verdriet:
En die met weynigh is vernoegt,
En ſijnen luſt nae reden voegt,
Is dickwils blijder van gemoet
Als graef, of prins, of koningh doet.
Dies ſtel ick dit hier voor beſluyt,
(Want ſiet! de reden wijſtet uyt)
„ Het groot beſlagh is maer een pack,
„ En kleyne ſtaet is groot gemack.

Een bly ghemoet,
En machtigh goet,
Is wonder ſoet.

Geen rijcker man in alle ſteden
Als die met 'tzijne is te vreden.

Wie tegen wint ſpout/maeckt ſijn baert vuyl.

AL wie dat oyt beſtaet om tegen wint te ſpouwen,
Die vint het vuyle quijl ontrent ſijn eygen mouwen,
Of op ſijn aenſicht ſelfs, of in ſijn netten baert.
„ Dus, vrienden, wie ghy zijt, en doet niet tegen aert.

Van eē heete pottagie en ſnoept geen kat.

Op een ſiedende pot en ſit noyt vliegh.

Quien

Quien echa agua en la garraſa de golpe mas detrama que ella coge.

De Leſer beelde ſich in een man, die een fleſſche met een engen hals, willende vol gieten, meeſt al het water ter aerden ſtort, vermits hy te veel teffens giet.

De man die het water giet, ſpreeckt.

WAt mach ick doch beſtaē, wat ging ick hier bedrijvē!
Ick moet in dit geval mijn eygen daet bekijven,
Wāt dat mijn vyant lacht, mijn vriēt en vrouwe ſchreyt
Dat wijt ick anders niet als ſlechts mijn quaet beleyt;
Ick meynde met een ſwalp mijn fleſſche vol te gieten,
Maer ſiet daer al het nat ter aerden neder ſchieten:
Daer is nu mijn geluck, mijn ſchoone kans gegaen,
En ſiet, mijn holle kruyck die blijf hier ledigh ſtaen.
Ach hadt ick met beſcheyt mijn voordeel konnen achten,
En met een ſtillen geeſt een weynigh konnen wachten!
Ach hadt ick dit beleyt door raedt en met gedult,
Daer is geen twijffel aen, mijn fles die waer gevult.
Maer ſiet! ick was te graegh, en al te ſeer genegen
In haeſt, en ſonder maet, mijn gieren aert te plegen:
Het was, nae mijn verſtant, het was te grooten pijn
Te ſitten aen de beeck, en lanckſaem vol te zijn.
Hier ſtae ick nu en kijck, beſpot van alle menſchen,
Al wat ick over heb, is ſlechts alleen het wenſchen.
Siet dus ſoo vaert het volck, dat met een ſnellen ſpoet
Nae groote ſtaten tracht, of grabbelt om het goet:
Haer oogh dat loert alleen om veel te mogen grijpen,
En even dat belet de vingers toe te nijpen;

Daer

Daer leyt het ganſche kraem dan veel-tijts over-hoop,
De vrienden in den laſt, de meeſter op de loop.
Nu hoort een deftigh woort, en wiltet mede dragen,
Het kan u dienſtigh zijn u ganſche leven dagen:
„ Eer, die met trappen klimt, en goet, dat lanckſaē waſt,
„ Dat baert de meeſte vreugt, en lijdt de minſte laſt.

Een ſwaen ballen haer veren ſo beſich/ als een muſch.

ICk ſagh onlangs een ſwanen-neſt
Te midden in een gracht geveſt,
Op ſeker eylant datter ſtont,
Te midden in het nat gegront:
En ſiet, ick wert oock even daer
Het neſtjen van een muſch gewaer,
Een muſch gelijck men in het riet
Des ſomers haer generen ſiet.
Ick bleef op dit geſichte ſtaen,
En ſagh haer beyder maeckſel aen:
Het eene nam ick metter hant,
Gelijck ick dat vol jongen vant;
Het ander ſtont ick aen en ſagh,
Gelijck het voor mijn oogen lagh,
Terwijl ons voer-man met de ſwaen,
Had als een oorlogh aen gegaen,
En met ſijn pols haer tegen hiel
Dat ſy ons niet en over-viel,
Maer ſekerlick het kleynſte neſt,
Dat was (mijns oordeels) alderbeſt:
Want ſchoon de ſwaen haer kinder-bet
Met groote tacken hadt beſet,

Hadt

Hadt opgemetſelt ſonder ſteen,
Met riet gevlochten onder een,
Hadt wonder dicht en vaſt geſtelt
Met loff en ruychte van het velt;
Noch had de muſch geen ſlechter voet
Om wel te queecken haer gebroet:
Want ſiet! haer neſt was ſacht en bol,
Van moſch, van hoy, van pluymen vol;
In't korte, nae haer kleyn beſlach,
Soo net en konſtigh als het mach:
Soo dat voor al de groote ſwaen
Geen beter voor-raedt hadt gedaen.

Als ick dit wel hadt over-leyt,
Doen heb ick open uyt geſeyt:
Nu vind' ick met de ware daet
Hoe dattet in de werelt gaet;
Ick vinde dat de groote ſwaen,
(Hoe ſchoon met veeren aengedaen,)
Haer dons ſoo wel van nooden heeft
Als 'tkleynſte musje datter leeft:
En daerom ſegh ick voor beſluyt,
„ Groot is het hoff, veel gaeter uyt.

INdiender yemant het onderſcheyt tuſſchen eenē grooten ende kleynen ſtaet recht wil verſtaen, die beelde ſich in dat hy voor hem ſiet een ſwaen, een ſtruys, ofte eenen anderen grooten vogel, ganſch kael en ſonder veeren: ende wederom aen de andere zijde een muſch, een vinck, ofte onder kleyn vogelken, mede geheel naeckt ende ontpluymt weſende, ende ſtelle ſich dan noch voor dat de ſelve beyde ganſch beſich zijn yder om haer bloote lijven te mogen bedecken; ſoo doende ſal hy dadelicken gewaer werden datter in ſodanigen gevalle een vinc, ofte muſch vry beter aen is als een ſwaen ofte vogel ſtruys,

ver-

vermits ſo een kleyn dier, als een muſch ofte vinck is, met het minſte veerken ofte andere ruychte dat het hier ofte daer ontmoet en opraept, lichtelicken ſijne kleyne ledekens ſal konnen bedecken : maer een ſwaen waer ſal die konnen bekomen ſoodanigen menighte van pluymen, om dat groot lijf, ende dien hoogh-uytgeſtreckten hals mede te bekleeden? Paſt deſe gelijckeniſſe, Leſer, aen de eene zijde op een Prins, ofte yemant anders die groot is in de werelt: ende aen d'ander zijde op eenen gemeenen burger, beyde uyt hare gelegentheyt door eenigh ongeluck vervallen, ende tot kleynicheyt ofte armoede geraeckt; ghy ſult in der daet, als met handen taſten, 't geene wy hier vooren met woorden hebben geſeyt.

Groote heeren. Groote kleeren.	*Groote neerſen, groote broecken,*
Groot iſt hof, Veel moeter of.	*Groote koppen, groote doecken.*

Waer veel goet is/daer zijn veel die het eten. Eccleſ. 5. 11.

De Leſer beelde ſich in, een man, die in een groot hoff ofte princen palleys, op den ommeſlagh van het gheheel geſin ſtaet en let.

TOt heden toe en wiſt ick niet
Waer op de gulde ſpreucke ſiet,
Die ick leſt in den Bibel las,
Daer van een koninck ſchrijver was,
Te weten; Dat eens rijcken goet
Veel grage bijters lijden moet.
Maer heden was ick uytgegaen,
En bleef hier aen de deure ſtaen,

Daer

Daer ſagh ick eerſt den rechten vont
Daer op de ſpreucke was gegront:
Ick ſacher eters over-al,
Ick ſacher peerden op het ſtal,
Ick ſacher koetſen twee of dry,
Ick ſacher raeuwe gaſten by,
Ick ſacher honden in het kot,
Ick ſacher jagers om het ſlot,
Ick ſagh oock vliegers daer ontrent,
En grage vogels ſonder ent,
Ick ſacher jongens, vreemt gekleet,
Tot ſlimme rancken uytgereet,
Ick ſacher kocks in groot getal,
En knechts en meyſſens over-al,
Ick ſacher, ick en weet niet wat,
Dat al met grage tanden at;
Int korte, wonder groot beſlagh.
En 'twijl ick al den handel ſagh,
Doen ſeyd' ick met een ſtillen mondt,
Soo dattet niemant hooren kondt:

Wat heeft de rijcke van ſijn gelt
Daer op hy al de ſinnen ſtelt,
En achtet voor ſijn hoogſte luck?
Ick bidde, let eens op het ſtuck:
Hy heeft voor al geen ruymer maeg,
Hy wort oock noyt eens vroeger graeg
Als eenigh ander eerlijck man;
Soo dat hy niet meer eten kan
Als yemant die maer weynigh heeft,
En die maer van ſijn handen leeft.
Wat heeft hy dan van al ſijn goet
Als dat hy groote vraten voet?

En dat hy dickwils met verdriet
Veel rupſen op ſijn koolen ſiet.
Ick ſegge daerom voor het leſt:
„ Een kleyn geſin is alderbeſt;
„ Een groot beſlach, een laſtigh pack,
„ En kleyn bedrijf is groot gemack.

Groot huys, groot kruys.

Groot iſt hof, veel moeter of.

Kleyn ſchip, kleyn zeyl.

Kleyn huys, kleyne ſorgh.

Veel koeyen, veel moeyen.

Groot gheſin, groot bewin.

Hoe meerder viſch, hoe droever water.

Een kleynen heert al is hy kout,
Die hoeft alleē maer weynig hout.

Capra Syria.

DE geyte, vrienden, die ghy ſiet,
En die ſoo vollen elder biet,
Is niet ſoo nut ghelijck het ſchijnt,
Om dat haer voordeel licht verdwijnt;
Want mits het dier is wonder geyl
Soo ſtort het licht den mellick-teyl,
En gietet al-te-mael daer heen
Dat nu alreeds gewonnen ſcheen.
Wat iſſer menigh konſtigh man
Die gelt genoegh verdienen kan!
Maer doch wat baet hem ſijn gewin?
Hy ſlaeter weder quiſtigh in,
En ſchoon hy wint geduerigh veel,
Hy jaegtet door een ruyme keel,

Hy

Hy hangtet aen een dobbel-ſteen,
Hy maecktet alle man gemeen,
Hy ſtortet in een hoeren ſchoot:
Dies blijfter niet voor ſijnen noot;
Maer leeft hy tot den ouden dagh,
Soo is hy kael, gelijck hy plach,

Wel, ghy die zijt een geeſtigh quant,
En gelt verdient door u verſtant,
Quiſt niet, al is u winſte groot;
Maet ſpaert een penningh voor den noot.

En ſoo ghy let op u gemack,
„ Saeyt met een hant, niet met een ſack:
„ Want matigh voordeel wel geſpaert
„ Daer iſſet datmen wel af vaert.

Soo ghewonnen, ſoo verteert. — Soo't quam, ſoo't voer.

Wet groote Heeren iſt quaet kerſen eten/ ſy kieſen de grootſte/en ſchieten met de ſteenen.

WIl yemant boom-gewas met groote meeſters eten,
Die moet voor alle dingh een nutte leſſe weten;
Siet! al het beſte freuyt dat is voor hun alleen,
En, ſoo men kerſen eet, ſy ſchieten met de ſteen:
Sy ſchieten waer het valt, en waerſe konnen raecken,
Of in u ſchoonen baert, of op u bolle kaecken;
En 'tſtaet u al-te-mael te lijden met verdrag,
Van morren niet een woort, van pruylen geen gewag:

Ghy moet, beminde vrient, in deſe vreemde rancken,
Noch toonen bly gelaet, en even leeren dancken;
Dus ſchoon ghy ſchade lijdt, des noch al-niet-te-min
Ontfangt al wat ghy kunt, en achtet voor gewin.
Of ſoo u dat mishaegt, ſoo voegt u by de gaſten
Met wien het u betaemt vry moedigh toe te taſten:
Laet heeren voor den raedt, en vorſten aen het rijck,
En handelt, ſoo ghy kont, alleen met uws gelijck.

Heeren peeren rotten niet.

Heeren bidden is ghebieden.

Met groote heeren kleyne kennis.

Groote heeren ſalmen groeten
Selden moeten.

Met groote heeren korte morgen-ſpraeck.

Hooge boomen gevẽ meer ſchaduwe, als vruchten.

'Tis quaet met ſtercke worſtelen, want der ſtercken ſpel is der krancken doot.

Men moet de edelen haer wiltbraet, de boeren haer kermis, en de honden hare bruyloft laten.

Heeren huldt en is geen erf.

Die heeren dient krijght heeren loon.

Die den heere wil hoonen geve hem 'tzijne.

Winterſche nachten,
Vrouwen ghedachten,
En gunſte van heeren,
Sietmen haeſt verkeeren.

Iongh hovelingh,
Out ſchovelingh.

Korte reyen hoven wel.

Wijt beheert, na bevrient.

Schouten en bailjuwen,
Grijpen als wuwen.

Heeren en hoeren verſchelen maer een letter.

Kieſt u noyt te grooten ſtaet,
Noch te grooten mede-maet.

Watje ſegt, of watje malt,
Met u meerder noyt en malt.

Syrach. 13. 2.

Maeckt u gheſelſchap niet met den gewelddigen, wat doet de aerdepot by den metalen?

Par

Par le petit chien le lievre eſt trouvé,
Mais par le grand il eſt happé.

De Leſer beelde ſich in een jager, ſtaende ontrent een hert dat de groote honden ter aerden vellen, bijtende de bracken (die het ſelve hebben opgedaen) daer van.

De Iager ſpreeckt.

HEt wilt, dat ſich onthielt ontrent de dichte tacken,
Dat heb ick opgedaen met deſe kleyne bracken,
Die liepen vlijtigh heen, en keften over-hoop,
En dreven menigh hert te ſamen op den loop;
Maer doen wy op het vlack de ſnelle dieren ſagen,
En ſtonden al bereyt, en veerdigh om te jagen,
Soo quamen daer in haeſt de ſnelle winden aen,
En ſtracx was al de jacht, en oock de vangh gedaen.
Eylaes! mijn gaeuſte brack die werter af geſmeten,
Die werter af geruckt, die werter af gebeten,
En die het vluchtigh hert eerſt in den woude vont
En heeft geen ander loon als ſlechts een droogen mont.
Is't niet een ſelſaem werck! „ De kleyne lieden vinden,
„ Maer waer men vangen ſal, daer zijn de groote winden;
„ Wat baet toch, lieve vrient, het loopē van den brack?
„ Een ander heeft het wilt, en hy het ongemack.

Siet kint/dit heb ick langh gheweten/
Dat groote vissen de kleyne eten.

De Leser beelde sich in een visscher, uyt een grooten visch een kleynen visch treckende, ende sijn kint toonende; die spreeckt aldus:

KOmt hier en siet eens, weerde kint,
Wat vreemder saken datmen vint,
Komt leert hier dat u dienen kan,
Oock als ghy wort een dege man.
Ick hebbe lange tijdt gevist,
En dit en heeft my noyt gemist,
Wanneer ick yet gevangen hadt,
En dan ontrent den ouver sat,
En daer den vis in mooten sneet,
Gelijck men die gemeenlijck eet,
Of ick en vondt, wanneer ick sagh
Wat in haer groote roppen lagh,
Een spierinck of een kleynen ael,
Een reste van haer middagh-mael.
Soo dat ick nu voorseker weet
Dat groote vis sijn minder eet;
Dit vind' ick inde woeste zee,
Dit vind' ick op de stille ree,
Dit vind' ick in een binnen-sloot
Al isse dickmael niet te groot.
God gave datmen op het landt
Van dese streken niet en vandt,
Maer 'tisser (nae men ons vertelt)
Al op gelijcken voet gestelt;
Want al wat gaept nae groot gewin,
Dat slockt wel licht sijn minder in.

„ Het is van oudts een wisse saeck,
„ Dat noyt een slangh was tot een draeck,
„ Dan soo wanneer haer mede-maet
„ Eerst door haer ruyme kele gaet.

Syrach 13. 23.
Ghelijck de leeu het wilt verslint, soo verslinden de rijcke den armen.

Een rijck man sterft sijn kint/
Een arm man sijn koe.

KOmt vriendē, komt te saem, ic moet mijn lijdē klagē,
Mijn hert kan sijn verdriet niet sonder sprekē dragē;
„ Al wat de ziele druckt is minder als het plach,
„ Wanneerse by een vrient haer open geven mach.

Mijn buer-man is een kint, en my een koe gheſtorven;
Nu is hy ſonder trooſt, en ick gheheel bedorven:
Dus zijn wy bey ghelijck bedruckt tot in den geeſt,
Hy om ſijn eenigh kint, ick om mijn eenigh beeſt.
Siet wat een wonder dingh! en wat een ſeltſaem ſterven!
Ick konde wel een kint, en hy een koeye derven.
O doot, gaet anders om, dan iſt geen ongeval,
Ick heb een vollen heert, en hy een vollen ſtal;
Komt tot mijn buer-mans haeff, en tot mijn ſevẽ kinders,
Dat is u meerder roof, en voor ons weynigh hinders;
„ Men acht het over al alleen maer kleyne pijn,
„ Wanneer de wollef rooft daer groote kudden zijn.
Maer wat ick ſeggen kan, de doot en heeft geen ooren,
Sy wil geen wijſen raedt, ſy wil geen reden hooren,
Sy gaet een blinden gang: „ De doot, de bleecke doot,
„ Gaet meeſt den tijt te gaſt daer niemant haer en noot.
Wie ſal nu mijn verdriet, wie mijnen buer-man ſtillen?
Het gaet ons bey ghelijck juyſt ſoo wy niet en willen;
Want hy die machtigh is, verlieſt ſijn naeſte bloet,
En ick een arrem man, eylaes! mijn beſte goet.

Quiconque á bouche ne die á un autre qu'il ſouffle ſon pottage.

De Leſer heeft ſich hier in te beelden yemant die eens anders pap wil komen blaſen, maer van den ſelven wert verſtooten, met byvoeginge van 'tgene het bygevoegde vers ſeyt:

ICk weet, mijn pap is bijſter heet,
En 'tis my boven maten leet,

Om

Om dat mijn uytgeteerde maegh
Is hol en uytter-maten graegh,
Maer efter ben ick niet geſint
Gedient te zijn van uwen wint,
En ick en neme geen gedult
Dat ghy mijn rijs-pap koelen ſult;
Want quaemjer met de lippen by
Soo waert ghy meeſter van den bry.

Ick heb, God danck, een eygen mont,
En eygen adem is geſont,
Het geen' ghy voor hebt, weet ick niet,
Hoewel ghy my de lippen biet;
En daerom, vrient, en ghy, en elck,
Die blaeſt al beſt ſijn eygen melck,
„ Want die ſijn eygen papjen koelt
„ Hy iſſet die hem beſt gevoelt.

Hoort, kinders, hoort een dienſtigh woort,
En ſeght het vry u mackers voort:
„ Als yder een ſijn papjen blaeſt,
„ Als yder een ſijn beesjen aeſt,
„ Als yder een ſijn boodtſchap doet,
„ Als yder een ſijn liefjen groet,
„ Als yder ſtelt ſijn eygen maet,
„ Als yder maeckt ſijn eygen ſtaet,
„ Als yder ploegt ſijn eygen landt,
„ Als yder loſt ſijn eygen pandt,
„ Als yder bout ſijn eygen neſt,
„ Dan gaen de ſaken alderbeſt.
Dus wat ghy ſellefs blaſen kondt,
En roept daer toe geen vreemden mondt,
Want ſellefs is de rechte man
Die beſt u dingen redden kan,

En alſmen kraeut ſijn eygen vel,
Dan gaen de ſaken wonder wel.
„ Geen bod' en waſſer oyt ſoo goet
„ Ghelijck de meeſter ſellefs doet.

Het ooge van den heer dat maeckt de peerden vet,
Het ooge van de vrou dat maeckt de kamer net.

Geen beter hof-meeſter als de weert ſelfs.

Het beſte mis op den acker, is 'smeeſters oogh en voet.

Selfs is goet kruyt.

Selfs is de man.

Geen bode ſoo goet
Als de man ſelfs doet.

Wat ghy alleen kunt doen, roept daer geen ander toe.

Niet ſoo quaet, als quaden toe-verlaet.

Maeckt u bedde ſooje ſlapen wilt.

Die de koe aengaet die grijptſe by den ſteert.

De Leſer beelde ſich in een koeye in de ſloot gevallen, ende den eygenaer (te vergeefs om hulpe gheroepen hebbende) de ſelve by den ſteert grijpende om die uyt te helpen.

Den eygenaer van de koe ſpreeckt.

EY ſiet! mijn beſte koe is in het ſlick geſoncken,
En waerder niemant by, ſy laege nu verdroncken;
Dies roep ick over-luyt: Gebueren, leent de hant,
En ſet het arme beeſt eens weder op het lant.

Maer

Maer ſchoon ic ſtae en ſchreeu, och! niemant van de liedē
En toont hem recht geneygt om hant te willen bieden,
Sy ſtaen maer aen den kant, en ſien 'ken weet niet hoe,
Maer niemant van den hoop en taſter handigh toe;
Sy maken wel bohay het beeſt te willen raken,
Maer vreeſen aen het ſlick haer vuyl te ſullen maken.
Nu ſie ick hoeter gaet: Het is een oude leer
Dat niemant oyt en hinckt van yemant anders ſeer.
Wat baetet in den noot een ander toe te ſpreken?
Wie yet gedaen begeert, dient handen uyt te ſteken.
Ghy, laet dan noyt u werck op dees of gene ſtaen,
Of anders, lieve vrient, ſoo blijftet ongedaen.

Faites feſte au chien, il te gaſtera ton habit.

LAetſt ſtreeld' ick lobben onſen hont,
Ick boodt hem oock mijn eygen mont,
Ick gaf hem namen honigh-ſoet,
Ghelijckmen lieve beeſten doet:
Maer ſiet, voor al dit ſoet bedrijf,
Soo ſprongh de ſloef my op het lijf;
Dus ſie ick aen mijn beſte kleet
Niet anders als mijn herten-leet,
Het quijl uyt ſijnen open muyl
Dat maeckt mijn ſchoonen mantel vuyl,
Mijn ſchoe-lint, en dees moye ſtrick,
En is niet als een enckel ſlick:
Mijn vleyen maeckt den rekel ſtout,
Soo dat hy maet noch regel hout.

Hebt ghy een knecht, of eygen kint,
Of yemant anders wel beſint,

En liffe-laftſe niet te ſeer;
Haer vrientſchap is te wonder teer,
Sy dient ghedragen, niet ghetoont,
Of wel ghy wort met dreck gheloont.
Dus wilt ghy luſt, en geen verdriet,
Draegt liefde, maer en toontſe niet.

IN tegendeel van dat hier voren is gheſeyt, ſoo vermaendt het Hebreeus ſpreeck-woordt datmen eenen vrient van ſuycker niet en moet opeten: dat is gheſeyt, datmen den willigen niet te veel en moet vergen, datmen niemants beleeftheyt en moet misbruyckē, ende datmen een ghewilligh peert niet en moet overrijden.

VVillige roſſ ſol man nicht ubertreiben.

Een ſedigh man ſonder rijs, ſtock, of ſpoor, te peerde ſittende, ſpreeckt.

VRaegt yemant wat de reden zy,
Terwijl ick deſen hengſt bery,
Dat ick geen rijs of ſtock en draegh,
Oock met geen ſpoor het peert en jaegh;
Die wete dat het moedigh beeſt
Is van een onvermoeyden geeſt,
En dat het dier, uyt eyger aert,
Sijn rappe leden niet en ſpaert:
En waer toe dient het datmen ſlaet
Wanneer het peert ghewilligh gaet?
Men moet niet van een gunſtigh man
Al nemen datmen krijgen kan;
Dus weet dat oock u beſte vrient
Niet al te veel geverght en dient,

Want

Want die ſijn eſel over-laedt,
Die maeckt dat hy verlegen ſtaet.

In een ander mans oor is te ſnijden als in een vilten-hoet.

De Chirurgijn ſpreeckt tot de omſtanders.

WEl, maets, wat iſſer dat u let?
Wat iſſer dat u dus ontſet?
Iſt om den handel die ghy ſiet?
Ey lieve kinders, moeytje niet.
Ick ſnijd' hier in een anders oor,
En dan en geef ick geen gehoor
Noch aen gheklagh, noch aen ghekrijt,
Wat pijne dat oock yemant lijt:
En of hy dichte tranen ſchreyt,
En duyſent jammer-woorden ſeyt,
Al dat en gaet my geenſins in,
Ick paſſe ſlechts op mijn ghewin;
„ Want van eens anders leet of ſeer
„ En hinckt de meeſter nimmermeer.

Een anders ham, een eygen mes.

Een gehuert peert, eygen ſporen.

Gehuerde peerden maken korte mijlen.

De koe en lickt geen vreemt kalf.

Daer 'tvry ghelagh is, iſt goet gaſten nooden.

'Tis licht groot vyer maken van eens anders turf.

'Tis goet breede riemen ſnijden uyt een ander mans leer.

'Tis goet danſſen op een ander mans vloer.

'Tis goet feeſt houden op een anders ſael.

Nie-

Niemant hinckt van een anders seer.

Die de koe aengaet, die grijpt se by den steert.

Avontuert ghy u laken, ic avontuere mijn schaer, sey de kleermaker, en sneder in.

Lapis sæpe revolutus non obducitur musco.

OOs buer-man *Floor*, en *Heyl* sijn wijf
Die hadden 'tloopen in het lijf,
En met verhuysen wel gepast,
En stelden noyt haer woon-stee vast,
Sy sweefden staegh, 'ken weet niet hoe,
Van d'eene stadt nae d'ander toe,
En dan oock, dicmael sonder raet,
Al weder naer een ander straet;
En ondertusschen klaegden sy
Aen deef', aen geen', en oock aen my,
Dat hare neeringh en gewin
Of niet of weynigh brachten in,
En dat het menigh ander mensch
Geluckte nae sijn eygen wensch,
Schoon dat hy met soo grooten vlijt
Niet uyt en kochte sijnen tijt,
Iae schoon hy dicmael stille sat,
En met gemack maer dranck en at:
Ick nae de klachte was gedaen
Sey Floor hier van de reden aen.

Siet! als de steen wort om gerolt,
En dicmaels hier en daer gesolt,
Soo vintmen noyt dat eenigh kruyt,
Hem op den kalen rugge spruyt;
Soo dat een stage water-drop,
Hem vallend' op sijn blooten kop,

Daer

Daer in niet ſelden metter tijt
Een hol, een gat, een open bijt.

Maer legt hem in der aerden vaſt
Dan iſſet dat hy eerſt bewaſt,
Dan wort hy tegen 'swinters leet
Met groene kruyden overkleet,
En daerom kan de koude locht
Door miſt, of ſnee, of ander vocht
Niet eten door het dichte groen,
Ghelijck het eertijts plach te doen.

Siet Floor, dit paſt op u bedrijf,
Dit paſt op u onruſtigh wijf:
„ De boom die veeltijts wert verplant
„ En veſt geen wortels in het lant;
„ Maer als hy lange ſtaende blijft
„ Dan iſſet dat ſijn hout beklijft.

Veel verhnyſen koſt veel bedt-ſtroo.

Daer waſt geen raegh aen een draeyende meulen-kam.

Boomen diemen veel verplant ghedyen ſelden.

Een looper en ghedijt niet.

Blijven doet beklijven.

Vaertmen over een ſloot,
Men laeter een broot;
Vaertmen over een veer,
Men laeter noch meer.

Geen oude ſchoenen wech werpen, eermen nieuwe heeft.

Far comme il Papagallo, che non leva mai il piede, que prima non ha appiccato il becco.

MEn vinter over al die licht in alle ſaken
Verſtellen haer bedrijf, en nieuwe gronden maken,

Die

Die licht haer vorigh ampt gaen leggen uytter hant,
Eer datſe ſeker gaen in haren nieuwen ſtant:
Maer, vrienden, dit beleyt en is u niet te raden,
'Tis dwaesheyt af te gaen tot onbekende paden;
Let op den papegaey, die weet een gaeuwen treck,
Hy ſlaet geen pooten af, of veſt hem metten beck.
Dit heeft een geeſtigh volck voor deſen waergenomen,
En daer is, metter tijt, een ſpreucke van gekomen;
Wel aen dan, wie ghy zijt, verlaet u voordeel niet,
Ten zy ghy beter kans, of nutter dingen ſiet.

Qui duos ſequitur lepores neutrum capit.

De Iager ſpreeckt.

WAer ick vernoegt met eene jacht,
Soo hadt ick wilt-braet t'huys gebracht;
Maer

Maer t'wijl ick liep, gelijck een dwaes,
Nae deſen, en nae genen haes,
En dat mijn honden zijn verdeylt,
Soo heb ick over al gefeylt,
Soo heb ick maer een holle maegh,
En 'tis om niet al wat ick jaegh.
Siet! die veel dingen t'ſamen doet
Die neemt gewis een quaden voet:
Want groot beſlagh is groot verdriet,
Die veel om-helſt vangt veel-tijts niet;
Waerom ſoo veel, ſoo ras, ſoo vroegh?
Een ſake wel, en 'tis genoegh.

Te willen t'ſamen ſuypen en blaſen,
Dat is een daet van rechte dwaſen.

Il Beccaio gratta il porco non la mano, per dar gli della mazza ſu'il capo.

Het beeldt kan zijn een ſlager, die met de eene hant een vercken in de necke kraeut, ende met d'ander hant een ſlagh geeft.

SIet wat een ſlim bedrijf! De ſlager ſtreelt het vercken,
Op dat het ſijn bedrogh niet eens en ſoude mercken:
Hy troetelt (ſoo het ſchijnt) het beeſt van deſen kant;
Maer ſiet een ſtale bijl is in ſijn ander hant.
Noyt iſſer ſlimmer ſtreeck in al het lant ghevonden
Als die met ſchijn van gunſt van buyten is bewonden;
Wãt die eẽ vriẽt betrout, en niet als vrientſchap wacht,
Die wort ter neer gevelt eer hy het eens bedacht,

O mijdt u, lieve, mijdt van die gheslepen gasten
Die streelen (soo het schijnt) en na de bijle tasten;
„ Geen mensch die lichter valt, en diemen eer bedriegt,
„ Als die met soeten schijn wort in den slaep ghewiegt.

Honigh inden mont, en 't scheermes aen den riem.

'Tzijn slimme katzen,
Die van voren lecken, en achter kratzen.

Als de vos de passy preeckt, boeren wacht u ganzen.

Prov. 27. 6.
De kussen des haters zijn bedriegelijck.

Prov. 26. 26.
Wanneer hy sijn stemme vriendelijck maeckt, soo en gelooft hem niet, want seven grouwelen zijn in zijn herte.

Aetgaia hernesne mute edun.
.i. Pecuniæ obediunt omnia.

SIet hoe me-vrou, ghenaemt het Gelt,
Voor alle menschen wetten stelt;
Een yder stuypt, een yder nijgt,
Een yder swicht, een yder swijgt,
Een yder knielt op haer ghebiet,
Als sy maer eens op yemant siet:
Het schijnt sy voert de hoogste macht,
Soo dat een yder op haer wacht.
Siet hier een rouwen ambachts-man,
Hy roert de leden wat hy kan,
Hy laet sijn hant ghedueright gaen
En al om wel met haer te staen.
Siet daer een schipper, jaren lanck
Besloten in een holle planck,

Die

Die vreeſt geen baren van de zee,
Geen wilde kuſt, geen woeſte ree
En al om dat me-weerde-vrou
Op hem haer oogen neygen ſou.
De krijgs-man gaet noch harder aen,
Want die en vreeſt hem niet te gaen
Daer vyer en vlam de lucht bedeckt,
En duyſent menſchen henen treckt,
Hy dreygt, hy doet, hy lijdt ghewelt,
En al maer om het lieve gelt.
Maer 't vreemſte dat ick oyt vernam,
Of immer in mijn ſinnen quam,
Is dat (ô ſchand'!) een jonge maegt
De bloem van haren maegdom waegt,
De bloem van haren maegdom geeft
Aen die geen recht daer aen en heeft,
(Een bloem die nimmer weder keert
Soo haeſt die eenmael is onteert)
Niet uyt de drift van ſoete min,
Maer om dees gulde koningin;
Ick ſie dan dat het lieve gelt
Aen al de werelt wetten ſtelt.

Gelt dat ſtom is,
Maeckt recht dat krom is.

Penningx reden klinckt beſt,

Ogni gallo rupſa à ſe.

VRient, indien je tracht te weten
Hoe het in de werelt gaet,
Let hoe dat de hoenders eten
Alſſe loopen over ſtraet,

Siet eens hoe't de hanen maken
Alſſe ſchraven in het caf.
Yder doet ſijn eygen ſaken,
Niemant wijſt het koren af,
Yder ſiet men tot hem trecken
Wat hem voor komt op de ſtraet,
Alle pooten, alle becken,
Staen gekromt naer eygen baet.
Hanen van gelijcke grepen
Vint men onder jonck en out,
Yder ſoeckt maer in te ſlepen;
Vrienden, ſiet wie ghy betrout.

EEn Koningh van Engelant zijnde ter maeltijt ten huyſe van een van ſijne dienaers, ende het ſelve huys groot ende vol rijckdoms bevindende, daer de meeſter van ganſch kleyne gelegentheyt was gheweeſt eer hy tot ſijn ampt was ghekomen, wilde by alle middelen van hem weten hoe hy in ſoo korten tijt ſoo veel middelen hadde te ſamen ghebracht, hem belovende dat hem niet quaets en ſoude wedervaren, in ghevalle hy hem de rechte waerheyt ſeyde: die vrient dus gheperſt weſende, ſeyde eyntelijck, dat hy altijt een man was geweeſt van groote vlijt ende neerſtigheyt, dat hy ſtaegh vroeg op hadde geſtaen, ende altijt ſijne eygen ſaken eerſt hadde ghedaen, ende daer nae de dingen des Koningx.

De Koningh antwoorde, dat hy het tegendeel hadde behooren ghedaen te hebben: dat is, eerſt des Koningx, ende daer nae ſijn eygen ſaken. Hy verklaerde dat hy ſijne Maj. geen nadeel en verſtont gedaen te hebben dat hy den tijdt dien andere beſteden in't ſlapen, tot ſijn eygen ſaken hadde gebruyckt, ende ſulcx ghedaen hebbende dat hy dan noch wel ſoo vroeg was gekomen tot de ſaken ſijns ampt, als andere, die met lange te ſlapen haer gemack hadden genomen.

Wie

Wie brenghter water tot sijnen buer-mans huys, als sijn eygē huys brant?

Elck wil de boter op sijn koeck hebben.

Elck voor hem selven, en God voor ons allen.

Die in't riet sit maeckt pijpjens.

WAt doet de box-voet onse pan?
Hy sit in't riet de goede man;
Daer maeckt hy pijpjens al den dagh
Soo veel als hem gheluſten mach:
Hy breeckt, hy maeckt, hy treckt, hy pluckt,
Hy grijpt, hy vat, hy reckt, hy ruckt.
Hy scheyt, hy voeght, hy snijt in tween,
Hy setter seven nevens een.
En segh eens lieve waerom niet,
Hy woont te midden in het riet?
En alsmen is in overvloet,
Daer treetmen op den ruymen voet
Daer isset kock schaf, haelt ons meer,
Het is tot koste van den heer,

Gelt kan geen armoe lijden.

Die't kruys heeft segent sijn selvē.

Wijn voert, wijn drinckt.

Die't langh heeft laetet langh uythangen.

Raeckt het muysjen in het meel. Voor ghewis het eet te veel.

Ten steeckt op geen turf of twee alsmen in't veen is.

Wie en placht niet toe te vatten, Als hy komt by groote schatten.

Alst kermis is eten de boeren wafels voor broodt, en worst voor toe spijs.

Amys ſont comme le melon.
De dix ſouvent pas un eſt bon.

GElijck men handelt den meloen,
Soo moet men oock de vrienden doen;
Want noyt en kooptmen deſe vrucht
Ofin der haeſt, of metter vlucht;
Maer dit is hier een vaſte les,
Men proefter dickmael vijf ofſes,
Iae ſomtijts wel een ganſchen hoop
Eer datmen eens is in den koop,
Eer datter eene wel behaegt,
Eer datmer eene mede draegt.

Niet dat ſoo naeu gewogen dient
Als keur te maken van een vrient;
Want die hier kieſt, en niet en proeft,
Die ſtaet niet ſelden ganſch bedroeft,
Om dat hy dickmael niet en vint
Daerom men rechte vrienden mint.

Ghy, daerom kieſt u geenen vrient
Of proeft voor eerſt of hy u dient.

Beproeft u vrient,
Beproeft u ſweert,
Dat is u groote ſchatten weert.

De hont diemen een been ontneemt en kent geen vrienden.

AL is den hont aen u bekent,
En langen tijt aen u gewent,
Al ſchijnt hy mack en wonder ſoet,
Soo dat hy u geſtadigh groet,
En ſachtjens met ſijn ſteertjen ſlaet
Soo dickmael als hy voor u ſtaet,
Noch iſſet al geen ſeker werck,
Noch iſſet al geen vaſt gemerck
Van dat het beeſt u liefde draegt;
Maer als het eens een ſchenckel knaegt,
En dat ghy naer het hachtjen taſt,
Let dan eens hoe de rekel baſt,

Let dan eens hoe hy van hem bijt
Vermits hy van u ſchade lijt.
Al toont u yemant ſchoon gelaet,
En geeft u veel al ſoeten praet,
Ghy, beelt u efter geenſins in
Sijn vaſte gunſt of ſtaege min,
En acht hem oock geen waren vrient
Want 'tis noch by hem niet verdient:
Maer let eens op een ander tijt
Wanneer hy door u ſchade lijt,
Let dan eens in het ongeval
Hoe dat hy ſich gebeeren ſal,
Miſſchien ſal dan ſijn blijde ſchijn
Vry anders in het weſen zijn;
Want, vrienden, als men vrienden houſt,
Dan iſſet dat men vrienden prouſt.

In't deylen van't erff ſtaet de vrientſchap ſtille.

Schade ſchent vrientſchap.

'Tis quaet een hont éē been t'ontnemen,
Neeff, ſoo langh ick geeff.

Men kent geen lieden dan alſmer erff met beurt.

Den vriendt die kentmen in der noot,
Den rijcken kentmen nae de doot.

Quanto piu l'ucello è vechio, tantò piu mal vólontieri laſcia la piuma.

ICk ſagh eens onſe meyt een Dortſen vogel plucken,
En 't viel haer ſwaer genoeg de pluymen uyt te rucken,

Hoe

Hoe ſtaet doch (ſeyd' ick haer) de veer ſoo bijſter vaſt?
Sy ſprack, tot mijn bericht, het is een ouden gaſt:
Siet, als de vogel komt tot aen haer leſte dagen,
Dan ſtaen de pluymen diep, en vaſter alſſe plagen;
Soo dattet menighmael een haeſtigh menſch gebeurt
Dat hy de ganſche borſt, met plucken, open ſcheurt.
Wel, dacht ick, dit verhael dat moet my verder ſtrecken,
Ick moet uyt dit bedrijf een goet bedencken trecken,
My dunckt dat dit geval een leſſe weſen kan
Of voor een gierigh wijf, of voor een karigh man.
De menſchen over al, hoe datſe langer leven
Hoe datſe taeyer zijn, en minder willen geven,
Iae ſchoon dat yemant komt tot aen het duyſter graf,
Noch kleeft hy aen het goet, en wilder qualick af.
Wel, Ouders, hoort eẽ woort: Wanneer u kinders trouwẽ
Het deel dat hun betaemt en dient niet wederhouwen,
En ſoo ghy dat beſtaet, het is een quaet beſluyt,
Dus geeft, ey lieve geeft, ter eeren van de bruyt.
Het overtolligh goet en kan u geenſins baten,
Ghy moetet al-te-mael in korte ſtonden laten;
Ick ſegge daerom noch, ick ſegge vrienden, geeft,
Terwijlen datje meugt, terwijlen datje leeft.
Maer wat tot deſen plicht by velen wert geſproken,
Dat is hem, die het ſeyt, om niet het hooft gebroken,
Men hoortet ſonder ſmaeck, men leeſtet met verdriet;
Want al dat jaren heeft wil uyt de veeren niet.

Niemant en ontkeelt hem geern eer hy ſlapen gaet.

Met enckele veertjens plucktmẽ de vinck kael.

Het beeldt kan zijn een man, ſtaende aende eene zijde van een water, wenckende eenen anderen, aen de andere zijde ſtaende, om over te komen; doch die geroepen wert ſulcx weygerende, ſpreeckt aldus:

GHy roept my, goede vrient, en hiet my over-komen,
Maer 't heeft (na dat my dunct) al redē om te ſchromē
K'en ſie hier geenen gront, en daermen niet en ſiet
En kent de wijſte man de rechte bane niet;
Ick mochte mettet been of in de modder ſincken,
Dies ſou ick, tegen danck, het gront-ſop moeten drinckē:
Ick mochte blijven ſtaen te midden in den ſloot,
Ick mochte blijven ſtaen te midden in den noot.
Ick ſoude (nae my dunckt) hier wel een ſtock behoeven,
Daer mocht ick (eer ick ging) de gronden mede proevē;
Dan nademael ick hier de gronden niet en ken,
Soo dunckt my beter zijn te blijven daer ick ben.
Ick heb wel eer verſtaen dat in de ſtille beken
Of ſlick, of driftigh ſant, of ſachte moeren ſteken;
Doch hoe het weſen mach het ſtuck is niet te klaer,
En daerom ſegh ick noch: ſtil water heeft gevaer.

Stille waters hebben diepe grondē.

Een menſch die niet en ſpreeckt,
Een hont die niet en baſt,
Daer dient tot aller tijt
Ten naeuſten op gepaſt.

Steeckt u in gheen gat of ſieter deur.

Volle vaten bommen niet,

SPREVCKEN
ende
SPREECK-WOORDEN,

Rakende de onderlinge plichten tusschen man en wijf.

Wijsheyt in mans, gedult in vrouwen,
Dat kan het huys in ruſten houwen.

Vrou, zijt ghy ſchamel, ofte rijck,
En brenght gheen hooft ten houwelijck.

Laet dit een korſel man onthouwen,
Van wel te ſpreken, goede vrouwen.

Een out woordt kan ons dit betuygen,
Voor korte vrouwen moetmen buygen.

Vrouwen en peeren die niet en kraken,
Die houd'men alderbeſt te ſmaken.

Een vette hin, een mag'ren haen,
Dat wort gheoordeelt wel te ſtaen.

En ſiet niet, mans, weeſt blint ghy vrouwen;
Dat ſal het huys in ruſten houwen.

Op quade woorden, goede reden,
Stelt menigh korſel hooft te vreden.

De heer voor d'eer,
De vrou voor den bou.

Indié de man is heus en ſoet,
Het wijf vergeet haer eygen bloet.

Een

Een jonge vrou, eẽ meulen-rat,
Daer aẽ ontbreeckt gemeenlick wat.

Wie trout ontrent ſijn oude jaren,
Die laet ſijn goede dagen varen.

Het ſoet en 'tſuer van't echte bedt
Dat dient in ſtilte wechgeſet.

Een vrouwe lieft, of wel ſy haet;
Want ſeldẽ houd'ſe middelmaet.

'Tnachtegaeltjen op de peul
Dat vermach te bijſter veul.

Geen wagen oyt ſoo ſacht en reet,
Die ſomtijts niet een ſtootjẽ leet.

Waer rijſter oyt ſoo ſchoonen dagh,
Of daer komt wel een donderſlagh?

Daer de meeſter uyt is, is t'huys doot.

Daer de meeſter doot is, verroeſt de klopper.

Een mal wijf dat begint te dwaſen,
Dat moet begaen, of anders raſen.

'Tis in het huys gheheel verdraeyt,
Daer 'thaentje ſwijght, en 'thintje kraeyt.

'Tis in het huys een groot verdriet,
Daer 'thinje kraeyt, en 'thaẽtje niet.

Alwaer de ſpin-rock dwingt het ſweert,
Daer ſtaet het qualijck met den weert.

Mans eere, vrouwen deugt.

Een dack dat leeckt, en quade wijven,
Die kunnẽ goede mans verdrijven.

Hy wint veel die een hoer verlieſt,
En dan een eerbaer wijf verkieſt.

Hebj'

Hebj' in't bordeel den eenē voet,
Weet dat de tweed' in't gaſthuys moet.

En ſtraft of ſtreelt u vrouwe niet,
Daer 'tyemant hoort, of yemant ſiet.

De bedt-gordijn
Dient dicht te zijn.

Al wat in 't bedde wort gheſproken,
Dient met de lakens toegeloken.

Als't wijf ſpreeckt qualic van den man,
Dan ſpreeckt mer niet ten beſten van.

Het beſte ſtuck van 't huysbedrijf,
Dat is een goet, en hantſaem wijf.

Het ooghe van den heer dat maeckt de peerden vet,
Het ooghe van de vrou dat maeckt de kamers net.

Geen beter loogh
Als't vrouwen-oogh.

Ghy huys-weert, hier dient op ghelet,
Eerſt op te zijn, en laetſt te bedt.

Quade beenen, goede wijvē,
Dienē wel in huys te blijvē.

Eē wijf draegt meer uyt met een lepel,
Als een man inbrenght met een ſchepel.

Ongeſchickt, en vuyl bedrijf,
Maeckt van ſchoon, een leelick wijf.

Al heeft de meyt een ſchoonen ſchijn,
Het wijf dat wil de vrouwe zijn.

Kent hier uyt aller vrouwen ſinnen,
Wie veeltijdts ſpieg'len, ſelden ſpinnen.

Als dē man wel wint,
'T wijf dan wel ſpint.

Geen

Geen wijf so fel, offy heeft deernis met haer boter.

Dit heb ick dickwils hooren seggen,
'Tzijn quade hinnẽ die buyten leggen.

Onthout dit, weerde vrient, het is een wijse raet;
Ontkleet u nimmermeer eer dat ghy slapen gaet.

Het spreeckt-woort wil seggen, dat men niet al sijn middelen aen kinderen of vriende en moet overzetten, eer men komt te sterven.

Een neerstige hant,
Geen snoepers tant,
Een schaersе mont,
Is t'huys gesont,

Besette sparigheyt
En is geen karigheyt.

Ghelooftet vrienden, sonder sparen
Kan yemant winnen, maer niet vergaren.

Doet by een kleyntje dickmael wat,
Soo wortet noch een groote schat.

Hy zy dan schamel, ofte rijc,
Wie weynigh hoeft, is Godt ghelijck.

Spillen is een quae gewente,
Sparen is een wisse rente.

Karigheyt is huys-verdriet,
En sparigheyt en walgt niet.

Al dat men spaert is eerst gewonnen;
Het beste webb' wort t'huys gesponnen.

Met wel te winnen, en wel te sparen,
Soo kanmen machtigh goet vergaren.

Met veel houtmen huys,
Met weynig komtmen toe.

Terwijl eẽ dwaes sijn herssẽs quelt
Om grooter goet, en meerder gelt;
Soo leeft een wijser verghenoegt
Met dat hem God heeft toegevoegt.

Een

Een buyghſaem hert dat kan hem voegen,
En wijsheyt laet haer haeſt vernoegen.

Ick hou dié voer-man voor gheleert,
Die wel op engé wegé keert.

Veel klaeghter als het noch te vroegh is,
Noyt iſſer weynigh daer genoegh is.

Sijn ampt te doen met ſtage vlijt,
En voor-raet op den rechten tijt,
Dat maeckt een eerlick huys verblijt.

Een ghehaelde kruyck
En vult geen buyck.

Die ſijn meel laet ouwen,
En ſijn broot laet kouwen,
Sijn bier in tijts brouwen,
'Tbaet hem 'sjaers een mont te houwen.

Groen hout, heet broodt, en nieuwe wijn,
En kã voor 'thuys niet dienſtigh zijn.

Met enckele veertjens ſo plucktmen de vinck kael.

De keel
Koſt veel.

Wanneer de tijdt geeft nieu gewas,
Weeſt dan in't koopen niet te ras,
Maer toeft eé weynig, zijdy wijs,
Want 'tſcheelt de helft wel in de prijs.

Fluweel en ſijd' is ſelſaem kruyt,
Het bluſt het vyer de keucken uyt.

Leuy, en lecker, en veel te meugen,
Zijn drie dingen die niet en deugen.

In't halfleegh vat
Gelt ſparen wat;
Maer voor leghe vaten
Kan't ſparen niet baten.

'Tis te laet geſpaert, als de boter op den bodem is.

Een

Eé groote schoen, eé kleyne voet,
En dede noyt sijn meester goet.

Wie kleyn is, en doet als de groote,
Stelt dien van nu aen by de bloote.

Of meerder goet,
Of minder moet.

Saeyt met handen,
Niet met manden.

Groote schepen, groote zee,
Groote wey, voor machtigh vee.

Heb ick geen kapoen,
Moes sal my voen.

Een kleynen oven, al is hy kout,
En behoeft maer weynigh hout.

Een kleyne pot van kleyne lieden
Die kan met kleyne moeyte sieden.

De kleyne keuckens, en enghe schouwen,
Die zijn't die ruyme kamers bouwen.

Een platte beurs, een hoogh gemoet,
En dede noyt sijn meester goet.

'Tis dan best,

Teer
Nae neer.

Reck
Na deck,

Wilt naer het laken
V kleeren maken.

By groote torens, als wy bevinden,
Daer waeyẽ veel-tijts groote winden.

Die vroeg al 't thachjen heeft ontbeten,
Wat sal hy op den middagh eten?

Al wat dier is, dient niet gelaten,
Al wat goe koop is, niet gekocht.

Oock

Oock diere koop kan ſomtijts baten,
Somtijts dient goede koop gelaten.

Weet dat niet alle dingh' in huys en dient gebrocht;
Want dat men niet en hoeft is altijt dier gekocht.

Indien ghy niet te veel en wint,
Soo weeſt tot koopen niet geſint.

Met laken is 'tlaken
Beſt ſchoon te maken;
Maer metter hant
Krijgt ſijd' haer ſtant.

Die een ambacht heeft gheleert,
Krijgt den koſt, waer hy verkeert.

Die weten
Die eten.

Een ambacht heeft een gulden bodem.

Verſtelt noch eens u kinderlueren,
Sy ſullen noch een jaertjen dueren.

Gheen ſchip ſoo oudt, ſey ſchippers-meysje
Of doet noch ſomtijts wel eē reysje.

Ghy, die wilt weſen hups en net,
Draeg ſtaeg een naelt en garen met.

Legt ſomers den winter-roc in de kas,
Soo komtſ' u weder eens te pas.

Vrient, hebje machtig goet,
ſo maecktet metter eer;
Want goet en is geē goet, als by een goeden heer.

Geen gout ſoo root
Of 'tmoet uyt in der noot.

My dunckt hy is in goeden ſtaet,
Die ſonder ſchuldt te bedde gaet.

De leeuwerck ſingt vrolick, om datſe op den Mey-dag geen huys-huer te betalen heeft.

Dum plorat, vorat.

Hoeren die ſchrepen
En ſupants vlepen
Dat kan verlepen.

Siet hier van breeder uytleggínge in't eerſte deel, op het 150. bladt.

Eẽ achterdeur aẽ eenig huys
Die is gelijck eẽ lecke ſluys:
Ghy, vrient, die hebt eẽ achter deur,
Gaet hanghter vry ſmidts-dochter veur.

Die ſijn peert door eẽ ander voedt,
Mocht in perſoon wel gaen te voet.

Goc-

Goede geſellen zijn quade huys-houwers.

Viſſchen en jagen
Zijn vrouwe-plagen.

Beter een ſchaep, als een aep,
Een balck, als een valck.

Wie meer van apen, als van ſchapen houwen,
Die ſiet men licht een kael aers-gat krouwen.

Eygen huys.

Vaerje over een ſloot,
Ghy laeter een broot;
Vaerje over een veer,
Ghy laeter noch meer.

Geen beter gemack
Als eygen dack,

Ooſt, Weſt,
'Thuys beſt.

B'ijſt binnen u ſchelpen,
Dat ſal u helpen.

Weeſt in't verhuyſen niet te los,
De ſteē die rolt, en gaert geē mos.

Ver van ſijn goet, nae by ſijn ſchade;
Want hoe men haeſt, men komt te ſpade.

Wie verre biert, die ſpilt veel tonnen,
En t'ende 'ſjaers niet veel gewonnen.

Geen beter mis komt op het lant,
Als 'smeeſters oog, en 'sheeren hant.

Als de kat van huys is, dan hebben de muyſen harē vollen loop.

Een looper en bedijt niet.

Veel verhuyſen koſt veel bed-ſtroo.

Elck vogel prijſt ſijn neſt;
En die is hem alderbeſt.

Noyt vryheyt was ſoo dier gekocht,
Offy en heeft meer uytgebrocht.

Eygen heert
Is gout weert;
Isse kout,
S'is bout.

So ghy u bry-pot blasẽ kont,
En roept daer toe geẽ vreemden mont.

En wacht niet van u naeste bloet
Al wat gy sellifs niet en doet.

Die de koe sijn is, grijptse by den steert.

Let op u eygen saken, heer,
Men hinct niet van eens anders seer.

Een dwaes is in sijn huys so vroet,
Als oyt een wijs man elders doet.

De papegay weet desẽ treck,
Sy lost geen voet, of vest den beck.

Indiẽ gy hebt verslete schoẽ,
En wiltse nimmer van u doẽ,
Maer houdtse tot ghy beter siet,
Of anders, vrient, u naeckt verdriet.

Geen bode wasser oyt soo goet,
Ghelijck een eygen meester doet.

Die maer aen eygẽ slaet sijn hant,
'Tis wonder soo hy sich verbrant.

Aſſay rumori, é poca lana.

Hier ſcheerter eẽ het ſchaep, eẽ ander ſcheert het verckẽ;
Hy laet ons, met gemack, hier op een weynig merckẽ:
My dunckt (naer ick het vat) dat hier wat ommegaet,
Daer op in aller ernſt by ons te letten ſtaet.
De man, die aen het ſwijn ſijn voordeel meynt te vinden,
Die gaet hem, ſoo ghy ſiet, veel moeyten onderwinden;
Hy denckt (gelijck het ſchijnt) dit is het vetſte beeſt,
Hier is het dickſte ſpeck, hier is de reuſel meeſt.
Maer dit onſtuymigh dier is qualick om beſtieren,
Het vult de ganſche lucht met ſchreeuwen ende tieren,
Het ſchopt, en ſlaet, en woelt, en worſtelt met dẽ man;
Soo dat hy van het werck geen meeſter worden kan:

Nu, op dit luyd' geſchreeu, ſoo wert een yder gaende,
Een yder loopter toe, een yder blijfter ſtaende,
En ſiet den handel aen: en, ſoo die voordeel gaf,
Gewis men ſagh de man het ganſche voordeel af;
Maer nu ſijn ganſch bedrijf is moeyte, ſonder baten,
Soo wortet al-te-mael voor hem alleen gelaten:
In plaetſe van gewin, ſoo wert de man beſpot,
Dat is voor deſen tijt ſijn ongeluckigh lot.
En ſiet! naer dit gewoel, naer dit verdrietigh ſcheeren,
Soo krijgt de goede vrient noch wol, noch ſachte veeren;
Maer niet als enckel hayr, en borſtels van het ſwijn,
Dit is de ganſche loon van al de lange pijn.
Maer let eens op dē vrient die 'tſchaepjen heeft gekoren,
Op dat ſijn ruyge vacht door hem mocht zijn geſchoren;
Het dier en worſtelt niet, maer ligt geduerigh ſtil,
Dies treft hy met de ſchaer alwaer hy maer en wil:
Men hoorter geen geſchreeu, ſoo datter van beſijden
Hem niemant van het volck de winſt en kan benijden;
'Tis ſacht al wat hy raeckt, en niet als enckel wol,
Dies krijgt hy handt, en ſchoot, ja ganſche manden vol.
Wat iſſer menigh menſch die ſijn geheele leden
In eenigh ſwaer bedrijf, met onruſt, gaet beſteden!
En, als hy langen tijt ten ſuerſten heeft geſweet,
Soo vint hy anders niet als enckel herten-leet.
Een ander onder dies heeft yet ter hant genomen,
En is daer, met gemack, tot ſijnen wenſch gekomen:
Soo veel is goet beleyt, wanneer men yet beſtaet,
Soo veel is goet beleyt, ſoo veel is wijs beraet.
Wel aen dan, ſooje wilt u ſcheeren wel beſteden,
Soo kieſt doch eenigh beeſt dat wol heeft op de leden;
Want als ghy daer in feylt, of in de keuſe miſt,
Soo iſſet al bekaeyt, en achter 't net geviſt.

Doch

Doch onder dit beſlagh verneemt men vreemde ſaken,
Die wy, met ons verſtant, niet recht en konnen raken;
Dat genen heeft verrijckt, heeft deſen uytgeput;
Dat elck is even nae, is elck niet even nut,

ALte wijs kan niet beginnen,
Al te geck kan niet verſinnē;
Tuſſchen mal, en tuſſchen vroet,
Wint men wel het meeſte goet.

Hy moet wagen
Die wil bejagen.

Die dit en gint ghedurigh ſchromen,
Hoe konnen die tot rijcdom komen?

'Tmach waeyen, ſtil zijn, vloeyen, of ebben,
Die niet en waegt en ſal niet hebben.

Sonder wagē niet vergaren,
Sonder wijsheyt niet bewaren.

Die elcke veer wil ſiē en raken,
Hoe kan die oyt een bedde maken?

Neeringh en is geen erf.

Heer uyt,
Eer uyt.

Die water deert,
Het water weert.

Alle officien zijn ſmeerig, ſey ſ'koſters wijf, en kreegh eē eynde-keers uyt de kerck.

In de rommelingen is't vet.

By 'tvolck is de neeringh, ſey de moſſel-man, en quam met de moſſelen inde kerck.

Wijs en rijck
Is God gelijck.

Wie vis voor viſſchers deur wil vangen,
Die mocht ſijn net wel elders hangen.

De beſte jagers ſullen jagen
Daer ſy geen jagers eerſt en ſagen.

De vogels willẽ kerſen eten,
Schoon datſe van geen planten weten.

De kat wou wel den vis ghenaken,
Maer vreeſt haer pooten nat te maken.

Dit oude woort duert heden noch,
Men doet geẽ voordeel met bedrogh.

Die binnens jaers wil alles vangen,
Die mocht wel voor den winter hangen.

Die veel omvaemen
Weynigh verſaemen.

Met verloopen water en maelt geen meul.

Elck ſpreeckt van de mart nae hy verkocht heeft.

Gelooft hun niet te veel die van de jaer-mart komen,
Want voor haer liſtig woort is noch al vry te ſchromẽ;
Maer, vrienden, ſoo ghy wilt hier in een vaſter raet,
So let, tot u bericht, wie datter weder gaet.

Zijt ghy een eſel in der daet,
En neemt geen leeu tot mede-maet.

Waer gy den gront niet klaer en ſiet,
En gaet daer in het water niet.

Tuſſchen neus, en tuſſchen lippen,
Kan eẽ goede kans ontglippen.

Die met kroonen winnen, en ſtuyvers wagen,
Die zijn bevrijt voor harde ſlagen.

Lanckſamen rijckdom is ſaligſt'.

Eẽ ſchaft is beter in de hant,
Als ſevẽ ganſen op de ſtrant.

Een ſtille mool en maeckt geen meel.
Een vos die ſlaept, eẽ drooge keel.

Die

Die geenen acl weet op te
langen
En plagh gheen kabeljaeu te
vangen.

Wie worter tot yets groots
gebracht
Die eerſt het kleyntjen niet
en acht?

Het ſtaet gheſchreven op de
vloer,
Gelijck het quam, alſoo het
voer.

Het ſtaet geſchreven op den
heert,
Soo gewonnen, ſo verteert.

Onder het zeyltjen is't goet
roeyen,
Want 'tſal niemant licht ver-
moeyen.

Niet al de eyers onder eene
hen.

So ghy op't kleyntje niet en
let,
Het groote wort u los geſet.

Die wel aẽ ſijnen acker doet,
Die doet ghewis hem weder
goet.

Groote viſſchen ſcheuren't
net,
Soo ghy daer niet op en let.

Geen vogels mogen ſy ver-
ſchricken,
Die op de vogels willẽ mic-
ken.

Die jaegt met katten,
En vangt maer ratten.

Brant laet yet,
Maer water niet.

Die altijt wil voordeel doẽ
moet lombaert houwen.

Daer zijnder die ſoo veel
met ſpijker-rapen winnen,
als ſy met dẽ brant verlieſen.

Geen vogel vloogh oyt ſo
hoogh, of hy moeſt ſijn koſt
op d'aerde ſoecken.

Armoede is leuyheyts loon.

God geeft de voghelen de
koſt, maer ſy moetender om
vliegen,

De voghels krijghen wel de
koſt,
Maer zijn van moeyte niet
verloſt.

Ten zy de ſlang verſlint een ſlangh,
Sy wort geen draeck haer leven langh.

Een raef moet nuttē ſonder kraſſen,
Een hont moet knagen ſonder baſſen.

Heeft yemāt gelt dat ſchoone blinckt,
Die maecke dattet niet en klinckt.

Gaen uwe ſaken naer u wenſchen,
Danct God, maer pocht niet by de menſchen.
Wint ghy, ſoo laet van roemen af;
Een ſtille ſeugh die eet den draf.

Soo dickwils als 't ſchaepje bleet, verlieſtet een beetjen.

'Tis beſt dat 't ſchaep in ſtilheyt eet;
Want als het bleet, 't verlieſt een beet.

Een ey dat noch is ongeleyt,
Daer van en dient niet veel gheſeyt.

Ghy ſegt ons, vrient, ten kan niet-miſſen,
In groote waters groote viſſen;
Maer hier op dient te zijn gelet,
De groote viſſen ſcheuren 'tnet.

Men wint, of verlieſt,
Nae dat men kieſt.

Het zy in't velt, of in het koren,
Een recht wey-man placht naeu te ſporen.

De vos die placht dan beſt te varen,
Wanneer de boeren leelickſt baren.

Benijt is beter als beklaegt,
Wanneer het God alſoo behaegt.

Vette vogels, gladde veeren;
Wel te winnen, wel verteerē.

De laege ſtijlen
Staen lange wijlen.

Die om yet te koopen poogen,

Hoe-

Hoevē meer als hondert oogen;
Maer een wort genoegh geacht,
Alsmē tot verkoopē tracht.

De winnende hant is milde.

Die wel wint
Is wel gesint.

Krijght een beurs rimpels, die eertijts vol was,
Het aensicht krijgt rimpels, dat eertijts bol was.

Wist yemant wat geschieden sal,
Hy ware vry van ongeval.

Wist yemant wat gebeuren sou,
Hy dede schier al wat hy wou.

Het is voor al het beste goet,
Diens winste niemant schade doet.

Kinderen.

KRijght ghy een swager, die u dient,
Gy wint eē sone, lieve vriēt;
Maer gaet hy aen tot uwer spijt,
So wort ghy oock u dochter quijt.

De kat die muyst dan alderbest,
Als sy heeft jonghen in den nest.

Het kint dat buyten spelen gaet,
Seyt hoe het in den huyse staet.

Als de kinders stille zijn,
dan hebbense quaet gedaen.

Scheyt u vader uyter tijt,
Kint, ghy zijt u eere quijt;
Maer indien u moeder rust,
Ghy verliest u herten-lust.

Vrienden.

VGoet kan groeyen
Door oude moeyen;
Maer oude oomen
En zijn maer droomen.

Een Godt, een wijf, maer veel vrienden.

Met

Met vrienden eten, drinckē,
wandelen,
Maer met de vreemde moet
men handelen.

Van oude rekeninghen, en
out goet te deelen,
Ontſtaen gemeenlic nieuwe
krackeelen.

Korte rekeningen, lange
vrientſchap.

Veel ſpreeckter ſtout, en 'tis
gelogen.
Wie veel betrout, wort licht
bedrogen.

Vrient, ſoo langh het dient.

Een lege beurs die noem ick
leer,
Brenght gelt, ſy krijght haer
eernaem weer.

De ſoetſte wijn,
De felſt aſijn.

Vriendē zijn vriendē, maer
wee dieſe van doen heeft.

Een tafel-vrient
Soo langh alſt dient.

Wie vrientſchap aen eē vriēt
verwijt,
Die is ſijn vrient en vrient-
ſchap quijt.

Ten is geē vrients, maer linc-
kers treck,
Die deckt met de vleugels, en
bijt met den beck.

Wt dat men ſpreeckt, of dat
men ſchrijft,
En uyt den handel die men
drijft,
Wt vriendē daer men mede
paert,
Daer kent men uyt der men-
ſchen aert.

Vleyt yemant ſoeter als hy
plach.
Hy wil bedrieghen, ſoo hy
mach.

Een vrient beſoecken houd-
men goet,
Indien men 't niet te veel en
doet;
Maer ſoo het alle daegh ge-
ſchiet,
So waer het vry al beter niet.

Weet,

Weet, vrient, dat hart, en dicmael kuſſen
De vrientſchap wel plag uyt te bluſſen;
Wel kuſt dan met een heuſſchen mont;
Te veel is hier ooc ongeſõt.

Al is u vrient al ſuycker ſoet,
Weet dat ghy hem niet eten moet.

Beleefde lieden moet men mijden,
En 't twilligh peert niet overrijden.

Noyt moetmen van een eerlick man
Al nemen wat men krijghen kan.

'Tis wonder ſo hy vrienden heeft,
Die altijt neemt, en nimmer geeft.

Die koren voor een ander meet,
Is dwaes, indien hy ſich vergeet.

Wie iſt die elders water giet,
Die brant in ſijne wooningh ſiet?

Mijn dgie
Is mijn nader als mijn knie.

Ten naeſten watere, als 't brant is.

SIN-SPREVCKEN,

Ghenomen

uyt Arabiſche en Saraceenſche ſchrijvers.

Godes vreeſe is 'tbeginſel der wijsheyt.

Wiens vernuft door de begeerlijckeyt verwonné wert, die gaet verloren,

Van luſten ſich t'onthouden, is rijck te weſen.

Die op het eynde aller dinghen let, is onder de wijſe te rekenen,

Die

Die 'tgoet van 'tquaet niet en onderſcheyt, ſtelt dien by de beeſten.

Verneught u met'tgene u Godt verleent, en gy ſult rijc weſen.

Ontſteeckt uwe lampe eer het duyſter is. dat is; maeckt u beroepinge ſeker met goede wercken voor uwe aflijvigheyt.

Als u niet en gheſchiet dat ghy wilt, wilt dan dat u gheſchiet.

Als gy yemant hoort ſpreken van deugdē die in u niet en zijn, ſoo en ghelooft hem niet; want de ſelve ſal oock ſpreken van gebreken die gy niet en hebt.

De koninghen oordeelen het aertrijck, de wijſe de koningen.

De menſche is wijs, ſoo lange hy na wijsheyt ſoeckt; maer als hy meyndt dat hy die bekomen heeft, ſoo begint hy te dwaſen.

Die ſijn rouwe door gedult niet en kan verſetten, diens droefheyt ſal langwijlig weſen.

En beelt u niet in dat ghy wijs zijt, eer ghy u begeerlicheden beſtieren kont.

Een Arabier gevraegt zijnde, welcke de eerlickſte oorloghe ware? Die teghens de welluſt ghevoert wert, antwoorde hy.

De ſelve gevraegt weſende wat het zy op Godt te vertrouwen? Als de menſche, op den ſelvē ſteunende, alle ſijn ſaken hem is bevelende; was ſijn antwoorde.

Niemant (ſeyde de ſelve) en heeft my oyt bemint, dien ick niet wederom oprechtelijcken lief en hebbe gehadt mijn ganſche leven langh: niemant en heeft my oyt gehaet, voor wien ick God niet en hebbe ghebeden, dat hy hem beter ſinnen wilde verleenen.

De

De werelt lief hebben, is't beginſel van droefheyt,

Die ſich ſelven voor wijs acht, dien achten God ende de menſchen voor dwaes.

Niemant iſſer wijs, ten zy ſake hy alle ſijne begeerlickheden t'onder heeft.

De volmaecktheyt beſtaet in drie ſakē; en die zijn deſe, innigheyt en Godſdienſt, gedult in teghenſpoet, en wijsheyt in den loop des levens.

Een gheleert man die niet uyt en werckt, is als eē wolcke ſonder regen.

Een rijck man ſonder mildigheyt, is als eē wolcke ſonder vruchten.

Stopt vijf venſters, op dat het huys glans hebbe, en die het bewoont. *Dat is*; Let en bedwingt uwe vijf uyterlicke ſinnen, op dat de ziele lichte in het licht des levens.

Sluyt u deure teghens de ſtroopers. *Dat is*; Verſekert u ſinnen teghens de ſonde, op dat u vyanden u niet en betrappen.

Hy, dien God een goet gemoet geeft, is van de kinderen der toekomender eeuwe.

En verblijdt u niet, ſoo u vyant valt; want ghy en weet niet wat u overkomen ſal.

God druckt hooge dingen neder, ende verheft de nederighe: ghy daerom vernedert u, op dat hy u verhooge.

En openbaert eens anders gebrekē niet; ten eynde God de uwe niet bloot en legge.

Een van de Arabiſche wijſen ghevraegt zijnde, wie alderghelucksigſt koophandel dreef; Die (ſeyde hy) dewelcke verganckelicke goederen verkoopt, met meyninge om de eeuwige en altijt-ghedurige te bekomen.

Eyntelijck uyt het eerſte boeck der brieven vandē geleer-

leerden *Clenardus*, is dit, tot prijs van de Saracenē, aen te mercken, dat hy verhaelt dat aen de selve geen soo swaren gheval kan ghebeuren datse door onverdult vervallen tot Gods-lasteringen; maer wat henlieden oock overkomt, sy en vergrammen sich niet; maer hebben gedueriglicken in den mont, *Gode zy loff.*

Tot vervullinge van wat ledighe plaets, eenige Sin-spreucken uyt Seneca.

DAer zijn meer dinghen die ons verschricken, als leet doen.

Die geniet meest den rijckdom, die dē selven minst van doen heeft.

D'eene begeerlicheyt wast uyt het eynde vande andere.

Voor dē ouderdom moetmen leeren leven, in den ouderdom wel leeren sterven.

Wat oyt kan geschieden, kan heden geschieden.

Meer te willen weten als na genoegsaemheyt, is eē soorte van onmatigheyt.

De boosheyt suypt eē groot deel van haer eygē fenijn in.

De loon van eē goede sake, is wel gedaen te hebben.

Na een quaden oegst dient al wederom gesaeyt.

De leugen is dun, sy schijnt deur, alsse wel besien wert.

Wat isser dwaser als niet te willen leeren, vermits men tot noch toe niet gheleert en heeft?

Het graf maeckt alles gelijck. Wy zijn ongelijck geboren; maer in gelijckheyt sterven wy.

Hy is geluckigh en groot, dien geen dingh minder en maeckt.

SPIE-

SPIEGEL
Van den voorleden, en jegenwoordigen tijt.

Derde Deel.

Als't diep verloopt verſetmen de bakens.

SIet waer ick heden ſtae, daer ſpeelden eens de baren,
Daer quamen alle daegh de ſchepen in-gevaren,
Daer ſaghmen menigh hulck, die met ſijn wollen laſt,
Quam ſtuyven uytter zee, de vlaggen op de maſt:
Nu is hier enckel ſant, en niet als dorre platen,
Van ſlibber overgroeyt, en van den vloet verlaten,
Daer eertijts was de kolck, is maer een enge ſloot,
Men ſieter niet een ſchip, men ſieter niet een boot,
Men ſieter niet een menſch; alleen de ſchorre meeuwen
Die ſcholen hier ontrent, om daer te ſitten ſchreeuwen,

Alleen een ſchippers gaſt komt voor een buyte-kans
Hier boomen in der haeſt, en haelt een ſchuyte ſants.
Wat ſtae ick dan en kijck aen dees verlate kreken?
De bakens al-te-mael die dienen hier verſteken;
Het is een ſchippers woort, het is een oude leer,
Al waer geen vaert en is, en hoeft geen baken meer.

DIt ſpreeckt-woort (ghelijck meeſt al de andere) kan verſcheyde gelegentheden toe werden gepaſt; het ſelve kan dienē als yemant ouder van jaren werdende ſijn maniere van leven, ſijn kleedt, ſijn ſpijſe, ſijn oeffeninghe, en dierghelijcke ſaken dient te veranderen: wy ſtellent hier tot een inleydinghe van het derde deel, dewijle hier de bakens mede (mits het verloop der jonckheyts) dienen verſet te weſen.

Op ledige ſolders en komen geen kandelaers.

*Vrienden in der noot
Vier-en-twintigh in een loot.*

Vrienden zijn vrienden, maer wee dieſe van doen heeft.

*Mē kent geē vrient als inde noot;
Den rijcken na den doot.*

La ſcimia quanto piu in alto ſale
Tanto piu ſcuopere le ſue vergogne.

Als Apen hooge klimmen willen/
Dan ſietmen eerſt haer naeckte billen.

FOp ſiende dat het volck veel ſagh nae groote ſtaten,
Gingh met een luchten ſin ſijn oude neeringh laten,
Hy maeckte flux een vrient, die kroot hem boven aen,
Daer ſagh hem yder menſch gelijck een wonder ſtaen:
Stracx wort hy bijſter trots, want in ſijn prachtigh weſen
Daer was ſijn moedigh hert, als in een boeck, te leſen,
Sijn huys-raet, ſijn geſin, ſijn wijf, ſijn eyge kleet,
Gaen alle buyten ſchreef, en uytter-maten breet

Maer ſiet! alwaer men komt om wijſen raet te plegen,
Daer ſtaet de goede man in alle dingh verlegen,
Daer hapert ſijn verſtant, daer is hy maer een kint,
Soo dat men geen vernuft, in al ſijn herſens vint;
Siet daer ſijn achtbaerheyt van ſtonden aen vervallen,
Want die Fop innigh kent en acht hem niet met allen.
'Tis ſeker, als een aep wil klimmen in den ſpriet
Dan iſſet dat men eerſt ſijn naeckte billen ſiet.

Men kent een { *Wijsheyt,* / *betalen,* / *ghedult,* / *nederigheyt,* / *rijckdom,* } *als hy* { *een hooft* / *ghelooft* / *in noot* / *groot* / *doot* } *is.*

Die meer bestaen wil als hy kan/
Dat is een los-hooft van een man.

Men kent een man niet eer
Voor hy komt tot eer.

Hoe een dwaes meer kalt,
Hoe hem meer ontvalt.

Een koninckx huys heeft klare glaſen,
Daerom en dientmer niet te dwaſen.

Men geeft wel ſtaten, maer geen wijsheyt.

Pſalm 49. 21.

Wanneer een menſche in weerdigheyt is, ende en heeft geen verſtant, ſoo vaert hy daer van als een vee.

'Tis

'Tis een stoute kraey die een levendigh beest in't lijf pickt.

De koeye spreeckt.

WAt komt de snoode kraey my quellen tegens reden?
My sitten op het lijf, my picken in de leden?
Voorwaer het is te vroegh; want oock een felle gier
En soeckt sijn voetsel niet ontrent een levend' dier:
Hoe graegh een arent is, hy sal hem noyt bemoeyen
Te vliegen om sijn aes, als by de doode koeyen.
Van hier dan slim gebroet, en bijt dit lichaem niet
Tot ghy eens op het velt mijn doode leden siet.
Wel, leser, soo ghy zijt een van de jonge geesten
Die soeckt het recht bescheyt van dese stomme beesten.

Soo neemt tot u bericht, indien ghy leerſaem zijt,
Dat hier wort afgebeelt een ſchant-vleck onſer tijt.
Daer zijnder in het lant die willen komen erven
Eer dattet reden is, en eer de lieden ſterven,
Daer zijnder in het lant die wenſchen yemants ſtaet,
Al ſit hy noch geſont te midden in den raet:
Daer zijn oock kinders ſelfs, die op haer ouders dagen
Gaen loeren voor den tijt, en wouden rouwe dragen,
Ten minſtē ſwart-gewaet, want ſchoon haer vader ſterf
Sy treurden niet een uyr, maer keven om het erf.
Siet wat een grage eeuw' wy hedendaegs beleven,
Veel worden met een wenſch als in het graf gedreven:
Siet wat een vreemde ſlagh, en wat een ſlimmen gangh!
Al is het leven kort wy leven al-te-langh.

Wilje mijn erf.
Wacht tot ick ſterf.

Man

Man rufft dem Eſel nit gen hoff, er ſoli dann ſäck traghen.

Men noot geen eſel opt te gaſt/
Of hy en draeghter pack/of laſt.

De eſel ſpreeckt.

MY ſeyd' een bode giſter noen,
Daer ick ginghtreden in het groen,
Dat ick te hov' ontboden was,
En daer op ſcheyd' ick uyt het gras;
En gingh vaſt kneden in het ſtoff,
En gingh vaſt treden naer het hoff:

Daer ſagh ick eerſt veel muylen ſtaen,
Geçiert en prachtigh op-gedaen,
Met veren om den kop geſet,
En al haer tuygh geweldigh net:
Hier by ſoo ſtont een moedigh peert,
My docht, wel hondert kroonen weert,
Dat hadt een ſadel op het lijf,
Die ſtont van gout en peerels ſtijf:
Maer noch vernam ick even daer
Ses peerden al van eenen haer,
Die pronckten juyſt gelijck een bruyt,
En munten wonder aerdigh uyt,
Een koets te trecken, ſonder meer,
'Tzy met een juffer of een heer,
Daer in beſtont geheel haer werck.
Ick nam hier op mijn oog-gemerck,
En dacht, hier ben ick wel geraeckt,
Hier word' ick mede groot gemaeckt,
Dewijl dat oock van mijn geſlacht
Hier yemant is in't ſpel gebracht.
Maer ſiet! ten leet als geenen tijt,
Daer quamper een, 'tſcheen my te ſpijt,
Die leyde my vier ſacken op,
En gaf my doe een harden ſchop,
En riep, eylaes! 'ken weet niet hoe;
Flux, eſel, nae den meulen toe.
Ey kijck, daer was mijn hoop gedaen;
Want ick moeſt flux daer henen gaen,
Ick moeſt gaen torſen met verdriet,
En 'thof en gaf my anders niet.
Ach (ſeyd ick) dom en karigh dier,
Wat maeck ick doch? wat doe ick hier?
Men roept geen eſel in het hof,
Of yemant van gelijcke ſtof, Om

Om eer, om vreucht, of om gemack,
Maer om te dragen eenigh pack.
Dus ghy die zijt van mijn geslacht,
Schoon datj' in 'thof eens wort gebracht,
Denckt niet om eer, of om gewin,
Beeldt u geen hooge staten in;
V hoop is waen, en enckel schijn,
Een esel moet een esel zijn.

Men roept den esel niet te hove, dan als hy wat dragen moet.

Aen den armen wil yder sijnen schoen wissen.

De schoonheyt van een hoer,
De wijsheyt van een boer,
Een sacke-dragers kracht,
En sijn niet veel gheacht.

Besogna che il savio porti il matto in spalla.

Die wijs is draeght de sotten/
Schoon datse met hem spotten.

Ghy

GHy ſiet dit ſelſaem beelt, en ſchijnter in te dolen,
Maer wattet ſeggen wil dat is u noch verholen;
Ghy ſiet een deftigh man die buygt ſijn ouden neck,
En die gedragen wort dat is een jonge geck,
Ghy ſeght dat in de Schrift dit anders wort geleſen,
En dat een dwaes behoort eens wijſens knecht te weſen:*
Ghy ſegt, uyt Godes woort, dat jae het jeughdigh bloet
Den ouden eere doen, en onderſtutten moet.
Ghy vraegt dan hoe het komt, en watter is te ſeggen,
Dat wy hier, tegen recht, verkeerde gronden leggen:
Ghy ſtaet hier op en dut, ghy ſtaet gelijck verbaeſt,
En ſtelt genoegſaem vaſt als dat de ſchrijver raeſt;
Wel, vrient, ontfangt eẽ woort, tot antwoort uwer vragen,
„ 'Tis wijſe lieden werck een geck te konnen dragen;
Men ſegge watmen wil, ten is geen deftigh man
Die met gebogen hals geen dwaſen lijden kan.

* *Een dwaes moet der wijſen knecht zijn. Prov. 11. 19.*

Theod. de Kempis de Imitatione Chriſti. cap. 16.

Waren alle menſchen volkomen, wat hadden wy dan om Gods wille van malcanderen te lijden? God heeftet alſoo geſchickt, dat wy malkanders ſwackheden hebben te dragen; want niemant is ſonder ghebreck, en niemant leefter ſonder lijden.

---

2. Cor. 11. 18.

Ghy verdraegt geerne de onwijſe dewijle ghy wijs zijt.

Rom. 15. 1.

Die ſterck zijn, zijn ſchuldigh der ſwackẽ kranckheden te dragen.

Syrach 22. 18.

Het is lichter ſant, ſout, en ijſer te dragen, dan eenen onverſtandigen menſche.

Daer-

Daerder veel ſmeden moetmē ſlag houden.

WAnneerder vijf of ſes met uytgeſtreckte leden,
Tot onderlingh behulp op eenen aenbeelt ſmeden,
Soo moet daer yder man ſoo ſpelen met den ſlagh
Dat oock ſijn mede-maet een beurte krijgen mach:
Indien hy eenigh waer, en ſonder met-geſellen,
Soo mocht hy raſſer gaen, en geene ſlagen tellen;
Maer nu benevens hem oock rappe gaſten ſtaen,
Soo moet hy nimmermeer als op de maete ſlaen.
Al die niet in het boſch; maer by de menſchen leven,
Die moeten yder menſch het ſijne leeren geven,
De man die vier' het wijf, het wijf haer echten man,
Soo iſſet dat het huys in vrede blijven kan.
Daer is geen nutter konſt, als ſich te konnen voegen,
Dat geeft van ons bedrijf aen yder vergenoegen;
Maer die het vet alleen begeert op ſijne ſop,
Dat is een al-beſchick, of wel een vijſe kop.
Ghy, leert dan, ſoete jeugt, op deſen regel paſſen,
Laet vrienden vrienden zijn, laet handen handen waſſen:
De menſcheyt wijſtet uyt, het leven heeftet in,
Geen menſch en dient te ſtaen alleen op eygen ſin.

DIt ſpreeck-woort kan ſonderlinge dienen aen de ſoodanige die in groote vergaderinghen, en met veel perſonen dagelijcx hebben te handelen, om een yegelijck te laten en te geven dat hem nae gelegentheyt toe-komt: want, gelijck een voortreffelijck man wel heeft geſeyt, als ons eenige ſake wel ſmaect ofte bevalt, het en moet ons ſtracx niet vreemt dencken, ſo het aen andere niet wel en ſmaeckt; anders komē hier uyt groote mis-ſlaghen in beraet ſlagingen, te weten, als men het oordeel van andere af-meet nae het ſijne, ende daer op dan aengaet. Daerom dient men hier op verdacht te weſen, ende te ghedencken het ſpreeck-woort: Soo veel menſchen, ſoo veel ſinnen, &c.

Op

Op eenen anderen ſin:

Als ick een aenbeelt ben, ſoo lijde ick als een aenbeelt: als ick een hamer ben, voegh ick my tot ſlaen.

Smits kinderen zijn wel voncken ghewoon.

OF ſchoon een ſmit, met ſijn geſin,
Staet kloeck en paſt op ſijn gewin,
En dat hy, als een wacker man,
Slaet op het yſer wat hy kan,
En maeckt alſoo een groot geſchal,
En drijft de voncken over-al;
Noch leyt ſijn jongſte kint in ſlaept,
En 'tander ſtaeter op en gaept,
En noch een ander weeligh dier
Dat ſpeelt oock met het vliegend' vyer,
Iae, even dichte by den brant,
Verſet de voncken metter hant:
Maer komter eenigh kint ontrent
Op deſen handel niet ghewent,
Dat maeckt terſtont een groot misbaer,
Al of het ſtont in doots ghevaer.

Let hier op, ouders, wie ghy zijt,
Let hier op met gheſtage vlijt;
Geen kint en dienter oyt te ſacht
By yemant op te zijn ghebracht:
Want yder is, en yder doet
Iuyſt nae dat hy was opgevoet.

Veel kocks verſouten den bry.

WAnneerder eenigh dingh veel menſchen is bevolen,
Een die het qualick vat die doet de reſte dolen;
Een yderheeft in als, ſijn eygen oogh-gemerck,
En ſiet vrou *Eygen-ſin* verbrot het ganſche werck.
Waer een kock meeſter is, daer zijn de beſte bouten,
De tweede voor ghewis die ſal den bry verſouten:
'Tſchaep dat ghekoppelt is, gheraecktet in de ſloot,
'Tis hondert tegen een gheraecktet uyt den noot.

Aen vele belaſt wort minſt ghedaen.
Want d'een laet het op d'ander ſtaen.

Ghemeen goet gaet meeſt verloren.

Ghekoppelde ſchapen die verdrencken.

Gemeene pot ſiet wel, maer deylt qualick.

Veel herders by de ſchapen
Sullen maer te langer ſlapen.

Veel kocks verſouten den bry.

Gemeene ſchapen eten de wolven.

Ghemeen goet, geen goet.

Deux ſots ne peuvent eſtre portez ſur un aſne.

Nopt ſaghmen op een eſel dueren/ Twee gecken vol verwaende kueren.

ISt niet een wonder dingh! twee beeſten aender heyden
Die konnen ſonder twiſt op eenen bunder weyden:
Een tijger met een beer, een leeuw, een vinnigh ſwijn
Die woelen in het boſch, en konnen eenigh zijn;
Maer gaet beveelt een ampt aen twee verwaende dwaſen
Die ſullen onder een geduerigh liggen dwaſen
Ghedurigh in krakeel, en ſwanger van den nijt,
Ghedurigh over hoop, en al uyt enckel ſpijt.
Twee gecken konnen noyt malkander leeren mijden,
Twee gecken konnen noyt op eenen eſel rijden,

Sy dragen ſtaege ſorgh, en onruſt in den geeſt,
Wie eerſt en wieder leſt ſal klimmen op het beeſt;
En ſchoon dit grilligh paer ten leſten is geſeten,
Noch kan het kribbigh volck haer kueren niet vergeten:
Die eerſt ſit weyt te breet, gelijck de leſte meent,
Hy iſſer door onteert, hy iſſer in verkleent;
Dies wil hy evenſtaegh yet op ſijn macker winnen,
Die kanter tegen aen met al de ganſche ſinnen:
Siet daer is dan de ſtrijt, en al uyt hevigh bloet,
Tot dat van beyden een den eſel ruymen moet.
Siet, vrienden, deſe krijgh wort over al gevochten,
Geen menſch en ſatter leſt, indien de lieden mochten,
Oock die geen daet en heeft, verheft hem op dē ſchijn;
„ De kraey, al iſſe kleyn, die wil een arent zijn.
'Tis vry geen kleyne kunſt een geck te konnen lijden,
'Tis vry geen kleyne kunſt een geck te konnen mijden:
Want ſoo men heden noch in alle landen ſiet,
„ De gave van gedult en is by gecken niet.

Twee kaſſen in eene kerck, twee maters incē convent, twee groote maſten op een ſchip, en dienē niet.

Hooge macht en minne-ſpel
Dat en wil geen metgeſel.

Twee narren in een huys
Dat maeckt een groot gedruys.

Paſtoor en koſter zijn ſelden wel eens.

A taillar il formaggio,
Si vuole un matto & un ſaggio.

Het beeldt zy een dwaes, ende een wijs man, te ſamen beſich met het ſnijden aen een kaes.

De wijs man ſpreeckt.

EY vrient! niet al te grof, ghy moet het ſuyvel mijden,
Ey lieve, met verlof, laet my een reysjen ſnijden:
Ghy ſnijt de kaes te ſcheef, ghy ſnijtſe veel te dick;
Ey laet het ſnijden ſtaen, of ſnijt gelijck als ick:
Als ghy eens met het mes komt aen de kaes te raken,
Stracx heb ick dapper werck die weder recht te maken;
En des al niet-te-min ghy ſnijtſe weder krom,
En op den ſtaenden voet recht ick het wederom:
Soo doende wort de kaes aen alle kant geſneden,
Dan ſoo het niet en dient, en dan eens nae de reden,
Dan weder lijp en ſcheef, of ick en weet niet hoe,
En dat gaet over hant tot aen het eynde toe.
Maer dit is niet alleen in dit geval te mercken,
Het gaet op deſen voet al wat de menſchen wercken;
Siet! deſe recht het op, wat die om verre ſteeckt:
Door wijsheyt dient gebout al wat de ſotheyt breeckt.

Tot het ſnijden van de kaes
Dient een wijs man en een dwaes.

Wijſe en gecke te ſamen zijn noodigh, om een ſtadt te maken.

Een wijs man en een geck weten meer met hun tween,
Als een wijs man doet als hy is alleen.

Rijcke gecken vercieren de ſtadt.
Wijſe mannen beſtieren de ſtadt.

De beſette lieden zijn om de wanraeckte te recht te helpen.

Vt

Vt lapſu graviore ruant.

Die wel eer te hooge vlogen/ Vonden ſich wel licht bedrogen.

EEn arent als hy honger krijght,
En uyter hooghten neder-ſijght,
En vint een ſchilt-padt, of een ſleck,
Die grijpt hy veerdigh metten beck,
En voert hem door een ſnellen vlucht,
Tot boven in de blaeuwe lucht,
Soo ſteyl en uytter-maten hoog
Als immer draegt een menſchen oog.

Een die het ſpel van onder ſiet,
En weet de rechte gronden niet,
Die hout gewis in ſijn gemoet
Dat hy de ſchilt-padd' eere doet;
Doch ſtaet hy maer een weynigh ſtil,
Dan ſiet hy waer het henen wil:
Want ſiet! die, mits ſijn hoogen ſtant,
Sagh onder hem het ganſche lant,
En was daerom geweldigh trots,
Die komt daer vallen op een rots,
En breeckt dan op den harden ſteen
En huys, en huyt, en hals, en been;
Soo dat hy weder-over geeft
Al wat hy oyt gheſopen heeft,
En wort dan, in het openbaer,
Tot ſpijſe van den adelaer.
Hoe menigh worter by het hof
Genomen uyt het laege ſtof,
En hoogh getogen in de locht,
Op dat hy laeger vallen mocht.
„ Die hooger klimt als hem betaemt,
„ Valt laeger als hy heeft geraemt.

Van hoogh te gaen, en veel te mallen,
Plach menig man int ſlick te vallen.

Als 'tgheluck u lacht,
Staet dan op de wacht.

Wie hooghor klimt als't hem betaemt,
Die valt wel laeger als hy raemt.

Nae hooge vloeden diepe ebben.

Staet niet na hoogen ſtaet, ende en denckt niet boven u vermogen. *Syr. 3. 22.*

Wie ſijn deure hoogh maeckt, die ſtaet na ongeluck. *Pro. 17. 19.*

Hooverdije is een begin alles verderfs. *Tob. 4. 14.*

Aen

Aen kleyne beeckjens kammen drincken/
En daer en is geen noot van ſincken.

De man aen de fonteyne ſpreeckt.

WAt roept ghy, lieve vrient, my tot de groote beken,
Die met een fellen ſtroom de vaſte dijcken breken?
'Tis waer, en ick bekent, dat my geweldigh dorſt,
En datter vocht onbreeckt aen mijn benaeude borſt;
Maer ſal ick daerom gaen en ſoecken holle baren,
Daer met een vollen loop de groote ſchepen varen?
Daer niet alleen een kint, maer oock een handigh man
(Soo hem de voet onglipt) het lijf verlieſen kan.
Sal niet een kleyne beeck, die ſachtjens plagh te vlieten,
Of met een dunne ſtrael komt nae de leeghte ſchieten,

My geven dat ick wenſch, en leſſen deſen brant,
Schoon dat ick maer alleē mach ſcheppen metter hant?
Voor my, ick ſegge jae. 'Ken ſoecke maer te drincken,
Wat hoef ick dan te gaen daer ick ſou mogen ſincken?
Ick wil een ſtille born, een kleyn en ſuyver nat;
Want oock mijn ganſche maeg is vry een minder vat.
Ick laete groot beſlagh, en alle diepe ſtroomen
Voor die maer van de zee en groote waters droomen:
Ick was oyt haeſt gelaeft, hoe ſeer mijn herte joegh,
Een weynigh, lieve vrient, een weynigh is genoegh.

Dit ſpreeck-woort, gunſtige leſer, en is in den eerſten druck niet te vindē, maer kier (gelijck ſommige andere) van nieus bygevoegt, en dat uyt dē mont van dat rijckcierſel onſer eeuwe, ic ſegge joncvrou Anna Maria Schuermans, *die het ſelve in ſekere hare redenen wijſſelijck te paſſe brengende, oorſake heeft gegeven dat ick het ſelve weerdigh hebbe gheacht hier in te voegen. Soo het u wel bevalt, leſer, (ghelijck ick vertrouwe dat jae) gelieft et haer danck te weten, en gaet vorder tot de ſpreucken van gelijcken ſin die hier volgen.*

Een kleyn waterje leeſt oock dorſt.
Een kleyn regentje maeckt oock nat.

Wie niet onbreeckt is rijck,
Al woont hy aen den dijck,

Een bly gemoet,
En maetigh goet,
Is wonder ſoet.

De kickvors heeft noch wol noch haer
En eſter maeckſe bly gebaer.

Met weynigh rijck
Is God gelijck.

Dit ſiet men alle daegh geſchien,
Een kleyne pot kan ſpoedigh ſien.

Hebt ghy niet veel, weeſt niet bedroeft;
Denckt maer hoe luttel dat men hoeft.

Waer toe ſo rijck gelijck een vorſt?
Een hant vol waters leſt dē dorſt,
Een weynigh ſpijs, en luttel broot.
Dat is genoegſaem voor den noot.

Drinckt

Drinckt uytte fonteyn,
Isse kleyn,
S'is reyn.

Vrient hebje broot
Een duymtje groot?
'Tis voor den noot.

Smaeckt u een duyf gelijck patrijs
En grutten-bry gelijck als rijs,
Wat hoefje dier-gekochte spijs?

Weynigh met eer,
Wat hoefje meer?

l'Ignorance corre, la Prudenza lentamente segue il paßo.

De dwaesheyt loopt; de wijsheyt gaet:
En dat is wy den besten raet.

Siet hoe vrou Dwaesheyt rent, siet hoese komt getredē,
Hoe los is haer gelaet! hoe ras sijn hare schreden!
Sy loopt, sy ketst, sy swiert, soo datse niet en let
Waer sy haer gangen stiert, of hare voeten set.
Siet in het tegendeel, en weegt met rijpe sinnen,
Hoe traegh de Wijsheyt gaet, eer datse wil beginnen:
Let hoese met bescheyt haer ganesche wegen meet,
Hoe seker datse stapt, hoe sedigh datse treet.
De Dwaesheyt is gewoon in haesten uyt te springen;
De Wijsheyt is bedacht, en let op alle dingen;
De Dwaesheyt tijt te werck, en snelt haer tot de reys;
De Wijsheyt vordert niet als naer een diep gepeys:
Dit wijst ons dese prent, en 't staet ons aen te mercken,
Het zy wy met het lijf of met de sinnen wercken;
Want die sijn dingen doet in haest en metter vlucht,
Ten kan niet anders sijn als dat hy naemaels sucht.
Beslapen raet heeft gront: het duyster en de nachten
Zijn moeders van gepeys, en voedtsters van gedachten;
Dus schoon ghy wonder seer tot yet genegen zijt,
Ghy des al-niet-te-min beveeltet aen den tijt.

De Dwaesheys heeft arents vleugelen, maer uyls oogen.

Op haestighe vragen dient traegh gheantwoort.

Iachtige menschen dienen op esels te rijden.

Die kruypt en valt niet.

Het duyster en de nachten Zijn moeders van gedachten.

Met goet gemack raecktmen oock voort.

Men sal't soo haest gaen, als loopen.

Rijdt

Rÿdt voort/ maer siet om.

Het beeldt soude moghen zijn een voer-man op sijn wagen omsiende, ende een pack achter in den wege gevallen liggende.

HAdt ick ganſch onbeſorght geduerigh aen gereden,
Soo hadt ick groot verlies op deſe reys geleden;
Want als ick in den ren by wijlen omme-ſagh,
Vernam ick ſeker pack dat af-gevallen lagh.
Wel ghy, die zijt gewoon ſoo veerdigh aen te drijven,
Spoet niet als met beſcheyt, het ſal u mogen ſtijven;
Hoe licht kan in der haeſt een quade ſlagh geſchien,
Dus ſchoon mē ſpoedig reyſt, noch dientmē om te ſien.

Haeſt en is geen ſpoet.

Snelle raet, ſelden baet.

Van ſnellen raet, noyt goede daet.

Yl met wijl.

Vecht koel en een half ure langer.

Een goe wegh om, en is geen krom.

Sacht te gaen, en verre ſien,
Dat is een daet van wijſe lien.

L' araignée mange la mouche & le lizard l'araignée &c.

De ſpin die eet de vliegh/de hagedis de ſpin/
Dit heeft het groene wout / en al de werelt in.

DE ſpin kan niet alleen de kleyne muggen vangen,
Men ſiet oock byën ſelfs in hare netten hangen;
Maer in haer meeſte jacht, ſiet daer, een hagedis
Die valt haer op het lijf, terwijl ſy beſich is;
En weder op een nieu, de ſpin is naeu gegeten,
Het beeſt, dat haer verſlont, wort in het lijf gebeten;

Daer

Daer komt een oyevaer, die met een langen beck
Het kleyne dier verraſt, en grijptet met den neck;
Doch eer de vogel rijſt, om in de lucht te ſtijgen,
Soo koomter wel een ſlangh, en doet hem weder ſijgen,
En vat hem by het been, en velt hem in het gras,
En maeckt hem tot een roof, die eerſt de rover was.
Maer in het eygen wout daer wort een draeck gevonden,
En ſiet! daer wort de ſlangh al wederom verſlonden,
En noch is't niet genoeg, want oock dit grouſaem beeſt
Dat kent eé hooger macht, die van hem wort gevreeſt.
Siet daer een omme-loop van alle werelts dingen,
Hoe groot dat yemant is, hy laet hem weder dwingen;
Wel denckt dan, wie ghy zijt, wat ghy u minder doet,
Dat ghy het wederom van grooter lijden moet.

De heere gebiet ſijnen knecht, de knecht de katte, de katte haren ſteert.

Eccleſ. 5. 7.

Siet ghy den armen onrecht doen, en recht ende gerechtigheyt in den lande wechrucken, ſo verwondert u des niet, want daer is noch een hooger hoeder over die beyde.

Als oude honden baffen ift tijt uyt te ſien.

De huys-man die uyt de venſter ſiet, ſpreeckt.

SChoo leeutje ſtaet en keft, ooc ſomtijts ganſche nachtē,
'Tis efter ſonder gront daer op te willen achten,
Het dingh is jonck en mal, het baft om 'kweet niet wat,
Al hoortet maer een muys, al ſietet maer een kat;
Maer 'tis een ander ſaeck met onſen ouden wachter,
Want als die gaende wort, dan ſchuylter onraet achter:
Het is een looſe gaſt, en daerom baft hy niet,
Voor dat hy yemant vreemts, of yet byſonders ſiet.
Ick houd' het beeſt in eer, vermits ſijn oude dagen,
En mits het ſich verſtaet op alle ſlimme lagen;
Dies als ick in der nacht verneme ſijn geluyt,
Soo loop ick uyt het bedt, en kijck te venſter uyt;
Daer word' ick dan gewaer een deel onguere ſtreken,
Miſſchien een ſtouten boef die pooght in huys te breken,
Of wel een hoender-dief, die hout hem wonder ſtil,
Of een die in den hof de freuyten ſtelen wil.
Daer hapert altijt wat als oude honden baſſen,
En 'tis de rechte ſtont om op het ſtuck te paſſen;
De tijdt heeft wonder in, want oock een lompigh beeſt
Wort door de jaren kloeck, en krijgt een ſnegen geeſt.
Maer ſiet! hier was een dief, dan hy is nu geweken,
Ick denck hy vreeſt dē hont, of heeft my hoorē ſpreeckē;
Wel dat hy henen gae, ſijn aenſlagh is belet,
En ick gae wederom my duycken in het bedt.
Een woort noch even wel dat hadt ick u te ſeggen,
Wilt dat te mijner eer in uwen boeſem leggen:
Gebruyckt de rappe jeught, wanneer ghy wilt de daet;
Maer ſoeckje goet beleyt, ſoo let op ouden raet.

Veel-

Veeltijts meynen jonge dwaſen,
Dat de oude lieden raſen;
Maer die hebben meer vergeten
Als de jonge dwaſen weten.

Den ſlagh der grijſen,
Machmen voor ijſen.

De jonge lieden paſt de lans,
Maer wel te raden oude mans.

Met jonge te krijgen,
Met oude te raden.

Oude honden en hooren nae geen,
Wis wis.

Een oude kat ſpeelt met geen balleken.

Een oude vos is qualick te bedriegen.

Een oude rat wil niet inde val.

Es is nit rath daß man narren uber eyer ſetze.

Hier dient een wijs man op te letten/ Men mach geen nar op epers ſetten.

SIet daer! is't nu niet wel gemaeckt?
De nar is op den neſt geraeckt,
De nar, eylaes! ô lieve vrient,
De nar is daer hy niet en dient;
Men gaf hem eyers uyt te broen,
En dat is door hem niet te doen:
Hier diende toe een geeſtigh man
Die teere dingen vieren kan,
Die acht op alle ſaken ſlaet,
En in ſijn doen wel ſeker gaet;
Maer deſe quant is al te los,
Hy vielder op gelijck een os,
En ſatter op gelijck een koe,
Dies ſiet hy nu 'ken weet niet hoe,

Hy

Hy is begaet, beſtruyft, bedot,
Ey ſiet! dus vaertmen met een ſot,
Dus vaertmen als men gecken ſent,
Daer niet als wijsheyt dient ontrent.

Wel, ſoo daer yet door goet beleyt
Dient afgedaen, of aengeſeyt,
Ten moet noch geck noch rouwen gaſt,
Ten moet geen plompaert zijn belaſt,
Want ſchoon men hen al wel berecht
Noch gaen de ſaken wonder ſlecht;
En waer het ſtuck ſich wat verdraeyt,
Daer iſſet al-te-mael bekaeyt.

Ghy daerom, vrienden, tot beſluyt,
Sendt niet als wijſe lieden uyt,
Sendt niet als mannen van beleyt,
„ Een wijs geſandt, en niet geſeyt.

Die over 't molcken gaet
Moet weten wat de klocke ſlaet.

Daer gheſchiet veel ramp, maer dwaſen krijgen 't meeſt.

Weet of ruſt.

Steeckt geen vingher in eens dwaſens mont.

'Tis beter te gaen tot ſmits, als tot ſmeet jens.

Heult yemant met een geck
Soo blijft hy in den dreck.

Syr. 22. 12. 13.

Spreeckt niet veel met eenen ſotten ende en gaet niet veel om met eenen onverſtandigen.

Hout u van hen, op dat ghy niet in noot ghebracht, ende van ſijnen dreck beſmet en wordet.

Prov. 26 6.

Wie ſijn ſake door een dwaeſachtige bode uyt-recht, die is ghelijck een die lam is aen de voeten, ende neemt ſchade.

Wer

Wer mit katzen jagt der fahet gern mauß.

Wie jaeght met katten/
En vangt maer ratten.

De ratte-vanger ſpreeckt.

ICk hadde jagens luſt, en gingh met groot verlangen
Om eenigh vluchtigh hert, of ander wilt te vangen,
Ick was genoegh verſien (gelijck het ſcheen) van als,
Den ſpring-ſtock in de vuyſt, den hooren aen den hals.
Maer hoort wat my ontbrack; in plaets van haſewinden,
Van bracken die het wilt in dichte boſſen vinden,

Soo

Soo leyd' ick anders niet als katten nae de jacht,
En daerom heb ick niet als ratten t'huys gebracht.
Maer 'tfy van mijn bedrijf! ach, waerom leef ick langer?
'Ken ben geen jager meer; ick ben een ratte-vanger.
Wel mackers, hoort een woort, hier dienſtig by geſtelt,
Houdt katten voor het huys, en honden voor het velt.
En ſoeckje met beſcheyt u dingen uyt te rechten,
Soo doet u ſaken noyt door onbedreve knechten;
Want die met katten jaegt, en brengt niet anders t'huys
Als ick en weet niet wat, een rat of valen muys.

Ick ſal weten uwen ſtaet,
Segt met wien ghy omme gaet.

Koper gelt, koper ziel-miſſe.

Met quaet tuyg iſt quaet wercke.

Wie ſich onder den draf menght,
wert van de ſwÿnen gegeten.

Dit ſpreeck-woort ſoude oock tot meer andere gheleghentheyt ghebruyckt konnen werden, want (gelÿc t'anderen tÿden meer is geſeyt) de ſpreeck-woorden beteeckenen dat de leſer wilt; als by exempel van yemant die veeltÿts dertele boecken leeſt, met licht gheſelſchap omgaet, ende geyle dienſt-boden in ſÿne huys-houdinghe ghebruyckt; van de ſoodanighe (ſegh ick) ſoude niet onbequamelÿcken miſſchien gheſeyt mogen werden; Die met katten jaeght, vanght geerne muyſen.

Het ſelve ſpreeck-woort kan oock op deſe wÿſe in't geeſtelÿcke gheduyt werden, dat al wie niet als met vleeſſelÿcke inſichten tot ſÿn beroep gaet, dat hy geen heyl, maer ghewiſſelick van den vleeſche het verderf ſal maeyen, &c.

Culex

Culex fodit oculum leonis.

**Wat is van groot/of trots/of hoogh?
Een mugh steeckt wel een leeu in't oog.**

KOmt hier eens, vrienden altemael,
Komt hier, en hoort een vreemt verhael,
Komt hoort een wonderbare daet
Daer op voor u te letten staet.

Al is de leeuw een moedigh dier,
Al brant sijn oog gelijck een vyer,
Al is sijn wesen wonder fel,
Al is sijn sprongh geweldigh snel,
Al is hy, jae, een machtigh beest
Daer voor de ganssche werelt vreest,
Noch is een mugge wel soo stout,
Hoewel de minste van het wout,
Noch is een mugge wel soo koen
Dat sy het beest komt hinder doen,
En dat niet met een slimme greep,
Of met een onverwachte neep;
Neen, neen, sy eyst haer vyant uyt,
En maeckt daer toe een hel geluyt;
En eer sy haer tot vechten set
Soo steeckt het beesje sijn trompet;
Het doet gelijck een dapper helt,
Het geeft hem open in het velt,
Het steeckt den leeuw niet in de steert,
Dat is niet eens de pijne weert;
Het steeckt hem daer hy klaerste siet,
Daer is't dat het hem d'oorlogh biet,

Het komt hem onder ſijn geſicht,
En vlieght hem in dat vyerigh licht;
En ſchoon hy dan geweldigh tiert,
En al de leden omme-ſwiert,
En ſchoon hy dan ganſch bijſter raeſt,
En dampen uyt ſijn keele blaeſt,
En ſchoon hy ſpringt dan wonder hoog,
Het ſteeckt hem in dat vinnigh oog,
Soo dat hy in het ganſche dal
Niet weet waer hy hem keeren ſal.

Ick wou dat alle trotſche lien
Hier op met oordeel wouden ſien,
En leeren uyt der leeuwen pijn
Niet al te fier en moedigh zijn,
Want ſiet! niet een ſoo grooten beeſt
Dat oock ſijn minder niet en vreeſt.

Vn petit homme abat bien grand cheſne.

KEn weet niet een ſoo ſchoonen boom,
Al ſtaet hy aen een verſen ſtroom,
Al waſt hy uyttermaten hoog,
Al rijſt hy boven 'smenſchen oog,
Al heeft hy noch ſoo dicken baſt,
Al voedt hy noch ſoo harden quaſt,
Dien niet een kleyn, een eenigh man
In haeſt ter neder leggen kan,
Dien niet een mes of kleyne bijl
Kan vellen in een korte wijl.

Vraegt ghy wat dit verhael beduyt?
En wat ick ſtelle voor beſluyt?

Een

Een weſpe quelt een moedigh peert
Al iſſet duyſent kroonen weert;
Een muys ontſet een oliphant
Al heeft hy noch ſoo grooten tant;
Een mugge ſteeckt een leeuw in't oog
Al leyt het hert hem wonder hoog.
Ghy, daerom vrienden in't gemeyn,
En acht geen vyant oyt te kleyn,
Daer is noyt ſoo geringen man
Die niet ſijn meerder ſchaden kan.

Al is u vyant maer een mier,
Soo houd hem voor een grouſaem dier.

Al ſchijnt den hont niet groot te zijn,
Noch vangt hy wel een machtigh ſwijn.

Een kat ſiet wel op een koninck.

Gheſellen wilt u wel beraden,
Hy is wel kleyn die niet kan ſchaden.

Hy en heeft geen wijſen geeſt,
Die voor gecken niet en vreeſt.

'Tis beter een hont te vrient, als te vyant hebben.

Men treet ooc een vorſch wel ſoo lange tot hy eens quaeckt.

Wat hoornen heeft wil ſteken.

En verſmaet dē ſwackē niet, want een mugge kan ſelfs aen den leeuw het gheſichte quetſen.

DIt laetſte ſpreeck-woort is ontleent uyt de Arabiſche ſchrijvers, want (gelijc de ſelve betuygen) quellen de muggen in Meſopotamien de leeuwen wonderlicken ſeer, als Strabo in ſijn ſeſtiende ende Marcellinus in ſijn achtiende boeck verhalen.

Boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere.

Herder/alsje ſchapen ſcheert/
Siet dat ghyſe niet en deert.

De koninck ſpreeckt.

WEl, vrient, hoe gaeje dus te werck ?
Ghy zijt te raeu, naer ick het merck,
Het ſchijnt niet datje ſcheeren wilt,
Maer datje welter keure vilt :
Ey ſtaeckt u voor-ſtel, raeuwe gaſt,
Want dat en is u noyt belaſt,

Neen

Neen, neen, een herder van het vee
Die houdt het vil-mes in de ſchee,
En is te vreden met de wol,
Al is ſijn mande niet te vol;
En of hy ſchoon de kudde ſcheert,
Noch maeckt hy dat het niet en deert.

Een hovenier of groenſel-man,
Indien hy recht het ambacht kan,
Snijt wel de bladers van het kruyt,
Maer treckt voor al geen wortel uyt.
Dus ſoo ghy paſt op mijn gebiet,
Soo ſcheert het ſchaep, maer viltet niet.

Wie de keers te diepe ſnuyt,
Bluſt wellicht haer luyſter uyt.

Men moet de ſchapen ſcheeren na ſy wolle hebben.

Snÿt ſoo het kruyt dat het mach blÿven groeyen.
Snuyt ghy te hart ſo moet de neuſe bloeyen.

Magre vliegen bÿten ſcherp.

TErwijl een herder op het velt
Sijn jonge geyten overtelt,
En ſoeckt met yver over al,
Tot dat hy vint het vol getal;
Soo was't dat hy een menſche vont
Ganſch flaeu, en totter doot gewont,
Gelijck hy aender heyden lagh:
En als hy duyſent vliegen ſagh,
Die ſaten in dat verſe bloet,
En werden even daer gevoet,

Soo kreegh hy deernis metten man,
En joeger al 'tgedrochte van;
Hem dunckt dat hy hem gunſte toont,
En dat ſijn lijden wert verſchoont:
Maer de gequetſte, die het ſiet,
En acht dit vry ſijn voordeel niet,
Maer rieper hevigh tegen aen:
Ick bidde laet u jagen ſtaen,
Ick bidd', hout ſtille, lieve vrient,
Ghy doet dat my doch niet en dient.
De vliegen die ghy ruymen doet
Zijn nu verſadight van het bloet,
En al wat in haer plaetſe koomt
Daer ben ick bijſter voor beſchroomt,
Want dat is uytter-maten graegh,
En dient my tot een nieuwe plaegh;
Dus wat ick immer bidden mach
Laet my ſlechts weſen ſoo ick plagh,
Want als het immers weſen moet,
„ Een vette vliegh is eerſt gevoet.

Veri-

Verità non può ſtar ſepolta.

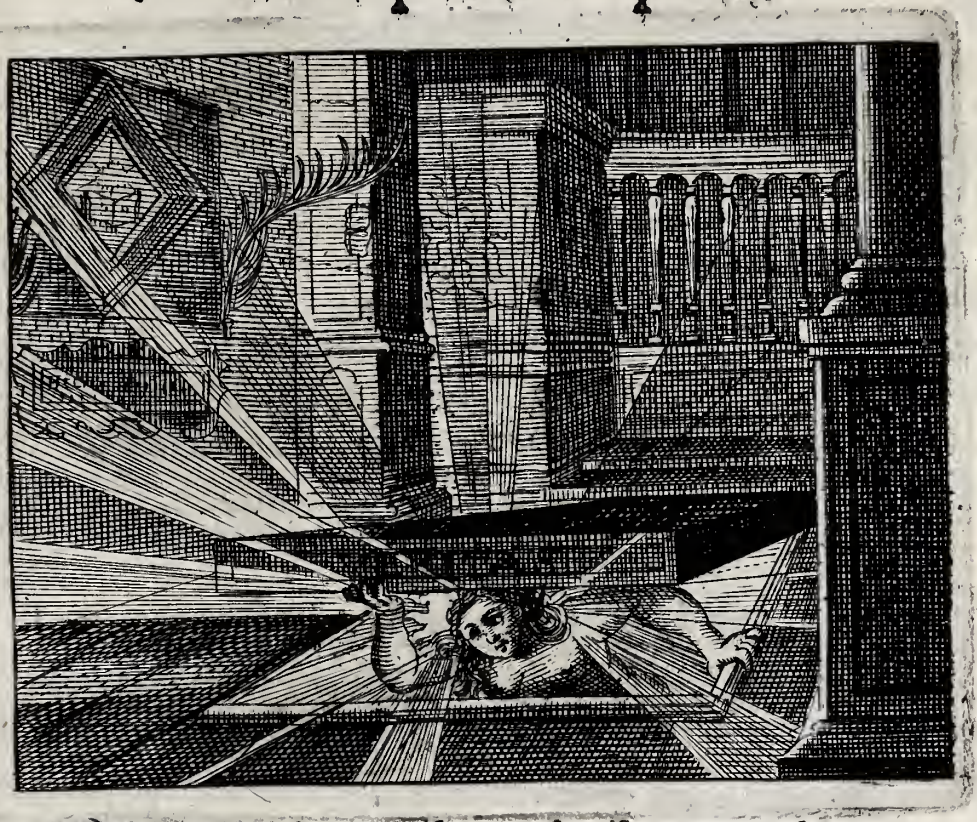

Al lept de waerheyt in het graf/
Al wat haer dzuckt dat moeter af.

AL poogter menig mẽſch de waerheyt t'onderdruckê,
Ten ſal hem evenwel, ten ſal hem niet ghelucken.
Hier baet geen ſlim beleyt, geen liſt of looſe vont,
Geen booſe klapperny, geen afgerichte mont.
De waerheyt aengeranſt met drift van quade tongen
Wert ſomtijts met gewelt als in het graf gedrongen,
Als in het ſtoff gedruckt, ſoo dat, gelijck het ſchijnt,
Haer luyſter, blijde verw, en alle glans verdwijnt;
Maer ſchoon de reyne maeght is in den kuyl geſtcken,
Sy weeter evenwel, ſy weeter uyt te breken,
Sy opent jae het graf, ſy licht de ganſche ſerck,
Al iſſe noch ſoo ſwaer, al iſſe noch ſoo ſterck.

De waerheyt, ſchoon verkracht, en laet haer niet bedervē,
De waerheyt, ſchoon gewont, en kā doch nimmer ſtervē,
De waerheyt recht haer op, al iſſet yemant ſpijt,
De waerheyt is van outs een dochter van den tijt:
De waerheyt, watmen doet, en is niet in te dwingen,
Al ſou de felſte rots in duyſent ſtucken ſpringen:
De waerheyt bortelt uyt, ghelijck een ſonne-ſchijn,
De waerheyt, hoe het gae, wil niet begraven zijn.

Es vvird nichts ſo rein geſpunnen
Es komt zu letzt an die ſunnen.

Niet en wort ſoo fijn gheſponnen/
Of ten komt noch aender ſonnen.

AL heeft een ſpinne-kop haer webbe fijn geſponnen,
Noch komtet evenwel, noch komtet aender ſonnen;
En ſchoon men haer bedrogh ten eerſten niet en ſagh,
Soo komtet evenwel ten leſten aen den dagh.
Hoe menigh ſlim bedrogh wort hier en daer geweven!
Hoe menigh loos beleyt wort hier en daer gedreven!
En ſchoon het yemant heelt oock ſomtijts menigh jaer,
Het wort des niet-te-min ten leſten openbaer;
Het Oog, het wacker Oog, daer uyt de lichten vloeyen,
De ſon haer voetſel heeft, de korte dagen groeyen:
Het Oog, het wacker Oog, dat alle dingen ſiet,
En even in der nacht ſijn helle ſtralen ſchiet,
Dat opent alle dingh, hoe ſeer het is verholen,
Hoe dier het eenigh menſch van yemant is bevolen,
Hoe ſeer het yemant deckt, of in het duyſter ſluyt,
De waerheyt, lieve vrient, die kijckt ten leſten uyt.

De

De waerheyt die in't duyſter lag,
Die komt met klaerheyt aen den dagh.

Al is de leugen ſchoon bekleedt,
Sy doet noch haren meeſter leet.

Al is de leugen wonder ſnel,
De waerheyt achterhaltſe wel.

De leugen ſtaet maer op een been,
Gaet breeckt haer dat, ſo heeftſer geen.

Het komt ten leſten aen den dagh
Wat in de ſneeu verholen lagh.

Wacht u wel neerſtig vande daet,
So iſſer tegen leugens raet.

Het gaet noch heden als het plach
Den leſten is den wijſten dagh.

Men ſiet ten leſten aen den ſtront
wie de miſpels gegeten heeft.

Dit luyt wat plomp, als veel hoog-duytſche ſpreuckē; maer 'theeft ſijn beſcheyt.

Men vanght die lieght met raſſer ſpoet.
Als men een tragen krepel doet.

Marc. 4. 22.
Daer en is niet verborghen dat niet openbaer en worde.

Wat quam van liegen
Dat ſal verv liegen,
Maer hoeter gaet
De waerheyt ſtaet.

A little pot Is ſoen hot.

Een kleyne pot oock dooy een weynig vyer/
Die maeckt terſtont een vyſter groot getier.

VRient, zijt ghy gaſt, of zijt ghy weert,
Komt hier een weynigh aen den heert,
Komt let eens watter omme-gaet,
En watter aen den vyere ſtaet;
Want ſoo ghy vat den rechten grondt,
Hier is yet dat ghy leeren kondt.

Ey ſiet! hier is een pot geſet,
Daer heb ick vlijtigh op gelet.

Al is die nae de vlam gewent,
Al iſſer vyers genoegh ontrent,
Al leggen daer veel kolen aen,
Noch blijft hy echter ſtille ſtaen:
En ſchoon men hem veel hitte biet
Hy ſchuymt, hy raeſt, hy bobbelt niet;
Maer ſiet den pot aen genen kant,
Die ſiedt genoeghſaem ſonder brant,
En ſchoon hy raeckt naeu aen het vyer,
Hy maeckt terſtont een groot getier,
Hy maeckt, 'ken weet niet wat geluyt,
Het ſchijnt ſijn gront-ſop wilder uyt.

Vraegt yemant hier de reden van?
My dunckt dat ickſe geven kan:
De pot die in de vlamme ſtaet,
En doch niet op of neder gaet,
Dat is een groot en machtigh vat,
En daer in ſchuylt een killigh nat,
Die wort niet haeſtigh omgeroert,
Of door het vyer om hoogh gevoert;
Maer deſe pot van kleyn beſlagh,
En daer maer weynigh in en mach,
Die is van ſtonden-aen geraeckt
Met dat hem maer het vyer genaeckt.

Nu vrient, ſtaet noch een weynigh ſtil,
En let eens wat dit ſeggen wil:
Al wort een edel hert geterght,
En dickwils dit en dat geverght
Noch wortet niet te licht beroert,
Of van de gramſchap omgevoert,
Maer neemtet op met koelen moet
Al wat hem dees of gene doet.

Maer

Maer yder menſch van kleyn verſtant
Die bobbelt als in heeten brant
Soo haeſt men hem maer eens genaeckt;
„ Geringe breynen haeſt geraeckt.

DE gront-regels van veel menſchen die groot-moedig willen ſchijnen te zijn, gaen regel-recht aen, niet alleè tegens de rechte groot-moedigheyt, maer oock regel-recht tegens alle de eyghenſchappen van een recht Chriſten. Veel meynen groote eere te zijn niet te verdragen, maer alles aen een yder feytelick uyt te wetten; en in tegendeel ſo wijſt de geſonde leere klaerlick uyt, datter geen meerder groot-moedigheyt en is, als ongelijck met ghedult te konnen lijden, en ſich in ſijn tochten te overwinnen. Een Chriſten en kan geen vaſter teycken hebben, van dat hy een kint Gods is, als dat hy met ſachtmoedigheyt, en ſonder weder-wraecke, kan overſetten het onghelijck dat men hem aen-doet; Leert van my dat ic ootmoedig en ſachtmoedigh ben van herten, (*ſeyt de Heere Chriſtus*) en ghy ſult ruſte vinden aen uwe zielen. *Alle kleyn en vuyl gheſpuys is wraeckgierigh; muyſen bijten, byën ſteecken, ſlangen, oock onverhoets gheraeckt, ſchieten haer fenijn, kinderen zijn korſel, oude en ſiecke lieden ghémelijck, maer een wel-geſtelt lichaem geſtijft met een recht-matige ziele, kan lijden en mijden.*

Dit ſoude oock op een anderen ſin gheduyt konnen werden, als te weten: dat yemant, van een kleynen ofte middel-matigen ſtaet, met weynigh ſich kan erneren, met kleyne koſten ſijn huys-geſin onderhouden; want anders

Groot is het hof,
Veel moeter of.
En in tegendeel ſoo is tot een kleynen oven weynig vyers van noode.

Stul-

Stultorum eſt cum ſtercore pugnare.

Men hout hem voor een rechten geck/
Die wil gaen vechten met een dreck.

HEt is voorwaer een rechte geck
Die't luſt te vechten met een dreck;
Want of hy ſchoon al met gewelt
Sijn vyant platter aerden velt,
Wat wint hy met ſijn kloecke daet
Als dat hy ſich wel vuyl begaet?
En dat een yder met hem ſpot
Vermits hy leelick is bedot.
Ghy, die van ſpotters wort geterght,
Of door een guyt tot ſpijt geverght,

Ick

Ick bidd', en acht op geen gekijf,
Van dees, of die, van man, of wijf;
Mijdt liever, reyne zielen, mijdt,
Lijdt met gedult, ô vrienden lijdt,
Want ſchoon ghy klappers tegen ſpreeckt,
En oock haer loſſe reden breeckt,
Noch efter wint ghy niet met al,
Als enckel leet en ongeval,
Noch efter wort ghy niet te kuys,
Maer komt noch des te vuylder t'huys;
Het is dan quaet hoe datjet maeckt,
Geen dreck en dient te zijn geraeckt;
„ Noyt vocher yemant met een ſtront
„ Die ſich daer door verbetert vont.

Met ſijns ghelijcke te ſtrijden is vol twijfelachtigheyt, met ſijn meerder is dulligheyt, met, ſijn minder, ſonder hope van eere En daerom iſſet beter ſijn ghedult te oeffenen, en ſijn ruſte te houden.

Een goet man en moet noyt tegens quade menſchen ſtrijden met haer eygen wapenen, dat is: ſchelden met ſchelden bejegenen; want anders en iſſet tuſſchen den genen die terght, en den genen die getergt wort geen verſchil, als dat deſe eerſt, en d'ander leſt, een quaetdoender wort.

Syr. 8. 4. 5.

Twiſtet niet met eenen onnutten klappaert, dat ghy geen hout en draegt tot ſijnen vyere.

Schimpet niet met eenen groven menſche, dat hy u gheſlachte niet en ſchende.

Non

Non tace invidia, quando gloria crida.

Nijt krijt van spijt/ Waer Eere rijt.

SIet wat een selsaem dingh! hoe gaen des werelts saken!
Het licht, het schoonste licht, dat kan eẽ doncker makẽ;
Want als de gulde son haer toont op eene zy,
Daer valt van stonden aen een swarte schaduw' by.
Al waer oyt eere komt met haer vergulde stralen,
Al waer het bly geluck komt uytten Hemel dalen,
Daer is van stonden aen, daer is de swarte nijt,
Die met een open keel wel luyd' en leelick krijt,
Die laet schier nimmer af van tegens eer te rasen,
En komt haer vuyle gif op haer geduerigh blasen;
Maer 'tis een nutter dingh, wanneer het God behaeght,
Van dees en die benijt als over al beklaeght.

'Tis den eenen hont leet dat d'ander in de keucken gaet.

Wie wel ghedijt,
Die wort benijt.

Naer eer en staet,
Volght nijt en haet.

Elck

Elck weet waer hem de ſchoen wringt.

GHy prijſt, ô vrient, den nieuwen ſchoen,
Die ghy ſiet aen mijn voeten doen:
Ghy ſiet het leer is wonder net,
En aerdigh nae den voet geſet:
Ghy ſiet een wonder ſchoonen naet
Die geeſtigh om de ſole gaet:
Ghy ſiet, in plaetſe van een bant,
Een roos geçiert met diamant:
Ghy ſiet in als een meeſter-ſtuck,
En ſtelt dit onder mijn geluck.

Maer ghy, die dit van buyten ſiet,
En voelt het innigh prangen niet,

Van

Van buyten ſchijnt het moy te zijn,
Maer binnen is een ſtille pijn,
Een pijn die my geduerigh wringht,
En mijn geheele vreught bedwinght.
Men oordeelt dickmaels eenigh menſch
Als of hy hadt ſijn 'sherten wenſch,
En daerom wort ons eygen ſtaet
By ons mispreſen of gehaet:
Maer ſoo men waerheyt ſpreken mach,
Dit is voorwaer een quade ſlagh;
Want hy, dien ghy geluckigh hiet,
Heeft dickmael eenigh ſtil verdriet,
Heeft dickmael, ick en weet niet wat,
Dat ghy van buyten niet en vat:
Maer ſoo ghy eens ter degen ſaeght
Hoe dat ſijn herte leyt en jaeght,
Hoe dat hy binnen is geſtelt,
En wat hem in den boeſem quelt,
Ghy ſout miſſchien u ſwaerſten druck
Verheffen boven ſijn gheluck.
Ghelooftet vry, al draegh ick ſchoon
Een prachtigh kleet, een goude kroon,
En boven dien een Coninghs-ſtaf,
Al dat en weert geen hooft-ſweer af;
Ick ben, eylaes! ick ben ghequelt,
En dickmael wonder vreemt gheſtelt:
Ick voele jae een ſwaer verdriet
Schoon dattet yder niet en ſiet,
Ick voele dat my binnen wringt;
„ Ten is geen gout al watter blinckt.

Geen gheluck Sonder druck. | *Wat blinckt Dat wringt.*

Een nieuwe ſchoen
Kan pijne doen.

Oock daerment niet en ſiet,
Is dickmael groot verdriet.

'Tis gheneugelijck te ſien regen als men in't drooge ſtaet.

HEt is een aengename ſaeck,
En dient veel menſchen tot vermaeck,
Te ſien hoe wint en hagel ſlaet
Wanneermen in het drooge ſtaet,
Te ſien hoe dat een dicke wolck
Komt neder-ſtorten op het volck,
En hoe het driftigh hemels-nat
Maeckt al de paden glibber-glat,
Te ſien hoe ſich een yder mijt,
En efter noch ter aerden glijt.

'Tis luſtigh van een ſtille ree
Te ſien een ongetoomde zee,
Te ſien haer wonder groot gebaer,
Te ſien eens anders groot ghevaer,
Te ſien hoe dat een machtigh ſchip
Rijſt boven aen een hooge klip,
En weder in een korten ſtont
Wort afgedreven na den gront,
En weder met een ſnelle vlucht
Komt opgeſtegen in de lucht.

Voorwaer het is dan licht gheſeyt
De lieden hebben geen beleyt,
De ſchipper, of de man te roer,
Dat is voorwaer een rechte loer:

Wis

Wis, soo ick stier-man wesen mocht,
Ick stierd' het schip in genen bocht,
Ick stierd' het schip in genen kolck,
Soo hield' ick 't schip, en al het volck.

Siet dus soo gaetet over al
Wanneermen komt in ongeval;
Want die ghesonde leden heeft,
En van de kortse niet en beeft,
Weet veeltijts wonder goeden raet,
En duysent kruyden voor het quaet:
Maer komt hy sellefs in't verdriet,
Soo staet hy daer wel slecht en siet,
En kucht dan meer als yemant plach
Die oyt van korts te bedde lach;
„ Want als de noot gaet aen de man,
„ Dan sietmen wat de meester kan.

Hoe licht geeft yemant goede raet Wanneer hy is in goeden staet.

De beste stuer-lieden zijn aen landt.

Voor wint en stroom ist goet stieren.

Een schipper op de strande, ofte aen de zee-kant staende, sprekende met sijns ghelijcke, wijsende op een schip, voor den wint af-komende.

EY kom, en segh ons, lieve maet
Die hier ontrent den oever staet,

Hoe gaetet dus met onſe Ian?
Hy ſchijnt nu vry een dapper man,
En 't was maer dees voorlede weeck
Dat hy ellendigh ſtont en keeck;
Hy quam met onweer voor de Maes,
Daer ſat hy doen ghelijck een dwaes,
De Neer die dreef hem aen den gront,
Dies ſtont de broeck hem dapper ront,
Hy badt, hy ſchreyd', hy riep, hy kreet,
Als een die van geen ſtieren weet:
En ſiet! hy quam doe noch te recht
Door byſtant van ſijn buer-mans knecht;
Maer nu ſit hy en koeckeloert
Als een die bruylofs gaſten voert:
Hy ſchijnt nu meeſter van den ſtroom,
En leyt het ſchip als metten toom,
Hy maeckt voor al een bly gheluyt,
En al de wimpels waeyen uyt;
Ick bidde daerom goede man,
Ey ſegh ons hier de reden van?

Antwoorde.

Als wint en ty van achter koomt
Dan is de ſchipper onbeſchroomt,
Dan leyt hy ſpelen ſijn ghepeys,
Hy ſingt, hy quinckt, hy drinckt een reys,
Hy is te wonder wel gheſint,
O'tis goet ſtieren voor den wint;
„ Maer als de noot gaet aen den man
„ Dan ſietmen wie het ambacht kan.

El corcobado no vee ſu corcoba, y vee la de ſu compannon.

Een ander heeft altijt de ſchult/
Geen menſch en ſiet ſijn eygen bult.

GHy ſiet in deſe prent gheſchildert naer het leven,
Hoe datter menigh menſch een ander weet te geven,
Hoe dat ſchier yder menſch eens anders feylen ſiet,
En weet (ghelijck het blijckt) ſijn eygen feylen niet:
Ghy ſiet een bultigh menſch een bultenaer begecken,
Ghy ſiet hem ſijnen mont in vreemde bochten trecken,
En ſiet de ſpotter ſelfs en is niet als een dwergh,
Hy torſt op ſijnen rugh een bult ghelijck een bergh.

Ey wat is van den menſch! wy konnen onderſoecken
Eens anders huys-bedrijf, eens anders reken-boecken,
Eens anders ganſch beleyt tot aen de minſte ſtreeck,
En in ons eygen huys en ſien wy niet een ſteeck:
Wy weten alle man ſijn leſſe voor te ſpellen,
Wy weten alle man ſijn feylen op te tellen;
Maer niemant keert het oogh ontrent ſijn eygen ſchult,
En ſiet! op onſen rugh daer hangt de meeſte bult.
Ey vrienden, niet alſoo, laet vreemde lieden blijven,
En wilt geen ſchamper jock op yemant anders drijven,
„ Maer daelt in u gemoet. Want 'tis een rechte geck
„ Die veel een ander ſtraft, en nimmer ſijn gebreck.

Matth. 7. 3.
Wat ſiet ghy den ſplinter in uws broeders ooghe? ende en wert den balck in u oogh niet ghewaer?

Die wel ſijn eygen hert doorſiet,
En ſpot met ſijnen buerman niet.

Woegh yemant recht ſijn eyghen ſchult,
Hy ſagh noyt aen ſijns mackers bult.

Chacun a un fol en ſa manche.

DAer is geen menſch ſoo wel geleert,
Noch om ſijn kunſt ſoo hoogh ge-eert,
Daer is niet een ſoo wijſen man,
Hoe veel hy weet, of wat hy kan,
Die niet een geckjen by hem voedt,
Of binnen in ſijn mouwen broedt;
En ſiet! dat wilder dickwils uyt
Oock daer het dickmael niet en ſluyt.

Maer

Maer waerom hier toe meer geſeyt?
Of met veel woorden uytgebreyt?
'Tis met den menſch alſoo geſtelt,
Hoe rijck, hoe wijs, hoe grooten helt,
Wie datter is of komen ſal,
Een yder heeft ſijn eygen mal,
Een yder heeft een ſtil gebreck,
Een yder heeft ſijn eygen geck;
En noch is't al de wijſte man
Die beſt ſijn geckjen helen kan.

Noyt man en had ſoo wijſen ſin,
Of daer en ſtack een geckjen in.

Krepel wil altijt voor dansen.

LEſtmael quam ick in een velt
Daer een yder was geſtelt
Tot een uytgelate vreught,
Nae de wijſe van de jeught;
Ionge lieden van het landt
Songen, ſprongen, handt aen handt:
Yder maeckte groot geſchal,
Yder waſſer even mal;
Doch van allen waſſer een
Met een krom, een krepel been,
Met een plompen ſtompen voet,
Die hadt veeren opten hoet,
Die was voren aen den dans,
Die was by den roſen-krans,
Die was om en aen de mey,
Die was leyder van den rey;

Watmen peep, of watmen ſongh,
Krepel hadt den eerſten ſprongh:
Al is Fop een rap geſel,
Al doet Heyn ſijn dingen wel,
Al leyt Iorden moye Trijn,
Krepel wil de voorſte zijn.

Maer al was dit in het velt,
'Tis oock elders ſoo geſtelt;
Want oock by de ſteedtſche lien
Wort dit menighmael geſien,
Veel-tijts, watter wort gedaen,
Krepel maeckt hem vooren aen;
Krepel is een dapper man,
Schoon hy niet, als hincken, kan.

Iſſet niet een ſelſaem dingh
Dat een loſſe jongelingh,
Dat een onbedreven gaſt,
Die het immers niet en paſt,
Veel-tijts eerſt ſijn oordeel uyt,
(Schoon het dickmael niet en ſluyt)
Eerſt van alle dingh gewaeght,
Al en is hy niet gevraeght!
Eerſt ſal brengen aen den dagh,
Wat hem op de tonge lagh!

Vraegter yemant hoe dit koomt?
Wijſe lieden zijn beſchroomt
Datter yet mocht ſijn geſeyt
Dat niet recht en is beleyt,
Daerom gaenſe traegh te werck,
En al met een diep gemerck;
Maer een geck vol loſſe waen
Haeſt ſich, en wil vooren gaen:

Daer-

Daerom ſeytmen noch althans
„ Krepel wil eerſt aen den dans.

God beware my van yemant die maer een boecxken geleſen heeft.

Hoe ſlimmer timmer-man, hoe meerder ſpaenders.

Het ydel vat bomt meeſt.

Een penningh in den ſpaer-pot maeckt meer geraes dan als ſy vol is.

Veel roemē melt een dommē geeſt.
Een ydel vat bomt aldermeeſt.

Hoe ſlimmer wiel, hoe meer het kraeckt.

Hy is een geck
Die ſijnen beck
Soo klappen laet,
Dat om ſijn mal
En los gheral
Hem yder haet.

Stulto ne permittas digitum.

Steeckt u vinger in geen dwalens mont.

HOort noch, ô vrient, een goeden slagh,
Die u ten besten dienen mach:
Wanneer ghy weet in u gemoet
Dat yemant vreemde kueren broet,
Dat yemant losse grillen heeft,
En op geen vasten regel leeft,
Soo stelt u noyt in sijn gebiet;
En leent hem oock u vinger niet,
Of anders sal het grilligh hooft,
Als ghy het alderminst gelooft,

V soo eens grijpen by der hant,
V soo eens nijpen metten tant,
Dat ghy uyt enckel onverdult
V sotte daet verfoeyen sult.

Wel aen dan, tot een kort besluyt,
Treckt hier nu desen regel uyt:
Dat nimmermeer met eenigh sot
En dient gejockt, gescherst, gespot,
Dat oock geen wijsheyt dient gepleeght
Met een die niet en over-weeght,
Maer dattet is de beste voet,
Dat yder sich van narren hoet;
„ Want 'tis voorwaer geen wijse geest
„ Die voor geen sotten is bevreest.

Met gecken en moetmen niet dwasen.

So ghy een stock geeft aen eē geck.
Ghewis hy slaet u in den neck.

Te veel betrouwen
Doet veel berouwen.

Al eer dat ghy een vrient betrout,
Soo eet met hem een mudde sout.

Soo ghy een geck de vingers biet,
'Tis vreemt neemt hy de vuysten niet.

De

De gans blaeſt wel/maer en bijt niet.

EErſt als ick deſe gans geweldigh hoorde raſen,
En ick en weet niet wat uyt hare kaken blaſen.
Doen was ick vry ontſet,en ſtont gelijck bevreeſt,
Ick meynde voor gewis het was een grouſaem beeſt:
Ick meynd' een grooten beyr,of leeuw te ſullen vinden,
Of wel een fellen draeck,die menſchen kan verſlinden,
Ick kreegh in mijn gemoet,vermits het ſnar geluyt,
Een ſelſaem nae-gepeys,een wonder vreemt beſluyt:
Maer nu ick omme-kijck,en wil mijn ſpieſſe vellen
Om ons met volle kracht ter weer te mogen ſtellen,
So ſpreeck ick tot my ſelfs; Wat ben ic voor een geck!
Dit beeſt heeft anders niet als ſlechts een platten beck;

Geen

Geen tanden in den muyl, geen klaeuwen aen de voeten,
Geen kromme nagels ſelfs, om in het ſlick te wroeten,
'Tis al maer enckel wint, ſchoon dattet vinnigh ſiet;
„ Geſelle, weeſt geruſt, de blaſers bijten niet.

Wijt gapen en bijt niet,
Veel blaſen en ſmijt niet.

Sy en bijten niet al, die haer tanden laten ſien.

Een kat die veel maeuwt vanght weynigh muyſen.

Dreygers en vechten niet.

Leelick ſien bijt niet.

Het dreygen is der gedreygden geweer.

Bloode honden baſſen veel.

Een gedreygt man leeft ſevē jaer.

Schurfde ſchapen bleeten meeſt.

'Tis een wijſe van het lant,
Lange tonge kort van hant.

De luypende katten halen 'tvlees uytten pot.

Hoe meerder liefde, hoe minder ſpraeck.

Veel vlaggen luttel boters.

Hoogh geheven, maer in't leſt een broeck vol wints.

De volle koren-airen hangē laegſt.

Parturient montes.

Het baren van bergen komt uyt op een muys.

MEn hout dat eens de Faem, al over lange jaren,
Quam roepen door het lant, de rotſen ſullen baren,
De rotſen zijn bevrucht, haer tijt die is vervult,
En daerom is het lijf hun wonder hoogh gebult.

Stracx

Stracx quam daer op het volc met hoopen aen-gedrongē,
En met een nieusgier oog te wachten op het jongen,
De velden zijn bedeckt, de dijcken vol getast,
De boomen over al gebogen van den last;
De grootste van het lant die komen aen-gereden,
En al die minder zijn die komen aen-getreden;
Daer roeptmen over-hoop, al watmen roepen mach:
Wat sal hier voor een spooc gaen komē aen den dagh?
Wat salder voor een dier sich heden openbaren,
Dat in de moeder lagh soo menigh hondert jaren!
Hoe sal het wesen zijn van soo een grousaem beest,
Waer voor dat al het lant en al de werelt vreest!
Hoe sal het monster sien! hoe bijster sal het krijten!
Hoe sal de selle rots in groote stucken splijten!
Voorwaer indien het jonck de moeder is gelijck,
Soo wilt noch heden zijn gelijck een hoogen dijck.
Dus blijst het nieusgier volck, in over-groot verlangen,
Ontrent den hoogen bergh met al de sinnen hangen,
Veel sieter even-staegh yet wonders in den geest,
D'een hoopt'ken weet niet wat, en d'ander is bevreest;
Ten lesten, soo het scheen, soo gingh den berrigh open,
En siet! daer komt een dier ter zijden uyt-gekropen,
Een dier, een wonder dier; maer raet hoe dat het hiet?
Een muys, een kleyne muys, en anders isser niet.
Stracx rijster groot gelagh uyt soo veel duysent monden,
Die in dit vreemt gesicht sich al bedrogen vonden;
Doch verr' het meeste deel is uytter-maten gram,
Om dat het om een muys soo verr' geloopen quam.
Maer dat het slimste was, die t'huys gebleven waren
Die vraegden spots-gewijs, hoe dat de jongen varen,
De jongen van den bergh, en wie de vrucht ontsingh,
En wie dē klopper-doeck quam binden aen den ringh.

Siet

Siet dus verdweên de Faem, die met een ſchielick blaſen
Te ſamen had gebracht een hoop van loſſe dwaſen,
Haer ſtem, haer groot geraes, al ſchreeudet wonder luyt,
Dat komt al op een muys, en op een geex-maer uyt.
Het is van oudts gelooft, dat van uyt-mondigh roemen,
Hoe luyde datmen roept, niet veel en plagh te koemen;
Ghy, weeſt hier wijſer in, en houdt my deſen voet,
„ Let niet wat yemant ſeyt, maer wat een yder doet.

Hy moet veel bzps hebben/die elck den mont ſal ſtoppen.

De man die den pap biedt ſpreeckt.

WAt heb ick menigh vyer geſtoockt!
Wat heb ick dickmaels pap gekoockt!

Wat

Wat heb ick menigh mont geſtopt
Iae tot de tanden vol gepropt!
En noch ſoo iſſet even-veel,
Schier yder heeft een open keel,
Schier yder houdt een hollen mont,
Dat is een diepte ſonder gront;
Want t'wijl ick hier den lepel bie,
Soo is't dat ick daer yemant ſie,
Die gaept van nieus 'ken weet niet hoe,
En ſplijt tot aen ſijn oiren toe;
En ſtracx al weder metter daet
Soo vind' ick noch een nieuwen vraet,
Die vint ſich eeuwigh neven my,
En ſchoon hy krijgt geduerigh bry,
Noch grolt hy efter tuſſchen bey
Gelijck een kater in de mey.
Gewis ick bender qualick aen,
Want ſiet! 'ken hebbe noyt gedaen;
En ſchoon mijn pot hieldt ſoo veel brijs,
Van blommen meel, of enckel rijs,
Gelijck een vat daer in men brout,
Dat ſomtijts dertigh tonnen hout,
Noch efter bleef ick in't verdriet.
Want al mijn pap en bater niet.

Wat raedt dan voor ſoo diepen kolck?
Wat raedt voor ſoo veel gapent volck?
Ghy ſwijght, ô vrient, en ſiet op my!
Wel hoort dan wat mijn oordeel zy:

Ick wil mijn heert, mijn hert, mijn huys,
Gaen maken net, en houden kuys,
En ſchaffen dan gelijck het dient,
En voor een gaſt, en voor een vrient,

En voor een yder billick man,
Nae dat mijn keucken lijden kan;
Ick wil niet morſſen ſoo ick plagh,
Maer koken in den hellen dagh,
Soo doende ſtelick my geruſt,
En laetſe ſchreeuwen die het luſt.

Wie kan't gevoegen
Nae elcx genoegen.

Hy en kan't niet yder paſſen,
Die het koren ons doet waſſen.

'Tis quaet alle krom-houten rechten.

Men kan't qualijck al beſorgen.

Voor alle gaten is't quaet garen hangen.

Men hoeft wel pap met volle potten
Om mont te ſtoppen aen alle ſotten.

Men kan alle dingh doet ſwijgen,
niet doot kijven.

Ick en ſagh mijn leven dagen
Niemant alle man behagen.

'Tis voorwaer een kunſtig man,
Die het alwel maken kan.

Het meel ſo veel als duyſent pont
En ſtopt niet eenen klappers mont.

Die aen de wegh timmert heeft veel berichts.

ALs yemant timmert aen de ſtraet
Daer yder komt, daer yder gaet,
Daer al de werelt mal en vroet
Mach ſien al wat de metſer doet,
Die ſtaet dan uyt aen alle kant
Het oordeel van het ganſche lant;
Hier komter een vol enckel nijt,
En ſeyt, de keucken is te wijt;

„ En keuckens slechts maer voor den noot
„ Die maken kleyne salen groot.
Een ander siet den gevel aen,
En seyt; 'tis schoone voort gedaen,
Dit huys is net en bijster hoog,
Dan 'tis alleen maer voor het oog;
Een derde neemt een diep gemerck,
En gaende door het ganssche werck,
Seyt dattet niet in huys en sluyt
Om datter is een achter-uyt;
Want zijn de boden niet te pluys;
Een achter-deur verraet het huys;
Een vierde straft een enge gangh,
Of seyt, de kamer is te langh;
Een ander acht de kelder niet
Om datse nae het zuyden siet;
In't kort', een yder vinter wat
Waer by dat hy den meester vat.
Waer is doch oyt een steen geleyt
Daer tegen niet en is geseyt?
Maer dit en gelt niet hier alleen,
Die sucht is over-al gemeen;
Al wat voor yder wort gedaen
Dat heeft al vry wat uyt te staen:
Siet! alsser yemant boecken schrijft,
De leser lacht, de leser kijft,
De leser prijst, de leser spot,
En beyde dickmael sonder slot;
De leser juyght, de leser geckt,
En al nae dat hy is gebeckt,
En die het veel-tijts minst beseft
Dien isset die het hardtste treft.

Nu

Nu tegens dit gemeensaem quaet
En weet ick anders geenen raet,
Als datmen uyt een vroom gemoet
In alle dingh sijn beste doet,
En laten mans en vrouwen dan
Al seggen wat men seggen kan:
Daer was doch noyt soo vromen ziel
Die niet in spotters handen viel.

Hy behoeft wel een goede voorspraeck, die voor alle mans vyerschaer betrocken wort.

Wie ist die sonder opspraeck blijft, Die voor de wereldt spreeckt of schrijft?

Nul cheval si bien ferrè qui ne gliſſe.

DIt was een moedigh peert, en heden noch beslagen,
Het ging wel deftig aen, oock somtijts ganssche dagen,
Het gingh een staegen tret van dat ick neder sat,
Oock was de wegh bequaem, en geensins glibber-glat;
Noch reed' ick met bescheyt, en geensins om te mallen,
En siet dien onverlet, het peert dat is gevallen;
Daer ligh ick nu, eylaes! daer ligh ick moedigh quant,
Gedommelt in het stoff, gesslingert in het sant.
Wel nu, dat heeftet wegh; noch moet ick efter rijsen,
En uyt het ongeluck mijn dwaesheyt onderwijsen;
Ghy, segh eens, mijn vernuft, wat ick uyt dese val
Voor my, en mijns gelijck, ten nutte brengen sal?
Ey wat is ons verstant! Wy gaen op losse beenen,
En dan oock aldermeest als wy het seker meenen;
Men vint, nae mijn begrijp, niet een soo vasten man
Die niet een losſen pas by wijlen doen en kan.

Al is de ruyter gaeu, noch sal hy somtijts glippen;
Al is de visscher sneegh, hem kan een ael ontslippen;
Wat dienter veel geseyt? de beste van den hoop
Heeft dickmael (eer hy't meynt) de sinnen op dē loop.

Het mist een meester wel.

Geen soo looſen exter, of haer nest wort wel eens gherooft.

Geen soo snegen hin, of sy leyt wel een ey verloren in de netelen.

Een goet visscher ontglipt wel een ael.

Een beslægē merrie struyckelt wel.

Een vier-voetigh peert sneuvelt wel.

Een goet schutter mist wel.

Niemant so wijs, of hy kan falen.

'Tghebeurt wel dat een goet zeeman over-boort valt.

'Tis een goet schutter die altijt het wit raeckt.

Elck vogelke singt soo't ghebeckt is.

DE vogels singen in het velt
Naer dat haer becken zijn gestelt,
Dat is van over langh geseyt,
En vry niet sonder goet bescheyt,
Want soo ghy wandelt door het wout
En daer u sinnen besich hout,
Ghy sult bevinden metter daet
Dat onse spreucke seker gaet.
Meest al dat krommen becken heeft
Bevintmen dat van rooven leeft,
En mits het daer alleen op siet
Soo past het op het singen niet;
Vint ghy een vogel plat gebeckt,
Weet dat hy naer het water treckt,
En mits hy in den modder wroet
Soo is sijn stemme nimmer soet;

Een

Een lange beck die heeft een schijn
Een harders fleuyt te mogen zijn,
Maer daer en komt niet anders uyt
Als,ick en weet niet wat,geluyt,
Ick segge daerom voor het lest
De kleyne becken singen best.
„ God geeft de kleynen nu en dan
„ Dat noyt en hadt de grootste man.
Besiet den soeten nachtegael,
Besiet de vogels al-te-mael,
„ Hoe grooter beck,hoe quader klangh,
„ Hoe kleynder dier,hoe soeter sangh.
'Tis anders met den mensch gestelt
Als met de vogels van het velt;
De menschen hebben eenen mont,
Maer die en heeft niet eenen gront:
Want spreeckter een uyt sachten geest,
Een ander brult gelijck een beest;
Dus al wat onder ons geschiet
En komt ons van de monden niet,
De mont is maer een buyten-lit,
'Tis 'therte daer de roerder sit;
De mont die bidt,de mont die schelt,
Al naer het binnen is gestelt.
Dus ghy die vuyle dingen spreeckt,
Of vinnigh met u tonge steeckt,
Hout vast dat ghy in u gemoet
Een vuyl, een grousaem monster voet.
„ Het oor dat wijst den esel uyt,
„ Den oliphant sijn lange snuyt,
„ Het water kentmen aen den gront,
„ De menschen aen haer eygen mont.

Yder vogel singt na hem de snabel ghewassen is.

Men siet aen de tonge oft vercken gertigh is.

Vuyle monden
Vuyle gronden.

Wie sijn tonge niet bewaert,
Stracx soo kent men sijnen aert.

Het vat geeft uyt, so het in heeft.

Soo de man is in den mont,
Soo is hem sijns hertens gront.

Men kent de boomē aende vruchten,

Een weeldigh hertje by de kluchten.

Hy en kan geen honigh spouwen, die niet als galle in den mont heeft.

Onreyne vogels kraeyen selden goet weder.

Een koeckoeck roept sijn eyghen naem uyt.

De koeckoeck en de sijs,
En singen niet op eene wijs.

Syr. 37. 8.
Aen de reden kent men den man.

Als yder segt dat ick ben een vercken/ soo moet ick in't kot.

De man diemen in't kot wil steken spreeckt.

SIet doch eens wat vreemde grillen!
Siet eens wat een selsaem stuck!
Schoon ick yder meyn te stillen,
Noch soo blijf ick in den druck;
Of ick drage menschen leden,
En voor al een rappen geest,
Of ick toone goede zeden,
Yder houdt my voor een beest:
Yder komt geduerigh seggen,
Yder roept, ick ben een swijn,

En

En al kan ick't weder-leggen,
'Tmoet noch al gelogen zijn.
Sooder yemant komt te vragen
Wat my let, en watter ſchort,
Siet! ick wil het hem gewagen,
Want men doet my veel te kort:
Siet! ick heb de werelt tegen,
En ben yder tot een ſpot,
Niemant is tot my genegen,
Daerom moet ick in het kot;
Hier en baet geen tegen-ſpreken,
Yder houdt ſijn eerſte waen,
Yder houdt ſijn oude ſtreken,
Wat ick doe ick moeter aen.
Wat is dat my kan geneſen?
Hier en baet geen wijs beleyt,
Yder is en moetet weſen
Dat de werelt van hem ſeyt.

Laet vry al de werelt raſen,
Ghy, doet maer een yder recht,
Die meeſt krijten zijn de dwaſen,
Beſt eenvoudigh ende ſlecht.

Wie kan een hont ſijn blaffen verbieden?

Scherpe diſtels ſteken ſeer,
Quade tongen noch veel meer.

Die quaet ſpreeckt eer hy het ſiet,
Schoon hy ſweegh ten ſchade niet.

Wie een quaden naem heeft is half ghehangen.

Een ſchip op een ſant/een baken in zee.

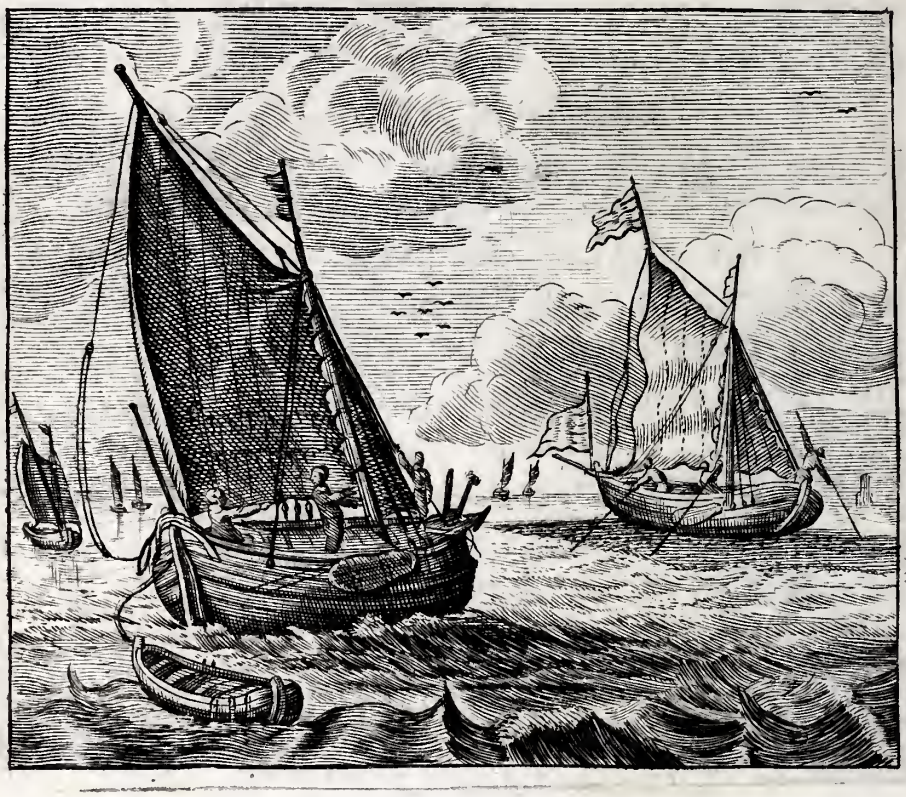

TE louver, man te roer, te louver, lieve maet,
Kijck hoe het met het ſchip van onſẽ buerman ſtaet;
Het ſit daer op een ſant gegeeſſelt van de ſtroomen,
En daer en is geen hulp, hoe ſeer de gaſten broomen,
Dus ſooder nu een wint komt dringen nae den wal,
'Tis ſeker dat de kiel in ſtucken berſten ſal.
Ghy, ſiet dan neerſtigh toe, en let op uwe ſaken,
Een ſchip, op't droogh gezeylt, dat is een ſeker baken.
En 'tis, nae mijn begrijp, geen onvoorſichtigh man
Die op eens anders ſeyl de ſijne toomen kan.
Veel menſchen, lieve vrient, ontgingen harde ſlagen,
Indien ſy met verſtant op d'een en d'ander ſagen;

Men

Men ſegge watmen wil, exempels hebben kracht
Wanneermen met beſcheyt op hare gronden acht.
Daer is geen beter ſchool de kinders aen te wijſen,
Daer is geen ſachter tucht de mannen aen te prijſen,
Als datmen ſtaegh bedeckt en vlijtigh gade ſlaet
Wat dat een ander doet, en watter uyt ontſtaet.

Hy ſpiegelt hem ſacht, die hem aen andere ſpiegelt.

Hy ſpiegelt hem met vreucht en uytermaten ſacht,
Die op een anders ſtraf ſich van ghebreken wacht.

Als u buer-mans huys brant/ſit tijt upt te ſien.

DAer is yder aen gelegen
Hoe het ſijnen buerman gaet,
Want ſijn daer verkeerde wegen,
Stracx verſpreyt ſich oock het quaet.
Goede bueren zijn te wenſchen,
Dat is vry een groot gemack;
Maer die woont by ſnoode menſchen
Draegt voorwaer een laſtigh pack.
Let dan, vrient, op u gebueren,
Let wat dees of geene maeckt,
Want ghy ſultet eens beſueren
Soo ſijn huys in brant geraeckt.

Quade ghebueren,
Moetmen beſueren.

Beter alleen, als qualick verſelt.

Die ontrent een molen woont, beſtuyft van het meel.

Wet een benepen kat is quaet te vechten.

Een man met een katte vechtende, spreeckt.

MYn wijf heeft menigmael van dese kat geklaegt
Vermits sy evenstaeg haer wonder qualick draegt;
Sy is te lijdigh slim om alle dingh te snoepen,
Sy neemt al datse wil, en laet de meysens roepen,
Sy raeckt ontrent den heert, al is de keucken toe,
Sy krijgt 't vleys uytten pot, en niemant weter hoe;
En nae te zijn voldaen in al haer grage lusten,
Soo sluyptse soetjens wech, en gaet dan liggen rusten,
Niet in den turrif-hoeck, maer op het beste bedt,
Dat leyt dan even soo gelijck een vuyle slet.
Om dit en ander quaet, soo is het woort gesproken,
Dat haer oock heden selfs de kop moet zijn gebroken;
Maer als ick nu het beest in dit vertreck besluyt,
Soo puylen meer als oyt haer quade parten uyt:
Sy brult gelijck een leeuw, in plaetse van te maeuwen,
Sy vyer-oogt als een wolf, en toont haer felle klaeuwē,
Sy schuym-beckt als een stier, en laet haer tanden sien,
Getroost, gelijck het blijckt, my d'oorlogh aen te bien;
Soo haest ick haer genaeckt sy schijnt te sullen rasen,
Sy geeft haer in de lucht tot boven aen de glasen,
Nu wijcktse voor een tijt, dan komtse weder aen,
Noch glas, noch parceleyn en kander blijven staen;
Indien se met gewelt in engte wort gedrongen,
Soo komtse wonderfel my in het licht gesprongen,
En of ick aen het beest den blooten degen toon,
Sy vliegter tegen aen, en achtet niet een boon.
Sy bleeff my recht te voort, sy bleeff my aen de wangē,
Sy bleeff my in den baert met hare klaeuwen hangen,

Dies

Dies ben ick vuyl, begaet, bekrabbelt over al,
En ſtae vaſt in beraet hoe ick het maken ſal:
Mijns oordeels iſſet beſt de kat te laten loopen,
Want ſy wil al te dier haer ſnoode vacht verkoopen!
Wel kome wieder wil, voor my ick ſcheyer uyt,
„ De noot, ô lieve vrient, de noot is bitter kruyt.

Wt noot
Roert de kat haer poot.

De beten van ſtervende ghedier ten zijn doodelick.

In engte ſijnen vyant dringen,
Dat doet hem menighmael ontſpringen.

Als u vyant gaet te rugh,
Maeckt hem vry een gulden brug.

Noot ſtoot.

De noot doet oock vertſaeghde knechten,
Met groote kracht en yver vechten.

1. Reg. 20. 11.

Die het harnas aentreckt en ſal hem niet beroemen, ghelijck een die het harnas af-leyt.

Neede maket the old vvife trot.

De noot die doet een out wijf draven.
Ock over ſlooten over graven.

Het beeldt diende te weſen een out wijf die voor loopt, verſchrickt van eẽ beyr, of ander wilt dier, dat (van ſijn banden los zijnde ghe worden) haer nae loopt.

Siet

SIet wat de noot ons leert: Sy die met kromme leden
Quam traeg, gelijck een ſleck, allencxkens aen getredē,
Die loopt nu ſonder ſtock, die maeckt nu grootē ſpoet,
Iae trippel op het velt gelijck een kievit doet.
Noot is een harde ſchool; ſy kan de menſchen leeren
Haer aengeboren aert, haer ſwackheyt over-heeren;
Noot is een bitter kruyt, dat dickmael heeft gewracht
Dat niemant heeft gedaen, dat niemant heeft gedacht.

Als yemant 't water in den mont loopt, dan leert hy eerſt ſwemmen.

Geen gout ſoo root,
Of 't moet uyt om broot.

Als yemant moet.
Siet wat hy doet.

Geen beter meeſters, als armoe en noot.

De noot leert wonder doen
Sy maeckt de bloode koen.

Naeu onderſoeckē komt van arme lieden.

On ne ſçauroit faire boire un aſne, s'il n'a ſoif.

Noch vinnigh slaen/noch harden dwang/ En brenght den Esel tot den dranck.

De man beſich ontrent den eſel ſpreeckt.

ICk hebbe veel gefleuyt, ick hebbe veel geſproken,
Ick hebbe my den kop nu langen tijt gebroken,
Ick hebbe boven dat uyt fellen moet getiert,
En dit onwilligh beeſt in geenen deel geviert;

Ick

Ick hebbe naderhant het grilligh dier geſlagen,
Mits ick ſijn ſteegen aert niet langer konde dragen,
Ick hebbet menighmael getogen metten toom,
En met geheeler kracht gebogen nae den ſtroom:
Maer of mijn galle rees, ſy mochte weder ſincken,
Al wat ick oyt begon, ten heeft niet willen drincken;
Dus ben ick ganſch ontſtelt, en gae nu weder aen,
En ſal my aen het beeſt (nae dat my dunckt) ontgaen.
Maer heb ick oock gelijck ſoo bijſter uyt te varen?
Ick bidde, mijn vernuft, ey laet ons wat bedaren,
Ey laet ons ſonder gal, en met een ſtillen geeſt
Eens wegen, ſoo het dient, de ſake van het beeſt;
Waerom doch ſal de ſpijt in mijnen geeſt ontvoncken?
Het beeſt dat is gelaeft, en heeft alreets gedroncken,
Dies heeftet geenen wil (hoe vinnigh dat ick ſtoot)
Te drincken ſonder dorſt, te drincken ſonder noot:
Is hier nu ſtofs genoegh om ſoo verſtoort te weſen?
Met oorlof, nae my dunckt, 'ken hebbet noyt geleſen,
Maer ſoo dit laſtbaer dier, als eertijts, ſpreken kond'
Ghy wiert eẽ beeſt verklaert, oock door eẽ eſels mondt.
Doch laet ons even hier eens tot de menſchen keeren,
En van den eſel ſelfs bequame zeden leeren,
Ghy ſiet hoe dat het beeſt door geenderley bedwanck
Wil raken aen het nat, of komen totten dranck;
De reden is bekent, het beeſt dat heeft gedroncken,
Maer ghy neemt dickmaels in al watter is geſchoncken,
Om ick en weet niet wien. O 'tfy hem die u dwingt,
En 'tfy u boven al die ſonder reden drinckt;
V dorſt die is gelaeft, u maegh is overladen,
En laet ghy niet-te-min u noch tot drincken raden?
Hoe! zijt ghy meerder ſlaef, of van een minder geeſt
Als dit onaerdigh dier, een grof, een lompigh beeſt?

Hoe

Hoe! ſoudet aen het volck niet wonder ſelſaem ſchijnen
Soo yemant in een goot gingh ſtorten goede wijnen?
Maer ſegh wat is een menſch die veel te drinckē plagh?
Is niet ſijn buyck een goot, indien men 'tſeggen mach?
Waerom dan goeden dranck gegoten in riolen?
Wel ghy die ſullicx doet gaet by den eſel ſcholen;
Voor my ick ſpreecke ront, en uyt een vrye borſt
'Tis meer als eſels werck te drincken ſonder dorſt.

Wanneermen is verſaet,
Dan ſmaeckt geen honig-raet.

Dronckenſchap is ſonde, ſchade, en ſchanke.

Die wijn drincken ſonder ſmaeck,
Doen een onbeſuyſde ſaeck.

Laet u dranck en eten geven,
Niet uyt luſt, maer om te leven.

Wie kuſt ſonder luſt,
En drinckt ſonder dorſt,
En eet ſonder honger,
Die ſterft te jonger.

Il ſarro chi no fa nodo perde il punto.

De naper die geen knoop en lept/ verlieſt ſijn ſteeck.

De kleer-maker ſpreeckt.

GHy die hier ſonder werck gaet dolen achter ſtraten,
Hoort wat my daer gebeurt, het ſal u mogen baten,
Leert van een ſnijder wat, al is het ambacht ſlecht,
„ Een dwaes heeft menighmael ſijn wijſer onder-recht.
Ick ben te deſer uer niet al te wel geſchoren,
'Ken hadt geen knoop geleyt, dus is mijn ſteeck verloren;
Mijn haeſt heeft my vertraegt, dit ſpijt my wonder ſeer
Dan hier ſchuylt evenwel een gront tot goede leer;

Siet

Siet wie dat eenigh dingh met vrucht begeert te plegen,
Die moet eer hy begint ſijn gronden overwegen,
Hy moet niet in der yl gaen vallen aen het werck,
Niet doen in ſijn bedrijf, als op een vaſt gemerck;
Want al wie metter haeſt yet poogen aen te vangen
Die krijgen in't gemeen een paer beſchaemde wangen;
Nu vrient, gaet uwes weegs, maer let op mijnen raet,
En maeckt, al-eer ghy naeyt, te knoopen uwen draet.

Dit ſpreeck-woort leert dat men alle ſaken met omſichtigheyt, en niet inder haeſt, moet in't werck ſtellen, daer toe noch een ander ſpreeck-woort (mede ontleent van't ſnijders ambacht) kan werden gevoegt, te weten:

Meet driemaels eer ghy eens ſnijt.

Wie in der haeſt ovent, krijgt gehoorende brooden t'huys.

Een ander genomen van de voer-lieden.

Eer gy voort-rijt, ſiet na de linze.

Eerſt wickt, dan waegt.

De keerſe die voor gaet licht beſt.

Yl met wijl.

Een haeſtigh menſch moet op een eſel rijden.

Geen dingē metter haeſt als vloon te vangen.

Haeſt en ſpoet niet.

Con il tiempo è con la paglia ſi maturano le neſpole.

Met tijt en ſtroo rijpen de miſpelen.

Het

Het beeldt kan zijn een appel-wijf, ofte een vrouwe die haer met freuyt te verkoopen gheneert, rijpe ofte ghelaegde miſpels aen de omſtanders vertoonende, ende aldus ſprekende.

SIet hier, ô vrienden, wie ghy zijt,
Siet hier de krachten van den tijt:

Dees miſpels waren eertijts groen,
Wat konder yemant mede doen?
Geen menſch en at die uytter hant
Die oyt daer luſt of ſmaeck in vant;
En ofmen die al ſchoone briet
Het freuyt en docht noch efter niet.
En ſoo die yemant ſtoven wou
Wat hadt die anders als berou?
Soo dat dit ooft maer ſcheen te zijn
Een middagh-mael voor eenigh ſwijn.

Maer ſiet! ick gingh met ſtillen vlijt,
En gaf het over aen den tijt,
Die heeftet met een goet beleyt
Te muycken onder hem geleyt,
En ſiet! nu is het groen gewas
Ganſch anders als het eertijts was,
Want dat te vooren niet en docht
Dat wort nu dier genoegh gekocht,
Dat wort nu opten diſch geſien
Oock van de dun-getongde lien;
Siet, vrient, de tijt heeft wonder kracht,
Hy maeckt de wrange miſpels ſacht.

Dewijle wy hier van den Tijt en des selfs werckinge spreken, gunstighe leser, soo sullen wy hier in't voorby gaen in voeghen een plaette, hier voren Fol. 28. versuymt te ghebruycken, te meer dewijle de selvemede van de kracht des Tijts ghewaeght.

Als oude honden ballen/ Men dienter op te pallen.

A muse in time maije bite a twvo a cable.

Wetter tijt bijt de mups een kabel in stucken.

EEn muys die lange knaegt, die kan een kabel breken,
Een key wert uytgeholt daer stage droppels leken;

Of schoon een eycke stam vry diep gewortelt staet,
Sy valt noch evenwel indien men lange slaet:
De tijt kan wonder doen, de tijt die lockt de rosen
Oock uyt een dorren struyck, en doetse lustigh blosen:
De tijt verandert veel, de tijt heeft groote kracht,
Door tijt, en met het stroo, soo wort de mispel sacht.

Alle dingh slijt
Door loop van tijt.

Met tijdt en stroo worden de mispelen sacht.

De tijt brengt rosen voort.

Metter tijt rijpt het koren,

Die den tijt verbeyen kan,
Van een jongen wort een man.

'Tis hart ooft dat de tijdt niet en meuckt.

De neerstige hant,
En sparige tant,
Koopt ander luy lant.

Het water holt een harden steen,
En dat maer door den tijt alleen.

De stadige jager vangt het wilt.

Die een gouden poorte wil maken, brengter elcken dagh een nagel toe.

Wat de seuge doet moeten de biggen ontgelden.

WAnneer de oude seugh haer perten heeft bedreven,
En datter niet een pot is ongeschent gebleven,
Soo tijt het dertel swijn in haesten op den loop,
En laetet al-te-mael daer liggen over-hoop:
De meester van het huys hier over gansch verbolgen,
Vloeckt op het grilligh dier, maer weetet niet te volgen;
Dies ranst hy metter daet de kleyne biggen aen,
Die daer ontrent het huys onnoosel henen staen:

Daer

Daer wanckt de felle ſweep, daer gaetet op een ſmijten,
Soo dat aen alle kant de jonge dieren krijten.
De ſogh gaet onderdies en wendelt in het gras;
Bewuſt, gelijck het blijckt, van datter gaende was.
Dit ſietmen menighmael, oock nu in onſe tijden,
De Vorſten hebben ſchult, de kleyne moeten lijden;
Want daer een moedigh prins verkeerde ſlagen doet,
Daer iſſet dat het volck de ſtraffe dragen moet.

Als de jonckers blint-rouſen, dan moeten de boeren hayr laten.

Wanneer een prins ſpringt uyt de bant,
Daerom lijt dickmael al het lant.

Al wat de groote ſeuge doet
Wort by de biggen veel geboet.

De kleyne diefjens hanghtmen, de groote laetmen loopen.

De misſlagh die een prince doet
Wort by den ſlechten hoop geboet.

Mits Hemors ſoon de maegt verkracht,
Wort jonck en oudt om hals ghebracht.

Dit is een Arabiſche ſpreucke ontleent uyt het 34. cap. Geneſis. ende van de hiſtorie van d'onſchakinge van Dina.

Eau trouble gain du peſcheur.

Het beeldt ſoude moghen ſijn een viſſcher die met ſijn pols het water troubel maeckt, en de vis naer de netten jaegt; de ſelve ſpreeckt aldus:

Troubel water s'viſſchers ſin/
Want daer legt ſijn voordeel in.

VRaegt yemant wat ick doe? Ick ben geſint te viſſen,
En waer het troubel is daer plaghtmen niet te miſſen;

Maer als in tegendeel de beke ſtille ſtaet,
Soo wortmen licht gewaer al watter omme-gaet:
Men kan in dit geval op onſen handel letten,
Men ſiet dan al te klaer tot in de bloote netten,
Men ſiet het loos beleyt, en al het ſlim bejagh,
Soo datmen tot het meyr niet eens genaken mach.
Maer 'tgaeter anders toe wanneer wy raeuwe gaſten
Met polſen over-al tot in de gronden taſten,
Dan wort het water dick, en daerom rijſt de vis,
En mits hy niet en ſiet, ſoo is de vangh gewis.
Wat dienter meer geſeyt? die niet en weet te woelen,
En kan geen viſſer zijn in deſe laye poelen:
Gelooftet, viſſers kint, de ſtilte doet belet,
En 'tis van outs geſeyt, daer't trommelt, iſſet vet.

In troubel water is't goet viſſchen.

De kemel drinckt liefſt als 'twater gheroert is.

In de rommelinge iſt vet.

Onder den trommel en hoortmen geen wetten.

Beroyde meeſters maken rijcke knechten.

Ruente quercu ligna quivis colligit.

Wanneer een boom ter aerden ſijght/ Maeckt yder dat hy tacken krijght.

GEſellen, letter op, waer boomen neder vallen,
Daer is terſtont het volck genegen om te mallen,
Een yder tijdter aen, als tot een vollen roof,
Een grijpter nae de vrucht, een ander naer het loof,
Een derde klimter in, en ſet hem in de tacken,
En wilſe met gewelt tot enckel mutſert hacken,

De

De vierde grijpt de bijl, en klooft de ganſche ſtam,
En maeckt de wortels ſelfs tot voetſel van de vlam:
Een van den jongen hoop, geprickelt van de minne,
Komt ſwieren uyt het dorp, met *Chloris* ſijn vriendinne,
Die grijpt het fijnſte rijs, en vlecht een groenen krans,
En ſetſe 't meysjen op, en leytſe nae den dans.
In 't korte, ganſch het dorp dat ſoeckter yet te plucken,
Dat haelter ſijn gerief, en al met groote ſtucken,
De boomen onder dies die ſteyl en hooge ſtaen
Daer komt geen dertel kint, geen ſtoute lecker aen.
Vraegt niet wat dit beduyt; het zijn bekende dingen,
Het laegſte van den tuyn, dat wil men overſpringen;
Den hont die onder leyt dien bijt het ganſche rot,
En wien het qualick gaet en is maer enckel ſpot.

Aen den armen wil alle man ſijn voet wiſſen.

Daer de tuyn laeghſt is, wil yder over.

Als de ſalm gevangen is, ſo ſuygt hem den ael uyt.

Als de hont onder ligt, al de werelt wil hem kreeſten.

Als yemant de kraeyen beſchijten, ſtracx beſchijten hem oock de uylen.

Men mis-deelt die 't mis-gaet.

Den leſten man bijten de honden.

Op een ſchrael of ſchurrift beeſt, Sitten al de vliegen meeſt.

Daer de dijck laeghſt is loopt het water eerſt over.

Die een ander over mach Biedt hem ſelden goeden dagh.

Daerder eē op hickt, daer hickenſe al op.

VVann de vvolff altet, ſoo reiten hem de krehen.

Het beeldt kan zijn een oude ſtramme wolf, op wiens rugge de kraeyen ſitten, hem pickende: de wolff ſijn ſtijven hals niet konnende draeyen, poogt die te vergeefs wech te jagen.

De wolff ſpreeckt.

EEns was ic hoog-geducht; geē beyr en quam my tergē,
Geen leeuw en hadder luſt om my een krijg te vergē,
Ick was in't wout geſien, en over-al gevreeſt,
Maer nu ben ick een ſpot oock van het minſte beeſt,
Oock van 'ken weet niet wat: nu ryen my de kraeyen,
Om dat ick mijnen hals niet om en weet te draeyen,
Om dat ick niet en ben, om dat ick niet en mach,
Om dat ick niet en doe, gelijck ick eertijts plagh.
Nu bē ick maer een romp; want oock mijn eyge jongen,
Die komen tegen my, en over my geſprongen:
Eylaes! wat ſal ick doen? mijn ganſche lichaem beeft,
'Tis uyt wanneer de wolf ſijn tanden over-leeft.

Als het diep verloopt verſetmen de bakens.

Als de wolff oudt wort, ſoo ryen hem de kraeyen.

Siet veel andere ſpreucken, hier op paſſende, op't voorgaende bladt.

Mor-

Mortuo leoni etiam lepores insultant.

Een haes bespringt oock wel een leeu/
Indien hy geeft sijn lesten geeu.

EY siet de leeuw, dat moedigh beest,
Dat al de werelt heeft gevreest,
Dat yder mijd' en yder weeck
Soo haest het maer eens op en keeck,
Dat wort van hasen aengetast,
En lijdt nu schimp en overlast;
Want d'eerste treckt hem metten baert,
De tweede grijpt hem by den staert,
De derde springt hem op het lijf,
En al tot enckel tijt-verdrijf.
Vraegt yemant, die het speeltjen siet,
Waerom dit heden soo geschiet?
De leeuw is nu geheel veracht,
Want hy is doot en sonder kracht.

Yder houdtet meer met de rijsende mart, als met de afgaende.

Kleyn is den rou om een oude koe.

Een levende hont is beter als een doode leeuw. Salomon.

Oock hasen trecken een leeuw by den baert als hy oudt is.

A barbe de fol apprens á raire.

Wilt ghy wel ſcheren na den aert?
Soo ſcheert voor eerſt een geck ſijn baert.

HEt is een oude ſpreuck; Wie net wil leeren ſcheren,
Die moet voor eerſt een geck tot ſijn kalant begeren.
Vraegt yemant, waerom dat? wel hoort de reden aen,
Wie malle koppen ſcheert heeft ſelden haeſt gedaen;
By-naeſt op yder hayr dient raet te zijn genomen,
En ſchier op yder knip ſoo moet de ſpiegel komen:
Dan iſſer yet te langh, dan weder yet te kort,
Dan yet dat aenden kuyf of aenden knevel ſchort:

Hier

Hier dient de baert gerecht, en daer het hooft gewreven,
En ginder noch een ſchrap ontrent het oir gegeven;
Want daer leyt hem de key. Een hooft te bijſter net
Heeft ick en weet niet wat, dat hem van binnen lêt.

By moeyelicke heeren
Is veel te leeren.
'Tmoet een wijſe hant ſijn die een
ſotten kop wel ſcheren ſal.

Wat let, dat leert.
Men heeft groote kunſt van doen.
Om een narre te vol-doen.

In caducum parietem ne inclina.

Het beeldt ſoude konnẽ weſen een reyſende man met een meerſche ofte ander pack, willende ſteunen op een bouvallighen muer, ende daer van overſtort zijnde, klaeght als volgt:

Wanneer een muer tot vallen ſtaet/
En ſoeckt aen hem geen toeverlaet.

OCh! wat een ſwaer geval is my daer overkomen!
Het lijf is my gequetſt, mijn ganſche kracht benomẽ,
En ſooder yemant vraeght wat my ontbreken mach,
En hoe ick ſoo in haeſt ter aerden neder lagh?
Die hoore mijn beſcheyt: Ick quam met raſſe ſchreden,
Ick quam met deſe meerſch een verren wegh getreden;
Dies was ick wonder mat, en uytter-maten heet,
Beſtoven over al, en niet als enckel ſweet:
Ick ſloegh mijn oogen om door al de naeſte kuſten,
Ick ſocht een goede plaets om daer te mogen ruſten,

Ten leſten quam ick hier, en vont een out gebou,
Daer leund' ick tegen aen, op dat ick ruſten ſou:
Maer als ick neder ſeegh, en meynder op te ſteunen,
Siet doen began de muer van ſtonden aen te dreunen,
Te ſtorten over-hoop; daer viel de loſſe ſteen
My boven op het hooft, en onder op het been.
Wel, vrienden, hoort eẽ woort: heeft yemant moede ledẽ,
Die kieſe geenen trooſt, als op geſette reden;
Want nae dat ick't gevoel en iſſer niet ſoo quaet
Dan als men ſich te licht op eenigh dingh verlaet.
Al wie oyt ſteunſel ſoeckt aen krom-gebogen mueren,
Die moetet voor gewis met herten-leet beſueren;
Want die eẽ riet-ſtoc noemt den gront van ſijnẽ ſtant,
Die breeckt het teer gewas, en quetſt ſijn eygen hant.

Twee naecktẽ en konnen malkanderen niet kleeden.

Voor een autaer als hy breeckt,
Niemant oyt een keers ontſteeckt.

Noyt bye en koos
En dorre roos.

Op ſolders ſonder koren en komen geen kalanders.

Dechtende koeyen voegen haer te ſamen als de wolf komt.

LAetſt waſſer groot verſchil gereſen aender heyden,
Dies vochten onder een de koeyen in de weyden;
Doch mits een grage wolf quam loeren daer ontrent,
Soo was van ſtonden aen de ganſche krijgh ten endt:
Het onheyl, dat hen dreygt, dat doet de gramſchap ſijgen,
Dat doet hen wijſer zijn, en beter ſinnen krijgen;
Hierom komt al het rot en maeckt een ronden hoop,
Dies tijdt de moede wolften leſten op den loop.

Ghe-

Ghedenckt dit alle tijt ghy vrye Nederlanden;
Want siet in eenigh zijn daer zijn u vaste banden:
Maeckt dat u binnens landts geen wrevel om en roert,
Vermits een grage wolf op uwe kudden loert.

Krijgh van buyten
Doet vrientschap stuyten.

Verdeylt vyer brant qualijck.

Het beeldt konde Zijn een huys-moeder, die eenige kinderen van den heert jaeght, vermits sy het vyer breken ende van den anderen scheyden; de selve spreeckt aldus:

D'T was een luchtigh vyer soo langh het bleefte samen,
En datter, mette tangh, geen kinders by en quamen,
Doen was sijn helle vlam een çierssel van den heert,
Ten dienste van den gast, ter eeren van den weert:
Maer nu het is verdeylt, soo isset sonder luyster,
Soo light sijn schoone glans verschoven in het duyster.
Wech, kinders van den heert, of laetet vyer gerust;
Want als het is verdeylt dan isset sonder lust.
Ey siet wat eendracht doet, en hoe gevoegde krachten
Haer doen van haren vrient, van haren vyant achten,
Blijft eenigh, Hollandts volck, en alle wrevel stilt,
Ten zy, ghy t'uwer smaet, u glants verliesen wilt.

Twist verquist.
Eendracht geeft macht.

Eenigheyt vermach veel.

Wir

Wer den teuffel gheladen hat, musze him werck geben.

Wie met de dupbel ghelcheept is/moet hem werck geven.

HOe ben ick nu gequelt? hoe ſtae ick nu verſlegen?
Daer voor ick heb gevreeſt dat heb ick nu gekregen:
Ick hebbe nu eylaes! de nicker in het ſchip,
Dies moet ick op een ſant of op een harde klip:
Ick kenne ſijnen aert, hy ſal niet ſtille blijven,
Hy ſal, gelijck hy plagh, ſijn oude rancken drijven:
Wat dienter nu gedaen? wat raet in dit geval?
Op dat ick mijnen boot mach houden van den wal

Maer

Maer waerom dus verbaeſt? hoe! iſſer niet te vinden
Om aen dit ſlimme ſpoock de krachten in te binden?
Hoe! iſſer niet te doen met kracht of met verſtant
Om deſen bulleman te jagen uyt het lant?
Voor my, ick ſegge jae: een van de wijſte lieden
Die heeftet my getoont hoe dat het kan geſchieden,
Siet, wie hem beſigh hout geheele dagen langh
Is boven ſijn gewelt, en buyten ſijnen dwangh:
En hierom ſeyt het volck dat, om een droes te quellen,
Men hem moet ſant of ſaet of kooren laten tellen,
Maer dat is (nae my dunckt) voor hem te lichten werck,
Hy is te wonder grof, en al te bijſter ſterck:
Hem dient al ſwaerder laſt ontrent die rappe leden,
Indien men pooght te gaen op gronden van de reden,
Hem dient geen ſacht onthael, geen ſpel, of tijt verdrijf,
Wel aen ick wil het ſpoock gaen vallen op het lijf:
T'ſa bengel neemt een riem, en ſtelt u om te roeyen,
En wilt u in het ſchip geen ander dingh bemoeyen,
Flucx ſtelt u tot het werck, en treckt vry dapper aen;
Vrancken, ſlimme gaſt, die ſullen haeſt vergaen.
Maer ghy die my het ſtuck aldus hoort overleggen,
Hoort met een wacker oir wat dat het is te ſeggen,
Het dient voor u gemerckt, het dient voor my gelet
Wat ons in deſe plaet voor oogen wort geſet.
Daer ſijn in ons gemoet niet ſelden vreemde tochten
Veroorſaeckt van het vleeſch, of ſlimme nacht-gedrochtē
Die woonen binnen ons, wy ſijnder me geſcheept,
Soo dat het ſlim gebroet ons dickmael mede ſleept,
Nu komt een dertel oogh verſtoren onſe ſinnen,
Dan wil de kriele luſt ons geeſten overwinnen,
En op een ander tijt verheft ons groot geluck,
En ſomtijts valt de ziel in al te grooten druck,

Dit

Dit ſijn, beminde vrient, dit ſijn de naere ſchimmen
Die om ons ziele gaen, en in het herte klimmen,
Wat dient ons hier gedaen? naer ick het ſtuck bemerck,
Hier dient geſtaege vlijt, hier dient geduerigh werck,
Weeſt beſigh met het lijfen mette ganſche ſinnen,
Ghy ſult in korter ſtont u tochten overwinnen
Een die aen ſijn gemoet geen luſt of ruſt en biet,
Maeckt dat het weeligh vleeſch, jae dat de duyvel vliet.

Iacob. 4. 7.
Wederſtaet den duyvel, en hy ſal van u vlieden.

Ledigheyt voet alle quaet,
Wat te doen is beter raet.

Ledigheyt is s'duyvels oorkuſſen.

Vint de meul geen korē, ſo maeltſe ſteenen.

Wie in ſijn lant geen koren ſaeyt,
'Tis ſeker dat hy diſtels maeyt.

Een rollende ſteen wort met geen groen bewaſſen.

Daer en waſt geen raegh aen een drayende meule-kam.

Gaet

Gaet tot de mier/ghy leuyaert.

Ledigheyt is hongers moeder,
En van diefte volle broeder.

Ruſt maeckt roeſt.

Een plough die werckt blinckt,
Maer 't ſtille water ſinckt.

Niet doen, leert quaet doen.

Prov. 20. 13.
Hebt den ſlaep niet lief, dat ghy niet arm en wort: laet uwe oogen wacker zijn, ſoo ſult ghy broots genough hebben.

Siet een ghedicht hier op ſlaende, Fol. 13. in't tweede deel.

Il tegnoſo fuge il pectine.

Een ſchurft hooft dat vreeſt de kam.

WAerom mach deſe menſch ſoo bijſter leelick tieren?
Den kop daer henen ſlaen, de leden omme-ſwieren?
Wat maeckt dē grovē gaſt, wat maeckt den kinckel gram?
Al wat ontrent hem komt is maer een fijne kam!
En waerom die gevreeſt? naedien oock teere maegden
Noyt van het wit yvoir of ſijne tanden klaegden;
De kam is wonder nut, de kam is wonder net,
De kam is die het hooft in beter order ſet.

Antwoorde.

MEt oorlof, weerde vrient, ick ſal de reden ſeggen,
Wilt ſlechts mijn onderricht wat naerder overleggē;
Ghy neemt dit qualijck op, want (ſoo ghy my gelooft)
Ten ſchort niet aen de kam, de feyl is aen het hooft:
Beſiet my deſen quant van onder ende boven,
De kop is hem beſet met ſeeren ende roven,
En wie die maer en raeckt, hoe ſacht het weſen mach,
Die hoort van ſtonden aen een jammerlick geklagh.
Ick ken een rouwen gaſt, die wil geen Bibel leſen,
Die wil niet in de kerck, of by de leeraers weſen;
En vraegtmen my waerom hy goede dingen vliet?
Een peert dat ſchurrift is en wil de ros-kam niet.

Die een hooft van boter heeft en wil by geen oven komen.

Quade ooghen konnen geen licht verdragen.

Slecht gout en wil niet ghetoutſt weſen.

Die een ſchurft hooft heeft wil geen kammen lijden.

Die

Die quaet doet haet het licht.
Een ſchurft peert vreeſt den roskam.

Een meeps-lijf wil geen beweginghe lijden.

De hont bijt den ſteen/en niet die hem werpt.

ALs yemant met een harden ſteen,
Of met een hout, of met een been
Een hont ontrent de leden treft,
Hy krijt, hy baſt, hy grolt, hy keft,
Hy loopt in haeſten nae den ſteen,
Hy loopt in haeſten naer het been,
En met een ganſch verwoeden ſin
Soo ſlaet hy daer de tanden in,
Maer die het leet hem heeft gedaen
Dien laet hy ſonder hinder gaen.

Soo menighmael als dit geſchiet,
En dattet eenigh menſche ſiet,
Soo lacht hy om de dwaſe daedt
Die hem als dan voor oogen ſtaet.

Maer hoort, ghy vrient, die dit belacht,
En die het beeſt voor onwijs acht,
Komt ſiet doch met een rijper ſin,
Komt ſiet het ſtuck wat naerder in,
En daelt eens binnen u gemoet,
En denckt wat ghy by wijlen doet.

Als eenigh menſch, uyt ſwarte nijt,
Op u, of uwe vrienden bijt,
Of dat u yemant hinder doet
Of in u haef, of aen u bloet,

Wort ghy niet ſtracx u naeſten gram?
En let niet eens van waer het quam?

Hoe dickmael iſſet, weerde ziel,
Dat ick in deſe ſtuypen viel,
Dat ick als op de menſchen beet
Wanneer ick ſchād' of ſchande leet;
Maer, mach ick bidden, mijn gemoet,
Siet dat ghy dit noyt meer en doet,
Maer als miſſchien ons yemant quelt,
Het is door liſt, of met gewelt,
Vergaept u aen de lieden niet
Die ghy hier mede beſigh ſiet,
En ſchoon ons treft eens nijders tant,
Soo denckt, het komt van hooger hant,
Segh vry, dees menſch is maer alleen
Een ſtock, een roed', een ſlinger-ſteen,
Die van een grooter macht beſtiert
Om my of om de mijne ſwiert,
En maeckt oock daer in geen verſchil
Wien God hiertoe gebruycken wil.
Het zy dan vyant ofte vrient,
Dewijl dat ghy het doch verdient,
Dewijl dat ghy u weerdigh kent
Dat God u ſwaere plagen ſent.

De mannen, nae den geeſt geſterckt,
Die hebben dit wel eer gemerckt;
Want als men hun te quellen nam,
Soo ſagen ſy van waer het quam,
Sy ſagen Godes roede ſlaen,
Sy ſagen Godes Engel ſtaen,
En daerom waſt dat hun de ziel
Niet op de daedt der menſchen viel,

Maer swierde met een diepe sucht
Tot boven in de blaeuwe lucht:
Sy baden God in haer verdriet,
Maer beten op de menschen niet:
En weder, als het soet geluck,
Quam wech te nemen haren druck,
En dat misschien haer even-mensch
Hun gunstigh was naer eygen wensch,
Soo werden sy daer in gewaer,
Des Heeren vrientschap over haer,
En resen, met een bly gemoet,
Tot God den gever van het goet.
Wel aen mijn ziele, tot besluyt,
Druckt dit in al u wesen uyt,
En quijt u dus in vreugt en pijn,
Het sal ons hert een balsem zijn.

Als de Sabéen, de Chaldéen, de wint, het vyer, door den duyvel ontsteken, Iobs goederen, kinderen, ende gesontheyt hadden wech genomen, hy en seyde niet God heeftet gegeven, maer de duyvel heeftet wech genomen, maer hy seyde De Heere heeftet gegeven, de Heere heeftet genomen, de naem des Heeren zy gesegent. *Iob. 1. 21.*

Als Simei den Coningh David vloeckte ende met steenen wierp, en dat Abisai den selven daer over den kop wilde af-houwen, so heeft de Coningh sulcx belet, laet hem vloecken (seyde hy) want de Heere heeftet hem geheeten. Samuel. 2. 16. 10.

Wat willen wy ons vergapen aende gene die misschien ons sonder ofte tegens alle redene verspraken? Onse saken en zijn daer niet vast; wy hebben metten Heere onsen God te doen, by den welcken wy duysentmael over in hoon, smaet, verachtinge, en al wat ons verdrietigh wesen mocht, wel verdient hebben: wat is ons dan daer aen gelegen

hoe of door wien de Heere onse God ons dat toe-brenght, dewijle wy allenthalven wel weerdigh zijn dat het ons soude toe-ghebracht werden? Teyl.

In teghendeel van't geene voorsz. is dient ghelet, dat Esau Iacob vriendelijcken bejegende, dat de Barbaren Paulo beleeft waren, dat Artaxerxes Nehemie gunstigh was, dat de Cypier tot Ioseph goede genegentheyt toonde, dat de leeuwen Daniel geen schade en deden, dat (segh ick) dit alles niet de menschen maer Gode alleene ende sijne vaderlijcke gunste toe is te schrijven.

Die Pferde stallen gern vvo es zu vor naß ist.

HEt peert dat is gewoon meest in het nat te stallen,
En daer veel waters is daer laetet water vallen;
En schoon men dagen langh rijt om het ganssche lant,
Ten loft naeu eenigh vocht ontrent het dorre sant.
Siet daer een rechten streeck, waer na de menschen leven:
Wie veel heeft, die ontfangt, den rijcken wert gegeven,
Hoe yemant grooter is, of hooger is geraeckt,
Hoe een, die schencken wil, de giften grooter maeckt.
Maer hoort, ô weerde ziel, dit zijn verkeerde wegen,
Ghy, brengt, daer niet en is, soo vintmen rechte zegen;
Gy, schenckt daer honger woont; of noot eẽ schamel mã,
Die mits hy niet en heeft, niet weder nooden kan:
Dat is een recht geschenck, dat God sal weder-geven,
Of hier (indien het dient) of in het eeuwigh leven;
Want deugt aen eenigh mensch gedaẽ, en niet geloont,
Wort boven al bedacht, en boven al gekroont.

Het peert staet meest daer't nat is. | *Men geeft Die heeft.*

Als

Als elck voor sijn huys veegt/soo worden alle straten schoon.

Het beeldt mochte zijn een wijf en een vryster, op haer besseme leunende, ende t'samen kijvende; een besette vrouwe haer aen-sprekende, in voegen als volgt:

WEl sneege meyt, en deftigh wijf,
Ey lieve, waerom dit gekijf?
En waerom roepje door de buert
Dat Trijn haer stoupe niet en schuert?
Dat Heyl noyt rechte buerschap pleegt,
Mits sy haer strate niet en veegt?
Dat Griet haer goote stincken laet,
En nimmer hant aen besse slaet?

Vriendinnen houdt u doch gerust,
Het kijven heeft doch geenen lust:
Een yder keere voor sijn huys,
Soo worden alle straten kuys.

Hoe dienstigh waer het voor het landt
Indien men geen klappeyen vandt!
Indien en man en echte wijf
Bemoeyde slechts met haer bedrijf,
Bemoeyde met haer eygen ziel,
En daer een staege vyer-schaer hiel,
Gewis dat waer een dienstigh werck
En voor de Staet, en voor u Kerck;
Want als een yder 't sijne doet
Dat is voor al de werelt goet.

Wat u niet en brant, dat en koelt niet.

Daer elck hem selfs soeckt, gaet niemant verloren.

Elck wye sijn hof, en ick den mijnen,

Soo sal het onkruyt haest verdwijnen.

Syrach 18. 20.

Straffet te voren u selven, eer ghy andere lieden oordeelt.

De keers die voor gaet licht best.

GHy, die wilt in het duyster gaen,
En treet niet al te veerdigh aen,
Maer (geeft de mane geenen schijn)
Soo laet de keers u leydts-man zijn;
Want anders soo ghy veerdigh treet
Eer ghy de rechte paden weet,
Soo stoot ghy licht een blaeuwe scheen,
Of valt wel in de modder heen.
Betreet daerom geen vreemde straet
Voor dat de fackel voren gaet;
Want licht gedragen nae den man
Wie isset dien het baten kan?

Als ghy een sake neemt ter hant,
En doet se niet met onverstant,
En doet se niet als inder nacht,
Dat is, te voren niet bedacht:
Maer laet voor al een helder licht,
Laet reden leyden u gesicht,
En maeckt dat ghy u dingen weeght,
En goeden raedt te voren pleeght,
Maeckt dat ghy langh genoegh versint
Eer ghy een wichtigh stuck begint;

Want

Want komt het licht eerst nae de val
Wie is het dien het baten sal ?

Wanneer het onheyl is geschiet,
Dan baet voortaē het klagē niet.

Versint eer ghy begint.

Eerst wickt, dan waegt.

Raet voor daet.

Nae-raet gebrack noyt man.

Nae-rou, wijven rou.

De keers die voor gaet licht best.

Op eenen anderen sin.

WAnneer het licht gaet voor den man,
Dan isset dat het baten kan ;
Maer brengt het yemant achter aen,
Soo kander niemant seker gaen.
Segh, wie en valt of struyckelt niet
Die in der nacht geen licht en siet ?

De boete die een Christen hert
Van Gode voor-geschreven wert,
En dient niet uyt te zijn gestelt
Tot ons het lijf ter aerden helt ;
Neen, vrienden, 't is de beste deugt
Die op-wast mette groene jeugt
Hoe ! isset niet een sotte waen
Te loopen op de ruyme baen,
En uyt te stellen alle tucht
Tot dat de jonckheyt henen vlucht ?
Tot dat ons oude dagh genaeckt,
En al de leden swacker maeckt ;

Ey segt eens, vrienden, met bescheyt,
Is u het leven toe-geseyt
Tot veertigh, vijftigh, t'sestigh jaer?
O neen, ghy zijt in doots-gevaer
Tot aller uren, t'aller tijt,
Soo haest als ghy geboren zijt,
En dickwils die de kloeckste schijnt
Die isset die voor eerst verdwijnt.
Ghy daerom, voor den besten raet,
Maeckt dat u licht voor-henen gaet,
En geeft u jonckheyt aen den Heer,
Dat stelt u vast voor immermeer.

Laet berou, selden goet berou.

Een godsaligh man seyde wel, honden en geeftmen geen bloot been, waerom aen God een geraemte?

dat is: een oudt af-gesleten lichaem.

Tis dienstigh sijn leven te eyndigen, eermen sterft. Seneca.

Quien estropieça, si non cae el camino adelanta.

Wie struyckelt en niet en valt/ voordert wegh.

ALs yemant over wegh in haesten komt getreden,
En struyckelt mettē voet, maer recht dā noch de ledē,
Die maeckt dan snelder vaert als hy te voren plagh,
En siet oock beter toe als hy te voren sagh.
Siet daer een soeten troost voor alle vrome zielen,
Sy worden op-gerecht, oock doense neder-vielen,

Al

Al slibbert menighmael, al glibbert hun de voet,
Sy blijven efter staen, en maken beter spoet.
Op, op dan, treurigh hert, geen moet en dient verloren;
De prickels van het vleesch die zijn u nutte sporen:
Recht flucx de leden op, dat voegt een Christen man,
Nadien hem oock het quaet ten goede dienen kan.

Harde schocken leeren wel.

Wie dwaelt en haestig weder keert
Die worter beter door gheleert.

Een vande oude heeft wel geseyt op dese gelegentheyt, dat hy sacht rijt en geen last en gevoelt die van den Almachtigen God ghedragen ende van den Alderhooghsten gevoert wert.

Het gheloove door boetveerdigheyt herstelt, is krachtigher als te voren.

Rom. 8. 28.

Den genen die God lief hebben helpen alle dingen tot goet.

Al heeft de val ons quaet gedaen,
Met vallen leertmen seker gaen.

Een gebranden hont vreest oock het kout water.

Het beeldt kan zijn yemant die uyt een beeck op een hont water sprenght, de hont daer van in aller ijlwech loopende.

VErdriet, angst, tegenspoet, en diergelijcke slagen
En zijn niet alle tijt te noemen quade plagen;
Want boven menigh nut dat hier uyt rijsen kan,
Soo maeckt het ongeval een kloeck en handigh man.
Men segge watmen wil, die sachtjens heeft geseten,
En kan niet, soo het dient, veel nutte saken weten,

Maer een die list en leet heeft dickmael uytgestaen,
Leert wat de werelt is, en hoe de saken gaen.
Een vos die aen het lijf den strick eens voelde prangen,
Is naemaels wonder schouw, en qualijck om te vangen:
Een visch die eens den haeck wert in het aes gewaer,
Wat voedtsel datse vint daer vreestse voor gevaer:
Een schaep dat eens den wolf is uytten mont genomen,
Wil naeu sijn harders hont ontrent hem laten komen:
Een duyf wel eer ontsnapt de klaeuwen van den valck,
Al wasse voor-tijts slecht, die wort ten lesten schalck;
Een mensch die in dē storm eens schipbreuc heeft geledē,
Vreest oock een stille ree, en vry niet sonder reden:
Een hont die eens het lijf van sode was verschroeyt,
Schrickt oock voor killig nat dat inde beecken vloeyt:
Een huys-man in het wout eens van de slangh gesteken,
Of schoon hem al de gif is uytet been geweken,
Die houdtet voor verdacht soo maer een hagedis
Komt stijgen uyten braem, of uyt het groene lis.
Wat dienter noch geseyt? De schippers leeren varen,
Niet in de stille zee, maer in de felle baren;
Want dien het altijt gaet of naer of boven wensch,
En weet noyt, so het dient, de grondē van den mensch.
Siet! als ons eenigh leet of harde slagen raken,
Dat kan oock gecken self tot wijse lieden maken.
'Tfy hem die my bedriegt, maer soo hy 't weder doet,
Soo is het fy voor my, en ick ben maer een bloet.

Wat verseert dat leert.

Niemant leert als met schade of schande.

Watmē niet en besuert, en besoetmen niet.

Wat niet en kost, en deugt niet.

Slagen maken wijs.

'Tverbrant kint vreest het vyer.

D'onbesochte, d'onbedochte.

Een hont en rieckt niet aende cant
Daer hy de neus eens heeft gebrāt.

Curti

Curti rami, vindemia longa.

Het beeldt soude hier konnen wesen een hovenier, snoeyende eenen wilt-gewassen wijngaert.

OF schoon u hovenier den wijngaert placht te snoeyē,
Soo dat se niet en mach in volle tacken groeyen,
Ghy, denckt noch evenwel niet eens in u gemoet
Dat hy de plante schent, of eenigh hinder doet:
Ghy, weest hier in gerust, oock sonder eens te klagen,
Al isser weynigh houts, het sal te beter dragen;
Siet, watmen neder houwt (daerom ghy zijt beducht)
Dat is maer los gewaey, en loten sonder vrucht.
Wat isser, aerdts gemoet, wat isser al te klagen
Van druck, en tegenspoet, van veelderhande slagen
Die u den Hemel sent? ey lijdt de nutte pijn,
Het vleesch is u te gul, het dient gesnoeyt te zijn.
Gheluckigh is de mensch, oock midden in het lijden,
Als God, door harde tucht, sijn herte komt besnijden.
Wel snoeyt, ô Vader, snoeyt, en ruckt uyt mijn gemoet
Al wat in eenigh deel u vruchten hinder doet.

Corte tacken, langen wijn-oegst.

Weynigh houts, veel vruchten.

Iob 5. 17.

Saligh is de mensch dien Godt straft; daerom en weyghert u de kastijdinge des Almachtigen niet: want hy verwondt ende verbint, hy slaet en sijne hant heelt.

Lijt als het immer wesen moet,
Want na het suere komt het soet.

Lam-

Lampada trado.

Het licht wel eer van my bemint/
Dat geef ick u/mijn weerde kint.

De oude man spreeckt.

DIt licht, mijn weerde kint, de fackel van het leven,
Was van het hoogste licht voor desen my gegeven,
Nu heeftet voor een tijt, nu heeftet my gedient,
Ick gevet heden u, als aen mijn naesten vrient.
Ick heb het langh gebruyckt, en ben met staege schreden
Op mijn bescheyden wegh ten eynde toe getreden,
Nu ben ick op het lest, nu ben ick aen den put,
Daer is geen licht bequaem, daer is geen fackel nut:

Ghy

Ghy hebt in tegen-deel van heden afte dwalen,
Nu op een hoogen bergh, dan in de laege dalen,
Nu op het vette kley, dan op een dorre strant,
Nu op een harde klip, dan op een driftigh sant;
Treet op de rechte baen, en mijdt de slimme wegen,
Gaet midden op de straet, en schouwt de vuyle stegen;
En t'wijl u jonckheyt duert maeckt dat ghy niet en malt,
En als ghy trager wort, siet dat ghy niet en valt.
Wel gaet dan, lieve, gaet, ô spruyte mijner lenden,
Ghy waert mijn eygen vleesch, eer u de lieden kenden,
Ick ben nu uyt-geleeft, en ghy begint de reys,
Ick gae nu, siet ick gae, den wegh van alle vleys:
Dit is des werelts loop, de kloeckste menschen leven
Tot sy een ander mensch den fackel over-geven,
Dus gaet de snelle tijt, gelijck een staege stroom,
Dus steeckt het nieu gewas het oude van den boom.

Dit spreeck-woort is ontleent van sekere spelen ofte oeffeninghen van de oude, daer een brandende fackel in ghebruyckt wert, de welcke by yemant nu vermoeyt zijnde, aen een versch man metter hant wert toegereyckt, en soo t'elcken wederom aen eenen anderen. Als Plato, Pausanias en andere oude schrijvers getuygen. In voegen dat den fackel ofte licht over te leveren hier te seggen is, sijn ampt, ghelegentheyt, middelen, jae leven selfs, alsmen nu uyt geleeft en dierlijcke dingen sat is, aen andere over te setten.

Ende hier toe kan (mijns oordeels) gepast werden de plaetse Num. 20.23. ende volgende, die ick noyt sonder innerlicke beweginge en lese. De nederlantsche oversettinge luyt als volgt:

Ende de Heere sprac tot Mose, neemt Aaron ende sijnen sone Eleaser, ende leytse op Hor in't gheberghte, ende treckt Aaron sijne kleederen uyt, ende trecktse aen Eleaser sijnen sone, ende Aaron sal hem aldaer vergaderen tot sijne vaderen ende sterven. Doen dede Moyses als

hem

hem de Heere geboden hadde, ende klom op Hor in het gebergte, voor der ganscher menighte.

Ende Moyses toogh Aaron sijne kleederen uyt, ende tooghse Eleasar sijnen sone aen, ende Aaron sterf aldaer boven op den bergh; Mose dan ende Eleasar klommen af van den berghe; ende doen de ganssche menigte sagh dat Aaron wech was, beweenden sy hem dertigh dagen, het ganssche huys Israels.

Hier by kan noch gevoegt werden dat geseyt wert 1. Reg. 15. 4. van Abiam Coningh van Iuda, Pour l'amour de David l'Eternel son Dieu luy donne vne lampe en Ierusalem, luy suscitant son fils apres luy. *De Nederlantsche oversettinge seyt, om Davids wille gaf hem de Heere sijn God een licht te Ierusalem, dat hy sijnen sone na hem verweckede, etc.*

La vie d'homme, vn chemin d'hyver.

HEt leven van den mensch is even soo gelegen
Gelijck des winters doen de gronden van de wegen,
Al wie dan reysen moet die isser qualijck aen,
Want 'tisser glibber-gladt al waer hy meynt te staen:
Men vint geen wagen-spoor, geẽ peyl van menschetredẽ;
Het schijnt een staege sloot daer eerst de koetsen reden,
'Tis al gelijck een meyr, waer datmen henen siet,
Men kent den rechten padt, men kent de grachten niet:
En offer al misschien een plaetse wort gevonden
Daer voor een kleynen tijt de voeten seker stonden,
Het is een kort vermaeck; want nae den tweeden pas,
Soo isset weder vuyl gelijck het elders was.
Wat raedt in dit gevaer? niet beter als te letten
Waer datmen even-staegh de voeten heeft te setten,
En dit tot datmen komt op't eynde van den dagh,
Daer een vermoeyde ziel haer ruste vinden mach;

O Wegh,

O Wegh, ô ware Wegh, bestiert mijn losse gangen;
Op datse nimmermeer in't slick en blijven hangen;
Geeft dat wy, voor besluyt, ten lesten mogen gaen
Daer nimmer winter komt, maer eeuwigh rosen staen.

Ons leven is een winter-pat;
Na weynig droogt, al weder nat.

Heb. 11. 13.

Alle gheloovigen hebben bekent dat sy gasten en vreemdelinghen waren op aerden.

Iob 7. 1.

Moet de menschе niet altijt in den strijt zijn op aerden.

Van voren heb ick steyle bergen,
Van achter, beesten die my tergen.

Nach den bletteren fállen die beum,

WAnneer ick trede door het wout,
En sie het rijs en jeughdigh hout,
En dat ick vind' een populier,
Een hoogen eyck, een lagen vlier,
Een lind', een ijp, een búck, een es,
Terstont soo krijgh ick daer een les;
Want t'wijl ick eensaem stae en poogh
Mijn geest te voeden door het oogh;
Soo vind' ick sonder twijffel wat
Dat dienstigh is te zijn gevat.

Een boom die van den gront bederft,
Of onder aen den wortel sterft,
Diens afganck siet men aen den top;
Want hy krijgt stracx een dorren kop,

En

En wort soo voort in korten tijt
Sijn loof en groene bladers quijt,
Tot hy ganschkale tacken krijgt,
En dan eens mede neder-sijgt.

Al wast de mensch niet uyt het velt,
'Tis even dus met hem gestelt,
Want als de jeugt hem nu begeeft,
En dat hy schier is uyt geleeft,
Sijn hooft dat wort hem kael en glat,
Sijn aensicht rimpelt boven dat,
Sijn tant, die vast gewortelt stont,
Die komt hem vallen uytten mont.

Wel ghy, wien dus de jeugt ontvalt,
Ey lieve, 'tis genoegh gemalt,
Gaet maeckt u veerdigh tot de reys,
Ghy treet den wegh van alle vleys,
Want als de tacken voorengaen
Hoe kan de boom dan lange staen?

Ons tijt verloopt gelijck een stroom,
En naer het blat soo valt den boom.

Quid

Quid est homo? Lucerna sub dio posita.

Als met een haes in't open veldt/
Soo isset met den mensch gestelt.

EEn keerse van den wint aen alle kant ghedreven,
Dat was in ouden tijt een schetse van het leven,
Een af-druck van dē mensch, een beeldt van alle vleys,
En 'tis (na mijn begrijp) gesproken na den eys.
Want sooder groote wint komt opter aerden rasen,
Stracx wort het flicker-licht met krachten uytgeblasen;
Of sooder stilte komt, en dat de sonne schijnt,
Ey siet! de fackel smelt, en hare glans verdwijnt:
Indiender eenigh nat van boven komt gesegen,
De keerse staet en queelt oock van den minsten regen;

Of komter drooge vorst, die in de wangen bijt,
Het vyer dat wort verteert, en al in korten tijt:
Of soo een soete lucht (dat niet en kan geschieden)
Wou aende teere vlam gestaege gunste bieden,
Eylaes! haer schoone glans gaet efter haren ganck,
En wort ten lesten asch, en niet als enckel stanck.
Wat is doch van het vleesch? daer zijn verscheyde saken
Die ons (men weet niet hoe) tot stof en asschen maken;
En schoon men langen tijt behout een goeden stant,
Noch wort de leven-vonck ten lesten uytgebrant.
Ach waer sich yemant keert, of waer hy komt getreden,
De doot, de bleecke doot, die sit hem in de leden;
Dies schoon mẽ hier bequam sijn vollẽ herten-wensch,
'Tis al maer korte vreught. De doot is in den mensch.

Syr. 17. 29.

Wat is doch een mensche dewijle hy niet ontsterffelijck en is?

Ons tijt gaet als een snelle stroom,
En zijn als schimmen van een droom.

Een oudt boer-man hoort geerne 'tgeklap van de sweep.

Set Gijs den ouden knecht die hoort de peerden trappẽ,
Die hoort de wagen gaen, die hoort de sweepen klappẽ;
Dies springt sijn hert om hoog, en dat vã enckel vreugt,
Om dat hy wort gewaer den handel sijner jeugt.
Nu wou de stramme gast wel rijden aender heyden,
En met een snellen keer den wagen omme-leyden,
Hy wenscht te mogẽ zijn daer Kees met Aefjen speult,
En daer men uytter borst op alle bruggen heult:

Maer

Maer dat hem meest beweegt dat zijn de volle kannen,
Ter plaetsen daer men plagh den wagen uyt te spannen:
In't kort', het komt hem voor wat hy te voren plagh,
En siet, de wil is daer, schoon hy niet meer en mach.
Men vindter over al die in haer oude jaren
Noch even zijn gemoet als sy te voren waren,
Men siet dat hun de jeugt noch in de leden rijt,
Al is haer kranck gestel verwonnen van den tijt.
Niet soo, vernieude ziel, maer laet u oude sonden,
Oock eer dat u de tijt de lusten heeft gebonden:
Oock isser niet geschiet, ten minsten mijdt het quaet
Als u de swackheyt selfs tot beter seden raet.
Een, wien de frisse jeugt noch krachten komt te geven,
Die moet geduerigh sien hoe wel te mogen leven:
Maer die nu trager wort moet letten boven al
Hoe dat hy sijnen tijt met segen eynden sal.

Een oudt jagher hoort geerne van de weyery.

In een natten poel is haest genoeg gheregent.

Het rijpt haest op een oudt ijs.

Een wolf hapt noch nae't schaep, als hem de ziele uytgaet.

Il n'est pas libre qui traine son licol.

Hy en is niet geheel vry die noch eē stuck van sijn banden nae-sleept.

Het peert spreeckt.

ALben ick heden los, al schijn ick ongedwongen,
Al loop ick in het velt, en make vrye sprongen;

Soo ben ick evenwel niet buyten ſlaverny,
Vermits ick noch een ſlaef ſie loopen achter my:
Ick voele noch een deel van mijne banden ſlepen,
Dies ben ick in gevaer om haeſt te zijn gegrepen;
Want ſoo hy, die my volgt, hier op maer eens en trat,
Soo waer ick wederom (gelijck als eerſt) gevat:
Soo waer ick meer als oyt geſchapen om te lijden,
En wie en ſouder niet op mijne leden rijden?
Ach! wien noch eenigh jock ontrent de leden hangt,
Die ſleept dat hem bederft, en dat hem weder vangt.
Maer, vrienden, die het peert aldus mocht hooren ſprekē,
En hangt niet aen het dier, maer let op u gebreken,
De muyl-bant is het vleeſch, en 't peert, eē moedig beeſt,
Dat is in deſe ſpreuck een af-beelt van den geeſt.
Heeft yemant rechten luſt om van de droeve ſonden
Niet meer te zijn geboeyt, niet meer te zijn gebonden,
Die breecke t'eenemael haer ongeluckigh zeel,
En dat van alle kant, en tot het minſte deel;
Want ſoo u ſlap beleyt wil yet hier in verſchoonen,
Het quaet dat overblijft ſal wis ſijn meeſter loonen.
Een die ſijn banden ſleept, al ſchijnt hy los te zijn,
Raeckt licht (eer hy het meynt) al weder in de pijn.

Van't onkruyt dient niet het loof alleen, maer de wortel uytghetogen

De geeſt ſeydt niet, Wont; maer, Doot u aertſche leden.

EEn, dien het opperſte ghebiedt van eenige ſtadt bevolen is, ſoo hy komt te vernemen datter acht ofte thien verraders binnen de ſtadt zijn, plach hy ſich geruſt te ſtellen, als hy vijf ofte ſes van de ſelve bekomen ende in hechteniſſe geſtelt heeft? ghewiſſelick neen, hy en geeft ſijn ziele geen ruſte voor hy alle de ſelve by den kop gevat, ofte immers uytter ſtadt gejaeght heeft; Hoe! ſtaet ons anders te handelen met ons geeſtelijcke verraders?

Vanno

Vanno piu pelli di volpi che d'asini in pelliciaria.

Men vint meer vosse-vellē als esels vachten in een bont-werckers winckel.

LEst daer ick stont en keeck ontrent een pelletier,
Daer sagh ick menig bont van menig selsaem dier;
Ick sacher boven al veel vosse-vellen hangen,
Die waren metten strick, of op de jacht gevangen:
Ick sacher even wel maer eenen esels-vacht,
Die by sijn meester selfs te koopen was gebracht.
Niet dat het lastbaer dier was yewers doot geslagen,
Neen, vrienden, 't hadt geleeft tot aen sijn leste dagen;
En even doen ter tijt soo was het trouwe beest
Sijn heer (vermits het sterff) een droefheyt in dē geest.
Siet! hier op stont ick stil: ick sagh de vosse-vellen;
In soo een grooten hoop, sy waren naeu te tellen:
Ick sprack den meester aen, en seyde tot den man,
Ey lieve! segh een reys, segh hier de reden van:
Men set (dit sprack de vriendt) geen strickē voor den esel,
Maer voor den looscn vos, of voor den slimmen wesel;
De reden is bekent: wie doeter immer quaet
Aen eenigh vreedtsaem beest, dat rechte wegen gaet?
Maer al het boos gespuys, dat niet en is geboren
Als om sijn even dier met listen nae te sporen,
Dat lijdt aen alle kant, dat lijdt den meesten last,
En (schoon al isset ergh) het raeckt ten lesten vast.
Ick hoorde, met vermaeck, het slot van dese reden,
En hieltet voor een les, ons dienstigh in de zeden;

En mits het nut verhael mijn herte wel beviel,
Soo deed' ick dit gespreck tot mijn geminde ziel:
Wat is den menschе best? een recht onnoosel leven,
Dat kan hem ware rust en goede dagen geven;
Wel aen dan mijn gemoet, onthoudt u van bedrogh,
Wãt schoõ het sõtijts luckt, het loont sijn meester noch.

Bedroch loont sijn meester.

Non piglior tanto boccone che ti potrebbe stroccare.

Groote byecken woygen.

EEn reyger op een tijt uyt sijnen nest gevlogen,
Is met een snellen swier de meyren omgetogen:
En mits hy spijse socht, ontrent het avontmael,
Soo valt hy in een poel, en vanght een grooten ael:

Hy

Hy prickt hem in den kop, hy meynt hem in te slicken,
Maer siet de groote brock die doet de slocker sticken:
De palingh wringht haer om, en rolt haer op een hoop,
En maeckt hem om den hals een wonder vasten knoop.
Of nu de vogel tiert, en slingert met de vleken,
Het aes dat volt den hals, en blijft ten lesten steken:
En mits de reyger worght, en nu geen adem krijght,
Soo is't dat hy bedwelmt, en doot ter aerden sijght.
Siet, vrienden, watter komt van al te groote brocken
Te vatten metten beck, en in te willen schocken;
Ick bid al eerje swelght, soo peylt doch uwen mont,
En sent maer in de maegh, dat ghy verdouwen kont.

Men moet soo groote brocken niet inswelgen dat mer zen worgt.

Veel omvamen,
Weynigh versamen.

Groote peeren
Konnen deeren:
Want sy plachten een onversichtigen plucker wel een buyl in't hooft te vallen.

In't raegh daer blijft een vlieg in hangen,
Maer ten kan geen horsel vangen.

Groote vissen scheuren't net,
Alsmer niet wel op en let.

Siet hier van fol. 42. tweede deel, en breeder in't groot werck, fol. 60. tweede deel.

ALsoo d'Heer Amelis Pietersen, Secretaris van Purmerende, op de vergaderinge van de Groot-Mog. Heeren Statē van Hollant ende West-Vriesland in Iunio lestleden my bekent hadde ghemaeckt, als dat een sijn welbekende vrient de gheschiedenisse boven verhaelt ghesien, en den palinck noch levendigh uyt den beck van den reygher (nu verstickt zijnde) getrocken hadde, met verklaer dat hy oordeelde soo een vreemt geval inder waerheyt geschiet weerdigh te zijn om

in eenige Poëtiſche bedenckinge te paſſe gebracht te werden : ſoo heb ick (om redenen voorſchreven) tot het ſelve geval hier een plaetſe ende plate willen vergunnen, te meer dewijle op het ſelve menigfuldige ſpreeck-woorden konnen werden ghepaſt, en daer uyt verſcheyde leerſtucken konnen werden getogen. Als vooreerſt, dat men niet meer en moet ſoecken aen te grijpen alſmen kan omvamen. Ten tweeden, dat men dient te witten aleer te wagen: en eerſt te metè, aleer te ſnijden. En ten derden dat veel Cadmus victorien gevochten werden, die beyde de partijen ſchadelijck zijn, en dat oock ſomwijlen twee te ſamen in twiſt en oneenigheyt vallende aen een derde het voordeel van hun beyden doen ghenieten. Hoe het ſy, en hoe ghy dit tot uwen voordeel opneemt, leſer, de voorſchreven heer Secritaris is oorſake van deſe bedenckinge, door de openinge by hem hier van ghedaen.

Qui ſe veut garder de foudres, qu'il s'abbaiſſe.

Vreesje voor den blixem : soo duyckt.

Die voor dē blixem vreeſt, of voor onſtuymigh weder,
En ſtijge niet om hoogh, maer liever ſijge neder ;
Want als de gramme lucht haer felle pijlen ſchiet,
Soo treftſe met haer vlam de laege daken niet ;
Sy baert haer meeſte kracht ontrent de ſpitſe rotſen
Die met een ſteyle kruyn den blaeuwen hemel trotſen,
Sy velt een hoogh gebouw, ſy velt een machtigh ſlot,
Hy treft geen leemen huys, en min een ſwijnen-kot.
Geluckigh is de menſch die gelt en hooge ſtaten
Kan hebben buyten ſucht, en willigh achter laten,
Kan ſeggen tot den pracht, tot eer, en totte luſt,
Al ben ick ſonder u, ſoo ben ick doch geruſt.

Die

Die laegh blijft en kan niet hart vallen.

Wilje niet gheschoten worden, soo huyckt neder.

Een vergeten man, isser best an.

Vryheyt, blyheyt.

Ongebonden best.

Luttel onderwints, groote rust.

Gemack voor eer.

Hoe edelder hert, hoe buygsaemer hals.

Staet belaet.

Sorgen en waken
Sijn heeren saken.

Geen kroon heelt hooft-sweer.

Qui se peigne peu sou-vent,
A bien de peine en se peignent.

Al wie maer selden kemt sijn haer/
Die worter groote pijn gewaer.

Het vrou-mensch, dat sich kemt, spreeckt.

MOcht ic niet voor dit werc met goede redē schromē?
Mijn hayr is ganssch verwert; hoe isser door te komē?
Mijn hooft dat is gestelt gelijck een eensaem wout
Dat niet en wort begaen, en noyt en is gebout.
Och! hadt ick nae den eysch mijn vlechten onderhouwē,
Soo gingt my heden wel, gelijck de nette vrouwen;
Maer nu lijd' ick verdriet, om datter nimmer kam
Bynaest van al het jaer my op het hooft en quam.
Nu sitt' ick hier en klaegh, onseker wat te maken,
Onseker wat te doen, of wat te sullen raken:
Al waer ick ben geweest, of waer ick komen sal,
Daer steuyt het gladt yvoir, en hapert over-al.

Nochtans het moeter deur. Ick trecke door de vlechten;
Want met een sachten kam en isset niet te rechten.
'Tis reden dat hy sucht, en groote pijne lijdt,
Die noyt sijn hooft en kemt, of niet ter rechter tijt.
Wel, ghy die mijn verdriet met oogen kunt bemercken,
Leert uyt eens anders leet u eygen hooft bewercken:
Kemt, kemt u menigmael, en niet het hayr alleen,
Maer ooc dat binnen schuylt, tot aen het innigh been:
Kemt u verwrongen hert, en u verboste sinnen,
En maeckt doch over al een reynen gront te winnen;
Want hy, wiens hooft en hert eens wel gereddet zijn,
Al kemt hy menighmael, hy kemt hem sonder pijn:
Maer die het sondigh hayr laet wilt daer henen wassen,
En weet sich nader-hant geen kamme toe te passen;
Want al wat hy geraeckt, daer is een vuyle nest,
Ghy, kemt dan alle daegh, dat is de leden best.
Het landt dat moet gewis met distels overwassen
Daer niemant in en ploeght, of op en plagh te passen:
De mensch wort voor gewis verwoest in sijn gemoet
Die over sijn bedrijf geen onderscoeck en doet.

Korte rekeningen, lange vrientschap.

HEt waere goet dat eë yder mensche (als hy des morgens sijn hooft kemt) even door het lichamelijck kemmen indachtig werde mede als dan sich inwendelic te suyveren ende sijn herte als te kemmen van alle verdraeyde en verwronghen invallen die hy in sijn ghemoet mochte gewaer geworden zijn: want indien wy ons selfs oordeelden, wy en souden niet veroordeelt worden 1. Cor. 11. 31. Ick schame my dickmaels minder als ick lese hoe ernstigh hier in eenige heydensche Philosophen geweest zijn, die ghedurighlijcken niet af en lieten haere leerlingen in te scherpen dat se allen dagh haer selven hadden af te vragen, ende reeckeninge aen haer gemoet te eysschen wat gebreck dat-

se dien

se dien dagh in haer gheheelt hadden? wat quaet sy hadden tegengestaen? ende in wat deel sy haer verbetert vonden? Hier van is te lesen by Seneca lib. 3. cap. 36 de Ira, by Cicero in Senectute.

Il tiempo va, la morte viene.

De tijt die gaet/de doot die komt.

AL die hier opter aerden leeft,
En 't vleesch tot lusten overgeeft,
Komt siet dit leste Sinne-beelt,
Terwijl ghy met u ziele speelt,
Komt sietet met een diep gepeys,
Want 'tis de stant van alle vleys.

Daer

Daer is geen vorst, geen hooge macht,
Daer is geen slaef soo kleyn geacht,
Daer is geen huys-man op het lant,
Geen visscher aen het dorre strant,
Geen krijghs-man die den degen voert,
Geen kramer die op winste loert,
Geen menschе, wie het wesen mach,
Die oyt of son of mane sagh,
Geen man, geen maeght, geen echte wijf,
Of dit en past op haer bedrijf.

Dus wie het zy, of wat hy doet,
Die segge staegh in sijn gemoet:
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.

Dit is een woort van groote kracht,
Indien het recht wort overdacht,
Het is een breydel voor de ziel,
Op dat se noyt in sonden viel;
Want wie sal hellen nae het quaet,
Als hem de doot voor oogen staet?

Wel ghy, die noch in uwen tijt
Hier met u aertsche leden strijt,
Gaet hecht dit vast in u gepeys,
En toomt alsoo het dertel vleys.

Is yemant hier in dese stadt
Door vuyle lusten opgevat,
Of door de jonckheyt omgevoert,
Die op sijns naestens vrouwe loert,
Of op sijn buer-mans dochter let,
Om haer te krijgen in het net;
O die, eer dat hy dieper gae,
En vorder in het wilde slae,

Die

Die beelde ſich dit ſchou-ſpel in,
En ſegge met een rijpen ſin:
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.

Indien dat u de wraeck-ſucht quelt,
En u gemoet in roere ſtelt,
Of dat ghy, door een ouden haet,
Van nijt en ſpijt als ſwanger gaet,
En denckt, uyt enckel onverdult,
Hoe ghy u vyant krencken ſult;
Ey toomt een weynigh u gebreck,
En gaet in eenigh ſtil vertreck,
En ſegt daer met een rijp gemoet,
En ſeght daer uyt een ſedigh bloet:
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.

Indien der is een weeligh gaſt
Die ſlechts maer op ſijn mont en paſt,
En geen ſoo lieve dingh en weet
Als hoe men braſt en lecker eet,
Of ſchier geduerigh poogt te zijn
By mal geſelſchap in den wijn,
Of daer men met de ſchijven klapt,
En niet als malle dingen ſnapt,
Iae ſchier noyt eenigh woort en ſeyt,
Als dat tot vuyle tochten leyt;
Dien bid ick, wat ick bidden mach,
Dat hy een uyrken voor den dagh,
Wanneer de dampen van den wijn
Hem uyt het breyn vertrocken zijn,
Dat hy dan in ſijn boeſem gae,
En eens ter degen overſlae

Hoe dat sijn kostelicke tijt
Dus ongevoelick henen glijt,
Iae als een arent henen vlucht,
En segge dan met diep gesucht:
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.

Indien dat u de malle pracht
Wil brengen onder haere macht,
En dat de lust van moy te gaen
V herte vult met enckel waen,
Soo dat u kleet meest allen dagh
Gestelt is nae den nieuwen slagh,
En komt dan strijcken over straet,
Gelijck een paeu daer henen gaet
Als hy sijn veren steeckt om hoogh,
En toont ons menigh glinster-oogh;
Ey lieve, let op u bedrijf,
Ey let doch op u nietigh lijf,
En segh t, wat gaet ons menschen aen
Soo ganssch te leven nae den waen?
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.

Is in u hant onwettigh goet
Dat leyt en wroegt op u gemoet,
Dat u tot aen het herte knaegt,
En dickmael ganssche nachten plaegt,
Dat u tot in de ziele bijt,
Oock dickmael op u soetsten tijt,
En dat ghy des al-niet-te-min
Blijft hangen aen een vuyl gewin;
Soo stort u neder voor den Heer,
En opent daer u innigh zeer,

En bidt hem dat u meerder krácht
Van boven werde toegebracht,
Op dat ghy, door een nieuwe jeugt,
Den strijt ten leſten winnen meugt;
Maer neemt oock dan tot uwer baet
Het beelt dat hier geſchildert ſtaet,
En ſegt met diep-gegronde tael,
Iae ſegt het veel en menighmael:
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.
Ten leſten, vrienden in't gemeen,
Die noch het leven hebt te leen
Van God ons aller opper-Heer,
Leeft, leeft voortaen tot ſijner eer,
Gaet eygent hem u ganſch bedrijf,
V ziele met u nietigh lijf;
Maer ſoo ghy noch den vleeſche leeft,
En u de ſonden overgeeft,
Of immers niet genoegh en ſtrijt,
Maer dienſtbaer aen de werelt zijt;
Soo ſlaet u vry dan op de borſt,
Tot dat ghy naer het eeuwigh dorſt,
En berſt oock vry in tranen uyt,
En maeckt geduerigh dit beſluyt:
Mijn ziel, hoe! zijt ghy niet beſchroomt?
De tijt die gaet, de doot die koomt.

En voeghter dan by:

Al wat een werelts-hert kan vinden of bedencken,
Al wat de werelt ſelfs kan aen de werelt ſchencken,
Dat ſchuyt ſich al-te-mael van onſe leden af,
Wanneer men kout en ſtijf ſigt in het duyſter graf.

Tuſ-

Tusschen twee gesette palen,
Dat is, tusschen dagh en nacht
Wort ons leven doorgebracht;
Siet hoe dat wy nederdalen
Eer het yemant seggen kan,
Ock dit woort dat gaeter van:

Tusschen doeyen ende vriesen
Is't dat wy den tijt verliesen.

De doot en kent geen Almanach.

Ist eynde goet, soo ist al goet.

Eerlijck wel beginnen,
Heerlijck wel eyndigen.

Ick hebbe goet ghevonden, goet-gunstige landts-lieden, hier by te voegen eenige Sin-spreuckē uyt het Oude ende Nieuwe Testament. Maer verstaet hier, door een Sin-spreucke ofte spreeck-woordt, een maniere van seggen die den leser ofte hoorder, door redenen oneygentlicken ghesproken, in-leydt tot een sake die eygentlick moet verstaen werden.

Wt het Oude Testament.

GHy en sult niet ackeren met een os, en een esel te samen.

Dat is, Geloovige met ongeloovighe, reyne met onkuysche, goede met boose te verellē, en dient niet.

2. Cori. 6. 14. ofte men moet van dat ongelijck van aert is, geen gelijcke werckinge verwachten.

Ghy en sult den os, die dorst den muyl niet toebinden.

Dit

Dit wert uytgheleyt, en te paſſe ghebracht by den Apoſtel Paulus, 1. Cor. 9. 10.

Spijſe gingh van den eter, en ſoetigheyt van den ſtercken. *Recht. 14. 14.*

Auguſtinus duyt onder andere dit op den Heere Chriſtus; van den Eter (ſeyt hy) dat is: van de Doot (die het al verteert) is ſpijſe ghegaen: dat is, hy ſelfs die gheſeyt heeft; Ick ben het broodt des levens.

Stof ſal der ſlangen broot zijn. *Dat is: Salaet na de lippen, kaf aen den os, ſuycker aende papegaey.*

Een volle ziele treet wel op honigſeem. *Dat is: Als de muys ſat is, dan iſſet meel bitter.*

Vangt ons de kleyne voſſen, *die de wijn-bergen bederven, Cant. 2. 15.*

Twil ſeggen, dat alle quaet in ſijn beginſelen dient gheſteuyt te werden.

Een levendige hont is beter als eẽ doode leeuw. *Pred. 9. 4.*

Waer mede ſchijnt na-buerigh te zijn het Neder landts ſpreeckwoort: Een ouden wolf rijen de kraeyen.

Laet uwe kleederen aller wegen wit zijn. *Dat is: Stelt u altijt reyn en oprechtelickẽ voor.*

De ſchadelijcke vlieghen bedervẽ de goede ſalve. *Pred. 10. 1. Dat is: Kleyne dingen verwaerlooſt, konnen oock aen groote dingen hinder en na-deel doen.*

Wie den thuyn verbreeckt, dien ſal een ſlanghe ſteken. *Pred. 10. 8. Dat is: Dat quaet voor-ſtel veel-tijts ſijn eygen aendrijver op't hooft valt.*

De leuye ſpreeckt, daer is een leeuw op den wege. *Pro. 26. 13.*

Wie op den windt achtet, die zaeyt niet, en wie op de wolcken ſiet, en maeyt niet. *Eccl. 11. 4.*

Dat is: (als Zerxes eens ſeyde) en weeſt niet vreeſachtig in alles, ende en fijmelt niet op yder ding; want ſoo ghy in eenigh ding alles wilt uytpluyſen, ghy en ſult noyt yet wat recht uytwercken.

De doot is tot onſe venſteren ingevallen. *Ier. 9. 21.*

Dat is: De ſonde komt in ons, door onſe uytterlicke ſinnen; te weten, oogen en ooren.

Soo de moeder is, ſoo is de dochter. *Ezech. 14. 5. 44.*

Wt het Nieuwe Teſtament.

VOorſichtigh als ſlangen, eenvoudigh als duyven. *Matth. 10. 16.*

Wie niet en vergadert, die verſtroyt. *Matth. 12. 37.*

D'eene ſaeyt, en d'ander maeyt. *Ioh. 4. 37.*

Wie door de deure niet in en gaet is een dief. *Ioh. 10. 1.*

Waer eē doot lichaem is, daer verſamelen de arenden, *Matth. 24.*

En geeft het heylighe den honden niet. *Ioh. 3. 6.*

Wat uyt vleeſch geboren is, dat is vleeſch. *Ioh. 3. 6.*

Die gheſont zijn en hoeven geenen medecijn-meeſter. *Matth. 9. 12.*

De boom wort uyt ſijn vrucht bekent. *Luc. 6. 44.*

Niet hebbende, en alle dingh beſittende. *2. Cor. 6. 10.*

Schadt in aerde vaten. *2. Cor. 4. 7.*

Werpt eerſt den balck uyt u eygen ooge. *Matth. 7. 5.*

Een huerlingh vliet. *Ioh. 10. 13.*

En ſtelt geen licht onder een koren-mate. *Mat. 5. 15.*

Indien de een blinde den an-

anderen leydt, ſoo ſullen ſy beyde in de gracht vallen. *Matth. 15. 14.*

Het licht ſchijnt in de duyſterniſſe. *Ioh. 1. 5.*

Voſſen hebbē holen. *Mat. 8. 20.*

Ghenees-meeſter, heelt u ſelven. *Luc. 4. 23.*

Geen Propheet is aengenaē in ſijn vaderlant. *Luc. 4. 24.*

De bijle is aen den wortel des booms geleyt. *Mat. 3. 10.*

Wie ſpaerlick ſaeyt, ſal ſpaerlick maeyen. *2. Cor. 9. 6.*

Wat de menſche ſal geſaeyt hebben, dat ſal hy maeyen. *Gal. 6. 7.*

Het gekreuckte riet en ſal hy niet breken, 'troockende vlas ſal hy niet uytbluſſen. *Mat. 12. 20.*

BY-SPREVCKEN,

en

Gront-regels tot onderhoudinge of verbeteringe van de gheſontheyt.

De Leſer heeft te letten, dat veel van de volgende regels moeten ghenomen werden nae den aert van't Landtſchap, daer de ſelve uyt geſproten zijn.

WOrt yemant ſieck, of krijgt hy pijn,
Eerſt Godt, en dan den medecijn.

Met menſchen niet, in tijdt van peſt;
Met Godt veel ſpreken acht ick beſt.

Het is gheſont voor ziel en lijf,
Elck een ſijn glas, en elc ſijn wijf.

In het jaer eens bloet ghelaten;
In de maent eens in het bat:
En noch ſoudt my konnen baten,
So ic maer eens daegs en at.

Hebt ghy miſſchien geen medecijn,
Soo laet dit u genees-dranck zijn:
Eet, drinckt, en teelt noyt ſonder luſt,
En ſtelt voor al u hert geruſt.

Wie veel ſmeert de borſt,
En drinckt ſonder dorſt,
En kuſt ſonder luſt,
En eet ſonder honger,
Die ſterft des te jonger.

V kleet zy warm,
Noyt vollen darm,
En ſlaept met maten,
Dat ſal u baten,

Ick wil, leſer, datje weet,
Hy eet veel, die weynig eet.

Eet 'ſmiddaghs hertigh, of ombijt,
En wacht alſoo den avont-tijt,
Maer biet dan weynigh aen den mont,
Soo blijfje langen tijdt gheſont.

Die hem nae de kunſt wil wachten,
Moet ſtaeg op ſijn levẽ achten.

Wilje langh en luſtig leven,
Aen den eers dient wint gegeven.

Geeft u nimmer indẽ droom
Onder eenen note-boom.

V oor nacht in, voor daegh uyt.

Iſſer mangel aen u hant,
Hangt den arrem in eẽ bant;
Maer ſoo aen u been yet let,
Legt dat neder in het bedt.

Een nieu huys laet bewoonẽ
Het eerſte jaer door u vyant,
Het tweede jaer door u vrient,
Het derde jaer door u ſelfs.

Als

Als u de ſlaep niet by wil zijn,
Na wille van den medecijn;
Soo maect ten minſten datje ruſt,
Wanneer't u ſiecke ledē luſt.

D'eerſte koude, en oock de leſte,
Zijn te mijden als de peſte.

'Snachts liggen, 'smiddaghs ſtaen,
'Smorghens ſitten, 'savonts gaen.

'Klaet een yder my begeckē,
Mach ic my ſlechts warrem decken.

Nae veel ſpijs, en groote droncken
Gaet terſtont niet ligghen roncken.

Biet weynigh aen den mont,
Oeffent u t'aller ſtont,
En loopt niet als een hont,
Soo blijfje langh geſont.

Lichte ſpijſe
Is voor de wijſe.

'Tzy bitter, oſſoet,
Wat ſmaeckt dat voedt.

Die veel wil weten
Moet luttel eten.

Die weynigh eet, en minder drinckt,
Die iſſet die de luſtē dwingt.

Wt luſt
Onruſt.

Die wel eet, wel looſt, wel ruſt,
Heeft noch tot de doot geen luſt.

Wilt ghyder ſomtijdts een glaesjen op ſetten,
'Tis wel, mijn vriendt, maer drooght u netten.

Hebje water, hebje broot,
Claegt dan niet van hongers noot.

Vrient, hebje broot,
Een duympje groot,
Ghy hebt geen noot
Noch voor de doot.

Hebje luſt, ſoo is't al goet,
Honger maeckt raeu boonen ſoet.

Wanneer eẽ eſel hõger heeft
Hy eet al wat ſijn meeſter geeft.

Suypen en vreten
Doet luttel weten.

Hebje geen kapoen,
Moes, kruyt, en groen,
Dat kanje voen.

Eet het muysje wat te veel,
Wat het proeft is bitter meel.

Meer kinders zijnder van vreten bedorven,
Alſſer van hongher oyt zijn gheſtorven.

Die niet en doet ghelijck de gans,
Om langh te leven weynigh kans.

Om deſe Italiaenſche ſpreucke recht te verſtaen, ſoo dientmen indachtigh te weſen dit Nederlandts ſpreeck-woort:

Hy doet niet als eten en ſchijten, hy ſlacht de graeu-ganſen.

Wie ſonder eten gaet te bedt,
Die wort van ſlapẽ licht belet.

Paſt op geen droom het is bedrogh;
So is't geweeſt, ſo iſſet noch.

Als jonge lieden niet en ſlapen,
En oude lieden niet en waken,
Sy konnent bey niet langhe maken.

Als ghy geen R vindt in de maent,
Soo weet dat ghy dan wort vermaent,
Dat u geen vrouwe, maer eẽ glas
Voor u gheſontheyt komt te pas.

Vroegh op, en laet te bedde gaen,
Kan nae den reghel niet beſtaen.

Den

Den rug aen't vyer, den buyc aen tafel,
En in de hant een goede wafel;
Vrient ſoje dat niet lijden meugt,
Soo is't ghedaen met uwe jeugt.

Neemt uwe ſlaep-plaets boven,
Ghy ſult u des beloven.

Spijs wel geknout,
Is haeſt verdout.

Het eerſte jaertjen dat men trout,
Soo wort men kortſich, of verkout.

Dit vondt ick leſtmael eens gheſchreven;
Hoe ſchoonder vrou, hoe korter leven.

Wie uyt den aert heeft ſotte kueren,
Die ſullen al haer leven dueren.

Iſſer yemant ſot geboren,
Wat hy meeſtert, 'tis verloren.

Hebt ghy een quaet, of vyerigh oog,
Verbint het met dē elleboog.

Dat is geſeyt; Men dientet ſtil te laten, en niet te raken.

Die vijftig jaer out is dient meer naer een kuſſen te ſien, als naer een haes.

D'eerſte in het rijs,
De tweed' op het ijs,
De derd' aen den dis,
Dat houdmen dat beſt is.

Lange ſiecken in den herft,
So men daer niet af en ſterft.

Die ſich in Mey niet wel en vont,
Is veel-tijdts al het jaer ghe-ſont.

Geeft aen u ſoon veel in den darm,
Maer geeft hem weynig aen den arm;
Geeft dochters aen dē arrem veel,
En ſpaertet liever uytte keel.

Die op een nieuw in ſieckte ſlaet,
Is ſlimmer als van't eerſte quaet.

Een jonghe ooye, en ouden ram,
Dat viel wel binnens jaers eẽ lam.

Waſt u handen, waſt u tandẽ
Dickwils, want het is u goet;
Maer waſt ſelden uwen voet:
Doch wat immer u geſchiet
Waſt u hooft ſijn leven niet.

Dit is u les;
Staet op te ſes,
En eet ten tienen,
Het ſal u dienen,
En weer te ſes
Soo treckt u mes:
En ſlaept ten tienen,
Het ſal u dienen.

Zijt ghy verbrant
Aen voet of hant,
Gaet totte vlam
Daer't quaet af quam.

Van't voedtſel en ſpijſe in het byſonder.

Ey van een uyr,
Broot van een dagh,
Meel van een weeck,
Biggen van een maent,
Gans van drie,
Wijn van een jaer,
Vis van thien,
Een maegt van twintig,
Een vrient van hondert.

Een Brabants ſchaep,
Een Gelderſchen os,
Een Vlaemſche kapoen,
Een Vrieſche koey.

Vrienden zijt ghy tafel-wijs,
Eet de vleugels van't patrijs,
Van dẽ ſallem eet het hooft,
Sooje Lecker-tong gelooft,
Vanden kabeljaeu dẽ ſteert,
(Die is vry wel etens weert,)
Voort de lendẽ van't konijn,
En den horing van het ſwijn,
En de dgien van het hoen,
Gy en ſult niet qualick doẽ.

Verandert broodt, en oude wijn,
Is voor geſonde medecijn.

De

De vijgh eyſt water, perſick wijn;
Soo moet het ooft ghegeten zijn.

De oly is in't eerſte beſt,
En honing op het alder-leſt;
Maer watter heeft den naem van wijn
Sal in het midden beter zijn.

Volgt deſen raet;
Doet op ſalaet
Niet veel azijn,
Maer wel wijn;
Maer niet en ſchout
Oly en ſout.

Schape-kaes, koeye-boter, geyten-melck,
Dat is goede koſt voor elck.

Zijdy weyts, en niet te vijs,
Stopt u neus, en eet patrijs.

Eetj' eẽ ey, ſo doet eẽ dronc,
Eetj' een appel, doet een ſpronc.

Neemt blinde kaes, en ſiende broot,
Dan hebje koſt voor hongers noot,

En hebje dan oock wijn die ſpringt
So wortje vrolic alsje drinct.

Eet vleys, naer eys,
Soo maeckje vleys;
Maer weet dat vis,
Maer ſlijm en is.

Melck op wijn,
Dat is fenijn;
Maer wijn op melck
Is goet voor elck.

Eet dat gaer is,
Drinckt dat klaer is,
Spreeckt dat waer is,
Schout dat ſwaer is.
Trout dat paer is,
Scheert daer hayr is.

Daer wort geen netter koſt bereyt
Als hoender-eyers vers gheleyt.

Eetje peer, en eetje kaes,
Drincje niet, ſo zijdje dwaes,

Eetj' een peere, drinckt,
Eetj' een appel, ſpringt.

Appels, noten, ende peeren,
Sullen aen de ſtemme deeré.

De kaes die doet de maeghe goet,
Maer eetſe niet in overvloet.

Eet ghy ſalade ſonder wijn,
Ghy ſtaet in noodt om ſieck te zijn.

Peeren en vrouwen, die niet en kraken,
Die houd'men alderbeſt te ſmaken.

Luchtigh broot, en ſware kaes,
Dat is geen onbillick aes.

Sent u vrient vijgẽ, u vyant perſicken.

Verkieſt noyt minne voor u kint,
Wanneerſe vrijt of wort gemint.

De ſieckte komt te poſt ghereden,
Maer gaet te rugh met eſels treden.

Wijſe lieden, malle kinders.
Ionck verloren, luttel hinders.

Een jonghe vrou, en ouden wijn,
Die zijn bequaem tot vrolick zijn.

Wanneer meeſt al de lieden zijn
Bevrijt van korts, en ſonder pijn,
Dat's ſieckte voor den Medecijn.

Dagen die lengen,
Dagen die ſtrengen.

Daer quam noyt een muys in't lant,
Of lieter wel een goudẽ tant.

De Meert
Roert haer ſteert.

Kock-meeuwen aen't lant,
Onweer voor de hant.

Honden en ſwijnen
Zijn medecijnen.

Daer gaet menig Doctoor after de ploegh.

Voor verſwegen pijn
En is geen medecijn;

Ver-

Verholen quaet
En vint geen raet.

Die tot sijn quale raet wil krijgen,
En moet haer gronden niet verswijgen.
Moet u Doctoor u goetjen erven,
Soo maeckt u veerdigh om te sterven.

Aen Medecijnen en Advocaten
En moet men niet verswegē laten.

De groote pijn van't sierecijn
En past niet op dē Medecijn.

Drie eygenschappen, noodig in de Chirurgie.

Een valcken oogh,
Een leeuwen hert,
Een juffers hant.

Een jonck barbier, een out medecijn,
Dat dunckt een yder best te zijn.

Een jonghe paep, een ouden aep, een wilden beer,
Dat is ghespuys, dat ick in huys niet en begeer.

Dertigh dagē heeft November,
Iunius April, en September,
Acht-en-twintig een alleen,
Al de reste dertigh een.

Ouderdom, sieckte, doot.

Toont wieje zijt,
Wanneerje lijt.

Op d'aerd', al isse vast ghegront,
Noyt eenigh menschgerustheyt vont;
Maer in den Hemel sal nae desen,
(Schoon dat hy draeyt) eens ruste wesen.

Een ziel die haren schepper vreest,
Hout die voor een geduerig feest.

Eer wy wat weten,
Zijn wy versleten.

Eer't

Eer't boomtjen is groot
Is't plantertje doot.

Het hollen is het peert benomen
Wanneer de grijse hayren komen.

Vrient soo ghy op u leersen pist,
'Tis tijdt dat ghy u boeltjen mist.

Al die haer billen
Gewennen tot pillen,
Haer neusen tot brillen,
Die mogen wel stillen
Haer malle grillen,
Ten zy sy willen
Haer leven spillen.

So ghy wilt in ruste sterven,
Laet u naeste vrienden ervē,
Ten ware sy het seer verkerven.

Eel, arm, en rijck,
Maeckt de doot gelijck.

Ach bleef de mensch voor eeuwigh hier,
Soo waer hy doch een arrem dier.

Siet hoe een saecke kan verdraeyen,
Dē oudē wolf ryen de kraeyen.
Wilt op u leste stonden achten,
Soo sult ghy u van sonden wachten.

Vrient, wilt ghy leven met gedult,
Denct watje waert, en wesen sult.

Denckt vry al dicwils op den dagh,
Dien niet een mensch voorby en mach.

Van al dat ick besat, en is my niet gebleven,
Als dat om Godes wil daer van is wech gegeven.

Waer blijtschap is in huys, is droefheyt voor de deur:
En veel, na korte vreugt, soo komt een langh getreur.

De bleecke doot
Spaert kleyn noch groot.

Schoon

Schoon root,
Haest doot.

Wat yemant rooft, of vint,
of erft,
Hy laet het al wanneer men
sterft.

Laet (als het God belieft) ons
lichaem hier bederven,
Een die wel heeft geleeft, en
kan niet qualick sterven.

Hoe weyt toch menig mẽsch
soo breet?
Hoe stoft het stof op't stof
van't kleet?

Is yemant bleeck, of is hy
root,
Geen mensch is seker voor
de doot.

Doet dat voor uwen sterrif-
dagh,
Dat naer de doot u baten
mach.

Heden root,
Morgen doot.

De dagh van gister is ghele-
den,
So let doch op den dagh van
heden,
En wilt dien immer wel be-
steden:
En wat belangt den dagh van
morgen,
Die is voor 'smenschẽ oogh
verborgen;
Wilt daerom voor het eynde
sorgen.

Een koets vol gout, een kar
vol steens,
Dat sal hier naemael zijn al-
leens.

Tot besluyt:

O Heere, laet my dit van u-
we gunst verwerven,
Te leven in ghedult, en met
vermaeck te sterven.

Als haer de ziel verheft tot
Godt,
Dan is de werelt enckel spot.

VOor mijn afscheyt, leser, soo vinde ick goet dese doot-kiste met wat bloemkens te besteken, en daer toe sal dienen de hier-na-volgende prente, met ons bedencken op de selve.

Van

Van thien niet een.

GHy die u in den thuyn by wijlen gaet vertreden,
En wilt niet al den tijt in uwen luſt beſteden;
Voedt niet alleen het oogh, of uwen gragen mont,
Maer weet dat ghy oock hier de ziele voeden kondt.
Ghy ſiet de boomen ſtaen, ghy ſiet de boomen groeyen,
Ghy ſietſe naderhant, ghy ſietſe luſtigh bloeyen;
Ghy ſiet, hoe dat de bloem ter aerden neder-ſijgt,
En hoe het bloeyſel ſet, en teere vruchten krijgt:
Maer ſiet een groot getal van dat begon te ſpenen,
Is (ick en weet niet hoe) in korten ſtont verdwenen,
Eer dat het leven komt, ſoo laet het leven af;
Het bloeyſſel even ſelfs, het bloeyſſel is het graf.
Een deel van datter blijft lijt hinder van de wormen,
Lijt hinder van de lucht, en van de felle ſtormen;

Lijt

Lijt hinder van de miſt, of ander ſlimmer plaegh,
Soo dat het groot getal vermindert alle daegh.
Noch vintmen menigmael dat in de ſchoonſte dagen
Veel vruchten ondergaen, met innigh vyer geſlagen,
Men vint veel ſchoon gewas dat inder haeſt verdwijnt,
Oock als de gulde ſon met helle ſtralen ſchijnt.
Men vint dat over al de ſpreeuwen, muſſen, kraeyen,
Oock met het beſte freuyt, haer grage jongen paeyen,
En dat een ſnoepers hant oock groene vruchten pluckt,
Iae ganſche tacken breeckt en van de moeder ruckt.
Men vint noch boven dat, men ſietet jae gebeuren
Dat van te groote laſt de jonge boomen ſcheuren:
Geluck, en ongeluck dat maeckt de tacken bloot;
Soo vruchtbaer, weerde ziel, ſoo vruchtbaer is de doot.
Maer waer toe dit geſeyt? ſal yemant mogen vragen,
Om yet van dit verhael naer huys te mogen dragen;
Het is een even-beelt van onſen brooſen ſtaet,
En hoe het alle vleeſch hier in de werelt gaet.
De Boom is't aerdſche dal, de Vruchten zijn de menſché;
De Son is herten-luſt, en wat de lieden wenſchen:
De Wint is tegenſpoet, en wat de werelt plaegt,
De Worrem ſtil verderf, dat ons geduerigh knaegt:
De Miſt is heete peſt, en diergelijcke plagen,
Die duyſent man gelijck ter aerden konnen dragen:
Den Snoeper, die het freuyt met harde klippels ſchent,
Neemt dié voor oorlogs-volc, tot roof en bloet gewét.
Gaet dit in u gemoet wat naeder overleggen,
Ghy ſult ten vollen ſien wat ick begon te ſeggen:
Ghy ſult uyt dit gepeys bevinden in der daet
Als dat het alle vleeſch, gelijck de freuyten, gaet.
Beſiet hoe menigh kint, oock eer het is geboren,
Blijft, ick en weet niet hoe, blijft in de bloem verloren,
Blijft in de moeder ſelfs, blijft in de ſwarte nacht,
Eer dat het hier, eylaes! ſijn moeder eens belacht.

Hoe menigh aerdigh kint, in plaetſe van te ſpelen,
Gaet met een ſtille ſucht geheele jaren quelen,
En t'wijl het ſtaet en treurt ontrēt de voedſters ſchoot,
Blijft, nae een langh verdriet, blijft inder haeſten doot.
Hoe menigh jongelingh wort van de doot vertreden,
Schoon dat hy vrolick is, en van geſonde leden:
Hoe menigh jonck geſel wert haeſtigh wech geruckt,
Gelijckmen met gewelt onrijpe vruchten pluckt.
Hoe menigh vruchtbaer wijf, in plaetſe van te baren,
Siet haer, en hare vrucht, in't duyſter henen varen!
Siet hoe ſy, als een boom, van hare vruchten ſcheurt,
Soo dat ſy, en de vrucht te ſamen, wert betreurt.
Maer dit is kleyn beſlach, en geenſins harde ſlagen,
Indien men went het oogh ontrent de groote plagen
Die God by wijlen ſent; ick ſegge, dieren tijt,
En krijgh, en ſwarte peſt, die kleyn noch groot en mijt:
Ach! dan heeft eerſt de doot haer pijlen uytgeſchoten,
Dan ligt het ganſche lant met dooden overgoten,
Met menſchen overdeckt; ſoo dat de grootſte man
Geen doot-kiſt menighmael, geen graff bekomen kan.
Wie heeſter niet gehoort, als geenen tijt geleden,
Van landen ſonder volck, van uytgeputte ſteden,
Soo datter niet een menſch by wijlen overbleef,
Die uyt een bleecken mont, een leſte wille ſchreef?
Is't dan (gelijck het is) met ons aldus gelegen,
Soo moetet yder menſch geduerigh overwegen;
Wel let dan, mijn gemoet, op uwen leſten dagh,
Op dat het onſen ſtaet ten goede dienen mach.
Stelt, ſtelt doch geenſins uyt u feylen af te ſnijden,
En wat het vleeſch gebiedt met alle vlijt te mijden,
Tot dat ghy veertigh telt, of anders vijftigh jaer;
Want ſiet! *van thien niet een* en brengt ſijn leven daer.

Laet vry u graf met blijſchap delven,
De doot is't EYNDE *van haer ſelven.*

94-B2754